

โครงการศึกษาความเชื่อมโยงของวัฒนธรรมท้องถิ่นสมัยอดีตถึงปัจจุบัน
เพื่อพัฒนาฐานข้อมูลวัฒนธรรมและอารยธรรมโบราณ
ในพื้นที่บริเวณลุ่มแม่น้ำโขงและคาบสมุทรมลายู ระยะที่ ๒

รายงานวิจัยเฉพาะด้านโบราณคดี ฉบับสมบูรณ์
พัฒนาการทางวัฒนธรรมบนคาบสมุทรมลายูก่อน พ.ศ. ๑๘๐๐

นายพงศ์ธันว์ สำเภาเงิน

กรมศิลปากร

กระทรวงวัฒนธรรม

สำนักศิลปากรที่ ๑๔ นครศรีธรรมราช

รายงานฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการศึกษาความเชื่อมโยงของวัฒนธรรมท้องถิ่นสมัยอดีตถึงปัจจุบันเพื่อพัฒนาฐานข้อมูล
วัฒนธรรมและอารยธรรมโบราณในพื้นที่บริเวณลุ่มแม่น้ำโขงและคาบสมุทรมลายู ระยะที่ ๒

โครงการศึกษาความเชื่อมโยงของวัฒนธรรมท้องถิ่นสมัยอดีตถึงปัจจุบัน
เพื่อพัฒนาฐานข้อมูลวัฒนธรรมและอารยธรรมโบราณ
ในพื้นที่บริเวณลุ่มแม่น้ำโขงและคาบสมุทรลพบุรี ระยะเวลาที่ ๒

รายงานวิจัยเฉพาะด้านโบราณคดี ฉบับสมบูรณ์
พัฒนาการทางวัฒนธรรมบนคาบสมุทรลพบุรีก่อน พ.ศ. ๑๘๐๐

นายพงศ์ธันว์ สำเภาเงิน

กรมศิลปากร

กระทรวงวัฒนธรรม

สำนักศิลปากรที่ ๑๔ นครศรีธรรมราช

รายงานฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการศึกษาความเชื่อมโยงของวัฒนธรรมท้องถิ่นสมัยอดีตถึงปัจจุบันเพื่อพัฒนา
ฐานข้อมูลวัฒนธรรมและอารยธรรมโบราณในพื้นที่บริเวณลุ่มแม่น้ำโขงและคาบสมุทรลพบุรี ระยะเวลาที่ ๒

คำนำ

รายงานฉบับนี้เป็นเอกสารที่รวบรวมผลการวิจัยเฉพาะด้านโบราณคดีในคาบสมุทรมลายูด้านภาคใต้ของประเทศไทย จากการดำเนินโครงการศึกษาความเชื่อมโยงของวัฒนธรรมท้องถิ่นสมัยอดีตถึงปัจจุบันเพื่อพัฒนาฐานข้อมูลวัฒนธรรมและอารยธรรมโบราณในพื้นที่บริเวณลุ่มแม่น้ำโขงและคาบสมุทรมลายู ระยะที่ ๒ ซึ่งโครงการได้มอบหมายให้นายพงศ์ธันว์ สำเภาเงิน รับผิดชอบการทำงานในด้านนี้ ซึ่งตั้งแต่เริ่มต้นโครงการได้มีการนำเสนอผลการวิจัยเพื่อรายงานความก้าวหน้าในรอบทุกหกเดือน เอกสารชุดนี้จึงรวบรวมข้อมูลทั้งหมดตั้งแต่ระยะแรกในทุกส่วนและนำเสนอผลการสังเคราะห์และการแปลความตามข้อมูลใหม่ที่ค้นพบตามกรอบแนวคิดด้านความเชื่อมโยงทางวัฒนธรรมในระดับภูมิภาคที่มีผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการทางสังคมและวัฒนธรรมในคาบสมุทรมลายูมาตลอดระยะเวลาสองพันปีเศษ ซึ่งทำให้มองเห็นภาพพลวัต ความเคลื่อนไหว และความสัมพันธ์ของกลุ่มอารยธรรมต่างๆ ที่มีบทบาทในการสร้างระบบเศรษฐกิจยุคโบราณซึ่งมีแนวคิดไม่แตกต่างกันเลยกับระบบการค้าเสรีและความพยายามในการสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงการค้าทางทะเลอยู่ในปัจจุบัน สิ่งที่กระทบเป็นลูกโซ่ต่อมาก็คือได้มองเห็นว่าเหตุการณ์ตั้งแต่ในช่วงนี้ไปมีความเกี่ยวข้องกันทั้งหมดกับการพัฒนาขึ้นเป็นอาณาจักรในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาตามลำดับและเป็นรากฐานความเจริญมาถึงปัจจุบัน ยิ่งไปกว่านั้น ด้วยระเบียบวิธีวิจัยทางโบราณคดียังสามารถนำไปสู่การทำความเข้าใจลำดับสมัยทางวัฒนธรรมในภาคใต้ได้อย่างสมบูรณ์หลังจากที่สังคมไทยตั้งข้อสงสัยเรื่องราวความเป็นมาของภาคใต้มาเป็นระยะเวลาานาน

โครงการขอขอบคุณสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย หน่วยราชการต้นสังกัดของคณะนักวิจัย องค์กรภาคีทางวิชาการ นักวิชาการทุกท่านที่สนับสนุนให้การศึกษาครั้งนี้เป็นไปตามเป้าหมายได้ผลสัมฤทธิ์เกินกว่าที่ตั้งไว้ และขอขอบพระคุณ เมธีวิจัยอาวุโส อาจารย์สุรพล นาถะพินธุ์ ที่สร้างแรงบันดาลใจในการทำงานแก่คณะทำงานมาโดยตลอด

พันเอก รศ. ดร. สุรัตน์ เลิศล้ำ
หัวหน้าโครงการวิจัย

บทคัดย่อ

การศึกษาทางโบราณคดีในพื้นที่ภาคใต้ เป็นการรวบรวมข้อมูลทั้งหมดตั้งแต่ระยะแรกในทุกส่วนและนำเสนอผลการสังเคราะห์และการแปลความตามข้อมูลใหม่ที่ค้นพบตามกรอบแนวคิดด้านความเชื่อมโยงทางวัฒนธรรมในระดับภูมิภาคที่มีผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการทางสังคมและวัฒนธรรมในคาบสมุทรมาลายู และกำหนดกรอบการเสนอแนวทางการจัดลำดับสมัยทางวัฒนธรรมให้เห็นพัฒนาการของชุมชนในภาคใต้ของประเทศไทยตั้งแต่สมัยแรกสุดที่พบหลักฐานของมนุษย์ จนถึง พ.ศ. ๑๗๗๓ ซึ่งสังคมมีวิวัฒนาการในระดับรัฐเริ่มแรก และเข้าสู่ยุคประวัติศาสตร์แล้ว ในห้วงเวลาดังกล่าวนี้มีเหตุการณ์หลักฐานที่สะท้อนกิจกรรมทางวัฒนธรรมเกิดขึ้นอย่างมากมายหลากหลายรูปแบบ และมีส่วนสำคัญที่มีความเกี่ยวข้องกับระบบเศรษฐกิจการพาณิชย์นาวีกับนานาชาติมาตั้งแต่ต้น

การศึกษาในครั้งนี้นอกจากเป็นการนำเสนอผลการแปลความจากหลักฐานที่พบใหม่ในคาบสมุทรตอนบนแล้วยังได้ปรับปรุงผลการวิเคราะห์ การกำหนดอายุ และการกำหนดรูปแบบทางศิลปะของหลักฐานบางประเภทที่เคยมีการตีพิมพ์เผยแพร่ไปแล้วให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ซึ่งได้พบว่าทั้งหมดนั้นมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอย่างเป็นเหตุเป็นผลกับเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ในภาพรวมและสามารถเชื่อมโยงกับร่องรอยหลักฐานที่พบจากการศึกษาตามหลักวิชาการจากประเทศต่าง ๆ ได้

คำย่อ

สกว	สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
AD:	Anno Domini
BC:	Before Christ
BP:	Before Present
BIPPA:	Bulletin of the Indo-Pacific Prehistory Association
BEFEO:	Bulletin de Ecole Française d'Extrême Orient
EFEO:	Ecole Française d'Extrême Orient
FAD:	Fine Arts Department
PEFEO:	Publications of the Ecole Française d'Extrême Orient

สารบัญ

คำนำ
บทคัดย่อ
อธิบายคำย่อ
สารบัญรูป
สารบัญตาราง
สารบัญแผนที่
สารบัญแผนภูมิ

หน้า

ข
ค
ง
ช
ฉ
ญ
ฎ

บทนำ

ความหมายของวัฒนธรรม ๑
ประเภทของวัฒนธรรม ๒
วัฒนธรรมกับหลักฐานทางโบราณคดี ๓
ประเด็นข้อเสนอมุ่งอภิปราย “พัฒนาการทางวัฒนธรรมในคาบสมุทรมาลายู” ๔
วัตถุประสงค์ของการศึกษา ๖
ความสำคัญของการศึกษา ๖
ขอบเขตการศึกษา ๗
วิธีการศึกษา ๗

๑-๗

บทที่ ๑ ภูมิศาสตร์ทั่วไปของพื้นที่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้และหมู่เกาะแปซิฟิก

สภาพภูมิศาสตร์ ๘
โครงสร้างและลักษณะภูมิประเทศ ๘
ภูมิประเทศสมัยไพลสโตซีน ๙
ลักษณะภูมิศาสตร์ทั่วไปของเขต Sundaic ช่วงน้ำทะเลตลกระยะน้ำแข็งสุดท้าย ๑๐

๘-๑๒

บทที่ ๒ แหล่งโบราณคดีในกลุ่มอนุภูมิภาคุ่มแม่น้ำโขงและหมู่เกาะแปซิฟิก

บ้านเก่า ๑๓
แหล่งโบราณคดีบ้านเชียง ๑๔
แหล่งโบราณคดีโคกพนมดี ๑๖

๑๓-๓๑

๑๓
๑๔
๑๖

แหล่งโบราณคดีกลางสเปียน	๑๗
สำโรงเสน	๑๘
วัฒนธรรมฟุงเหยียน	๑๙
ถ้ำอากู (Arku Cave)	๒๔
ข้อเสนอกรอบสมมติฐาน	๒๕
บทที่ ๓ ข้อมูลใหม่จากการดำเนินงานวิจัยในพื้นที่ภาคใต้ตอนบน	๓๒-๙๐
จังหวัดชุมพร	๓๓
จังหวัดสุราษฎร์ธานี	๕๑
การศึกษาเปรียบเทียบกับแหล่งโบราณคดีในพื้นที่ภาคกลางของประเทศไทย	๖๘
บทที่ ๔ พัฒนาการทางวัฒนธรรมและความเชื่อมโยงระดับอนุภูมิภาค	๙๑-๑๓๘
ก่อนประวัติศาสตร์	๙๑
ข้อสรุปจากผลการศึกษาจนถึงปัจจุบัน	๙๙
การวิเคราะห์เชิงพื้นที่	๑๐๗
กึ่งก่อนประวัติศาสตร์	๑๑๔
เส้นทางข้ามคาบสมุทร	๑๒๔
เส้นทางภายในคาบสมุทร	๑๒๖
อิทธิพลทางวัฒนธรรมจากอารยธรรมโพ้นทะเล	๑๒๘
ข้อเท็จจริงและสถานภาพของชุมชนโบราณในคาบสมุทรมลายู	๑๓๓
บทที่ ๕ สรุป	๑๓๙-๑๔๕
บรรณานุกรม	๑๔๕-๑๕๕

สารบัญรูป

	หน้า
รูปที่ ๓.๑ วางแผนสำรวจ	๓๔
รูปที่ ๓.๒ เขาทั้ง อ.สวี จ.ชุมพร	๓๔
รูปที่ ๓.๓ การทำฝั้งถ้ำ	๓๕
รูปที่ ๓.๔ การสำรวจ	๓๕
รูปที่ ๓.๕-๓.๖ บ้านทอนพงษ์ ต.บึงหวาน อ.พะโต๊ะ จ.ชุมพร	๔๙
รูปที่ ๓.๗-๓.๘ บ้านหาดเสด็จ จ.ประจวบคีรีขันธ์	๕๐
รูปที่ ๓.๙-๓.๑๐ แหล่งโบราณคดีบ้านน้ำดำ และเครื่องมือหินขัดที่พบจากแหล่งนี้	๖๕
รูปที่ ๓.๑๑-๓.๑๒ แหล่งแม่ทะบน และชิ้นส่วนภาชนะ	๖๕
รูปที่ ๓.๑๓-๓.๑๔ ลักษณะพื้นที่สำรวจ	๖๖
รูปที่ ๓.๑๕ ตำแหน่งแหล่งโบราณคดีพื้นที่เขื่อนเชี่ยวหลานที่ปรับปรุงใหม่	๖๗
รูปที่ ๓.๑๖ สิ่งดินเหนียวที่เลียน พบจากแหล่งโบราณคดีบ้านดอนตาเพชร	๘๕
รูปที่ ๓.๑๗ เซิงเทียนสำริด (Knob Ware) พบจากแหล่งโบราณคดีบ้านดอนตาเพชร	๘๕
รูปที่ ๔.๑ ลูกปัดจากปากจั่น จ.ระนอง	๑๑๐
รูปที่ ๔.๒-๔.๓ จี้หินคาร์นีเลียนและลูกปัดรูปหน้าคนแบบโรมัน พบที่คลองท่อม	๑๑๐
รูปที่ ๔.๔-๔.๕ เศษแก้วและเศษลูกปัดจากควนลูกปัด	๑๑๐
รูปที่ ๔.๖-๔.๘ ลูกปัดแก้ว เศษภาชนะแบบรูเลตต์และสภาพแหล่งภูเขาทอง	๑๑๐
รูปที่ ๔.๙ ลูกปัดหินคาร์นีเลียน ที่เขาสามแก้ว	๑๑๑
รูปที่ ๔.๑๐ ลูกปัดหินคาร์นีเลียน ในความครอบครองของชาวบ้าน ได้จากการขุดหาลูกปัด	๑๑๑
รูปที่ ๔.๑๑ เครื่องมือเหล็ก อาวุธ เครื่องใช้	๑๑๑
รูปที่ ๔.๑๒ สภาพทั่วไปของพื้นที่ที่ถูกขุดหาลูกปัด	๑๑๑
รูปที่ ๔.๑๓ แสดงตัวอย่างวัตถุทางวัฒนธรรมตามลำดับสมัย	๑๑๓
รูปที่ ๔.๑๔ แสดงเส้นทางเดินเรือมายังไชยา	๑๑๗
รูปที่ ๔.๑๕ เขาพระนารายณ์ อ.พุนพิน	๑๒๓
รูปที่ ๔.๑๖ ควนพระเหนือ อ.ตะกั่วป่า	๑๒๓
รูปที่ ๔.๑๗ จาก อ.เวียงสระ	๑๒๓
รูปที่ ๔.๑๘ จากเขาพระนารายณ์ อ.ตะกั่วป่า	๑๒๓
รูปที่ ๔.๑๙ จากวัดศาลาทึง อ.ไชยา	๑๒๓
รูปที่ ๔.๒๐ Tuol Koh, Takeo	๑๒๓
รูปที่ ๔.๒๑ จากวัดพระเพรง อ.พระพรหม	๑๒๓

รูปที่ ๔.๒๒-๔.๒๓ จากหอพระนารายณ์ อ.เมืองนครศรีธรรมราช	๑๒๓
รูปที่ ๔.๒๔ ศาสนสถาน ณ เคนดาร์	๑๒๕
รูปที่ ๔.๒๕ โบราณสถานเมืองยะรัง	๑๒๕
รูปที่ ๔.๒๖-๔.๒๗ เส้นทางลัดจากฝั่งตะวันตกไปยังบ้านเขาตาและชุมชนที่อยู่ในเขื่อนเชี่ยวหลาน๑๒๗	
รูปที่ ๔.๒๘ แสดงผังเมืองพระเวียงในกรอบสี่แดง	๑๓๗
รูปที่ ๔.๒๙ มีสภาพปัจจุบันเมืองพระเวียง	๑๓๗
รูปที่ ๔.๓๐ ภาชนะดินเผาพบที่เมืองพระเวียง	๑๓๗
รูปที่ ๔.๓๑ หลุมขุดค้นทางโบราณคดี	๑๓๗

สารบัญตาราง

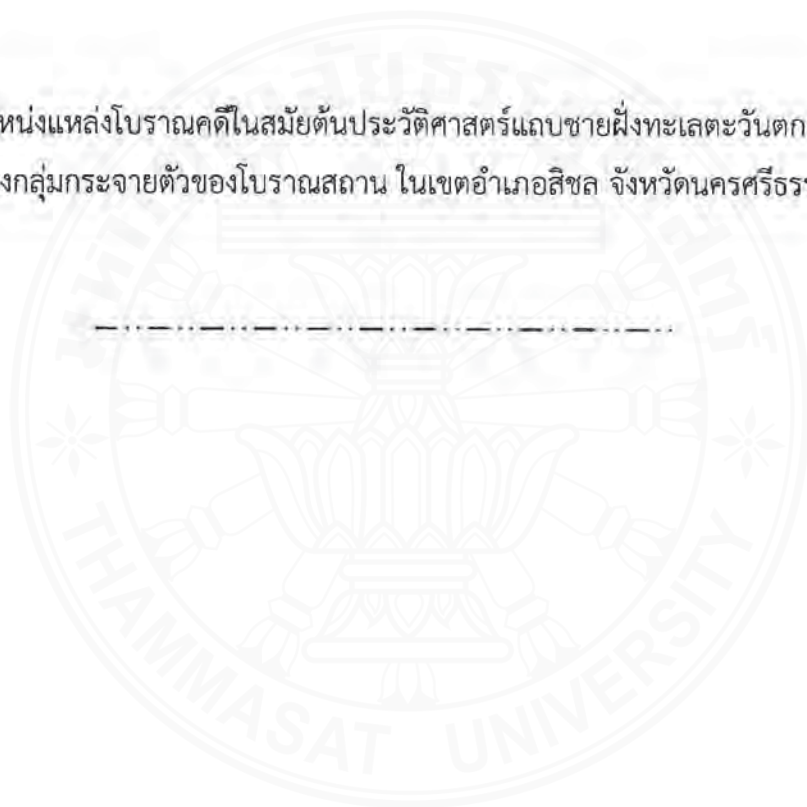
	หน้า
ตารางที่ ๒.๑ แสดงการเปรียบเทียบโบราณวัตถุที่พบในแหล่งโบราณคดี	๓๑
ตารางที่ ๓.๑ แสดงข้อมูลแหล่งโบราณคดีก่อน พ.ศ. ๒๕๕๒	๓๔
ตารางที่ ๓.๒ ตารางสรุปจำนวนแหล่งโบราณคดีในจังหวัดชุมพร ที่สำรวจในปี พ.ศ. ๒๕๕๒	๓๖
ตารางที่ ๓.๓ แสดงข้อมูลแหล่งโบราณคดีที่สำรวจในปี พ.ศ. ๒๕๕๒ (เน้นอักษรสีเทาเป็นแหล่งที่ไม่พบหลักฐานทางโบราณคดี)	๔๓-๔๖
ตารางที่ ๓.๔ แหล่งโบราณคดีสมัยก่อนประวัติศาสตร์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ข้อมูลก่อน พ.ศ. ๒๕๕๓	๕๕-๕๕
ตารางที่ ๓.๕ แหล่งโบราณคดีในจังหวัดสุราษฎร์ธานี	๕๖-๖๑
ตารางที่ ๓.๖ แสดงข้อมูลแหล่งโบราณคดีสมัยก่อนประวัติศาสตร์ (สุ่มตัวอย่าง)	๖๘
ตารางที่ ๓.๗ แสดงข้อมูลแหล่งโบราณคดีสมัยกึ่งก่อนประวัติศาสตร์	๖๙
ตารางที่ ๓.๘ แสดงข้อมูลแหล่งสมัยเหล็ก	๗๐
ตารางที่ ๓.๙ แสดงข้อมูลแหล่งประเภทชุมชนโบราณ	๗๐
ตารางที่ ๓.๑๐ แสดงข้อมูลแหล่งโบราณคดีสมัยหินใหม่ในภาคกลางและภาคตะวันตก	๗๓-๗๙
ตารางที่ ๓.๑๑ แสดงข้อมูลแหล่งโบราณคดีสมัยเหล็กในพื้นที่ภาคกลางและ ภาคตะวันตกของไทย	๗๙-๘๒
ตารางที่ ๓.๑๒ แสดงประเภทเครื่องมือหินขัดรูปทรงต่างๆ ในระยะการอยู่อาศัยที่ ๑-๔ (Phase 1-4) ของแหล่งโบราณคดีหนองราชวัตร	๘๓
ตารางที่ ๓.๑๓ แสดงปริมาณเครื่องมือหินรูปแบบต่าง ๆ ที่พบจากการขุดค้นทางโบราณคดี ณ หนองราชวัตร (ร้อยละ)	๘๔
ตารางที่ ๔.๑ แสดงยุคสมัยของแหล่งโบราณคดีที่พบในภาคใต้	๑๐๐
ตารางที่ ๔.๒ แสดงพัฒนาการทางวัฒนธรรมตามหลักฐานที่พบในภาคใต้	๑๐๐
ตารางที่ ๔.๓ แสดงข้อมูลแหล่งโบราณคดีที่พบหลักฐานลูกปัดแก้วในพื้นที่ภาคใต้ตอนบน ๑๐๔-๑๐๗	
ตารางที่ ๔.๔ แสดงข้อมูลแหล่งโบราณคดีกึ่งก่อนประวัติศาสตร์จังหวัดสุราษฎร์ธานี	๑๑๘
ตารางที่ ๔.๕ บันทึกรายละเอียดระหว่างการศึกษาแหล่งโบราณคดี อำเภอสิชล (คิดสรร ปรับปรุง)	๑๓๐-๑๓๒
ตารางที่ ๕.๑ ตารางจำแนกคุณลักษณะทางวัฒนธรรมทั่วไปของชุมชนโบราณในภาคใต้	๑๔๓
ตารางที่ ๕.๒ สรุปการจำแนกและจัดลำดับสมัยทางวัฒนธรรมของแหล่งโบราณคดี ในพื้นที่ภาคใต้ของประเทศไทย	๑๔๔

สารบัญแผนที่

	หน้า
แผนที่ ๓.๑	๓๗
แผนที่ ๓.๒	๓๘
แผนที่ ๓.๓	๓๙
แผนที่ ๓.๔	๔๐
แผนที่ ๓.๕	๔๑
แผนที่ ๓.๖	๔๒
แผนที่ ๓.๗	๔๗
แผนที่ ๓.๘-๓.๙	๔๘
แผนที่ ๓.๑๐	๕๒
แผนที่ ๓.๑๑	๕๖
แผนที่ ๓.๑๒	๖๒
แผนที่ ๓.๑๓	๖๓
แผนที่ ๓.๑๔	๖๔
แผนที่ ๓.๑๕	๘๖
แผนที่ ๓.๑๖	๘๗
แผนที่ ๓.๑๗	๘๘
แผนที่ ๓.๑๘	๘๙
แผนที่ ๓.๑๙	๙๐
แผนที่ ๔.๑-๔.๓	๑๐๒-๑๐๓
แผนที่ ๔.๔	๑๐๘
แผนที่ ๔.๕	๑๑๙

แผนที่ ๔.๖ ตำแหน่งแหล่งโบราณคดีในสมัยต้นประวัติศาสตร์แถบชายฝั่งทะเลตะวันตก ๑๒๐

แผนที่ ๔.๗ แสดงกลุ่มกระจายตัวของโบราณสถาน ในเขตอำเภอสหัส จังหวัดนครศรีธรรมราช ๑๓๒

สารบัญแผนภูมิ

	หน้า
แผนภูมิ ๓.๑ แสดงความสัมพันธ์ระหว่างขนาดเนื้อที่ของแหล่งสมัยก่อนประวัติศาสตร์ กับระยะทางห่างจากฝั่ง	๖๘
แผนภูมิ ๓.๒ แสดงความสัมพันธ์ระหว่างขนาดเนื้อที่ของแหล่งสมัยกึ่งก่อนประวัติศาสตร์ กับระยะทางห่างจากฝั่ง	๖๙
แผนภูมิ ๓.๓ แสดงปริมาณเครื่องมือหินรูปแบบต่าง ๆ ที่พบจากการขุดค้นทางโบราณคดี ณ หนองราชวัตร	๘๓
แผนภูมิ ๔.๑ ความหนาของเนื้อเศษภาชนะดินเผาพบจากจังหวัดชุมพร	๙๖
แผนภูมิ ๔.๒ ความหนาของเนื้อเศษภาชนะดินเผาพบจากจังหวัดสุราษฎร์ธานี	๙๖

บทนำ

การศึกษาค้นคว้าทางโบราณคดีในประเทศไทยที่ดำเนินการโดยสถาบันและองค์กรต่าง ๆ ของประเทศไทยในช่วง ๒ ทศวรรษที่ผ่านมา ได้พบแหล่งชุมชนสมัยโบราณกระจายอยู่ในพื้นที่ทุกภาคของประเทศไทย รวมกว่า ๑,๐๐๐ แห่ง ซึ่งสามารถจำแนกแหล่งวัฒนธรรมสมัยโบราณดังกล่าวออกเป็นสมัยย่อยได้หลายสมัยซึ่งครอบคลุมช่วงเวลาตั้งแต่ต้นพัน ๆ ปีมาแล้วจนถึงช่วงเวลาไม่กี่ร้อยปีที่ผ่านมา อย่างไรก็ตามการศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมและการปรับตัวของประชากรเจ้าของวัฒนธรรมสมัยโบราณในด้านต่าง ๆ อีกหลายประการยังไม่เป็นที่เข้าใจชัดเจนนัก เนื่องจากยังไม่มีนักวิชาการดำเนินการศึกษามากพอ รวมทั้งในด้านเกี่ยวกับวิวัฒนาการของโลกรวมซึ่งเคยมีผลการศึกษาพบว่าเป็นปัจจัยหนึ่งก่อให้เกิดพัฒนาการแก่วัฒนธรรมและสังคมสมัยโบราณของประเทศไทยเป็นอย่างมาก

ความหมายของวัฒนธรรม

วัฒนธรรมหรือ Culture มาจากรากศัพท์ภาษาละติน ๒ คำ คือ Colere แปลว่า การปลูกฝังหรือการสั่งสอน และ Cultus แปลว่าการปลูกฝังและการอบรม เมื่อรวมความแล้ว Culture จึงหมายถึง กระบวนการเรียนรู้ที่ตกทอดเป็นมรดกทางสังคม ในปี ค.ศ. ๑๘๗๑ Edward Tylor นิยามวัฒนธรรมเป็นครั้งแรก คือสิ่งทั้งหมดที่มีลักษณะซับซ้อน รวมทั้งความรู้ความเชื่อ ศิลปะ จริยธรรม ศีลธรรม กฎหมาย ประเพณี รวมทั้งอุปนิสัยต่าง ๆ ที่มนุษย์ได้มาด้วยการเรียนรู้ หลังจากนั้นได้ มีการปรับปรุง แก้ไข เพิ่มเติมนิยามคำว่าวัฒนธรรมของไทเลอร์ เพราะเมื่อมีการนำไปใช้ศึกษาวิถีชีวิตของคนในสังคมต่าง ๆ ได้เห็นว่าเป็นนิยามที่กว้างเกินไป และ Kroeber and Kluckhohn ได้รวบรวมนิยามของคำนี้ในปี ค.ศ. ๑๙๕๒ ได้มากกว่า ๑๖๐ นิยาม แต่นิยามของ Cuber (ซูเบอร์) ในปี ๑๙๖๘ ได้ อธิบายคำว่าวัฒนธรรมไว้ค่อนข้างชัดเจนคือ “แบบแผนพฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้ที่เปลี่ยนแปลงอย่างช้า ๆ และรวมถึงผลผลิตที่เกิดจากการเรียนรู้ เช่น ทักษะคติ ค่านิยม สิ่งของต่าง ๆ ที่คนทำขึ้น และความรู้ที่มีอยู่ร่วมกันในกลุ่มชนหนึ่ง ๆ ซึ่งมีการถ่ายทอดไปยังสมาชิกคนอื่น ๆ ในสังคม” ในที่นี้ เราอาจกล่าวได้ว่าวัฒนธรรมคือพฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้ โดยแท้ที่จริงมนุษย์เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ตั้งแต่เกิดจนถึงตาย เราเกิดมาในวัฒนธรรมใดก็จะเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ในวัฒนธรรมนั้น การที่ประชากรสังคมต่าง ๆ มีพฤติกรรมอย่างเดียวกันหรือต่างกันเพราะมีการเรียนรู้ต่างกันไปตามวัฒนธรรมของตน โดยผ่านสื่อกลางเช่น การอบรมสั่งสอนจากครอบครัว โรงเรียน เพื่อน สถาบันศาสนา เรียนรู้ภาษา สำเนียง ค่านิยม วิถีชีวิต (งามพิศ สัตย์สงวน, ๒๕๔๓: ๒๑-๒๒)

ประเภทของวัฒนธรรม

ในสาขาวิชามานุษยวิทยาวัฒนธรรมได้แบ่งวัฒนธรรมออกเป็น ๒ ประเภทใหญ่ ๆ คือ ๑ วัฒนธรรมทางวัตถุ และ ๒ วัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุหรือในลักษณะสัญลักษณ์ จับต้องไม่ได้

๑. วัฒนธรรมทางวัตถุ หมายถึงส่วนของวัฒนธรรมที่สามารถจับต้องได้ อาทิ เครื่องมือ เครื่องใช้ที่เป็นประดิษฐกรรมของมนุษย์หรือตัดแปลงจากวัตถุตามธรรมชาติซึ่งมนุษย์มีความจำเป็นต้องใช้เพื่อการดำรงชีวิต

๒. วัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ หมายถึงส่วนของวัฒนธรรมที่จับต้อง สัมผัสไม่ได้เพราะไม่มีรูปร่าง ขนาด น้ำหนัก เช่น ภาษาพูด ความเชื่อศาสนาพิธีกรรม ขนบธรรมเนียมค่านิยมประเพณี อุดมคติ กิริยามารยาท

ในสังคมขนาดใหญ่ มักประกอบด้วยคนหลายกลุ่มที่แตกต่างกันทำให้กลายเป็นสังคมที่มีความแตกต่างกัน ซึ่งแบ่งได้สองลักษณะ (งามพิศ สัตย์สงวน ๒๕๔๓: ๕๓) คือ

วัฒนธรรมทั่วไป หมายถึงวัฒนธรรมที่เป็นหลักในการดำเนินชีวิตทั่วไปของสมาชิกจำนวนมากของสังคมและรวมตัวกันทำให้เกิดระเบียบในสังคม เช่น เคารพผู้อาวุโส เชิดชูพระมหากษัตริย์ มีระบบการปกครองแบบเดียวกันอยู่ภายใต้กฎหมายเดียวกัน

วัฒนธรรมย่อย หมายถึงวัฒนธรรมที่เป็นแบบแผนเฉพาะบางกลุ่มซึ่งมีเอกลักษณ์เป็นของตนเองและมีหลายรูปแบบตามสถานภาพทางสังคม เช่น อาชีพ เศรษฐกิจ เชื้อชาติ ศาสนาและยังขึ้นอยู่กับปัจจัยทางภูมิศาสตร์ ภูมิวัฒนธรรม ก็ทำให้เกิดวัฒนธรรมย่อยเชิงภูมิภาคได้

จะเห็นได้ว่าวัฒนธรรมคือพฤติกรรมระดับกลุ่มคนไม่ใช่ระดับปัจเจก โดยเป็นหลักในการดำรงชีวิตของสมาชิกส่วนใหญ่ในสังคมต่าง ๆ และดูเหมือนว่ามีความแตกต่างในระดับปัจเจกน้อยมาก แต่ความจริงก็คือ ทุกวัฒนธรรมยอมรับให้มีความแตกต่างของพฤติกรรมในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้มาก บ้างน้อยบ้างขึ้นอยู่กับแต่ละวัฒนธรรม และยังมีความจริงอีกคือวัฒนธรรมไม่ใช่สิ่งที่หยุดนิ่ง แต่จะเปลี่ยนแปลงไปอย่างช้า ๆ ไม่ว่ามนุษย์จะจงใจหรือไม่ประสงค์จะให้เปลี่ยนแปลงก็ตามเราเรียกว่าปรากฏการณ์การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม เมื่อวัฒนธรรมเป็นพลวัตสามารถเปลี่ยนแปลงเคลื่อนที่ เราอาจมองเห็นวัฒนธรรมในรูปพฤติกรรมของกลุ่มคน วัฒนธรรมรูปแบบหนึ่งมีศูนย์กลางและแผ่กระจายออกครอบคลุมพื้นที่เป็นเขตวัฒนธรรมเมื่อเขตวัฒนธรรมมีความกว้างขวางมาก อิทธิพลจากศูนย์กลางแผ่ไปได้ไม่เต็มที่จะเกิดลักษณะของวัฒนธรรมชายขอบที่มีบางองค์ประกอบแตกต่างจากศูนย์กลาง และเมื่อวัฒนธรรมกระจายออกไปมีปฏิสัมพันธ์กับวัฒนธรรมข้างเคียงย่อมมีการเรียนรู้ รับรู้ และอาจมีการยอมรับอย่างสันติเรียกว่าการผสมผสานหรือการบูรณาการทางวัฒนธรรม ซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งของการติดต่อและวัฒนธรรมของตนถูกแทนที่ด้วยวัฒนธรรมอื่น ๆ แต่หากวัฒนธรรมสองชุดแตกต่างกันสิ้นเชิงไม่สามารถปรับหรือยอมรับกันได้และต่างฝ่ายต่างไม่ยอมให้อีกฝ่ายครอบงำ กลายเป็นความขัดแย้งทางวัฒนธรรมนำไปสู่ข้อพิพาท (อมรา พงศาพิชญ์, ๒๕๔๕ :

๒๑) ดังนั้นจึงต้องเข้าใจความเป็นสังคมพหุวัฒนธรรมด้วยการยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรม และเอกลักษณ์ของแต่ละวัฒนธรรมร่วมกันและไม่พยายามครอบงำซึ่งกันและกัน ซึ่งก็คือการคำนึงถึงสัมพัทธภาพทางวัฒนธรรมที่จะไม่นำไปเปรียบเทียบว่าวัฒนธรรมของตนดีกว่าหรือแยกว่าวัฒนธรรมอื่น ๆ

วัฒนธรรมกับหลักฐานทางโบราณคดี

วัฒนธรรมที่ถือกำเนิดมาพร้อมกับการมีวิวัฒนาการของมนุษย์นั้น ได้ปรากฏหลักฐานเป็นเครื่องมือเครื่องใช้ของมนุษย์ในยุคเริ่มแรก ได้แก่ เครื่องมือหินกะเทาะแบบต่าง ๆ ซึ่งต่อมาได้มีการพัฒนาปรับปรุงจนมีรูปแบบที่หลากหลายไปตามหน้าที่การใช้งาน การเปลี่ยนแปลงทางสรีระร่างกายของมนุษย์และลำดับขั้นความเจริญของมนุษย์ที่รู้จักนำเอาวัสดุธรรมชาติมาใช้ทำเครื่องมือเครื่องประดับได้หลายประเภท ในแหล่งสังคมสมัยหินใหม่ได้มีการขุดค้นพบวัตถุต่าง ๆ มากมาย เช่น ภาชนะดินเผา เครื่องมือหินขัด กำไล ลูกปัด เป็นต้น

วัตถุทางวัฒนธรรมหรืออีกนัยหนึ่งเรียกว่า “หลักฐานทางโบราณคดี” โบราณวัตถุนั้นได้ถูกนำมาศึกษาและเข้าสู่ขบวนการแปลความทางโบราณคดีเพื่อวิเคราะห์ถึงสภาพชีวิต ความเป็นอยู่ ความเคลื่อนไหวของกิจกรรมการดำรงชีพในช่วงเวลาต่าง ๆ ในอดีต ส่วนอีกด้านหนึ่งสามารถนำหลักฐานเหล่านี้มาศึกษาหาความเชื่อมโยงและความสัมพันธ์ของมนุษย์ในด้านการติดต่อสื่อสาร ความเกี่ยวข้องกันของมนุษย์กลุ่มต่าง ๆ โดยพิจารณารูปแบบของวัตถุทางวัฒนธรรมหรือหลักฐานทางโบราณคดี

ปรากฏการณ์ทางสังคมที่มีลักษณะทางวัฒนธรรมร่วมแบบกันอาจพบได้ในแหล่งโบราณคดีที่มีอายุย้อนไปถึงยุคหินใหม่ ในภูมิภาคแถบนี้ได้ค้นพบโบราณวัตถุ สิ่งของเครื่องใช้ ที่มีลักษณะรูปแบบที่สามารถเปรียบเทียบกันได้ แพร่กระจายครอบคลุมในขอบเขตที่กว้างขวางทั้งในภูมิภาคแผ่นดินใหญ่ คาบสมุทรม และหมู่เกาะ ในด้านทางสังคม แหล่งโบราณคดีหลายแห่งอาจมีการติดต่อสื่อสาร อันนำไปสู่การแลกเปลี่ยนองค์ประกอบทางวัฒนธรรมบางประการ รวมไปถึงการแลกเปลี่ยนกันระหว่างกลุ่มสังคมที่มีระดับการพัฒนาการต่างกันด้วย ซึ่งพบว่าแหล่งโบราณคดีซึ่งปรากฏพบหลักฐานและสามารถกำหนดอายุการอยู่อาศัยของมนุษย์อยู่ในสังคมล่าสัตว์ และหาของป่า ซึ่งภายในถ้าได้มีการพบภาชนะดินเผา จึงเป็นไปได้ว่าภาชนะดินเผาเป็นหลักฐานทางอ้อมที่ชี้ให้เห็นว่ากลุ่มคนสังคมล่าสัตว์ได้มีการติดต่อกับชุมชนใดชุมชนหนึ่งที่มีระดับพัฒนาการทางสังคมที่รู้จักการเพาะปลูก และตั้งถิ่นฐานอย่างเป็นทางการแล้วในช่วงเวลาคาบเกี่ยวกัน ต่างจากอีกสังคมที่อาจจะผลิตสิ่งของขึ้นเองได้โดยอาศัยทรัพยากรที่หาได้ในท้องถิ่น ซึ่งเป็นปัจจัยทางสภาพแวดล้อมที่เป็นตัวผลักดัน ยกตัวอย่างเช่น จากชายฝั่งทะเลซึ่งได้รับการกำหนดอายุอยู่ในช่วงสมัยสังคมกสิกรรมได้ผลิตเครื่องใช้จากกระดูกสัตว์น้ำ เช่น เบ็ดทำจากก้างปลา ลูกปัดเปลือกหอย

อย่างไรก็ตามปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อให้วัตถุทางวัฒนธรรมของสังคมหลายแห่งสามารถนำมาเปรียบเทียบกันได้นั้นเป็นที่น่าสังเกตว่า ในสังคมที่พบหลักฐานว่าเข้าสู่สมัยที่มีการทำเกษตรกรรมเพาะปลูก เลี้ยงสัตว์ หรืออาจกำหนดระยะเวลาในช่วงประมาณ ๕,๐๐๐-๖,๐๐๐ ปีมาแล้ว มีขนาดชุมชนใหญ่กว่าสมัยที่ผ่านมา และมีปริมาณโบราณวัตถุเป็นจำนวนมากในแหล่งโบราณคดีในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

แหล่งโบราณคดีในคาบสมุทรหลาย เช่น กัวซา ประเทศมาเลเซีย มีลักษณะของแหล่งเป็นเพียงผาบนฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเนงกรี ได้พบหลักฐานประกอบด้วยขวานหินขัด เครื่องประดับ ภาชนะดินเผา ในสมัยหินใหม่และเครื่องมือหินกะเทาะแบบวัฒนธรรมโอบิเนียน ในประเทศเวียดนาม ซึ่งเป็นวัฒนธรรมแรกสุดของแหล่งโดยพบร่วมกับกระดูกสัตว์ เช่น หมูป่า แรด วัว ส่วนชั้นวัฒนธรรมสมัยหินใหม่พบชิ้นทับถมของสะเก็ดหิน และเครื่องมือหินที่ยังไม่ถูกขัดและภาชนะดินเผาพบร่วมกับศพตกแต่งด้วยลายสีทึบ ไลยจุดบนลำตัวในแนวนอน และแนวระนาบ

นอกจากภาชนะดินเผาซึ่งพบอยู่โดยทั่วไป โบราณวัตถุจากแหล่งโบราณคดีหลายแห่งในภูมิภาคนี้ถูกพบว่าหลายแหล่งมีการผลิตกำไล ลูกบิดทำจากหินและเปลือกหอย เครื่องมือกระดูก เครื่องมือทำจากหินโดยเฉพาะขวานหินขัดเช่นที่ สำโรงเสน ประเทศกัมพูชา (Boriskovskii, 1977) วัฒนธรรมฟุงเหียง ประเทศเวียดนาม

อย่างไรก็ตามการทำเครื่องมือหินที่ลางสเปียน ประเทศกัมพูชา ได้พบเฉพาะเครื่องมือหินกะเทาะหน้าเดียวโดยไม่ปรากฏการทำขวานหินขัด ซึ่งในแหล่งสำโรงเสนไม่พบลักษณะเช่นนี้ ในทางตรงข้ามยังแสดงหลักฐานการทำเครื่องมือจากกระดูก เช่น หัวธนูปลายแหลมมีแฉก เบ็ดตกปลา ซึ่งให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงและลักษณะพิเศษที่เหมาะสมต่อวิถีชีวิตที่แตกต่างกันของแหล่งทั้งสอง

แหล่งโบราณคดีที่กล่าวถึงข้างต้น อาจเห็นความชัดเจนของปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรมที่กลุ่มชนหลายกลุ่มต่างผลิตสิ่งของแบบเดียวกันที่เป็นผลมาจากการติดต่อระหว่างกลุ่มชนซึ่งในปัจจุบันยังพอจะเห็นศักยภาพของผู้คนมีการติดต่อแสดงให้เห็นเป็นระบบเครือข่ายภายในท้องถิ่นหรือในระยะไกลแล้ว (สุรพล นาถะพินธุ, ๒๕๓๘)

ประเด็นข้อเสนอเพื่ออภิปราย “พัฒนาการทางวัฒนธรรมในคาบสมุทรหลาย”

พัฒนาการทางสังคม วัฒนธรรมในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ที่เกิดขึ้นตั้งแต่สมัยแรกเริ่มประวัติศาสตร์ราวพุทธศตวรรษที่ ๕-๖ หรือ ประมาณ ๒,๐๐๐ ปีมาแล้ว เป็นช่วงที่ชุมชนโบราณในแถบนี้ติดต่อกับสังคมภายนอกที่มีเทคโนโลยีก้าวหน้า โดยมีหลักฐานที่สนับสนุนได้แก่เอกสารโบราณของอินเดีย เช่น คัมภีร์มิลินทปัญหา แต่งขึ้นราว พ.ศ. ๕๐๐ คัมภีร์มหานิทเทศ อายุราวพุทธศตวรรษที่ ๗-๘ บันทึกชาวตะวันตก เช่น จดหมายภูมิศาสตร์ของปโตเลมี (Claudius Ptolemy) อายุราวพุทธศตวรรษที่ ๗ หรือ ๘ กล่าวถึงสุวรรณภูมิในบทที่ ๑ ของหนังสือ The

Geography เล่ม ๗ ในบัญชีค่าพิกัดของสถานที่ต่าง ๆ พิกัดของสุวรรณภูมิที่ปรากฏคือ ๑๓๖° ๒๐' E; ๑๑° ๒๐' N (Wheatley, 1961:139-140)

.....*Tum cynaeis erepit ab undis
Insular, quae prisci signatur nominis usu
Aurea, quod fulvo sol hic orbe rubescat.*

Avienus A.D. 370

....*Then there emerges from the azure waves
an island which by ancient usage is known as " The Golden " ,
because there the yellow orb of the sun glows.....*

สำหรับบันทึกของจีนที่เก่าที่สุดกล่าวถึงการเดินทางมายังคาบสมุทรลายุคือ จดหมายเหตุเฉียน ฮั่น ชู (Chein Han Shu) ทำให้ทราบว่า การเดินทางเรือของจีนไปยังอินเดียนราว พ.ศ. ๔๐๐-๔๕๐ ได้ขึ้นฝั่งแถบคอคอดกระ เดินทางบกราว ๑๐ วัน แล้วลงเรือเลียบชายฝั่งต่อไปยังอินเดียใช้เวลา ๒ เดือน (Wheatley, 1961:12)

การรับอารยธรรมสมัยประวัติศาสตร์จากดินแดนภายนอกโดยเริ่มติดต่อกับดินแดนโพ้นทะเล ได้แก่ จีน เวียดนาม อินเดีย อาหรับ เป็นช่วงพัฒนาการที่สำคัญทางวัฒนธรรม ทำให้ชุมชนพื้นเมืองเดิมเปลี่ยนแปลงไปสู่ลักษณะของชุมชนใหม่ มีพัฒนาการทางเทคโนโลยีสูงขึ้น โดยเฉพาะการรับเอาความรู้เรื่องโลหะวิทยา ซึ่งมีผลโดยตรงต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชุมชน จากชุมชนเกษตรกรรมดั้งเดิม ไปสู่ระบบชุมชนแบบใหม่ มีการตั้งถิ่นฐานรวมกลุ่มกันเป็นชุมชนหมู่บ้านขนาดใหญ่ ซึ่งเป็นพื้นฐานการพัฒนาไปสู่การเป็นชุมชนเมือง มีระบบสังคมและการจัดระเบียบชุมชนแตกต่างออกไปจากเดิม รูปแบบของชุมชนแรกเริ่มประวัติศาสตร์อาจเป็นไปได้ในลักษณะของชุมชนเมืองท่าทางการค้า เช่น แหล่งโบราณคดีเขาสามแก้ว อำเภอมะนัง จังหวัดชุมพร เมืองโบราณเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นต้น ส่วนใหญ่เป็นชุมชนบนเนินริมเส้นทางน้ำที่มีทางออกสู่ทะเล วัตถุประสงค์ทางวัฒนธรรมที่พบในยุคสมัยนี้มีลักษณะเด่นคือ เป็นของนำเข้ามาจากโพ้นทะเล ได้แก่ กลองมโหระทึก สำริด เครื่องประดับแหวน ลูกปัดหิน ลูกปัดแก้ว เครื่องทองรูปพรรณ ตราประทับมีอักษรจารึก เหรียญ คันฉ่องสำริด

อารยธรรมจากดินแดนภายนอกดูเหมือนว่าอิทธิพลทางศาสนาจะเป็นกลไกที่สำคัญที่สุดในการจัดระบบทางสังคม และศาสนายังเป็นอุดมคติพื้นฐาน ที่ก่อให้เกิดการสร้างงานทางด้านสถาปัตยกรรมและศิลปกรรม ร่องรอยหลักฐานที่แสดงให้เห็นถึง ความเจริญรุ่งเรืองทางศาสนาแต่ครั้งอดีตกาล ปรากฏในรูปแบบของโบราณสถาน โบราณวัตถุ ซึ่งพบกระจายอยู่ทั้งภูมิภาค โบราณสถาน

หรือแหล่งโบราณคดีเหล่านี้ แต่เดิมคงเป็นศาสนสถาน ประจำชุมชนหรือหมู่บ้าน หลักฐานที่เก่าแก่ที่สุดได้แก่ การสำรวจพบโบราณวัตถุประเภทประติมากรรมรูปเคารพทางศาสนาได้แก่ เทวรูปพระนารายณ์ ที่หอพระนารายณ์ อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช กำหนดอายุราวพุทธศตวรรษที่ ๑๐-๑๑ และเศียรพระพุทธรูป อิทธิพลศิลปอินเดีย ภาคตะวันออกเฉียงใต้ ในเขตอำเภอสีชล กำหนดอายุราวพุทธศตวรรษที่ ๑๐-๑๑ เช่นเดียวกัน เป็นที่น่าสนใจว่าพัฒนาการทางสังคมในช่วงหลังจากนี้ดำเนินไปอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้มีลำดับวิวัฒนาการของการสร้างวัตถุทางวัฒนธรรมเองภายในเขตวัฒนธรรม มีการรวมกลุ่มเป็นชุมชนขนาดใหญ่และเพิ่มจำนวนขึ้นมาก อาทิ บรรดากลุ่มชุมชนโบราณในสมัยทวารวดีในบริเวณลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา การแผ่ขยายอำนาจของราชอาณาจักรศรีวิชัยซึ่งมีบทบาทโดยตรงต่อการเกิดขึ้นของอาณาจักรตามพรลิงค์ในคาบสมุทรมลายู การขยายตัวของนครรัฐเขมรโบราณและการเจริญขึ้นของสุโขทัยและกรุงศรีอยุธยา

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

๑. เพื่อศึกษารายละเอียดชุดข้อมูลซึ่งเป็นองค์ประกอบของวัฒนธรรมในแต่ละยุคสมัย จากการสังเคราะห์ ประมวลข้อมูลและแปลความตามข้อมูลใหม่ที่ได้จากการดำเนินงานวิจัยทางโบราณคดีในพื้นที่ภาคใต้ตอนบนของประเทศไทยเพื่อสังเกตและอธิบายปัจจัยและผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม

๒. เพื่อศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงของสังคมวัฒนธรรมและความเชื่อมโยงทางวัฒนธรรมในคาบสมุทรมลายูตั้งแต่การปรากฏร่องรอยของมนุษย์ ซึ่งมีบทบาทความสัมพันธ์ เกี่ยวข้องกับชุมชนอื่น ๆ ในระยะร่วมสมัย จนถึงก่อน พ.ศ. ๑๘๐๐ อันเป็นช่วงที่ชุมชนในคาบสมุทรมลายูเข้าสู่ยุคสมัยทางประวัติศาสตร์อย่างสมบูรณ์แล้ว มีพัฒนาการสังคมซับซ้อนขึ้นเป็นระดับนครรัฐ มีเอกสารหลักฐานบันทึกไว้ค่อนข้างชัดเจน

๓. เพื่ออธิบายและจัดลำดับสมัยทางวัฒนธรรมให้เกิดความเข้าใจประวัติความเป็นมาของชุมชนโบราณบนคาบสมุทรมลายูตั้งแต่ระยะแรกที่ปรากฏหลักฐานของมนุษย์และร่องรอยทางวัฒนธรรมที่มีมาอย่างต่อเนื่อง

ความสำคัญของการศึกษา

ทำให้ทราบถึงพลวัตทางวัฒนธรรมตั้งแต่ปรากฏร่องรอยของมนุษย์ในคาบสมุทรมลายูจนถึงก่อน พ.ศ. ๑๘๐๐ ข้อมูลจากการสำรวจและผลการวิจัยทางโบราณคดี แสดงหลักฐานบ่งชี้ให้เห็นการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม (Cultural Change) อย่างเป็นรูปธรรม อันเป็นผลมาจากปัจจัยแวดล้อมหลายประการ อาทิอิทธิพลวัฒนธรรมภายนอก การปรับตัวภายในที่มีบทบาทสำคัญ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของชาวท้องถิ่นในคาบสมุทรมลายูนำไปสู่การพัฒนาทางสังคม

ในรูปแบบใหม่ที่ต่างจากวัฒนธรรมดั้งเดิม นอกจากนี้ยังอาจเข้าใจและมองเห็นภาพลำดับความต่อเนื่องของวิถีชีวิตของมนุษย์ในแต่ละช่วงเวลาได้อย่างชัดเจนมากขึ้นกว่าที่ผ่านมา

ขอบเขตการศึกษา

วางเป้าหมายการศึกษาในพื้นที่ที่ยังเป็นจุดบอดหรือในอาณาบริเวณที่ยังไม่มีการดำเนินงานทางโบราณคดีในรอบศตวรรษที่ผ่านมาได้แก่พื้นที่จังหวัดชุมพรและพื้นที่รอยต่อระหว่างจังหวัดประจวบคีรีขันธ์กับสุราษฎร์ธานีเพื่อทำการศึกษาด้านโบราณคดี และกำหนดขอบเขตการศึกษา การแปลความในระดับอนุภูมิภาค เพื่อศึกษาพัฒนาการทางวัฒนธรรมในคาบสมุทรมลายูเชื่อมโยงกับองค์ความรู้ในแหล่งโบราณคดีระดับอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขงและหมู่เกาะแปซิฟิก

วิธีการศึกษา

๑. วิธีการศึกษาทางประวัติศาสตร์ (Historical Approach) โดยอาศัยการศึกษาเอกสารชั้นต้น (Primary Sources) และเอกสารชั้นรอง (Secondary Sources)

๒. วิธีการศึกษาทางโบราณคดี

๒.๑ การศึกษาเปรียบเทียบแหล่งโบราณคดีในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ที่ได้มีการขุดค้นทางโบราณคดี และวัตถุทางวัฒนธรรมที่สามารถนำมาเปรียบเทียบทางด้านคุณลักษณะเด่นทางด้านกายภาพ รวมทั้งผลการวิเคราะห์องค์ประกอบทางเคมี จนสามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของแหล่งในระดับอนุภูมิภาคและระดับภูมิภาค

๒.๒ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยทางโบราณคดี รวบรวมข้อมูลในพื้นที่กว้างเพื่อแสดงการกระจายตัวของแหล่งโบราณคดี โดยการสำรวจและพัฒนาข้อมูลสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ และใช้วัตถุทางวัฒนธรรมหรือหลักฐานทางโบราณคดีที่เป็นตัวบ่งชี้ยุคสมัยเป็นข้อมูลอ้างอิง นำไปสู่การแปลความเพื่ออธิบายและทำความเข้าใจ ความแตกต่าง ความคล้ายคลึงและลำดับพัฒนาการทางวัฒนธรรมของแต่ละพื้นที่ผ่านมิติเวลา ตั้งแต่เริ่มปรากฏร่องรอยของมนุษย์ในคาบสมุทรมลายูจนถึงก่อน พ.ศ. ๑๘๐๐ นำข้อมูลมาศึกษาเปรียบเทียบเชื่อมโยงความสัมพันธ์กับแหล่งโบราณคดีระดับอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขงและหมู่เกาะแปซิฟิก จัดลำดับยุคสมัยทางวัฒนธรรม และจัดระดับพัฒนาการทางสังคม

บทที่ ๑

ภูมิศาสตร์ทั่วไปของพื้นที่กลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และหมู่เกาะแปซิฟิก

สภาพภูมิศาสตร์

ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ประกอบด้วยประเทศต่าง ๆ รวมพื้นที่ ๔,๐๘๓,๕๒๕ ตารางกิโลเมตร ความกว้างจากทิศตะวันออกถึงทิศตะวันตก อยู่ระหว่างลองจิจูด ๙๒° – ๑๔๐° ตะวันออก ห่างกัน ๔๘° ตามลองจิจูด และ ๓๘° ตามแนวละติจูด ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้แบ่งออกเป็น ๒ ส่วน คือ

๑. เขตภาคพื้นทวีปเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในบริเวณที่เป็นภาคพื้นทวีป สหภาพเมียนมาร์ ไทย สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว กัมพูชา เวียดนาม มาเลเซีย

๒. หมู่เกาะตะวันออกเฉียงใต้ ได้แก่ มาเลเซียตะวันออก ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย บรูไน ติมอร์

โครงสร้างและลักษณะภูมิประเทศ

ลักษณะสำคัญทางกายภาพมีรูปร่างคล้ายรูปพัด และแนวเกาะรูปโค้ง (Island Arc) แบ่งเขตได้ดังนี้

๑. แนวเทือกเขาโค้งตัวเป็นแนวยาวจากเหนือ-ใต้ จุดรวมของภูเขาอยู่ที่ ยูนนานนอต ประมาณละติจูด ๒๐ เหนือ แยกต่อเนื่องมาทางใต้ ๓ แนวคือ

- แนวเทือกเขาใหม่ทางตะวันตกได้แก่ อาระกันโยมาในพม่า ต่อเนื่องไปในทะเลอันดามัน ผ่านอินโดนีเซียถึงฟิลิปปินส์

- แนวเขตเทือกเขาดอนกลางผ่านพรมแดนไทย - พม่า

- แนวเทือกเขาตะวันออก ได้แก่ เทือกเขาอันนัมในลาว กัมพูชา และเวียดนาม

๒. บริเวณที่ราบดินดอนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำ ได้แก่ ปากแม่น้ำอิรวดี แม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำโขง และแม่น้ำแดงทางตอนเหนือของเวียดนาม

๓. บริเวณที่ราบชายฝั่ง เป็นที่ราบดินตะกอนและหาดทรายเป็นแนวยาว

๔. บริเวณดินภูเขาไฟ พบในเกาะชวา บาหลีและฟิลิปปินส์

เอเชียตะวันออกเฉียงใต้อยู่ในเขตโครงสร้างภูมิประเทศของทวีป ๒ เขต คือ บริเวณหินเปลือกโลกเก่าตอนกลาง (The Central Massif) ได้แก่ เขต The Inner Highland และบริเวณเทือกเขาอัลไพน์ हिมาลัย และหมู่เกาะ ได้แก่ เขต The Inner Fold line แนวภูเขาโค้งด้านในกับแนวภูเขาด้านนอก

ส่วนที่เป็นพื้นที่ดินใหญ่ ได้แก่ คาบสมุทรมอินโดจีน มีสภาพเป็นแนวเทือกเขาใหญ่ ทอดตัวลงมาในแนวเหนือ – ใต้ โดยมีจุดรวมของภูเขาอยู่ทางตอนเหนือในเขตมณฑลยูนนาน ทางภาคใต้ของจีน ประมาณละติจูด ๒๘° เหนือ จากจุดรวมของภูเขาจะมีเทือกเขาเป็นแนวยาวแยกลงมาทางใต้สู่ภาคพื้นทวีปในบริเวณตะวันตกสุดของพม่าถึงตะวันออกของอินโดจีน ระหว่างแนวภูเขาเหล่านี้จะเป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำสลับกับเทือกเขา

ส่วนที่เป็นหมู่เกาะ ได้แก่ หมู่เกาะฟิลิปปินส์และหมู่เกาะอินโดนีเซีย รวมกันเรียกว่าหมู่เกาะมลายู สภาพภูมิประเทศเป็นภูเขาสูง เป็นแนวเทือกเขาใหม่ทางตะวันตก แยกออกเป็น ๒ แนว คือ

๑. แนวภูเขาโค้งด้านใน ต่อเนื่องจากภูเขาหิมาลัยแล้วจดลงทางใต้ เป็นเทือกเขาตะวันตกสุดของพม่าและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีแนวต่อเนื่องกันได้แก่ ภูเขาอาระกันโยมา ต่อด้วยภูเขาที่จมหายลงในมหาสมุทรอินเดียไหลขึ้นเป็นหมู่เกาะอันดามัน หมู่เกาะนิโคบาร์ ทิวเขาบาร์ซานในเกาะสุมาตรา ทิวเขาทางใต้ของเกาะชวา บาหลี ฟลอเรส และหมู่เกาะเซลีเบสตามทิวเขาของหมู่เกาะเหล่านี้มีภูเขาไฟเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะในหมู่เกาะของประเทศอินโดนีเซียมีภูเขาไฟที่ไม่เคยดับอยู่ไม่ต่ำกว่า ๔๐ ลูก

๒. แนวภูเขาโค้งด้านนอก แนวนี้ไม่เห็นเด่นชัดเท่ากับแนวแรก เพราะบางแนวจมหายไปใต้มหาสมุทรขึ้นเป็นเกาะ ประกอบด้วยแนวเกาะที่อยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของเกาะสุมาตรา คือ หมู่เกาะนิฮัส และหมู่เกาะเมนดาเวอี และทิวเขาใต้น้ำที่ติดต่อกับฝั่งทางใต้ของเกาะชวา และเกาะซุมบา ติมอร์ เดวีเซรัม และบรู ที่โค้งรอบทะเลอันดามันในเขตประเทศอินโดนีเซีย ทิวเขาแนวนอกที่ประกอบเป็นหมู่เกาะรูปโค้งเหล่านี้ยังคงต่อเนื่องไปเกาะฟิลิปปินส์และหมู่เกาะในเอเชียตะวันออกเฉียง ในแนวนี้ยังมีภูเขาไฟ และเกิดแผ่นดินไหวหลายครั้งมีความรุนแรงกว่าทิวเขาด้านใน

ภูมิประเทศสมัยไพลสโตซีน

นักธรณีวิทยาได้ศึกษาพบว่าสมัยไพลสโตซีนหรือระหว่าง ๒ ล้าน – ๑ หมื่นปีมาแล้ว เป็นยุคที่โลกเกิดยุคน้ำแข็ง ทำให้อุณหภูมิของโลกลดลงหลายครั้ง แล้วจึงเกิดช่วงเวลาที่น้ำแข็งละลาย อุณหภูมิสูงขึ้นเล็กน้อย ซึ่งเรียกได้ว่าช่วงคั่นยุคน้ำแข็งหรือช่วงอบอุ่นหลังยุคน้ำแข็งก่อนที่จะเกิดยุคน้ำแข็งครั้งใหม่ ในช่วงยุคน้ำแข็งแม้ว่าจะมีน้ำแข็งปกคลุมเป็นชั้นหนามาก ๆ อยู่เฉพาะในพื้นที่บางส่วนในเขตเส้นรุ้งสูง ๆ ของโลก แต่ปรากฏการณ์นี้มีผลกระทบต่อลักษณะภูมิประเทศภูมิอากาศของพื้นที่ส่วนอื่น ๆ ของโลกด้วย กล่าวคือการทำน้ำจากฟ้าที่ควรตกลงมายังโลกและแพร่กระจายไปตามมหาสมุทรถูกทำให้กลายเป็นน้ำแข็งก็ทำให้ระดับน้ำทะเลของโลกลดลงส่วนในช่วงหลังยุคน้ำแข็งนั้น ชั้นน้ำแข็งละลายเป็นน้ำถ่ายเทลงสู่มหาสมุทรทำให้ระดับน้ำทะเลสูงขึ้นมา นักธรณีวิทยาพบว่าเมื่อประมาณ ๑๘,๐๐๐ ปีมาแล้ว ซึ่งอยู่ในช่วงยุคน้ำแข็งยุคสุดท้ายเป็นช่วงที่อุณหภูมิลดลงมากที่สุด และระดับน้ำทะเลของโลกลดลงจนต่ำกว่าระดับน้ำทะเลในปัจจุบันราว ๑๒๐ – ๑๓๐ เมตร ซึ่งใน

ทวีปเอเชียการลดระดับน้ำทะเลกว่า ๑๐๐ เมตร ทำให้มีลักษณะทางภูมิศาสตร์ต่างไปจากปัจจุบัน โดยพื้นที่ไหล่ทวีปซึ่งปัจจุบันจมอยู่ใต้ทะเลได้ปรากฏขึ้นเป็นพื้นที่ราบลุ่มเชื่อมต่อกับหมู่เกาะต่าง ๆ ของเอเชียอาคเนย์กับผืนแผ่นดินใหญ่ เกาะสำคัญต่าง ๆ เช่น เกาะสุมาตรา ซวา และบอร์เนียวของ อินโดนีเซียรวมทั้งปาเลวัน และอีกหลายเกาะของฟิลิปปินส์กลายเป็นส่วนหนึ่งในพื้นที่ขนาดใหญ่ พื้นที่ไหล่ทวีปซึ่งปรากฏเป็นที่ราบลุ่มเนื่องจากการลดลงของน้ำทะเลนั้น เรียกว่าแผ่นดินซุนดานอกจากทวีปเอเชียในยุคน้ำแข็งจะมีลักษณะเป็นแผ่นดินขนาดใหญ่แล้วลักษณะและขนาดของแนวฝั่งทะเลก็แตกต่างกันไป ด้วย โดยตำแหน่งของชายฝั่งทะเลอยู่ห่างไปจากชายฝั่งทะเลในปัจจุบัน ผืนแผ่นดินที่ปรากฏขึ้นทำให้ร่องน้ำทะเลกลายเป็นแผ่นดินจึงเกิดการเปลี่ยนแปลงทิศทางของกระแสน้ำในมหาสมุทร ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงกระแสลมและลักษณะของพื้นที่บริเวณต่าง ๆ ที่ห่างจากชายทะเลในระยะต่าง ๆ กัน ลักษณะภูมิประเทศและภูมิอากาศที่เปลี่ยนแปลงไปย่อมมีผลกระทบในเรื่องการกระจายตัวของพืชและสัตว์ชนิดต่าง ๆ

ในสมัยโฮโลซีน หรือประมาณ ๑๐,๐๐๐ B.P. ยุคน้ำแข็งสุดท้ายสิ้นสุดลง น้ำแข็งที่ปกคลุมบางบริเวณของโลกเริ่มละลายเป็นน้ำคือน้ำสูมหาสมุทร ระดับน้ำทะเลของโลกจึงค่อย ๆ สูงขึ้นจนเมื่อราว ๖,๐๐๐ ปีที่ผ่านมาโลกจึงมีระดับน้ำทะเลเท่ากับปัจจุบัน สภาพภูมิประเทศของเอเชียอาคเนย์จึงเริ่มปรากฏขึ้นในแบบปัจจุบัน ระดับน้ำทะเลทำให้แผ่นดินซุนดาจมลงใต้ทะเลดินแดนเอเชียอาคเนย์ภาคพื้นแผ่นดินและหมู่เกาะจึงถูกแยกออกจากกันโดยท้องทะเลกว้างลักษณะภูมิอากาศ ภูมิประเทศ พืชพันธุ์ สัตว์ เริ่มเปลี่ยนแปลงจนมีลักษณะที่เห็นในปัจจุบัน

ลักษณะภูมิศาสตร์ทั่วไปของเขต Sundaic ช่วงน้ำทะเลลดระยะน้ำแข็งสุดท้าย

ลักษณะภูมิศาสตร์ทั่วไปของเขต Sundaic ช่วงน้ำทะเลลดระยะน้ำแข็งสุดท้ายได้แก่ บริเวณคาบสมุทรมาเลย์ สุมาตรา ซวา บอร์เนียว รวมกับไหล่ทวีปที่อยู่ใต้ลาวไทย บางส่วนของทะเลอันดามัน ช่องแคบมะละกา ทะเลซวา และบางส่วนของทะเลจีนใต้มีพื้นที่เมื่อน้ำทะเลลดในระยะน้ำแข็งสุดท้ายประมาณ ๑,๗๒๕,๐๐๐ B.P. (Dunn & Dunn, 1967: 6) พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นดินในปัจจุบัน

Sundaic มีโครงสร้างเป็นส่วนหนึ่งของ Southeast Asian Plate การเกิดโครงสร้างทางธรณีวิทยาจึงมีความสัมพันธ์กับบริเวณเอเชียอาคเนย์ภาคพื้นทวีป

พื้นที่บนไหล่ทวีป Sunda ทั้งทางสุมาตรา - มาเลย์, ซวา - บอร์เนียว, ลาวไทยมีความลาดชันน้อยมาก ขอบไหล่ทวีปอยู่ประมาณเส้น Isobath - ๒๐๐ เมตร พื้นที่ส่วนใหญ่ของไหล่ทวีปอยู่ในแนว ๑๐๐ เมตร ซึ่งเป็นแนวที่ใกล้กับระดับน้ำทะเลลงเต็มที่ ดังนั้นเมื่อน้ำทะเลลดลงพื้นที่ไหล่ทวีปที่ปรากฏเป็นดินจะมีลักษณะทั่วไปแบนราบ แต่จะมีผิวเป็นเนิน สัน ร่อง แอ่ง ซึ่งเห็นได้จากเส้นแสดงความลึก จึงอาจกล่าวได้ว่าผิวของแผ่นดินซุนดาเป็นพื้นที่เกือบราบ ซึ่งมีขนาดใหญ่เมื่อ

เปรียบเทียบกับพื้นดินบน Sundaic ปัจจุบัน ซึ่งเป็นที่สูงและภูเขา (Dunn & Dunn, 1967) ประกอบด้วย

๑. **Great Plain** คือพื้นที่เกือบราบขนาดกว้างใหญ่มาก ประกอบด้วยลุ่มน้ำแอ่งและที่ราบขนาดใหญ่ Great Plain ที่ตั้งอยู่ทางตะวันออกของคาบสมุทรมาเลย์ และตะวันตกเฉียงเหนือของบอร์เนียว มีตำแหน่งตรงกับพื้นที่อ่าวไทยและไหล่ทวีปใต้ทะเลจีนใต้ ปัจจุบันซึ่งมีพื้นที่ประมาณ ๗๓๕,๐๐๐ ตารางกิโลเมตร (Emery & Niid, 1936: 544) และอาจแบ่งย่อยได้ดังนี้

๑.๑ South Vietnam Plain เป็นพื้นที่ราบขนาดใหญ่ต่อเนื่องมาจากที่ราบปากแม่น้ำโขงและลาดเอียงมาทางใต้ ตะวันออกเฉียงใต้ และตะวันออก

๑.๒ Great Basin มีลักษณะเป็นแอ่งขนาดใหญ่มาก ตำแหน่งของตรงกับพื้นที่อ่าวไทยในปัจจุบัน มีพื้นที่ประมาณ ๓๒,๐๐๐ ตารางกิโลเมตร ซึ่งเกิดพร้อมกับร่องลึกลุ่มน้ำเจ้าพระยาจากการยกตัวของที่ราบสูงโคราชประกอบด้วย แอ่ง ร่องลึกลึกขนาดเล็ก - ใหญ่ โดยมีแอ่งขนาดเล็กทางตะวันตกของพื้นที่ เช่น แอ่งชุมพร แอ่งหัวหิน และแอ่งขนาดใหญ่อยู่ทางตอนกลางของพื้นที่ เช่น แอ่งกระ แอ่งปัตตานี เป็นต้น

๑.๓ Chao Phraya - Malay Valley อยู่ทางตะวันออกเฉียงใต้ของ Great Basin เป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำที่ไหลมาจาก Great Basin โดยมีแม่น้ำเจ้าพระยาเป็นสายหลัก บริเวณนี้มีความลาดชันไปทางตะวันออกก่อนจะออกสู่ทะเล

๑.๔ Sunda Valley เป็นที่ราบลุ่มซุนดา บริเวณนี้อยู่ถัดมาทางใต้ของ Chao Phraya - Malay Valley แม่น้ำซุนดาไหลมาจากตะวันออกเฉียงใต้ของสุมาตราและตะวันออกเฉียงใต้ของบอร์เนียวมารวมกันและไหลเรียบด้านใต้ของเกาะ Natura ไปทะเลจีนใต้

๑.๕ West Borneo Plain เป็นที่ราบขนาดใหญ่ต่อเนื่องมาจากที่ราบตะวันตกเฉียงใต้ของบอร์เนียว บริเวณนี้อยู่ถัดมาทางตะวันออกของซุนดาและลาดเอียงเล็กน้อยไปทางทิศเหนือและตะวันออกเฉียงเหนือ

๒. **Sumatra-Malay Valley** เป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำที่ขนาบด้วยเทือกเขาในมาเลเซียและสุมาตรา มีความลาดเอียงไปทางตะวันออกเฉียงเหนือ และแม่น้ำที่ไหลมาจากเทือกเขาทั้งสองด้านไหลมารวมกันและไหลไปตามความลาดเอียงออกสู่ทะเลอันดามัน

๓. **Java-Borneo Valley** เป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำที่ขนาบด้วยเทือกเขาในชวาและที่สูงในบอร์เนียว มีความลาดเอียงไปทางตะวันออก และมีแม่น้ำที่ไหลจากเทือกเขาทั้งสองไหลไปตามความลาดเอียงออกสู่ทะเลฟลอเรส ระหว่าง Java-Borneo Valley กับ Sunda Valley มีพื้นที่เป็นเนินดินแคบ ๆ พาดจากตะวันออกเฉียงใต้ของสุมาตรา ผ่านเกาะ Bongka, Belitunt ถึงตะวันตกเฉียงใต้ของบอร์เนียว

ลักษณะแม่น้ำบนแผ่นดินซุนดาในขณะนั้น แม่น้ำจะมีขนาดยาวกว่าเพราะเป็นที่พื้นดินยื่นออกไปทางน้ำหลายแห่งก็ไหลมารวมกันทำให้แม่น้ำมีขนาดใหญ่ ปากน้ำก็มีขนาดใหญ่ความลาดชันมีน้อยดังนั้นแม่น้ำควรมีลักษณะไหลคดเคี้ยวเหวี่ยงตัวไปมา มีการเปลี่ยนเส้นทางน้ำตลอด ส่วนแม่น้ำในเขตปัจจุบันจะมีลักษณะเหมือนแม่น้ำบนเขตที่สูง เนื่องจากระดับฐานของปากแม่น้ำลดลงไปการกัดเซาะจึงมีสูง มีความเร็วในการไหลมากขึ้น

ในขณะที่น้ำทะเลลดลง แนวชายฝั่งก็ยื่นออกไป ดังนั้นพื้นที่ในแผ่นดินซุนดาในสมัยไพลสโตซีนเคยเป็นฝั่งทะเลก็จะกลายเป็นพื้นดินขนาดใหญ่ ลักษณะชายฝั่งควรจะปรากฏทั่วไปบนแผ่นดินในช่วงที่น้ำทะเลลดเต็มที่เมื่อ ๒๐,๐๐๐ B.P. และมีการทับถมอยู่ทั่วไป เกิดเป็นสันดอนลา구나 Shell Debris ระดับน้ำทะเลที่สูงขึ้นเมื่อ ๕,๐๐๐ – ๖,๐๐๐ B.P. และลดลงสู่ระดับปัจจุบันได้สะท้อนหลักฐานสะท้อนภาพน้ำทะเลลดได้บางอย่าง เช่น โคลน ตะกอนตามชายฝั่งปัจจุบันในขณะที่น้ำลดลง จะมีการสร้างตัวของภูมิประเทศแบบชายฝั่งออกไปเรื่อย ๆ ตามแนวที่ถอยร่นไป และจะทิ้งลักษณะไว้บนแผ่นดินด้านใน เมื่อน้ำทะเลลดลงและชายฝั่งเก่าถูกเปิดขึ้นมาเป็นภูมิประเทศบนแผ่นดินเป็นเวลานานเพียงพอที่ผืนดินจะแห้ง สังเกตได้จากกลุ่มน้ำเจ้าพระยาที่น้ำทะเลสูงขึ้นในช่วง Holocene และลดถอยกลับมาอยู่ในระดับปัจจุบันเมื่อ ๑,๐๐๐ B.P. ในปัจจุบันสามารถใช้พื้นที่ดังกล่าวประกอบกิจกรรมทางวัฒนธรรมของมนุษย์ได้ (Ollier, 1985)

บทที่ ๒

แหล่งโบราณคดีในกลุ่มอนุภูมิภาคแม่น้ำโขงและหมู่เกาะแปซิฟิก

ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้มีการขุดค้นแหล่งโบราณคดีมากมายซึ่งจากการรายงานผลการวิเคราะห์องค์ประกอบทางวัฒนธรรมของแหล่งโบราณคดีต่าง ๆ ได้พบว่าเป็นภูมิภาคที่ชุมชนก่อนประวัติศาสตร์แพร่กระจายอยู่หนาแน่น ซึ่งหลายแห่งมีอายุคาบเกี่ยวกันบางแห่งมีอายุการเริ่มต้นการเพาะปลูก เลี้ยงสัตว์ ก่อนหลังต่างกัน ซึ่งแต่ละแห่งจากการขุดค้นได้พบวัตถุทางวัฒนธรรมที่หลากหลายประเภทอันสามารถนำมาเปรียบเทียบรูปแบบรายละเอียดของโบราณวัตถุแต่ละประเภทได้ จนสามารถศึกษาความเชื่อมโยง ความสัมพันธ์ของกลุ่มวัฒนธรรมต่าง ๆ ได้จากหลักฐานของลักษณะทางสังคมและสิ่งของเครื่องใช้ของสังคมก่อนประวัติศาสตร์ อาจยกตัวอย่างแหล่งโบราณคดีในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้ดังนี้

บ้านเก่า

อยู่ในเขตตำบล จรเข้มมาก อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรีมีลำห้วยสำคัญของหมู่บ้านคือ ห้วยหินและห้วยม้งลัก ซึ่งเป็นสาขาของแม่น้ำแควน้อยที่หมู่บ้านเก่ามีแหล่งขุดค้นที่สำคัญ ๒ แห่ง คือ ที่แหล่งนายบาง การขุดค้นได้พบโบราณวัตถุและเครื่องมือ ได้แก่ ชิ้นส่วนภาชนะดินเผา เครื่องมือหิน กระดุก เขากวาง เปลือกหอย และโครงกระดูกมนุษย์ หลุมฝังศพพบ จำนวน ๔๔ หลุม ในระดับชั้นดินเดียวกันฝังอยู่ติดกัน วางนอนหงายแขนแนบลำตัว บางครั้งวางปลายแขนอยู่ใต้สะโพก สิ่งของที่ใส่ลงไปรวมกับผู้ตายประกอบด้วยขวานหินขัด ภาชนะดินเผาซึ่งวางไว้เหนือสะโพก หรือ ปลายเท้า นอกจากนั้นยังพบสร้อยคอ กำไลข้อมือทำจากเปลือกหอย บางโครงมีขวานหินขัดอยู่ใต้กะโหลกและหัวลูกศรทำจากกระดูก

การขุดค้นที่แหล่งนายสือ พบโบราณวัตถุประกอบด้วย ชิ้นส่วนภาชนะดินเผา ขวานหินขัด แผ่นหินกลมเจาะรู เครื่องมือ เครื่องประดับจากหอย ภาชนะดินเผาจากแหล่งทั้งสองถูกจำแนกเป็น ๒ หมวดใหญ่ คือ

๑. ภาชนะดินเผาแบบมีเชิง

แบบที่ ๑ ภาชนะมีขา เป็นภาชนะมีขาเรียงกลม ๓ ขา แต่ละขาเจาะรูให้อากาศผ่านเข้าออกได้ บริเวณส่วนหน้าของภาชนะเจาะรูไว้ข้างบน ขาทั้งสามติดกับส่วนกันของภาชนะ ในบริเวณที่เป็นรอยต่อเป็นสันหรือเลยลงมาเล็กน้อย ส่วนมากผิวเรียบขัดมัน บางครั้งประดับลายเชือกทาบ

แบบที่ ๒ เป็นภาชนะชนิดจาน และถ้วยมีเชิง เป็นภาชนะที่มีปากกลมหนาผายออก หรือจุ่มเข้าตัวภาชนะมีด้านโค้งนูน รูปกรวยเล็ก แนวต่อกับปากมีสันไม่ชัดเจน ความสูงของฐานสูงเกินกว่าครึ่งของความสูงทั้งหมดของภาชนะ

๒. ภาชนะดินเผาแบบไม่มีเชิง

มีเนื้อสีดำ เนื้อละเอียดขัดมันคล้ายภาชนะสีดำดินเผาของวัฒนธรรมลุงซานในประเทศจีน มีหลายแบบต่างกันส่วนใหญ่มีรูปร่างคล้ายจานแบบมีก้นลึกโค้ง ขอบสูง ภาชนะก้นกลม ไม่มีขอบปาก ใต้ขอบมีรอยขีด ตัวภาชนะตอนล่างมีลายเชือกทาบ ลักษณะภาชนะที่สำคัญมีดังนี้

แบบที่ ๑ ภาชนะรูปทรงถ้วยขนาดใหญ่ ขอบปากกลมด้านบนนูนออก มีส่วนที่ยื่นออกมาจนคลุมส่วนไหล่ - คอ ตัวภาชนะมีรูปทรงกรวยต่อกัน ๒ ใบ ไหล่ลาดสูง ด้านข้างเว้าไปบรรจบกันกับรูปครึ่งวงกลมมีรอยต่อเป็นสันชัดเจน ที่ก้นภาชนะแต่งลวดลายเสื่อสีน้ำตาลแดงที่ไหลเป็นลายเชือกทาบ

แบบที่ ๒ ภาชนะทรงไม่มีสัน ปากกลมผายออก ส่วนคอตั้งตรง ตัวภาชนะเป็นรูปกรวย ด้านข้างลาดเอียงบรรจบกันกับรูปกึ่งทรงกลมเป็นสันชัดเจน มีลายเชือกทาบที่ส่วนก้น ขอบมีรูปวงรี ผิวขัดมัน

ได้มีการแบ่งประเภทของภาชนะบ้านเก่าออกเป็น ๒ สมัย ได้แก่

๑. สมัยหินใหม่ตอนต้น พบหลักฐานจากแหล่งนายบาง มีภาชนะดินเผาผิวสีแดง ดำ และเทา เป็นภาชนะที่มีขา รวมทั้งเชิง ลวดลายการตกแต่งพบลายเชือกทาบ ผิวบางขัดมัน การฝังศพฝังนอนหงายหันกะโหลกไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือและทิศเหนือ

๒. สมัยหินใหม่ตอนปลาย พบหลักฐานจากแหล่งนายบางและแหล่งนายลือ พบการฝังศพนอนหงายเหยียดยาวไม่มีทิศทางการฝังศพที่แน่นอน ฝังร่วมกับภาชนะดินเผา วางอยู่เหนือศีรษะหรือปลายเท้า รวมทั้งขวานหินขัด ลูกปัด และสิ่งของอื่น ๆ มีการคลุมร่างด้วยขี้หมู ภาชนะที่พบมีสีเทา ดำ น้ำตาล ไม่มีขาหรือรับเช่น ภาชนะปากผายก้นลึก ตกแต่งด้วยลายเชือกทาบ ขัดมัน พบการทำโคลน มีผิวบาง พบลูกปัดทำจากเปลือกหอยหรือกระดูกเป็นแว่นบางชนิดเล็ก โครงกระดูกบางโครง พบลูกปัดบริเวณคอ นอกจากนั้นยังมีเปลือกหอยแครง เจาะรูใช้เป็นเครื่องประดับด้วย

แหล่งโบราณคดีบ้านเชียง

อยู่ในเขตอำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี แหล่งโบราณคดีได้รับการขุดค้นหลายครั้งและได้พบร่องรอยของสังคมเกษตรกรรมสมัยก่อนประวัติศาสตร์ที่มีการอยู่อาศัยหลายสมัย ซึ่งครั้งแรกสุดอาจเกิดขึ้นประมาณ ๕,๖๐๐ B.P. จนถึงสมัยหลังสุดประมาณ ๒,๓๐๐ - ๑,๘๐๐ B.P. โดยสามารถแบ่งออกได้เป็น ๓ ระยะ คือ

๑. สมัยต้น มีอายุระหว่าง ๕,๖๐๐ - ๓,๐๐๐ B.P.

ในสมัยนี้พบหลักฐานการเริ่มเป็นหมู่บ้านเกษตรกรรม ประชากรมีอาชีพเพาะปลูกเลี้ยงสัตว์ โดยพบหลักฐานกระดูกวัว - หมู ได้พบหลักฐานการฝังศพซึ่งมี ๓ รูปแบบ คือ

- วางศพงอเข้า
 - วางศพนอนหงายเหยียดยาว
 - บรรจุศพในภาชนะดินเผาขนาดใหญ่แล้วนำไปฝังใช้เฉพาะศพเด็ก
- ลักษณะภาชนะดินเผาที่พบในหลุมฝังศพแบ่งได้ตามระยะดังนี้

ระยะที่ ๑ ประมาณ ๕,๖๐๐ - ๔,๕๐๐ B.P. พบลักษณะเด่นของภาชนะดินเผาสีดำเทา เข้มมีเชิงเตี้ย ๆ ลำตัวภาชนะครึ่งบนตกแต่งด้วยลายขีดเส้นคดโค้ง แล้วตกแต่งเพิ่มเติมด้วยลายกดประทับเป็นจุดหรือเป็นเส้นสั้น ๆ ลงในพื้นที่ระหว่างลายโค้ง ครึ่งล่างของภาชนะตกแต่งด้วยลายเชือกทาบ

ระยะที่ ๒ ประมาณ ๔,๕๐๐ - ๔,๐๐๐ B.P. เริ่มปรากฏภาชนะดินเผาแบบใหม่เพิ่มขึ้นมา คือ ภาชนะดินเผาขนาดใหญ่บรรจุศพเด็กก่อนฝัง

ระยะที่ ๓ ประมาณ ๔,๐๐๐ - ๓,๕๐๐ B.P. ปรากฏภาชนะดินเผามีผนังด้านข้างตรงมีรูปร่างเป็นทรงกระบอก และยังมีภาชนะประเภทหม้อก้นกลม คอเตี้ย ปากตรง ตกแต่งด้วยลายเชือกทาบตลอดทั้งใบ

ระยะที่ ๔ ประมาณ ๓,๕๐๐ - ๓,๐๐๐ B.P. ปรากฏภาชนะดินเผาประเภทหม้อก้นกลม ตกแต่งบริเวณไหล่ด้วยลายเส้นขีดผสมกับระบายสีแดง ส่วนลำตัวภาชนะใต้ไหล่แต่งด้วยลายเชือกทาบเรียกว่า ภาชนะแบบอ้อมแก้วหลักฐานสมัยนี้ยังไม่พบวัตถุที่ทำจากโลหะแต่พบขวานหินขัด และเครื่องประดับที่ทำจากหินและเปลือกหอย จนถึงสมัยประมาณ ๔,๐๐๐ B.P. จึงเริ่มมีการใช้สำริด โดยใช้ทำเครื่องประดับและเครื่องมือ เช่น แหวน กำไลข้อมือ ใบหอก

๒. สมัยกลาง อายุประมาณ ๓,๐๐๐ - ๒,๓๐๐ B.P.

ในสมัยนี้พบประเพณีการฝังศพแบบวางศพนอนหงายเหยียดยาว บางศพนำภาชนะดินเผามากกว่า ๑ ใบมาหุบให้แตกแล้วใช้คลุมศพ ภาชนะดินเผาที่เด่นในสมัยนี้ ได้แก่ ภาชนะขนาดใหญ่ผิวนอกสีขาวทำไหล่ภาชนะหักเป็นมุมโค้ง มีทั้งภาชนะก้นกลมและก้นแหลม บางใบมีการตกแต่งด้วยลายขีดและลายเขียนสีใกล้ปากภาชนะในช่วงปลายสมัยนี้มีการตกแต่งด้วยการทาสีแดง มีการใช้โลหะทำเครื่องมือและเครื่องประดับแล้วในช่วงแรก พบการใช้สำริดซึ่งเป็นโลหะผสมระหว่างทองแดง - ดีบุก จนต่อมาในช่วง ๒,๗๐๐ - ๒,๕๐๐ B.P. จึงเริ่มปรากฏการใช้เหล็ก

๓. สมัยปลาย มีอายุระหว่าง ๒,๓๐๐ - ๑,๘๐๐ B.P.

ในช่วงนี้จัดเป็นสมัยก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลายที่มีการใช้เหล็กทำเครื่องมือเครื่องใช้อย่างแพร่หลาย ส่วนสำริดยังคงใช้ทำเครื่องประดับซึ่งมีรูปแบบประณีตขึ้น

ประเพณีการฝังศพเป็นแบบวางศพนอนหงายเหยียดยาวและวางภาชนะดินเผาบนศพในระยะต้น ๆ พบภาชนะดินเผาเขียนลายสีแดงบนพื้นขาวนวล ต่อมาในช่วงกลางเริ่มมีภาชนะดินเผาเขียนลายสีแดงบนพื้นสีแดงและในช่วงท้ายจึงเริ่มปรากฏภาชนะดินเผาอบตัวน้ำตาลดินสีแดงแล้วขัดมัน

แหล่งโบราณคดีโคกพนมดี

ลักษณะแหล่งเป็นเนินดินค่อนข้างกลมอยู่ในเขตตำบลท่าช้าง อำเภอพนมสนิม จังหวัดชลบุรี ห่างจากชายฝั่งทะเลประมาณ ๒๒ กิโลเมตร อายุของแหล่งกำหนดได้ประมาณ ๓,๐๐๐ - ๔,๐๐๐ B.P. ซึ่งเป็นแหล่งที่ระดับน้ำทะเลอยู่สูงกว่าปัจจุบันประมาณ ๒ - ๕ เมตร การขุดค้นในปี พ.ศ. ๒๕๒๘ ได้พบชั้นดินธรรมชาติ ๑๒ ชั้น สามารถแบ่งชั้นดินได้ ๓ ชั้นใหญ่ ๆ ได้แก่

ชั้นวัฒนธรรมที่ ๑ หนาประมาณ ๓ เมตร ประกอบด้วยชั้นดินที่ ๑๐, ๑๑ พบโบราณวัตถุที่พบหนาแน่น ได้แก่ เศษภาชนะดินเผา หินดู เครื่องมือหินขัด เบ็ดตกปลา ดั้มถ่วงแห กระจุกปลา กระดองเต่า เปลือกหอยทะเล นอกจากนี้ยังมีชั้นซีแล้ กองถ่านแทรกทั่วไป กองเปลือกหอยแทรกอยู่เป็นชั้น ๆ หนาชั้นเรื่อย ๆ พบโครงกระดูกที่มีประเพณีการฝังในหลุมที่ขุดเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า หันศีรษะไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ไรด้วยดินสีแดงมีร่องรอยมัดศพ นอกจากนี้มีการประดับศพด้วยสร้อยคอที่ร้อยจากลูกปัดเปลือกหอยแบบต่าง ๆ และกำไลข้อมือ สิ่งของที่นิยมใส่รวมกับโครงกระดูกมากที่สุดได้แก่ภาชนะดินเผา

ชั้นวัฒนธรรมที่ ๒ หนาประมาณ ๒.๕ เมตร ประกอบด้วยดินชั้นที่ ๕ - ๙ เนื้อดินค่อนข้างร่วนมีทรายปนมากกว่าชั้นที่แล้ว พบชั้นถ่านและกองเปลือกหอยลดปริมาณลงมาก โบราณวัตถุที่พบก็ลดปริมาณลงด้วย การฝังพบว่าขาดช่วงลงไประยะหนึ่งแต่ประเพณีการฝังศพยังคงลักษณะเดิมแต่ฝังเรียงเป็นแนวจากทิศตะวันออก - ตะวันตก อายุที่กำหนดได้จากตัวอย่างก่อนในชั้นที่ ๑ - ๒ ได้ประมาณ ๓,๕๐๐ - ๔,๐๐๐ B.P.

ชั้นวัฒนธรรมที่ ๓ อยู่ชั้นบนสุดมีความหนาประมาณ ๗ เมตร ประกอบด้วยชั้นดิน ๑ - ๔ ลักษณะดินค่อนข้างแข็งมีสีดำ ในชั้นวัฒนธรรมไม่พบการฝังศพลักษณะอาหารการกินที่ปรากฏหลักฐานประเภทเปลือกหอยทะเล ก้างปลา ลดปริมาณลงมากแต่กลับพบกระดูกสัตว์บก เช่น กวาง ละอง เก้ง หมู วัว ควาย เพิ่มปริมาณขึ้น จากการศึกษากระดูกสัตว์พบว่า เป็นกระดูกสัตว์ป่าทั้งสิ้น โบราณวัตถุ เช่น ภาชนะดินเผา หินดู กำไลหิน เครื่องมือเครื่องใช้ทำจากกระดูกสัตว์ยังคงพบต่อเนื่องแต่ปริมาณเพิ่มขึ้น (ริชนี ทศรัตน์, ๒๕๓๔: ๘๖ - ๙๖)

แหล่งโบราณคดีกลางสเปียน

มีลักษณะแหล่งเป็นถ้ำบนภูเขาหินปูนที่มีชื่อว่า Phnom Teak Trang อยู่ในแนวเทือกเขาอูราลและเพอร์เมียน ห่างจากพระตะบองประมาณ ๓๘ กิโลเมตร แหล่งนี้มีการกำหนดอายุจากตัวอย่างที่ได้จากบริเวณตอนกลางและปากน้ำ และได้ศึกษาชั้นดินจากการขุดค้นสามารถแยกได้เป็น ๕ ชั้น วัฒนธรรมจากชั้นดินทั้งหมด ๙ ชั้น

ชั้นวัฒนธรรมที่ ๑ มีขอบเขตอยู่ในชั้นดินที่ ๖ และ ๕ มีอายุอย่างน้อยที่สุดประมาณ ๖,๘๐๐ B.C. ไม่พบภาชนะดินเผาแต่พบการทำเครื่องมือหินจากสะเก็ดหิน Chert

ชั้นวัฒนธรรมที่ ๒ อยู่ในชั้นดินที่ ๔ กำหนดอายุได้ ๔,๒๙๐ B.C. พบโบราณวัตถุประกอบด้วยเครื่องมือแกนหินมีรูปร่างคล้าย Side-Scraper, Scraper ซึ่งส่วนมากมีร่องรอยการแต่งคม กระดุกสัตว์พบมากโดยเฉพาะ วัว แรด เต่า เปลือกหอย ในชั้นวัฒนธรรมนี้พบภาชนะดินเผาซึ่งจะมีมากขึ้นตั้งแต่ช่วงกลางจนถึงระดับบนของชั้นนี้ ภาชนะส่วนมากตกแต่งด้วยลายเชือกทาบ

ชั้นวัฒนธรรมที่ ๓ อยู่ในชั้นดินที่ ๓ กำหนดอายุได้ประมาณ ๒,๐๒๐ B.C. และ ๒,๐๕๐ B.C. จากตัวอย่างที่เก็บได้จากหลุมขุดค้นปากถ้ำและตอนกลางถ้ำ ในชั้นนี้ยังคงพบเครื่องมือสะเก็ดหินและเครื่องมือแกนหิน ภาชนะดินเผากลายเป็นวัตถุที่พบทั่วไปและมีหลากหลายรูปแบบ เช่น ภาชนะมีเชิงกลม

ชั้นวัฒนธรรมที่ ๔ กำหนดอายุได้ ๕๐๐ B.C. จากหลักฐานที่พบในบริเวณปากถ้ำในชั้นดินนี้พบเครื่องมือสะเก็ดหินน้อยลง

ชั้นวัฒนธรรมที่ ๕ ได้แก่ ชั้นดินที่ ๑ พบหลักฐานทั้งหลุมปากถ้ำและตอนกลางถ้ำกำหนดอายุได้ ๘๓๐ และ ๗๕๐ A.D. เครื่องมือหินพบน้อยลงมาก

โบราณวัตถุที่พบในแหล่งโบราณคดีกลางสเปียนไม่พบเครื่องมือที่ทำจากกระดูก เครื่องมือทำจากหินมีมากโดยนำวัตถุดิบมาจากหินงอกหินย้อย หินทรายสีแดงและหินฟลินท์มาทำเครื่องมือสะเก็ดหิน ส่วนเครื่องมือขนาดใหญ่มักทำจากหินฮอร์นเฟลส์อาจเรียกได้ว่าเป็นแบบ Sumatraliths หรือ ขวานหินกะเทาะหน้าเดียว อีกด้านเรียบและยังคงลักษณะเดิมของผิวหินกรวดเครื่องมือที่จำจากหินทราย ควอตซ์ไซต์ ไม่พบว่านำมาใช้ทำเครื่องมือสะเก็ดหินเท่าที่พบมีลักษณะการทำละเอียดแบบที่ดีจะเป็นเครื่องมือปลายแหลมทำมาจากหินฟลินท์

ภาชนะดินเผาที่มักพบร่วมกับเครื่องมือหินแม้ว่าจะพบส่วนที่สมบูรณ์อยู่น้อยแต่จากปริมาณรูปร่างของภาชนะก็อาจสันนิษฐานรูปร่างของภาชนะได้ เศษภาชนะดินเผาที่มีส่วนอยู่ในแนวตั้งชี้ให้เห็นว่ามีรูปร่างกลมโค้ง แบบต่อมามีส่วนลำคอผายออกแสดงให้เห็นรูปร่างได้ ๓ แบบ คือ มีขนาดเล็กทรงกลม แบบที่ ๒ มีก้นแบนตามลักษณะของจาน และแบบสุดท้ายมีลำคอผายออกและมีเชิงเป็นวงกลม

ภาชนะดินเผาที่ลางสเปียนโดยทั่วไปมีผิวสีแดงปนด้วยเม็ดทราย เนื้อผสมด้วยวัตถุอินทรีย์ซึ่งสามารถสังเกตได้ว่ามีคาร์บอนอยู่ในเนื้อที่ภาชนะ ผิวภาชนะที่เรียบเป็นแบบที่พบอยู่มากและไม่มี การเคลือบน้ำดิน การตกแต่งด้วยการเขียนสีพบอยู่น้อยมากและส่วนใหญ่จะเป็นการขีดหรือกดประทับ โดยมักใช้ ๒ วิธีผสมกัน การตกแต่งมี ๔ แบบหลัก คือ

๑. ลวดลายเชือกทาบ มักตกแต่งในส่วนก้นภาชนะ แต่บางครั้งพบอยู่ใกล้ปาก

๒. กดเป็นลายจุด พบเป็นเทคนิคที่นิยมมากและมีรูปแบบหลากหลาย มักทำโดยรอบภาชนะ หรือใกล้บริเวณคอ ลายจุดมักจัดลวดลายเป็น ๒ – ๓ แถว

๓. ลายกดครึ่งวงกลม ลายแบบนี้อาจเป็นไปได้ว่าใช้เล็บกด ในบางแบบจะมีผิวขรุขระออกมา

๔. แบบลายเส้นที่กว้างและตื้น มักพบอยู่ร่วมกับลายอื่น ๆ ตามขอบ

ภาชนะดินเผาของลางสเปียนไม่ให้รายละเอียดพัฒนาการของภาชนะที่ชัดเจน ภาชนะในชั้นดินที่เก่าที่สุดกำหนดอายุได้ ๖,๒๔๐ ± ๗๐ B.P. ในช่วงนี้มักตกแต่งด้วยลายเชือกทาบและไม่มีรูปแบบหลากหลายนัก ในสมัยต่อมาประมาณ ๓,๐๐๐ ก่อน ค.ศ. จนถึงครึ่งแรกของหนึ่งพันปีก่อนคริสต์ศักราช ภาชนะดินเผาจัดเป็นที่เจริญสูงสุดในขณะที่หลังจากนั้นราว ๒,๐๐๐ B.P. จนถึง ๙ A.D. ภาชนะดินเผาลดคุณภาพ การตกแต่งและรูปทรงแย่งลง (Mourer, 1977: 29-26)

สำโรงเสน

ตั้งอยู่ทางตอนกลางของประเทศกัมพูชา แหล่งขุดค้นกำหนดอายุได้ประมาณ ๓,๒๓๐ ± ๑๒๐ B.P. พบหลักฐานการอยู่อาศัยในยุคหินใหม่ได้อย่างชัดเจนและเป็นแหล่งอยู่อาศัยในพื้นที่ราบสามเหลี่ยมปากแม่น้ำแดง ลักษณะของแหล่งเป็นเนินดินรูปร่างไม่สม่ำเสมอขนาด ๓๕๐ x ๑๘๐ ถึง ๒๐๐ เมตร สูงประมาณ ๕ เมตร ล้อมรอบด้วยที่ลุ่มตื้นน้ำท่วมถึง

หลักฐานทางโบราณคดีประกอบด้วยโบราณวัตถุและกระดูกสัตว์ ในชั้นดินล่าง ๆ ยังพบเปลือกหอยน้ำจืดจำนวนมาก ซึ่งน่าจะเป็นหลักฐานที่นำมาใช้อาหาร นอกจากนี้เปลือกหอยทะเลก็ได้พบในการขุดค้นด้วยซึ่งคงนำมาใช้เป็นเครื่องประดับ ก้างปลาสามารถชี้ให้เห็นลักษณะร่วมของแหล่งโบราณคดีที่อยู่ใกล้แม่น้ำ Mansuy (อ้างใน Mourer, 1977) ตั้งข้อสมมุติฐานว่าในช่วงเวลานั้นผู้คนได้ตั้งถิ่นฐานโดยยึดกับทรัพยากรทางน้ำ ซึ่งในเวลานั้นชายฝั่งทะเลอยู่ไกลจากแหล่งมาก อย่างไรก็ตาม นอกจาก ก้างปลา เปลือกหอยแล้ว กระดุกงู จระเข้ เต่า นก กวาง ควาย ช้าง เสือ แรด และกระดูกหมาเลี้ยงก็ถูกพบด้วย

เครื่องมือหินสำโรงเสนพบว่านำหินภายในท้องถิ่นมาใช้ บางครั้งนำหินทรายและไดโอไรท์มาทำเครื่องมือด้วย เช่นเดียวกับสังคมหินใหม่ของเวียดนาม เครื่องมือแกนหินไม่ปรากฏที่สำโรงเสนแต่พบขวานหินขัด สิว ไข่มุก อยู่เป็นจำนวนมาก ขวานหินอันเป็นขวานมีป่าและส่วนมากเป็นรูป

สี่เหลี่ยมผืนผ้า Wedge-shape, Trapezoid และอีกจำนวนหนึ่งมีลักษณะรูปโค้งด้านหนึ่งตามแบบ Adze

เครื่องมือกระดูกที่มีปลายแหลมนำมาจากสัตว์ใหญ่สำหรับประกอบกับธนูหรือหอกมีรูปร่างยาว แคบ และแหลมตรงปลายคล้ายกับธนูที่ทำจากหิน นอกจากนั้นยังพบฉมวกที่ทำจาก กระดูก เบ็ด ก้างปลา หินที่ใช้ขัด โบราณวัตถุที่พบอีกจำนวนมากอีกประเภท คือ ภาชนะดินเผาซึ่งทั้งหมดผลิตขึ้นรูปโดยไม่ใช้แป้นหมุนหลังจากขึ้นรูปด้วยมือจึงเข้าขั้นตอนการเผา โดยอาจเผาในที่ร่มซึ่งมีคุณภาพไม่ดีพอ จึงมักพบว่าด้านข้างภาชนะมีสีต่างกันและมีเนื้อหนา ภาชนะมีรูปทรงต่าง ๆ กัน เช่น ถ้วยก้นกลมแบน บางใบมีหูหิ้ว บางใบไม่พบการตกแต่งลวดลาย หรือมีการตกแต่งลวดลายไม่ชัดเจนนักและไม่ประณีต เช่น ลายจักสานลายเส้นคู่ขนาน ชิกแซก ลายคลื่น ลายเล็บมือ ลายจุด ส่วนหลักฐานในชั้นบน ๆ ก็ไม่ต่างกันมาก การตกแต่งลวดลายเส้นคู่ขนานโดยรอบภาชนะผสมลายกจุด

นอกจากนี้ยังพบเครื่องมือทำจากดินเผาซึ่งอาจใช้ขัดภาชนะให้เรียบก่อนนำไปเผามีรูปร่าง แคบตรงกลางและส่วนปลายบานออกและเรียบ เครื่องประดับ เช่น กำไลหินมีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง ๑๒.๒ เซนติเมตร ซึ่งอาจใช้สำหรับตัดและใช้เป็นเครื่องมือขว้างได้ ในจำนวนกำไลหินนี้มีบางอันที่พบแกนกลางและบางอันทำจากเปลือกหอย

เช่นเดียวกับ Quynh-Van และ Dabut แหล่งโบราณคดีสำโรงเสนนอกจากเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยแล้วยังใช้เป็นแหล่งฝังศพด้วย แต่ผลกระทบจากน้ำท่วมทำให้หลุมศพและโครงกระดูกถูกทำลายไปเช่นเดียวกับสิ่งของประดับศพก็ถูกทำลายเสียหายด้วย แต่อย่างไรก็ดีในหลุมขุดค้นยังได้พบกระดูกมนุษย์อยู่ร่วมกับสิ่งของ เช่น กำไลดินเผา กำไลเปลือกหอยและลูกปัด (Boriskovskii, 1970: 241-249)

วัฒนธรรมฟุงเหงียน

โดยทั่วไปแหล่งวัฒนธรรมฟุงเหงียน พบว่าอยู่ในที่สูง เช่น แหลมฟุงเหงียนและเย็นตั้ง (Yen Tang) หรือสูงจากพื้นโดยรอบประมาณ ๑๐ - ๑๕ เมตร แวดล้อมด้วยทุ่งนา เช่น แหล่งอันเดา (An Dao) และ Huong Non แหล่งส่วนมากตั้งอยู่ใกล้ลำน้ำ ลำธาร เช่น Huong Non ตั้งอยู่ใกล้ลำน้ำ Di Nau ซึ่งเป็นสาขาของแม่น้ำแดง แหล่ง Dau Duong ตั้งอยู่ใกล้ลำน้ำ Phdong Giao และฟุงเหงียน ห่างจากแม่น้ำแดง ๑,๐๐๐ เมตร

ในรายละเอียดของแหล่งดังกล่าว ฟุงเหงียนตั้งอยู่ในอำเภอ Lam Thao จังหวัด Phu Tho มีการขุดค้น ๒ ครั้ง ครั้งแรกในปี ค.ศ. ๑๙๕๙ ที่ Co Nhue และครั้งที่ ๒ ปี ค.ศ. ๑๙๖๐ ที่ฟุงเหงียน การขุดค้นที่ Co Nhue ครอบคลุมพื้นที่ประมาณ ๑๕๐ ตารางเมตร มีชั้นดินธรรมชาติ ๔ ชั้น และชั้นวัฒนธรรม ๑ ชั้น

การขุดค้นที่ฟ่งเหียงครอบคลุมพื้นที่มากกว่าประมาณ ๓,๗๐๐ ตารางเมตร พบชั้นดินธรรมชาติ ๔ ชั้น ชั้นดินอินทรีย์วัตถุอยู่บนสุด ถัดมาเป็นชั้นดินสีจางปนด้วยก้อนหินและชั้นวัฒนธรรมก็ยังคงพบเพียง ๑ ชั้น

ในแหล่งอื่น ๆ เช่น Van Dien ประมาณ ๙ กิโลเมตรไปทางตะวันตกเฉียงใต้ของฮานอย ซึ่งเป็นแหล่งที่มีการขุดค้นในปี ค.ศ. ๑๙๖๒ การขุดค้นครอบคลุมพื้นที่ประมาณ ๘๐๐ ตารางเมตร (Chinh and Dinh, 1980: 105) พบชั้นวัฒนธรรม ๕ ชั้น

โดยสรุปแหล่งวัฒนธรรมฟ่งเหียงโดยมากจะพบเพียง ๑ ชั้นวัฒนธรรมและค่อนข้างหนาโบราณวัตถุในแหล่งต่าง ๆ นั้นโดยมากก็จะคล้ายคลึงกันโดยพบขวานหิน ขวานหินขัด เครื่องประดับทำจากหิน ภาชนะดินเผาซึ่งมีลวดลายการตกแต่งแตกต่างกัน

โบราณวัตถุจากแหล่งวัฒนธรรมฟ่งเหียงสามารถแบ่งแยกออกเป็น ๓ ประเภท ได้แก่ เครื่องมือหิน วัตถุดินเผา และ Non-Artefact Finds ในกลุ่มเครื่องมือหินยังสามารถแยกย่อยออกเป็น ๒ รายการ ได้แก่ เครื่องมือ และเครื่องประดับ

เครื่องมือหินพบมากที่ฟ่งเหียงประกอบด้วย ขวานหินขัด ขวานหินกะเทาะ หินที่ใช้ขัด สิว หัวธนู มีด Axe และ Adze เป็นเครื่องมือที่พบอยู่บ่อยครั้งในแหล่งนี้โดยพบเป็นจำนวน ๔๔๑ อันและ ขวานหินขัด ๓๒๘ อัน รวมทั้งได้พบเศษเครื่องมือเป็นจำนวนมากด้วย

ที่ Van Dien มีจำนวนหินกะเทาะที่พบน้อยกว่าขวานหินขัดเป็นสัดส่วน ๕๖:๑๓๓ รูปร่างทั้ง Axe และ Adze มีรูปร่างคล้ายกัน เป็นทรงสี่เหลี่ยมและขัดอย่างดีมีขนาดต่างกัน บางชิ้นสั้นขนาด ๑.๗ เซนติเมตร และยาว ๑๑ เซนติเมตร (Chinh, ๑๙๖๖ : ๑๓๙, Chinh and Dinh, 1980: 113) แบ่งขวานหินออกเป็น ๓ แบบ ได้แก่ ขนาดใหญ่ (๕x๕.๕-๑๐ เซนติเมตร) ขนาดกลาง (๓.๕x๓.๕-๖.๕ เซนติเมตร) และขนาดเล็ก (๑-๒.๖x๑.๓-๕.๘ เซนติเมตร) ที่ฟ่งเหียง Axe ที่มีขนาดเล็กจะพบมากกว่าขนาดใหญ่เป็นสัดส่วน ๒๑๐:๑๓๖ การใช้งานของเครื่องมือนอกจากใช้ตัดไม้แล้วยังอาจใช้เป็นเครื่องมือทางการเกษตรด้วย ซึ่งในปัจจุบันชาวเวียดนามยังใช้จอบคล้ายกับ Adze ขุดดินด้วย

จากขนาดที่แตกต่างกันของขวานหินขัดเป็นไปได้ว่าขวานขนาดเล็กใช้ในการเพาะปลูกรวมทั้งใช้ทำงานไม้ด้วย โบราณวัตถุที่ใช้เป็นเครื่องประดับจำนวนมากทำจากหินมีค่าโดยเฉพาะขวานขนาดเล็ก เครื่องมือที่มีขนาดเล็กที่สุดวัดขนาดได้ ๑.๓ x ๑ เซนติเมตร ขนาดเช่นนี้ สามารถใช้เป็นอุปกรณ์การตัดหรือแกะสลักได้

ขวานหินที่มีทรงสี่เหลี่ยมผืนผ้าได้พบอยู่หลายแห่งในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในเวียดนามพบในแหล่งวัฒนธรรม Mai Pha ทางตอนเหนือของเวียดนามและที่แหล่ง Bau Tro ด้วย แหล่งทั้งสองตั้งอยู่ทางเหนือของเวียดนามภาคกลาง แม้ว่าจะไม่พบในเกาะ Halong แต่ก็พบอยู่ที่ฮ่องกง จึงอาจถือเป็นรูปแบบสำคัญในการเคลื่อนย้ายไปเวียดนามภาคใต้

ในแหล่งวัฒนธรรมฟุงเหงียนเครื่องมือหินอีกประเภทหนึ่งที่พบบ่อยมากคือ Grinding Stone พบประมาณ ๑๗๒ ชิ้น ที่ Van Dien พบ ๑๘๔ ชิ้น โดยทั่วไปหินเหล่านี้มีรูปร่างต่างกัน บางแบบเป็นรูปสามเหลี่ยม สีเหลี่ยมผืนผ้า ทรงกลม แบ่งได้ดังนี้

รูปแบบแรก เป็นที่มีร่องอยู่ที่ผิวหน้าซึ่งมีรูปตัดขวางครึ่งวงกลมพบ ๗ อันที่ Van Dien พบ หินหลายรูปแบบซึ่งมีลักษณะช่องแคบลากผ่านไปทีผิวหน้ากลายเป็นรอยมิดที่นำมาสับบนผิวหน้า พบ ประมาณ ๖๕ ชิ้น

รูปแบบที่ ๒ มีลักษณะร่องเป็นแนวนานอยู่บนหินรูปสี่เหลี่ยม มักมีอยู่ ๖ - ๗ เส้นใช้หินเนื้อดีมาทำ

รูปแบบที่ ๓ มีลักษณะเป็นหินขัดมีผิวกว้างแบน

สิ่ว เป็นโบราณวัตถุที่พบในวัฒนธรรมฟุงเหงียนด้วยมีอยู่ ๒ รูปแบบ

๑. แบบใบมีดแบนหรือสิ่วธรรมดา พบน้อยกว่าแบบที่ ๒ รูปร่างจะเป็นทรงสี่เหลี่ยมผืนผ้า (Beveled Blade)

๒. แบบ Gouge สิ่วแบบธรรมดาและแบบ Gouge มีทรงคล้ายกันยกเว้นบริเวณใบมีดจะโค้งตรงปลาย ที่ Van Dien พบแบบแรก ๒๒ อัน แบบที่ ๒ พบจำนวน ๒ อัน ที่ฟุงเหงียนแบบแรก ๔ อัน แบบหลัง ๑ อัน

โบราณวัตถุที่สำคัญที่สุดของฟุงเหงียน เช่น หัวธนู ซึ่งแม้จะพบน้อยแต่ก็มีหลายแบบ เช่นที่ Van Dien ได้พบ Axe, Adze จำนวนกว่า ๑๐๐ ชิ้น แต่มีหัวธนูเพียง ๑ ชิ้น ที่ฟุงเหงียนพบ Axe, Adze รวมทั้ง Grinding Stone กว่าร้อยอัน ในขณะที่พบหัวธนูเพียง ๗ อันเท่านั้น

หัวธนูถูกจัดให้เป็นแบบย่อยดังนี้

รูปแบบแรก มีลักษณะธรรมดา ด้านตัดขวางเป็นรูปสามเหลี่ยม

รูปแบบที่ ๒ หนาหลายขนาด บางครั้งอาจมีทรงตัดขวางเกือบครึ่งวงกลมในแบบ ๒ แยกเป็นแบบย่อยตามความสูง ได้แก่ หลังสามเหลี่ยม ใบไม้ และทรงสามเหลี่ยมหรือมีที่จับเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า

หัวธนูไม่มีความชัดเจนในช่วงยุคหินของเวียดนาม จึงเป็นไปได้ว่าประชากรในอดีตใช้ไม้ไผ่ทำเครื่องมือปลายแหลมและหัวธนูแทนที่จะใช้หิน ทั้งสองชนิดกลายเป็นวัตถุยอดนิยมในสมัยสำริด แต่ก็มีข้อแตกต่างระหว่างแบบของวัสดุทั้งสอง

เครื่องประดับที่ทำจากหินในแหล่งวัฒนธรรมฟุงเหงียนมีอยู่ ๒ ชนิด คือ กำไลและลูกปัดกำไล พบสภาพชำรุดเป็นชิ้นส่วน ๓๔๐ ชิ้น พบในฟุงเหงียน ชิ้นส่วนแต่ละอันเหลือเพียง ๑/๒ หรือ ๑ ใน ๓ ของกำไลเต็มอัน ที่ Van Dien พบ ๕๔๒ ชิ้น ร่วมกับกำไลที่สมบรูณ์ ๑ วง นอกจากนี้ยังพบที่แหล่ง Tu Son, Lung Hoa, Trang Kenh และ Go Bong กำไลส่วนมากทำจากหินควอทไซต์ แอมฟิโบไรท์

และแม้แต่แจสเปอร์ก็พบรูปร่างของกำไลหินมีรูปร่างตัดขวางหลายแบบจากรูปสี่เหลี่ยมถึงสามเหลี่ยม ครึ่งวงกลม วงกลม รูปตัว T และรูปแบบพิเศษที่พบก็มีรูปแบบตัดขวางเป็นทรงกระบอกสั้นและมี ลวดลายประดับ กำไลทั้งหมดถูกจัดอย่างดีจากจำนวนที่พบมากมายจะเห็นได้ว่าการใช้กำไลในช่วงนี้ อย่างแพร่หลาย ซึ่งอาจเป็นเพราะมีขนาดเล็ก Boriskovskii (1970) ได้ตั้งข้อสังเกตว่ากำไลอาจใช้ในความหมายเป็นสื่อแลกเปลี่ยนหรือเป็นเครื่องประดับเด็ก มีรายงานว่ามีการพบแกนในของกำไลหิน และเสนอว่ามนุษย์ได้เลือกหินแต่ละชั้นเพื่อเจาะนำมาทำเป็นรูปทรงกำไลแล้วขัดผิว

ความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมอื่น ๆ นั้น กำไลหินของฟุงเหงียนเหมือนกันมากกับดองซาน ซึ่ง Boriskovskii (1970) ได้สังเกตเห็นว่ากำไลหินที่พบจากแหล่ง Tu Son ในวัฒนธรรมฟุงเหงียน เหมือนกันอย่างมากกับกำไลสำริดที่พบในหลุมฝังศพสมัยดองซาน ที่ Thieu Duong (Boriskovskii, 1968-1970: 238) กำไลสำริดที่มีรูปร่างตัดขวางครึ่งวงกลมพบอยู่หลายแห่ง เช่น Dinh Chang, Go Chien Vay, Hongly และ Thieu Dong (Thanh Hon)

รูปแบบที่คล้ายกับอื่น ๆ เช่น รูปทรงแบบทรงกระบอกสั้นทั้งของดองซานและฟุงเหงียนที่ ด้านนอกของโบราณวัตถุมีเส้นรอบวงซึ่งปรากฏในเครื่องมือที่ทำจากสำริดด้วย กำไลสำริดทรงกระบอก บางอันจะมีหมุดประดับส่วนบนทั้ง ๒ ด้าน

เครื่องประดับอื่น ๆ เช่น ลูกปัดพบน้อยกว่ากำไลหินและมีรูปร่างขนาดแตกต่างกันบางเม็ด คล้ายทรงกระบอกขนาดเล็กมีแกนรูเจาะตรงกลาง ปลายทั้ง ๒ ข้าง มีทั้งแบนและโค้ง เม็ดที่เล็กที่สุดมี ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง ๐.๖ เซนติเมตร ยาว ๐.๔ เซนติเมตร เม็ดที่ใหญ่ที่สุดมีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง ๐.๘ และยาว ๒ เซนติเมตร (Chinh and Dinh 1980: 177)

ลูกปัดในแหล่งนี้ในแหล่งวัฒนธรรมดองซาน เช่นที่ Thieu Duong ในหลุมฝังศพก็พบการฝัง ลูกปัดร่วมด้วยและมีวัตถุที่ทำใช้ในการผลิตต่างกัน เช่นที่แหล่ง Hang Gon โดย Saurin ได้บันทึกไว้ ว่าพบลูกปัดหินคาร์เนเลียน ซึ่งเป็นแบบที่พบที่ Sa Huynh ซึ่งตั้งแต่ ค.ศ. ๑๙๖๐ โดยทั่วไปมักคิดว่า ลูกปัดถูกนำมาจากอินเดียในช่วงต้นศตวรรษ

นอกจากนี้เขรามิกก็พบมากในวัฒนธรรมฟุงเหงียน ภาชนะดินเผามีเนื้อละเอียดเผาด้วยความ ร้อนสูงประมาณ ๖๐๐ - ๗๐๐ องศาเซลเซียส ในบางแหล่งอาจเผาต่ำกว่าเล็กน้อยเนื่องจากเทคนิค การควบคุมอุณหภูมิไม่ดีพอ ดังนั้นภาชนะจึงมีสีแตกต่างกัน เช่น เหลือง แดง เทาเข้ม

วัตถุดินเผาที่ได้จากฟุงเหงียนสามารถแยกรูปแบบตามหน้าที่การใช้งานได้ ประกอบด้วย แว ลูกกระสุน และที่สำคัญคือภาชนะ

แวดินเผาที่พบในฟุงเหงียนมีไม่มาก เช่นที่ Van Dien พบอยู่ ๔ เม็ด ฟุงเหงียนมี ๘ เม็ด แวดินเผาที่พบอยู่ไม่มากนักแยกรูปแบบได้อย่างน้อย ๒ แบบ คือ Trunconicle Shape และทรงจาน

ลูกกระสุนดินเผาจะพบมากกว่ามีเส้นผ่าศูนย์กลางตั้งแต่ ๑.๕ - ๒ ซม. พบที่ฟุงเหงียน ๔๕ เม็ด Van Dien ๙๒ เม็ด ในแหล่งอื่น ๆ ยังพบที่ Ban Do ใกล้กรุงไซ่ง่อน พบประมาณ ๑๐๐ เม็ด ที่

แหล่งนี้กำหนดอายุโดยนักโบราณคดีเวียดนามได้ประมาณ ๒,๐๐๐ B.C. นอกจากนี้ยังพบที่ Hang Gon สำโรงเสน มลฑูพร Bine Hoa และ ออแก้ว (Saurin, 1973: 341) ซึ่งจากการพบอย่างแพร่หลาย จึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจ

ภาชนะดินเผาที่พบอยู่เป็นจำนวนมากและมีความสำคัญที่สุดในแหล่งวัฒนธรรมฟุงเหงียน สามารถแบ่งรูปแบบได้เป็น หม้อ ขาม จาน ไท และชวด และจำแนกรูปทรงของภาชนะได้เป็น ๓ ประเภท คือ ภาชนะก้นกลม ภาชนะก้นแบน และมีเชิง

ภาชนะก้นกลมในแหล่งฟุงเหงียนมีหลายใบที่มีลำตัวและปากต่างกัน เช่น ลำตัวทรงกลมส่วนปากโค้งออก ส่วนมากจะคล้ายกับเป็นส่วนที่นูนออกมาจากการตกแต่งบางครั้งก็ไม่ปรากฏเลย ขนาดของภาชนะที่เล็กที่สุดมีเส้นผ่าศูนย์กลางปาก ๓๕ - ๔๐ เซนติเมตร สูง ๓๐ - ๓๕ เซนติเมตร

หม้อที่เป็นแบบเฉพาะในแหล่งฟุงเหงียนมีชื่อเรียกเป็นภาษาเวียดนามว่า "Moi" ประกอบด้วย ๒ ส่วนคือ ส่วนบรรจุและที่จับ ส่วนที่ใช้บรรจุมีลักษณะคล้ายขามและส่วนก้นจะยื่นออกมาเป็นที่จับมีขนาดขอบปาก ๕.๕ เซนติเมตร ลึก ๙ เซนติเมตร หนา ๘.๘ เซนติเมตร

การตกแต่งภาชนะของฟุงเหงียนมีความสำคัญสามารถเชื่อมโยงได้กับวัฒนธรรมอื่น ๆ ซึ่งโดยทั่วไปการตกแต่งภาชนะในวัฒนธรรมฟุงเหงียนมักพบลายซีหวิ กดประทับ เชือกทาบ บันดิด ลายซีหวิมักอยู่เป็นปกติโดยมากมักตกแต่งที่ส่วนล่างของภาชนะ ลายชุดซีดมักพบอยู่ที่ส่วนบนรวมทั้งส่วนปากของภาชนะบางใบ ลายกดประทับพบตั้งแต่ส่วนคอดลงมาถึงใกล้บริเวณฐาน

โดยพื้นฐานลวดลายการตกแต่งเป็นลายขอล้อมด้วยเส้นโค้ง ลายรูปสามเหลี่ยมซึ่งพื้นที่เป็นช่องว่างภายในลายแบบนี้ยังรูปทรงหลากหลาย มีลวดลายวงกลมขนาดเล็ก ลายกดจุด ลายเส้นแนวตั้งลายขดที่ปรากฏมีการจัดให้อยู่ในทิศทางต่างกัน เช่น วางตัวในแนวตั้ง แนวระนาบ

จากลวดลายการตกแต่งนี้ทำให้มีการแบ่งวัฒนธรรมเป็นสมัยต่าง ๆ ซึ่งในแต่ละสมัยก็มีลักษณะเฉพาะของตัวเอง ได้แก่ Go Bong, ฟุงเหงียน และ Lung Hoa

สมัยแรก ลวดลายการตกแต่งนิยมทำลวดลายชุดซีดภายในเป็นลายเชือกทาบขัดมันด้านนอก ลวดลายแบบต่าง ๆ ไม่มีมาตรฐานเกิดจากการวาดไปตามที่ต้องการ รูปแบบอื่น ๆ ของลวดลายที่พบในสมัยนี้เป็นการชุดซีดผสมลายจุด

สมัยฟุงเหงียน ลายชุดซีดจะมีพื้นเป็นลายเชือกทาบ ลายจุด และขัดมันที่ด้านนอกลายจุดสมัยนี้มีลักษณะเป็นเอกลักษณ์และเป็นมาตรฐาน

สมัย Lung Hoa ลวดลายจะเป็นแบบพื้น ๆ ประกอบด้วยลายลูกคลื่น ลายคู่ขนานเป็นขดรูปสามเหลี่ยม ลายเส้นหนาม

ถ้ำอากู (Arku Cave)

มีลักษณะแหล่งเป็นถ้ำมีความยาว ๖๐ เมตร กว้าง ๑๒ - ๒๐ เมตร สูง ๓ - ๙ เมตร สูงจากระดับน้ำทะเล ๒๕๐ เมตร ตั้งอยู่บนเพิงผาเหนือลำน้ำสาขาของแม่น้ำคาเกยัน ในระดับ ๔๕ เมตร จากระดับน้ำทะเล ถ้ำอากูอยู่ใกล้กับถ้ำ Musang เป็นส่วนหนึ่งของ Sierra Madre ทางตะวันออกสุดของเทือกเขาคากายัน ในประเทศฟิลิปปินส์

หลุมขุดค้นอยู่ในบริเวณปากถ้ำและบริเวณตอนกลางแบ่งได้ ๑๐ ชั้นดิน ซึ่งจากการขุดค้นไม่พบหลักฐานที่ชี้บ่งว่าถ้ำถูกใช้เป็นแหล่งอยู่อาศัย แต่ไม่พบหลุมฝังศพที่มีรูปแบบการฝังแตกต่างกัน และมีสภาพกระจัดกระจาย เช่น กระดุกที่พบในหลุม K ๕/๖ พบกระดุกที่เป็นชิ้นส่วนที่มีลักษณะเป็นกระดุกในวัยกลางคน นอกจากนั้นเป็นโครงกระดูกเด็กบางส่วนของกระดูกที่พบมีรอยการเผาไหม้ไฟ โบราณวัตถุอื่น ๆ ที่พบในชั้นดินพบเศษภาชนะดินเผา ลูกปัด กำไล ต่างหู ในชั้นดินที่สองมีรูปแบบการฝังศพไม่เหมือนกันกับชั้นดินแรก เป็นการฝังศพในภาชนะซึ่งมีสภาพแตกหักแต่ยังอยู่ในที่เดิม ภาชนะดังกล่าวมีการเคลือบน้ำดินสีแดง หนาประมาณ ๔ - ๖ มิลลิเมตร และกระดูกผู้ใหญ่บรรจุภายในร่วมกับต่างหูเปลือกหอย ภาชนะดินเผาที่ได้จากการขุดค้นภายในถ้ำผลิตด้วยวิธีขึ้นรูป ด้วยมือ มีสีแตกต่างกันที่พบมากมักเป็นการเคลือบน้ำดินสีแดง รองลงมาพบเนื้อดินสีส้ม น้ำตาล ลักษณะต่าง ๆ เกิดจากอุณหภูมิการเผาต่างกันส่วนมากขัดผิวแบ่งได้หลายรูปทรง เช่น หม้อ ชาม ชามก้นลึกมีขนาดเล็กใหญ่ต่างกัน จากการวิเคราะห์พบว่ามีภาชนะจำนวน ๒ ใบและเศษอีกเล็กน้อยมีร่องรอยการตกแต่งมากไปกว่าการเคลือบนำดินสีแดงโดยมีรอยขีดขีดที่ผิว และขูดขีดเป็นแนวเส้นด้วยเล็บมือ นอกจากนี้ยังขูดขีดเป็นรูปวงกลม

เครื่องประดับส่วนมากเป็นลูกปัด กำไลเปลือกหอย ตุ่มหู โดยเฉพาะลูกปัดพบถึง ๒๓๔ เม็ด ทำจากหิน เปลือกหอย กระดุก และไม้ กำไลเปลือกหอยส่วนมากที่พบเป็นชิ้นส่วนหนาประมาณ ๒-๘ มิลลิเมตร และบางที่สุด ๑.๕ มิลลิเมตร มีเส้นผ่านศูนย์กลาง ๒๕ - ๓๐ มิลลิเมตร จากขนาดของเส้นผ่าศูนย์กลาง บางที่อาจใช้เป็นตุ้มหู ส่วนตุ้มหูทั่วไปทำจากเปลือกหอย หิน และดินเผา

เครื่องมือ แวดินเผา หินทุบเปลือกไม้ที่พบสามารถใช้งานได้ทั้งสองข้าง เข็มเจาะทำด้วยกระดูก ไม้ ขวานหินขัด เครื่องมือสะเก็ดหิน ใบมีด ใช้สำหรับงานไม้และแลเนื้อสัตว์

โบราณวัตถุที่ขุดพบในถ้ำชี้ให้เห็นลักษณะวัฒนธรรมของกลุ่มชนที่เข้ามาใช้ถ้ำ จากข้อมูลต่าง ๆ สามารถเชื่อมโยงกับกิจกรรมการฝังศพรวมทั้งเทคโนโลยี รูปแบบการดำรงชีพ เศรษฐกิจ สภาพสังคม ซึ่งหลักฐานการฝังศพส่วนมากเป็นการฝังศพครั้งที่ ๒ แม้ว่ากระดูกค่อนข้างกระจัดกระจายเป็นไปได้ว่าถูกรบกวนในสมัยหลัง นอกจากนี้กะโหลกจากภาชนะมีการทาสีแดง และบางส่วนมีร่องรอยถูกเผาไฟ อายุของหลักฐานจากถ้ำอากูที่กำหนดได้นั้นสิ้นสุดที่ ๗๕ B.C. ซึ่งรูปแบบโบราณวัตถุต่าง ๆ อยู่ในช่วงหินใหม่ตอนปลายและไม่พบการใช้โลหะที่นี่ เป็นได้ว่าถ้ำถูกใช้เพียงชั่วระยะเวลาหนึ่งเท่านั้น

อายุที่เก่าที่สุดยังมีปัญหาอยู่เพราะคลาดเคลื่อนมาก ค่าที่กำหนดได้คือ ๗,๗๕๐ - ๑,๙๕๐ B.C. ซึ่งคงเป็นผลมาจากตำแหน่งที่ได้จากชั้นดินและโดยทั่วไปอายุไม่น่าจะเก่าไปกว่า ๒,๕๐๐ - ๒,๐๐๐ B.C.

อย่างไรก็ตามข้อมูลที่ได้จากหลุมขุดค้นแสดงว่ากลุ่มคนใช้พื้นที่นี้ใช้เครื่องมือบางประเภทในการล่าสัตว์ แต่การทำการเพาะปลูกน่าจะเป็นกิจกรรมหลักซึ่งพิจารณาจากเครื่องมือที่ พบแต่สำหรับ ถิ่นที่อยู่อาศัยหรือหมู่บ้านก็ยังไม่สามารถกำหนดได้

ลักษณะของหลักฐานทางโบราณคดีซึ่งมีรูปแบบเดียวกันและแตกต่างกันมีความสำคัญเปรียบเทียบได้กับแหล่งต่าง ๆ ในฟิลิปปินส์และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รูปแบบการฝังศพซึ่งมีการฝังศพแบบธรรมดาและในภาชนะดินเผา การนำสิ่งของฝังร่วมกับผู้ตาย การระบายสีแดงที่บางส่วนของกระดูกเป็นสิ่งที่พบในแหล่งโบราณคดีในประเทศฟิลิปปินส์ในช่วงหินใหม่ตอนปลาย ต่อมายุคเหล็กและรูปแบบภาชนะดินเผาพบว่ามีบางอย่างเปรียบเทียบได้กับภาชนะที่ถ้ำตาบงในเกาะปาลาวัน เช่น การเคลือบน้ำดินแดง แต่รูปแบบอื่น ๆ ของภาชนะถ้ำตาบงก็ไม่พบที่ถ้ำอากู โบราณวัตถุ เช่น ขวานหินขัดของถ้ำอากูมีรูปแบบเดียวกับแหล่งโบราณคดีที่พบในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น Trapezoid Stone Adze โดยทั่วไปของช่วงหินใหม่ตอนปลายนั้นนอกจาก กำไล ลูกปัด แวดินเผา หลักฐานอีกประเภทที่อาจชี้ให้เห็นการติดต่อแลกเปลี่ยนกับชุมชนอื่น ๆ ได้แก่ ต่างหู ซึ่งมีรูปแบบคล้ายกับถ้ำตาบงและตุ้มหูรูปแบบธรรมดาก็พบกระจายทั่วไปในภูมิภาคนี้ แต่ต่างหูส่วนใหญ่ที่พบทำจากดินเผาและมีการขูดขีด รวมทั้งขนาดที่มีทั้งเล็กมากถึงขนาดใหญ่ไม่พบในที่อื่น ๆ ดังนั้นวัฒนธรรมที่นี่จึงมีรูปแบบคล้ายกับที่อื่น ๆ แต่ยังมีลักษณะสำคัญแตกต่างไปด้วยซึ่งดูเหมือนว่ากลุ่มที่นี่ได้เกี่ยวข้องกับการติดต่อแลกเปลี่ยนกับชุมชนอื่น ๆ ในขณะที่ยังคงอยู่อย่างโดดเดี่ยวพอที่จะรักษาคุณลักษณะเฉพาะทางวัฒนธรรมไว้ได้ (Thiel, 1986: 220-264)

ข้อเสนอกรอบสมมุติฐาน

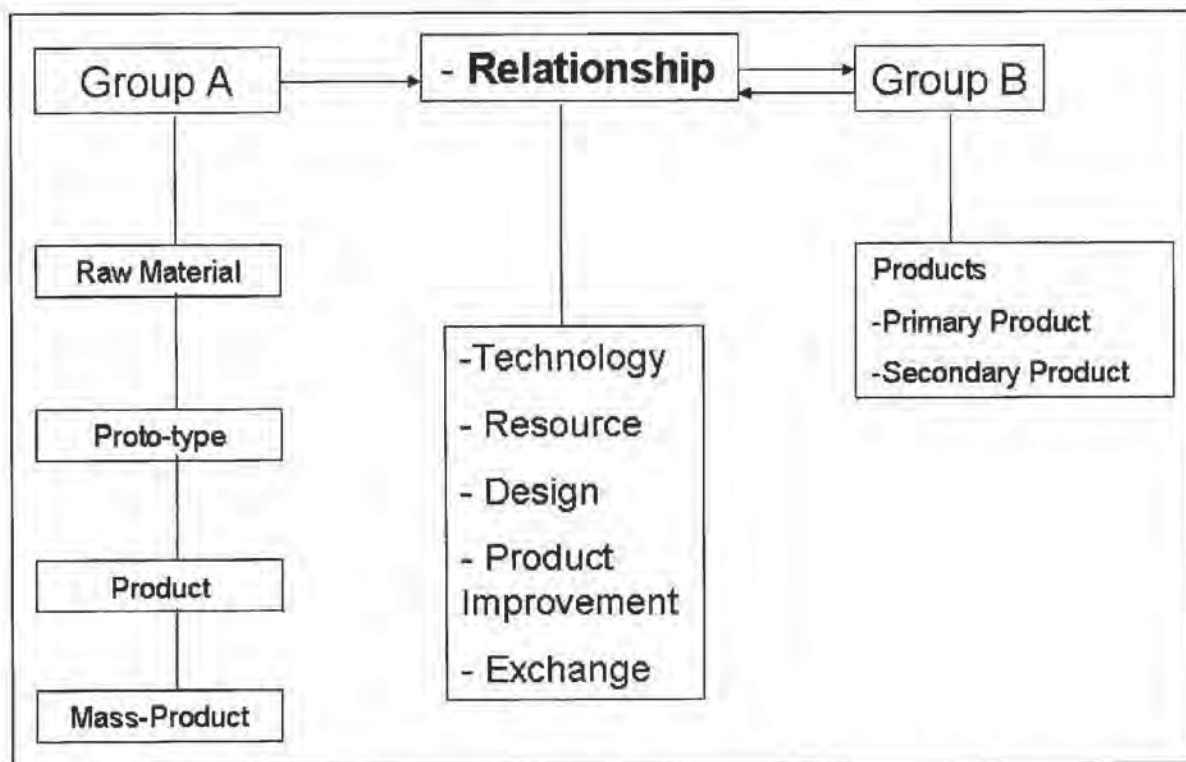
หลักฐานทางโบราณคดีจากแหล่งโบราณคดีในวัฒนธรรมต่าง ๆ บางแหล่งในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่กล่าวมาแล้ว ในสมัยหินใหม่ สังคมกสิกรรมนั้นมีลักษณะแหล่งเป็นแหล่งโบราณคดีชายฝั่งทะเล แหล่งโบราณคดีบนพื้นที่ราบหรือที่ราบลุ่มแม่น้ำ แหล่งโบราณคดีภายในถ้ำ ซึ่งบางแหล่งพบหลักฐานแสดงพัฒนาการต่อเนื่องจากสมัยสังคmlล่าสัตว์ที่มีการอยู่อาศัยมาก่อน โดยอาจใช้เป็นแหล่งที่พักชั่วคราวของกลุ่มชนสมัยต่าง ๆ เช่น แหล่งโบราณคดีภายในถ้ำ

ตั้งแต่ช่วงระยะเวลาที่ถือได้ว่ามีหลักฐานของมนุษย์กำเนิดขึ้น เครื่องมือเครื่องใช้ของมนุษย์ในยุคเริ่มแรกก็ปรากฏขึ้นด้วย ได้แก่ เครื่องมือหินกะเทาะแบบต่าง ๆ ซึ่งต่อมาได้มีการพัฒนาปรับปรุงจนมีรูปแบบที่หลากหลายไปตามหน้าที่การใช้งาน การเปลี่ยนแปลงทางสรีระร่างกายของมนุษย์และลำดับขั้นความเจริญของมนุษย์ที่รู้จักนำเอาวัสดุธรรมชาติมาใช้ทำเครื่องมือเครื่องประดับได้หลาย

ประเภท ในแหล่งโบราณคดีได้มีการขุดค้นพบวัตถุต่าง ๆ มากมาย เช่น ภาชนะดินเผา เครื่องมือหินขัด กำไล ลูกปัด เป็นต้น

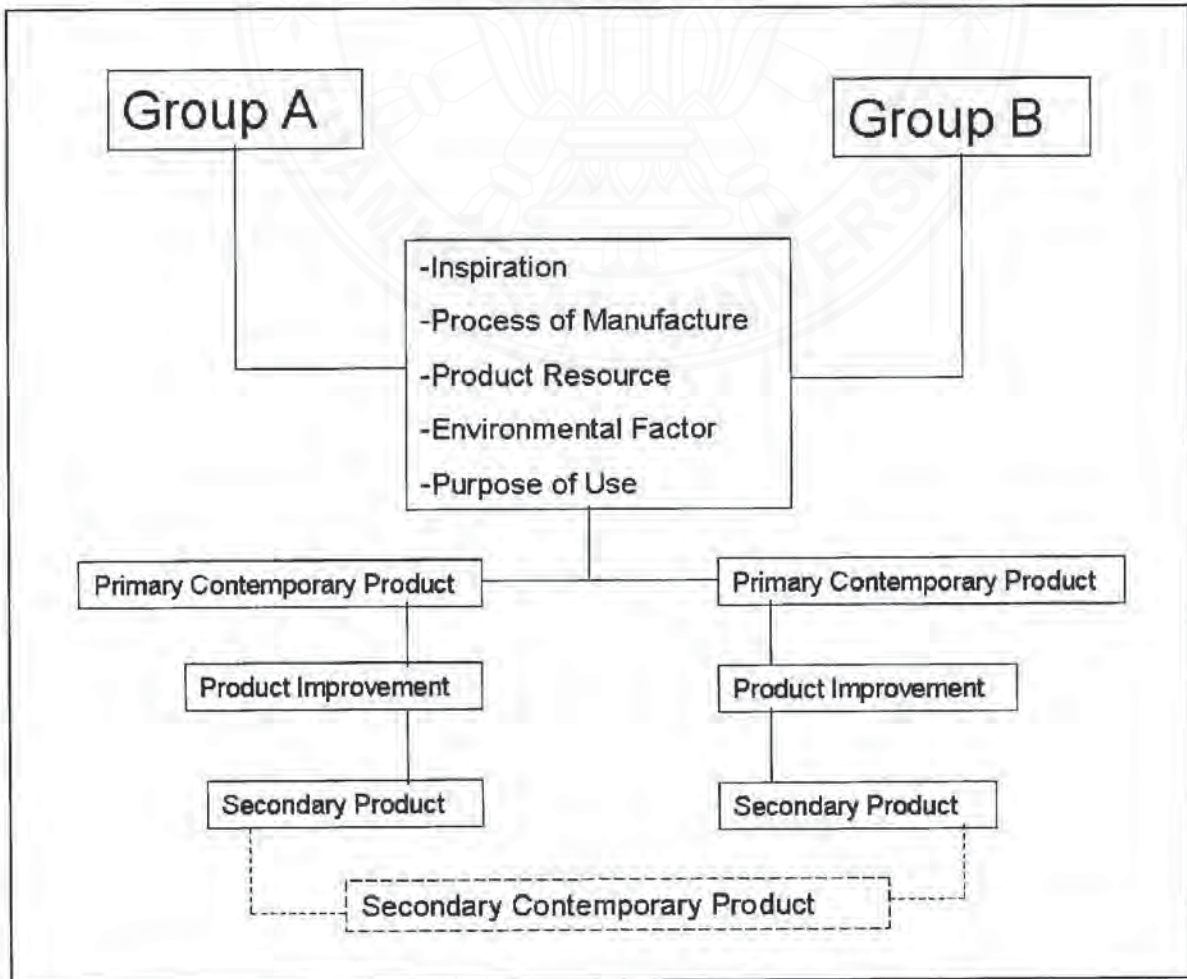
วัตถุทางวัฒนธรรมหรือโดยนัยเดียวกับคำว่าสิ่งของเครื่องใช้ของมนุษย์ในสมัยก่อนประวัติศาสตร์นั้นได้ถูกนำมาศึกษาและเข้าสู่กระบวนการแปลความทางโบราณคดีเพื่อสร้างภาพชีวิตความเป็นอยู่ ความเคลื่อนไหวของกิจกรรมการดำรงชีพในช่วงเวลาต่าง ๆ ในอดีต ในอีกด้านหนึ่งสามารถนำหลักฐานเหล่านี้มาเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของมนุษย์และศึกษาถึงการติดต่อความเกี่ยวข้องของมนุษย์กลุ่มต่าง ๆ ได้ จากการพิจารณารูปแบบของวัตถุทางวัฒนธรรมหรือหลักฐานทางโบราณคดี

อย่างไรก็ตามวัตถุทางวัฒนธรรมที่มีลักษณะรูปแบบที่สามารถนำมาเปรียบเทียบกันได้อาจเป็นผลมาจากปัจจัยหลายประการซึ่งอาจแยกออกได้เป็น ๒ ประเด็นคือ ผลจากปรากฏการณ์วัฒนธรรมที่กลุ่มชนต่างกลุ่ม ต่างสถานที่หรือต่างชาติพันธุ์ผลิตสิ่งของเครื่องใช้แบบประเภทเดียวกันเนื่องมาจากการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มหรือผลจากกลุ่มคนต่างกลุ่ม ต่างสถานที่ ต่างชาติพันธุ์ผลิตสิ่งของโดยอยู่ในสถานการณ์แวดล้อมเดียวกันใด ๆ เป็นแรงผลักดันให้มีการผลิตสิ่งของร่วมกันดังมีรายละเอียดดังนี้

ในแผนผังที่ ๑ แสดงการเปรียบเทียบในประเด็นที่กล่าวว่าการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มทำให้มีการถ่ายทอดรูปแบบของวัตถุทางวัฒนธรรมระหว่างสังคม ๒ กลุ่ม ซึ่งจากแผนผังสังคม A เป็นตัวอย่างสังคมแม่แบบที่สามารถผลิตเครื่องมือเครื่องใช้หรือมีกระบวนการเรียนรู้สะสมพัฒนาเทคนิควิธีการผลิตภายในสังคม ในขณะที่สังคม B มีการเกิดปฏิสัมพันธ์กับสังคม และได้รับการถ่ายทอด

เทคนิค วิธีการ หรือแม้กระทั่งทรัพยากรซึ่งอาจหาไม่ได้ในท้องถิ่นทำให้เกิดสิ่งของแบบเดียวกับสังคม A ได้ และในทางเดียวกันวัตถุดิบประเภทเดียวกันอาจไม่ได้ผ่านขั้นตอนการเรียนรู้แต่สามารถนำเข้ามาในสังคม B ได้เช่นกันโดยในกระบวนการแลกเปลี่ยนนี้สังคมทั้งสองกลุ่มในระยะเวลาต่อไปอาจสามารถพัฒนารูปแบบของวัตถุให้มีความประณีตซับซ้อนขึ้นจนกระทั่งมีการพัฒนาเปลี่ยนวัสดุที่ใช้ทำให้มีความคงทนขึ้นได้

แผนผังที่ ๒ เป็นการเปรียบเทียบปัจจัยที่ทำให้วัตถุทางวัฒนธรรมมีรูปแบบร่วมกันระหว่างกลุ่มสังคม ๒ กลุ่ม ซึ่งเป็นผลมาจากมีตัวการใด ๆ เข้ามาเป็นแรงผลักดันให้เกิดการผลิตสิ่งของเครื่องใช้ซึ่งอาจเกิดจากวัตถุดิบเป็นตัวกำหนดรูปแบบของเครื่องมือ เช่น การทำเครื่องมือหินกรวดแม่น้ำ โดยลักษณะของหินไม่สามารถกะเทาะตกแต่งให้มีรูปแบบสวยงามได้เมื่อเทียบกับเครื่องมือที่ผลิตจากหินที่มีลักษณะดีกว่า เช่น หินฟลินท์ หรือมีตัวการจากเป้าหมายที่ถูกกำหนดขึ้นตามธรรมชาติ สภาวะแวดล้อม เช่น จากสัตว์ที่ต้องการล่าเป็นอาหารมีขนาดเล็กคล่องแคล่วการผลิตเครื่องมือจึง

จำเป็นต้องเลือกสรรออกแบบให้มีความคล่องตัวสอดคล้องกับลักษณะสัตว์ที่ต้องการด้วยการผลิตสิ่งของร่วมแบบตามแผนผังนี้อาจแบ่งได้เป็น การร่วมแบบขั้นปฐมภูมิและทุติยภูมิ

ในขั้นแรกกลุ่มสังคม ๒ กลุ่ม อาจผลิตสิ่งของแบบเดียวกันทางกายภาพ เช่น เครื่องมือหิน ภาชนะดินเผา แต่ในขั้นทุติยภูมิระดับความร่วมมือแบบวัตถุประสงค์ระหว่างกลุ่มสังคมสามารถเปรียบเทียบได้ลึก ลงไปถึงรายละเอียดต่าง ๆ ของวัตถุ เช่น ลวดลาย การตกแต่ง การใช้สี เป็นต้น การผลิตวัตถุของกลุ่มสังคมสมมุติทั้งสองยังสามารถพัฒนารูปแบบวัตถุให้ซับซ้อนต่อไปได้ในแต่ละกลุ่ม

โครงสร้างแนวความคิดทั้งสอง อาจนำมาใช้อธิบายปรากฏการณ์ทางสังคมที่มีลักษณะร่วมแบบ มีความเชื่อมโยงทางวัฒนธรรมได้ แหล่งโบราณคดีสมัยหินใหม่ ในภูมิภาคแถบนี้ได้พบ โบราณวัตถุสิ่งของเครื่องใช้ที่มีลักษณะรูปแบบที่เปรียบเทียบกันได้นั้น แพร่กระจายครอบคลุมในขอบเขตที่กว้างขวางทั้งในภูมิภาคแผ่นดินใหญ่ คาบสมุทรม และหมู่เกาะ ตามแนวคิดที่ ๑ นั้น สังคมหรือแหล่งโบราณคดีหลายแห่งอาจมีการติดต่อปะทะสังสรรค์นำไปสู่การแลกเปลี่ยนองค์ประกอบทางวัฒนธรรมบางประการซึ่งกันและกัน รวมไปถึงการแลกเปลี่ยนระหว่างกลุ่มสังคมที่มีระดับพัฒนาการต่างกันด้วยซึ่งได้พบว่า แหล่งโบราณคดีซึ่งพบหลักฐานและกำหนดอายุการอยู่อาศัยของมนุษย์อยู่ในสังคมล่าสัตว์ หมาของป่าภายในถ้ำกลับได้พบภาชนะดินเผา เป็นไปได้ว่าภาชนะดินเผาเป็นหลักฐานทางอ้อมที่ชี้ให้เห็นว่ากลุ่มคนสังคมล่าสัตว์ได้มีการติดต่อกับชุมชนใดชุมชนหนึ่งที่มีระดับพัฒนาการทางสังคมที่รู้จักการเพาะปลูก ตั้งถิ่นฐานอย่างเป็นหลักแหล่ง แล้วในช่วงเวลาคาบเกี่ยวกัน และลำดับแนวคิดที่ ๒ กลุ่มคนก็อาจผลิตสิ่งของขึ้นเองได้โดยอาศัยทรัพยากรที่หาได้ในท้องถิ่น ซึ่งเป็นปัจจัยทางสภาพแวดล้อมที่เป็นตัวผลักดัน ตัวอย่างจากชายฝั่งทะเลซึ่งได้รับการกำหนดอายุอยู่ในช่วงสมัยสังคมกสิกรรมได้ผลิตเครื่องใช้จากกระดูกสัตว์น้ำ เช่น เบ็ดทำจากก้างปลาถูกปิดเปลือกหอย (รัชนิ บรรณานุกรม, ๒๕๓๔) ซึ่งเป็นวัตถุที่พบอยู่หลายแหล่งรวมทั้งแหล่งโบราณบ้านปราสาท อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา (นวรรตน์ มงคลคำนวมเขต, ๒๕๓๕; เมธา วิจักขณะ, ๒๕๒๖)

แหล่งโบราณคดีโกพนมดี อำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี มีผลการขุดค้นที่แสดงให้เห็นว่าระบบการผลิตด้านสิ่งของเครื่องใช้และทางโภชนาการของมนุษย์เป็นระบบการผลิตเชิงนิเวศ ซึ่งพึ่งพาทรัพยากรที่หาได้ในธรรมชาติแวดล้อมและมีการเปลี่ยนแปลงระบบวิธีการผลิตให้สอดคล้องกับสภาพนิเวศน์ที่เปลี่ยนไปด้วย ซึ่งในการขุดค้นชั้นดินล่าง ๆ ได้พบ ภาชนะดินเผา เบ็ดตกปลา เปลือกหอยทะเล ในปริมาณที่มากกว่าชั้นดินบน โดยเฉพาะชั้นดินบนสุดกำหนดอายุได้ ๓,๕๐๐ - ๓,๐๐๐ B.P. กลับพบกระดูกสัตว์บกมากขึ้นและสัมพันธ์กับจำนวนเครื่องมือกระดูกซึ่งชี้ให้เห็นว่าในกลุ่มสังคมมีการปรับเปลี่ยนระบบยังชีพจากการนิยมใช้ทรัพยากรทางทะเลมาเป็นการยังชีพที่พึ่งพาสภาพแวดล้อมแบบป่าไม้พื้นแผ่นดิน ซึ่งอาจเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงของระดับน้ำทะเล

อย่างไรก็ตามปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อให้วัตถุทางวัฒนธรรมของสังคมหลายแห่งสามารถนำมาเปรียบเทียบกันได้นั้นเป็นที่น่าสังเกตว่า ในสังคมที่พบหลักฐานว่าเข้าสู่สมัยที่มีการทำเกษตรกรรม

เพาะปลูก เลี้ยงสัตว์ หรืออาจกำหนดระยะเวลาในช่วงประมาณ ๕,๐๐๐ - ๖,๐๐๐ ปีมาแล้ว มีขนาดชุมชนใหญ่กว่าสมัยที่ผ่านมา และมีปริมาณโบราณวัตถุพบเป็นจำนวนมากในแหล่งโบราณคดีในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และ รวมทั้งหมู่เกาะได้พบการผลิตสิ่งของประเภทที่คล้ายกับเป็นภาชนะดินเผาซึ่งนิยมตกแต่งลวดลายเชือกทาบลายซี่หรือกดประทับเป็นจุดต่อเนื่องเป็นลวดลายตั้งแต่ทางภาคใต้ของ ประเทศจีน ในวัฒนธรรม Hemudu ทางตะวันออกเฉียงบริเวณปากแม่น้ำแยงซีเกียงลงมาถึงทางใต้บริเวณ ประเทศไทย กัมพูชา เวียดนาม มาเลเซียจนถึงกลุ่มวัฒนธรรมลาปีตา ซึ่งกระจายอยู่ในแถบหมู่เกาะ เมลानीเซียจนถึงโพลินีเซีย

การผลิตภาชนะดินเผาและตกแต่งลวดลายกดประทับเป็นจุดต่อเนื่องเป็นลวดลายต่าง ๆ และลายซี่หวี แหล่งโบราณคดีในประเทศไทยพบตั้งแต่ช่วง ๔,๕๐๐ - ๕,๖๐๐ ปีมาแล้วในชั้นดินล่างสุดของบ้านเชียงซึ่งมีภาชนะสีดำถึงเทาเข้ม ตกแต่งผิวด้วยลายขีดเส้นคดโค้ง และมีลายกดเป็นจุดและเป็นเส้นสั้น ๆ ระหว่างลายโค้ง เปรียบเทียบได้กับลวดลายการตกแต่งภาชนะดินเผาของโคกพนมดี ซึ่งได้พบอยู่ในชั้นดินล่าง กำหนดอายุได้ในช่วงระยะ ๓,๐๐๐ - ๔,๐๐๐ ปีมาแล้ว นอกจากนี้การขุดค้นแหล่งโบราณคดีในบริเวณภาคกลางของประเทศไทย ลวดลายภาชนะดินเผายังได้พบอยู่แพร่หลายในเขตจังหวัดลพบุรี นครสวรรค์ เช่น ชับจำปา

ภาชนะดินเผาที่แหล่งโบราณคดีสาบเปียนประเทศกัมพูชาได้ปรากฏอยู่ในชั้นดินที่ ๒ ซึ่งกำหนดอายุได้ในช่วง ๕,๐๐๐ ปีมาแล้ว กลับเป็นแบบที่น้อยตกแต่งด้วยลายเชือกทาบ แต่ในชั้นดินถัดขึ้นมา กำหนดอายุได้ประมาณ ๓,๐๐๐ ปีมาแล้ว ภาชนะดินเผามีหลายรูปแบบทั้งรูปทรงและการตกแต่ง โดยเฉพาะลายเชือกทาบ ลายกดเป็นจุดเป็นแนวและกดรูปครึ่งวงกลม (Mourer, 1977) เช่นเดียวกับที่สำโรงเสนมียอายุของแหล่งกำหนดประมาณ ๓,๐๐๐ ปีมาแล้ว ได้พบภาชนะดินเผาตกแต่งด้วยลายเส้นคู่ขนานรอบภาชนะผสมลายกดเป็นจุด (Boriskovskii, 1977)

สำหรับแหล่งโบราณคดีในประเทศเวียดนาม ลวดลายการตกแต่งภาชนะดินเผาประเภทนี้เป็นลายที่นิยมจนอาจจัดเป็นลายมาตรฐานและมีวิวัฒนาการไปหลายรูปแบบ โดยเฉพาะแหล่งวัฒนธรรมฟ่งเหียง ปรากฏลวดลายขีดมีพื้นเป็นลายเชือกทาบ ลายกดจุด และขีดมันด้านนอก เป็นเอกลักษณ์ (Nguyen Ba Khoach, 1978)

แหล่งโบราณคดีในคาบสมุทรมาเลย์ เช่น กัวซา มีลักษณะแหล่งเป็นเพิงผาบนฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเนงกิริ ได้พบหลักฐานประกอบด้วยขวานหินขัด เครื่องประดับ ภาชนะดินเผา ในสมัยหินใหม่ และเครื่องมือหินกะเทาะในวัฒนธรรมโอบีเนียน ซึ่งเป็นวัฒนธรรมแรกสุดของแหล่งโดยพบร่วมกับกระดูกสัตว์ เช่น หมูป่า แรด วัว ส่วนชั้นวัฒนธรรมสมัยหินใหม่พบชั้นทับถมของสะเก็ดหิน และเครื่องมือหินที่ยังไม่ถูกขัดและภาชนะดินเผาพบร่วมกับศพตกแต่งด้วยลายซี่หวี ลายกดจุดบนลำตัวในแนวนอน และแนวระนาบ

นอกจากภาชนะดินเผาซึ่งพบอยู่โดยทั่วไป โบราณวัตถุจากแหล่งตามตัวอย่างในรายละเอียดของบทที่ ๓ ได้พบว่าหลายแหล่งมีการผลิตกำไล ลูกบิดทำจากหินและเปลือกหอย เครื่องมือกระดูก เครื่องมือทำจากหินโดยเฉพาะขวานหินขัดเช่นที่ สำโรงเสน ประเทศกัมพูชา โคกพนมดี ประเทศไทย และในวัฒนธรรมฟุงเหงียน ประเทศเวียดนาม

อย่างไรก็ตามการทำเครื่องมือหินที่กลางสเปียน ประเทศกัมพูชา ได้พบเฉพาะเครื่องมือหินกะเทาะหน้าเดียวโดยไม่ปรากฏการทำขวานหินขัด ซึ่งในแหล่งสำโรงเสนไม่พบลักษณะเช่นนี้ ในทางตรงข้ามยังแสดงหลักฐานการทำเครื่องมือจากกระดูก เช่น หัวธนูปลายแหลมมีแฉก เบ็ดตกปลา ซึ่งให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงและลักษณะพิเศษที่เหมาะสมต่อวิถีชีวิตที่แตกต่างกันของแหล่งทั้งสอง ซึ่งหมายถึงสภาพแวดล้อมของแหล่งเป็นปัจจัยในการกำหนดรูปแบบการอยู่อาศัยและวัฒนธรรมของมนุษย์ที่สำคัญประการหนึ่ง สิ่งที่น่าสนใจของแหล่งโบราณคดีกลางสเปียนตามหลักฐานที่พบได้ปรากฏเป็นแหล่งที่พักเป็นระยะเวลายาวนานตั้งแต่ ๗,๐๐๐ - ๘,๐๐๐ ปีมาแล้ว ดังมีการผลิตเครื่องมือสะเก็ดหิน และซากกระดูกสัตว์มีรอยไหม้ไฟ จนถึงช่วง ๕,๐๐๐ - ๖,๐๐๐ ปีมาแล้วจึงปรากฏภาชนะดินเผา เครื่องมือหินซึ่งยังคงรักษารูปแบบวิธีการผลิตแบบเดิมไว้อย่างยาวนาน ข้อมูลของแหล่งกลางสเปียนอาจอธิบายได้ว่า วัตถุทางวัฒนธรรมซึ่งเป็นผลผลิตของมนุษย์ ได้ปรากฏขึ้นโดยมีการเลือกสรรวัตถุดิบทรัพยากรเท่าที่มีอยู่เพื่อผลิตเครื่องใช้ให้เหมาะสมต่อสภาพแวดล้อมและมีการติดต่อกับชุมชนอื่น ๆ เมื่อเข้าสู่สมัยหินใหม่พร้อมกับรักษาแบบแผนทางวัฒนธรรมดั้งเดิมของตนไว้ด้วย ตัวอย่างนี้อาจนำไปเปรียบเทียบกับแหล่งโบราณคดีถ้ำอากู ทางภาคเหนือของเกาะลูซอน ประเทศฟิลิปปินส์ มีลักษณะแหล่งเป็นถ้ำในสมัยหินใหม่ตอนปลาย และพบหลักฐานเครื่องใช้ที่แสดงถึงการติดต่อกับชุมชนอื่นเช่นที่ถ้ำตาบง บนเกาะपालาวัน เช่น การผลิตภาชนะเคลือบน้ำดินสีแดง ต่างหู ขวานหินขัด แต่อย่างไรก็ตาม รูปแบบในรายละเอียดของสิ่งของเครื่องประดับมีขนาดเล็กใหญ่หลายแบบต่างจากแหล่งอื่น ๆ ดังนั้นผลิตผลทางวัฒนธรรมของถ้ำอากูซึ่งมีรูปแบบคล้ายกับที่อื่น ๆ แต่ก็ยังมีรายละเอียดต่างกันไปด้วย จึงดูเหมือนว่ากลุ่มชนที่มีความเกี่ยวข้องกับชุมชนภายนอกไปพร้อมกับการรักษาคุณลักษณะเฉพาะทางวัฒนธรรมไว้ได้

แหล่งโบราณคดีทั้งสองแหล่งที่กล่าวถึงข้างต้น ถ้าหากใช้แนวคิดตามโครงสร้างผังที่ ๑ อาจเห็นความชัดเจนของปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรมที่กลุ่มชนต่างกลุ่มผลิตสิ่งของแบบเดียวกันที่เป็นผลมาจากการติดต่อระหว่างกลุ่มชนซึ่งพบหลักฐานทางโบราณคดี และในปัจจุบันยังพอจะเห็นศักยภาพของผู้คนมีการติดต่อแสดงให้เห็นเป็นระบบเครือข่ายภายในท้องถิ่นหรือในระยะไกลแล้ว ผลของการติดต่อจนกระทั่งมีการใช้สิ่งของเครื่องใช้แล้วยังมีการพัฒนารูปแบบให้มีลักษณะเฉพาะตัว มีรูปแบบหลากหลายในรายละเอียดของวัตถุ เช่น ขนาดและการทำลวดลายของต่างหูที่ถ้ำอากู หรือการพัฒนารูปแบบของภาชนะดินเผาของกลางสเปียน มีเทคนิคการผลิตภาชนะดินเผาแตกต่างกัน ยิ่งกว่านั้น

ลวดลายกดประทับเป็นลายจุดต่อเนื่องก็ยังเป็นรูปแบบลวดลายที่พบอย่างแพร่หลาย ตามที่กล่าวมาแล้ว

โดยสาระสำคัญของการศึกษาในกรอบความเชื่อมโยงทางวัฒนธรรมในพื้นที่วิจัยอาจนำไปสู่ประเด็นการอธิบายสังคมหนึ่ง ๆ ว่ามีการผลิตสิ่งของเครื่องใช้ โดยที่สามารถนำโครงสร้างแผนผังที่ ๑ และ ๒ หรือทั้งสองแนวความคิดรวมกันมาใช้อธิบายการร่วมแบบของวัตถุทางวัฒนธรรมในแต่ละสังคม ขึ้นอยู่กับตัวการใดหรือปัจจัยใดที่เป็นอิทธิพลผลักดันให้เกิดวัตถุนั้น ๆ ภายในสังคม เช่นการติดต่อแลกเปลี่ยน สภาวะแวดล้อมเป็นตัวบังคับ และประการสำคัญอย่างหนึ่งก็คือแรงผลักดันภายในตัวมนุษย์ เป็นตัวการสร้างแรงบันดาลใจให้กำหนดรูปแบบการผลิต เป็นต้น (สุรพล นาถะพินธุ, ๒๕๕๔)

รายละเอียดข้อมูลแหล่งวัฒนธรรมช่วงสมัยหินใหม่ในขอบเขตภาคใต้ตอนบนของประเทศไทยซึ่งร่วมสมัยกับแหล่งโบราณคดีตัวอย่างที่ยกมาซึ่งพบในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงและบางแหล่งในหมู่เกาะแปซิฟิก โดยส่วนหนึ่งเป็นแหล่งที่สำรวจพบใหม่ได้นำเสนอในบทถัดไป

ตาราง ๒.๑ แสดงการเปรียบเทียบโบราณวัตถุที่พบในแหล่งโบราณคดี

แหล่งโบราณคดี	ภาษาตินเดา	ขวานหินขัด	เครื่องมือสะเก็ดหิน	เครื่องมือแกนหิน	กำไล	ลูกปัด	Bone tools	ลูกกระสุน	เบ็ด	หัวธนู
บ้านเชียง ประเทศไทย	X	X			X	X		X		
โคกพนมดี ประเทศไทย	X	X			X	X	X	X	X	
บ้านเก่า ประเทศไทย	X	X			X		X			
लगสเปียน กัมพูชา	X		X							
สำโรงเสน กัมพูชา	X	X			X	X	X	X	X	
ฟ่งเหียง เวียดนาม	X	X		X	X	X		X		X
กัวซา มาเลเซีย	X	X	X	X	X	X	X			
อากู ฟิลิปปินส์	X	X	X		X	X				

บทที่ ๓

ข้อมูลใหม่จากการดำเนินงานวิจัยในพื้นที่ภาคใต้ตอนบน

การศึกษารายละเอียดของความสัมพันธ์ในพื้นที่เป้าหมายในระดับอนุภูมิภาคโดยอาศัยวัตถุทางวัฒนธรรมหรือหลักฐานทางโบราณคดีเป็นข้อมูลอ้างอิง อธิบายและทำความเข้าใจความแตกต่างคล้ายคลึงและลำดับพัฒนาการทางวัฒนธรรมของแต่ละพื้นที่ตามผลการค้นคว้าทางโบราณคดีของชุมชนหมู่บ้านดั้งเดิมหลายแห่งในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งหลายแห่งมีพัฒนาการทางวัฒนธรรมมาจากสมัยก่อนประวัติศาสตร์ แต่ชุมชนหลายชุมชนไม่พบหลักฐานพัฒนาการทางวัฒนธรรม ในขณะที่บางแห่งเติบโตขึ้นเป็นสังคมซับซ้อนระดับรัฐจากผลของการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม (Culture Change) ที่มีการเชื่อมโยงเครือข่ายความสัมพันธ์ทั้งทางการเมือง ศาสนา การค้าขายแลกเปลี่ยนครอบคลุมทั่วทั้งภูมิภาค ดังปรากฏความร่วมมือแบบของวัตถุทางวัฒนธรรมบางประเภทตามแหล่งชุมชนโบราณทั่วไป แต่สิ่งที่น่าสนใจนอกเหนือจากความเชื่อมโยงทางวัฒนธรรมระหว่างรัฐโบราณต่าง ๆ ที่อยู่ในกลุ่มอนุภูมิภาคซึ่งจะกล่าวอีกในลำดับถัดไปนั้น คือการแพร่กระจายของวัฒนธรรมสมัยก่อนประวัติศาสตร์ ที่มนุษย์ในช่วงหลายหมื่นปีที่ผ่านมาตามดินแดนต่าง ๆ ของโลกต่างดำรงชีวิตโดยอาศัยการพึ่งพาธรรมชาติเป็นหลักและดำรงแบบแผนเดียวกันนี้มาเป็นระยะเวลายาวนานมาก เฉพาะที่ปรากฏในคาบสมุทรมลายูมีรายงานการค้นพบเครื่องมือหินกะเทาะและร่องรอยการอยู่อาศัยของมนุษย์ชนิดโฮโม ซาเปียนส์ ซาเปียนส์ เมื่อเกือบ ๔๐,๐๐๐ ปีมาแล้วและหลักฐานสมัยหินใหม่ซึ่งเริ่มมีการใช้เครื่องมือหินขัด ผลิตรายหินดินเผาเมื่อประมาณ ๗,๐๐๐-๔๐,๐๐ ปีมาแล้วที่ถ้ำหลังโรงเรียน (Anderson, ๑๙๘๘) ถ้ำหมอเขียว (Pookajorn, ๑๙๙๔) อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่

น่าเสียดายที่การค้นคว้าเรื่องราวของมนุษย์ที่อยู่ช่วงโพลสโตซีนในเขตประเทศไทย หายุดลงเพียงไม่กี่แหล่ง แต่การค้นคว้าในมาเลเซียยังคงมีอยู่และพบหลักฐานอย่างต่อเนื่องตั้งแต่สมัยโพลสโตซีนตอนกลางจนถึงสมัยโฮโลซีนหรือสมัยหินใหม่ในแถบเปรัก เคดาห์ ทั้งสภาพแหล่งที่เป็นถ้ำเพิงผา และแหล่งกลางแจ้ง เช่นเดียวกันกับในภาคใต้ของประเทศไทยที่เกือบทุกรัฐในมาเลเซียพบหลักฐานของมนุษย์ที่อยู่ในสมัยหินใหม่กระจายหนาแน่นกว่าแหล่งสมัยหินเก่า ความสำคัญของแหล่งโบราณคดีสมัยหินใหม่ในคาบสมุทรมลายูอาจเกี่ยวข้องกับการอธิบายถึงการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมที่มนุษย์รู้จักการเพาะปลูกเลี้ยงสัตว์ ผลิตอาหารและแน่นอนว่ารูปแบบการดำรงชีพนี้นี้แพร่กระจายทั่วทั้งคาบสมุทรในช่วงเวลาใกล้เคียงกัน นอกจากนี้โบราณวัตถุบางประเภทได้แก่ภาชนะดินเผาแบบสามขา ปรากฏเป็นหลักฐานชนิดเด่นที่นิยมใช้อย่างกว้างขวางจนถึงภาคตะวันตกของประเทศไทย

การสำรวจทางโบราณคดีในเขตภาคใต้ของไทยก่อน พ.ศ.๒๕๕๒ ได้พบชุมชนโบราณสมัยใหม่ que แสดงถึงความเชื่อมโยงทางวัฒนธรรมในคาบสมุทรมลายูหลายแห่งในเกือบทุกจังหวัด ตั้งแต่จังหวัดชุมพรลงไป บางแห่งได้รับการขุดค้นโดยกรมศิลปากร และกำหนดอายุทางวิทยาศาสตร์เช่น แหล่งโบราณคดีถ้ำเบ็องแบบ อำเภอกีร์รัฐนิคม จังหวัดสุราษฎร์ธานี โบราณวัตถุหลายรายการทั้งเครื่องมือหินขัด ภาชนะดินเผาแบบสามขา เครื่องประดับ ได้รับการจัดแสดงในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเพื่อเผยแพร่ความรู้ด้านประวัติศาสตร์ แต่อย่างไรก็ตามการสำรวจอย่างเข้มข้นนั้นได้หยุดชะงักเป็นเวลาอย่างน้อย ๒๓ ปี จนกระทั่งปีงบประมาณ ๒๕๕๑ จึงได้เริ่มต้นการสำรวจทางวิชาการอีกครั้ง

จังหวัดชุมพร

การศึกษาเริ่มต้นจากการกำหนดวิธีการด้วยวิธีการสำรวจในพื้นที่ภาคใต้ตอนบนเพื่อตรวจสอบตำแหน่งที่แน่นอนบนพื้นผิวโลกกลุ่มการกระจายตัวของแหล่งโบราณคดี ประเภทของแหล่งหลักฐานวัตถุทางวัฒนธรรมที่พบรวมทั้งทำการสำรวจเข้าไปในแหล่งโบราณคดีที่มีประวัติการค้นพบเพื่อปรับปรุงข้อมูล ซึ่งทั้งหมดจะนำมาใช้เป็นข้อมูลในการศึกษาเปรียบเทียบและเชื่อมโยงความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมในพื้นที่คาบสมุทรมลายูและศึกษาขอบเขตที่รูปแบบวัฒนธรรมแผ่กระจายในวงกว้างเพียงใด แน่แน่นอนว่าข้อมูลที่มากพอจะยอมให้ประโยชน์ต่อการศึกษาด้วย

การสำรวจโดยปกติการสำรวจภาคพื้นดินมีหลายวิธีการให้เลือกใช้ตามความเหมาะสมของพื้นที่ ประเภทของแหล่ง ขอบเขตพื้นที่ที่ทำการสำรวจ เช่น การสำรวจบนพื้นผิวโดยสังเกตการณ์และบันทึกข้อมูลทางโบราณคดีโดยตรง ซึ่งหมายถึงการเดินเข้าไปยังแหล่งหรือสถานที่ที่ตรวจพบและทำการบันทึกหลักฐานโบราณวัตถุ ร่องรอยต่าง ๆ และอาจจัดทำผังแสดงรายละเอียดของแหล่งซึ่งขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการศึกษา หรืออาจใช้วิธีการรีโมท เซนส์ซึ่ง ในการตรวจจับร่องรอยผิดปกติที่อยู่บนพื้นผิวหรือในระดับลึกลงไป ด้วยภาพถ่ายทางอากาศ เครื่องวัดสนามแม่เหล็กโลก อุปกรณ์วัดความต้านทานไฟฟ้า คลื่นเรดาร์ แม้กระทั่งห้วเจาะเก็บตัวอย่างวัตถุใต้ดิน แต่อย่างไรก็ตามด้วยสภาพภูมิประเทศที่แหล่งโบราณคดีมักปรากฏอยู่ตามเพิงผา ถ้ำบนพื้นที่สูง การสำรวจจึงใช้การเดินเท้าและปีนขึ้นไปค้นหา โดยมีเงื่อนไขในการระบุว่าสถานที่ใดเป็นแหล่งโบราณคดีหรือไม่และกำหนดแบ่งพื้นที่เพื่อวางทิศทางในการสำรวจซึ่งเงื่อนไขในการสำรวจมีดังนี้

๑. เป็นสถานที่ที่เหมาะสมต่อการอยู่อาศัยของมนุษย์
๒. เป็นสถานที่ที่ปรากฏเศษสิ่งของเครื่องใช้ เช่น
 - ๒.๑ เศษภาชนะดินเผา
 - ๒.๒ โครงกระดูกคน เศษชิ้นส่วนกระดูก
 - ๒.๓ กระดูกสัตว์และชิ้นส่วน เปลือกหอยน้ำจืด หอยทะเล

๒.๔ เครื่องมือหิน ขวานหินขัด ค้อนหิน

๒.๕ เครื่องประดับ

๓. สถานที่ที่มีประวัติการพบเศษสิ่งของเครื่องใช้

เงื่อนไขทั้งสามข้อ นอกจากใช้เป็นเกณฑ์ในการระบุแหล่งยังสามารถใช้เครื่องมือนำทางให้สามารถค้นพบแหล่ง แต่ในบางครั้งอาจใช้ไม่ได้ผล เช่น ความรู้สึกเหมาะสมด้านสถานที่อยู่อาศัยของมนุษย์ในอดีตกับมนุษย์ที่เข้าไปสำรวจไม่จำเป็นต้องรู้สึกเหมือนกันเสมอไป เช่น แหล่งโบราณคดีเขาทั้ง อำเภอสวี จังหวัดชุมพรซึ่งเป็นหน้าผาที่มีถ้ำอยู่สูงจากพื้นดินประมาณ ๘๐ เมตร เกือบไม่มีช่องทางที่จะปีนขึ้นไปแต่เมื่อเข้าถึงแหล่งกลับพบโบราณวัตถุเป็นจำนวนมาก

รูปที่ ๓.๑ วางแผนสำรวจ

รูปที่ ๓.๒ เขาทั้ง อ.สวี จ.ชุมพร

การสำรวจซึ่งคาดไว้ว่าจะสามารถเข้าถึงพื้นที่ภาคใต้ตอนบนได้แก่ จังหวัดชุมพร จังหวัดสุราษฎร์ธานี และจังหวัดนครศรีธรรมราช ทั้งหมดได้ภายใน ๑ ปี ได้เริ่มต้นในจังหวัดชุมพรเนื่องจากแนวฝนเริ่มเคลื่อนลงมาจังหวัดสุราษฎร์ธานี และประวัติการสำรวจก่อนหน้านี้มีรายงานการพบแหล่งน้อยมาก จึงทำการสำรวจซ้ำเพื่อปรับปรุงข้อมูลและบันทึกตำแหน่งที่ตั้งของแหล่งที่แน่นอน รวมทั้งคาดไว้ว่าอาจพบแหล่งเพิ่มเติมบ้างเล็กน้อย

ตาราง ๓.๑ แสดงข้อมูลแหล่งโบราณคดีก่อน พ.ศ. ๒๕๕๒

ประเภท	จำนวนแหล่ง
สมัยก่อนประวัติศาสตร์	๑๐
สมัยประวัติศาสตร์	๓๓
รวม	๓๓

ผลการสำรวจในรอบ ๖ เดือนแรกของโครงการในระยะที่ ๑ สามารถเข้าถึงแหล่งได้ทั้งหมด จำนวนทั้งสิ้น ๘๒ แหล่ง โดยสามารถจำแนกได้ดังนี้

๑. สำรวจแหล่งที่เคยได้รับการสำรวจแล้วจำนวน ๑๓ แหล่งในจำนวนนี้ไม่ปรากฏรายงาน และการสำรวจได้พบหลักฐานเพิ่มเติม
๒. สำรวจค้นพบแหล่งโบราณคดี จำนวน ๖๗ แหล่ง
๓. มีจำนวน ๒ แหล่งที่ไม่ปรากฏหลักฐานทางโบราณคดี
๔. มีจำนวน ๗๐ แหล่ง ที่มีอายุอยู่ในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ หลายแหล่งพบหลักฐานหม้อสามขาที่อยู่ในยุคหินใหม่

รูปที่ ๓.๓ การทำผังถ้ำ

รูปที่ ๓.๔ การสำรวจ

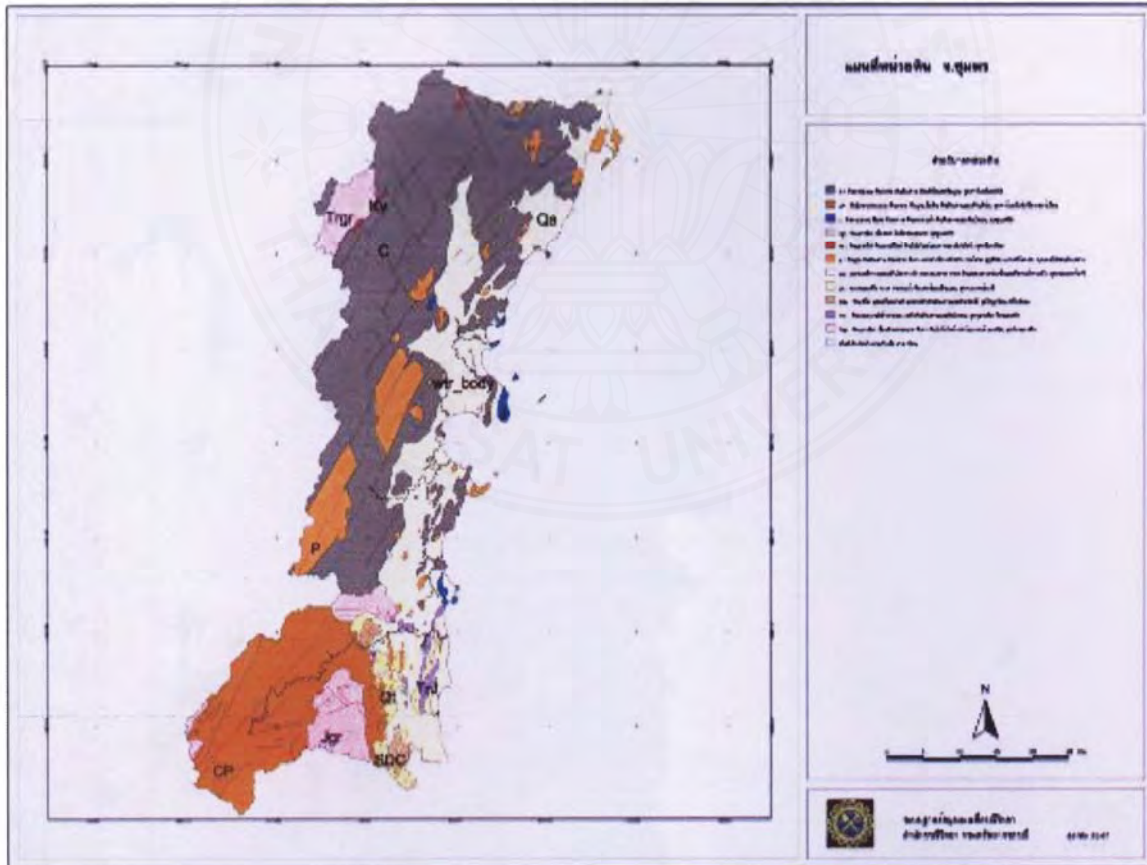
การสำรวจต่อเนื่องในพื้นที่จังหวัดชุมพรในรอบ ๖ เดือนหลังของโครงการระยะที่ ๑ ได้ดำเนินงานในพื้นที่อำเภอเมือง อำเภอท่าแซะและอำเภอบะทิว โดยสามารถเข้าถึงแหล่งที่ปรากฏหลักฐานทางโบราณคดีอีกจำนวน ๑๓ แหล่ง ในจำนวนนี้มี ๑๒ แหล่งที่สำรวจค้นพบใหม่ มีเพียง ๑ แหล่งคือ โป่งเงาะ อำเภอท่าแซะ ที่สำรวจซ้ำเพื่อบันทึกข้อมูล หลักฐานทางโบราณคดี สภาพแวดล้อม และพิกัดภูมิศาสตร์

ตาราง ๓.๒ ตารางสรุปจำนวนแหล่งโบราณคดีในจังหวัดชุมพร ที่สำรวจในปี พ.ศ. ๒๕๕๒

อำเภอ	จำนวนแหล่งโบราณคดี
เมืองชุมพร	๑
สวี	๖๒
ปะทิว	๑๑
พะโต๊ะ	๒
หลังสวน	๖
ละแม	๒
ทุ่งตะโก	๓
ท่าแซะ	๕
รวม	๙๒

ผลการสำรวจและได้ค้นพบแหล่งเป็นจำนวนมากเกินกว่าที่คาด เป็นข้อมูลที่เห็นได้ชัดเจนว่ามีหลักฐานทางโบราณคดีกระจายอยู่ทั่วไปในเขตจังหวัดชุมพร และมีแนวโน้มว่าจะพบมากขึ้นเรื่อย ๆ แต่จะเห็นได้ว่ากลุ่มการกระจายตัวมีความหนาแน่นสูงมากในเขตอำเภอสวี ซึ่งมีเขาหินปูนลูกโดด และเขาทะลุวางตัวตามแนวทิศเหนือ-ทิศใต้ ลักษณะของเขาทะลุเป็นที่อกเขาหินปูน มีถ้ำ เพิงผาอยู่ทั่วไป และปรากฏร่องรอยหลักฐานในสมัยหินใหม่ ได้แก่ เครื่องมือหิน จักรหิน เศษภาชนะดินเผาแบบสามขา นอกจากนี้ยังปรากฏแหล่งโบราณคดีที่พบหลักฐานประเภทลูกปัดแก้วอีกเป็นจำนวนมากเช่นกัน จากแผนที่ธรณีวิทยาจะเห็นได้ว่าแหล่งโบราณคดีที่พบหนาแน่นอยู่ในบริเวณที่อกเขาหรือเขาหินปูน ในยุคเพอร์เมียนช่วงกลางประมาณ ๒๘๐ ล้านปี ในขณะที่ทางตอนใต้ของจังหวัดชุมพรซึ่งเป็นเขตเนินเขาหินโคลนปนกรวด หินทรายในยุคคาร์บอนิเฟอรัส ประมาณ ๓๔๕ ล้านปี และเขาหินแกรนิตในยุคจูแรสสิก พบเพียง ๒ แหล่ง และที่ราบชายฝั่งทะเลด้านตะวันออกรวมทั้งบริเวณอำเภอเมืองชุมพรยังพบแหล่งได้น้อย แต่ในบริเวณตอนเหนือของจังหวัดยังได้พบแหล่งค่อนข้างหนาแน่นอีกครั้งในแถบอำเภอท่าแซะและอำเภอปะทิวซึ่งส่วนมากเป็นแหล่งที่จัดอยู่ในสมัยหินใหม่ แต่ในฝั่งตะวันตกซึ่งมีลักษณะทางธรณีวิทยาเป็นหินกรวดมน หินทราย หินดินดาน ยังพบแหล่งได้น้อยมาก แหล่งโบราณคดีที่พบในบริเวณที่มีลักษณะทางธรณีวิทยา แตกต่างไปจากที่อกเขาหินปูนในยุคเพอร์เมียน จะเป็นแหล่งที่พบหลักฐานบนพื้นผิวดินได้แก่ แหล่งโบราณคดีบ้านทอนพงษ์ ตำบลบึงหวาน อำเภอพะโต๊ะ ซึ่งน่าสนใจกว่าเป็นแหล่งที่พบโคลนและเครื่องมือหินขัดขนาดใหญ่กองหนาแน่นเป็นพื้นที่กว้างในบริเวณที่ราบระหว่างหุบเขาในย่านนี้ และอีกแหล่งหนึ่งคือ บ้านรุ่งเรือง อำเภอละแม ได้พบหลักฐานเครื่องประภทโลหะสำริดและเครื่องประดับทำจากทองคำ ที่อาจมีอายุร่วมสมัยกับแหล่งโบราณคดี

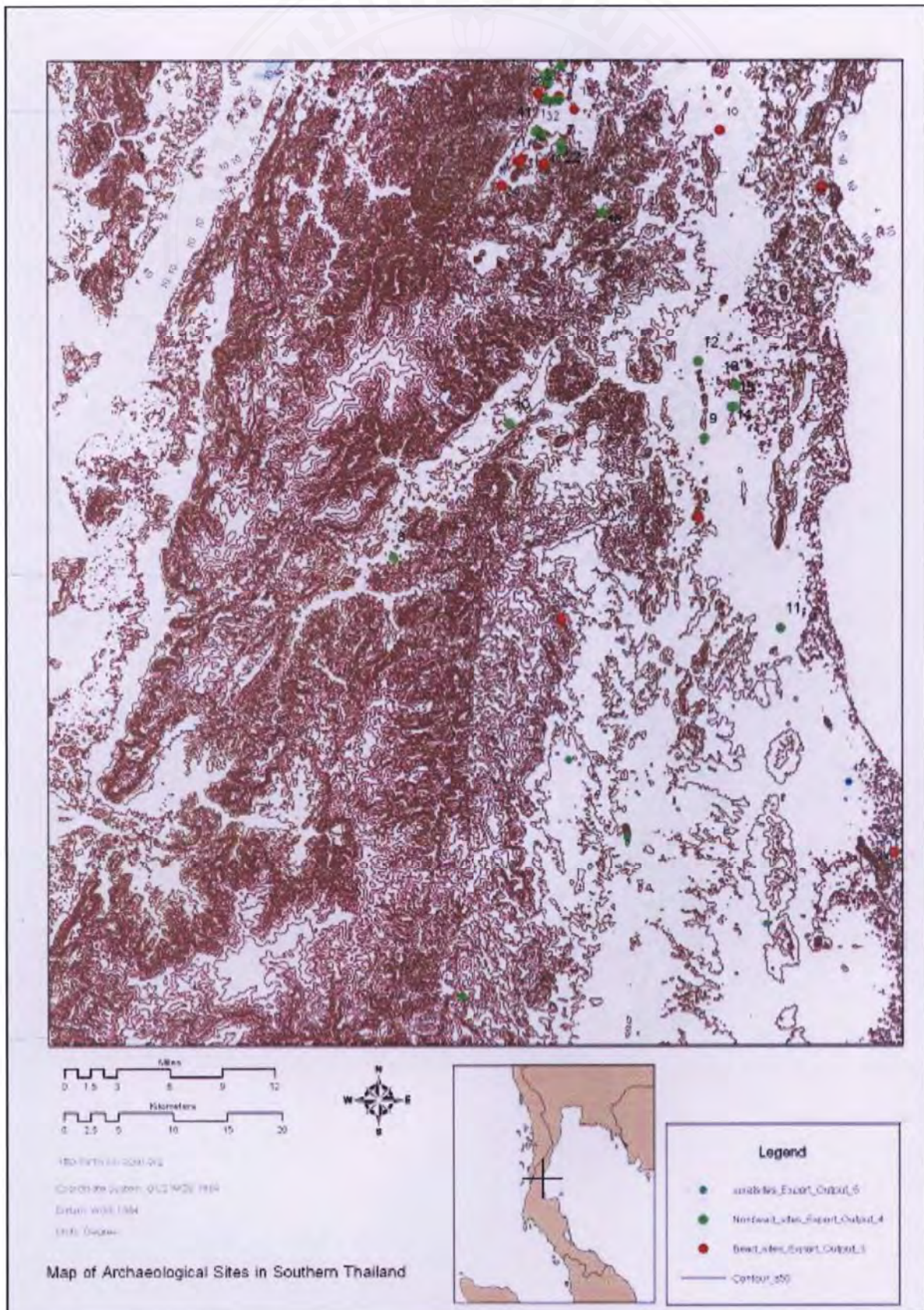
เขาสามแก้ว ตำบลนาชะอัง อำเภอเมือง จังหวัดชุมพร ซึ่งที่นี่เป็นแหล่งสำคัญที่เกี่ยวข้องกับเส้นทางการค้าทางทะเลในสมัยเหล็ก

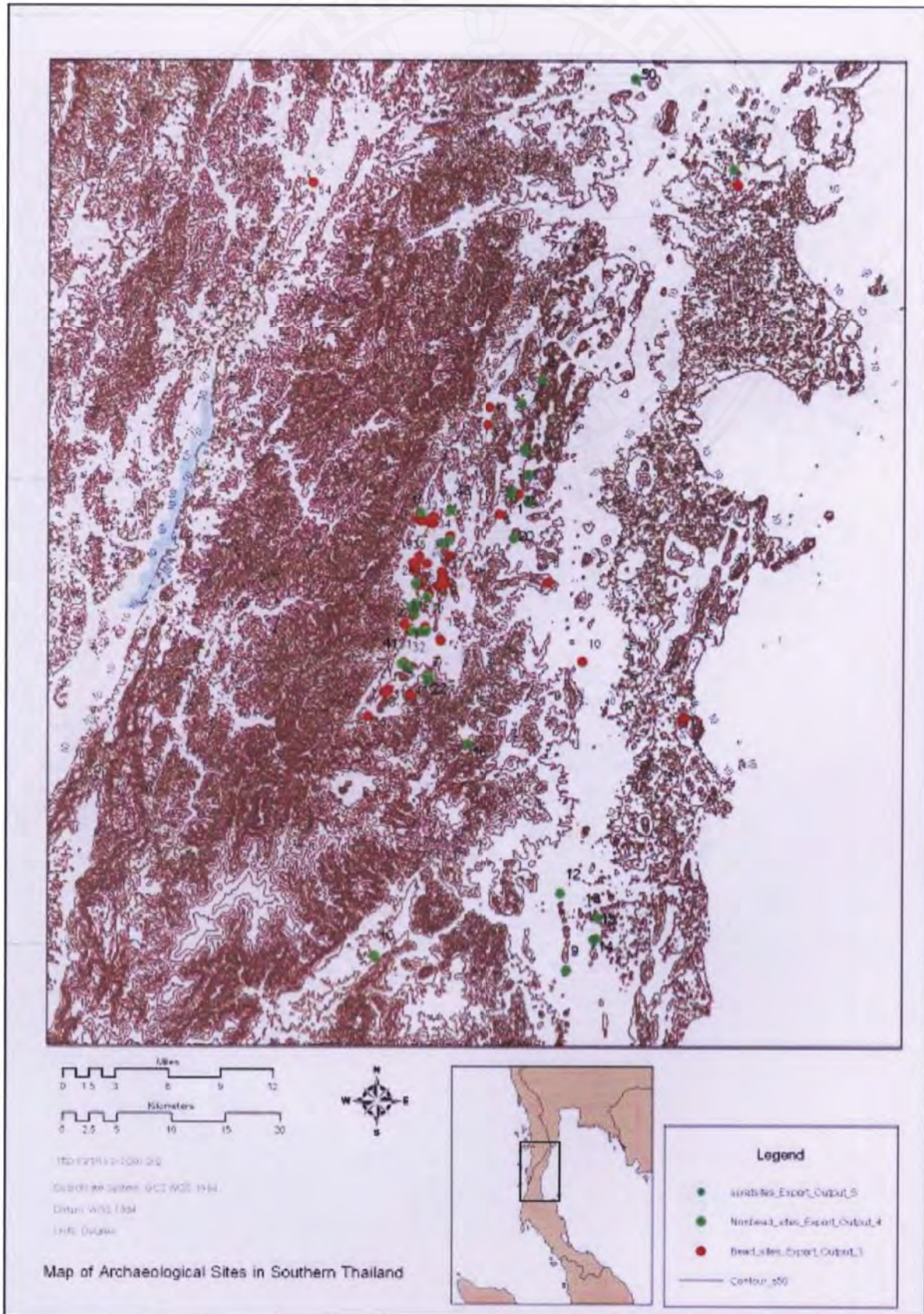
แผนที่ ๓.๑ ธรณีวิทยาจังหวัดชุมพร

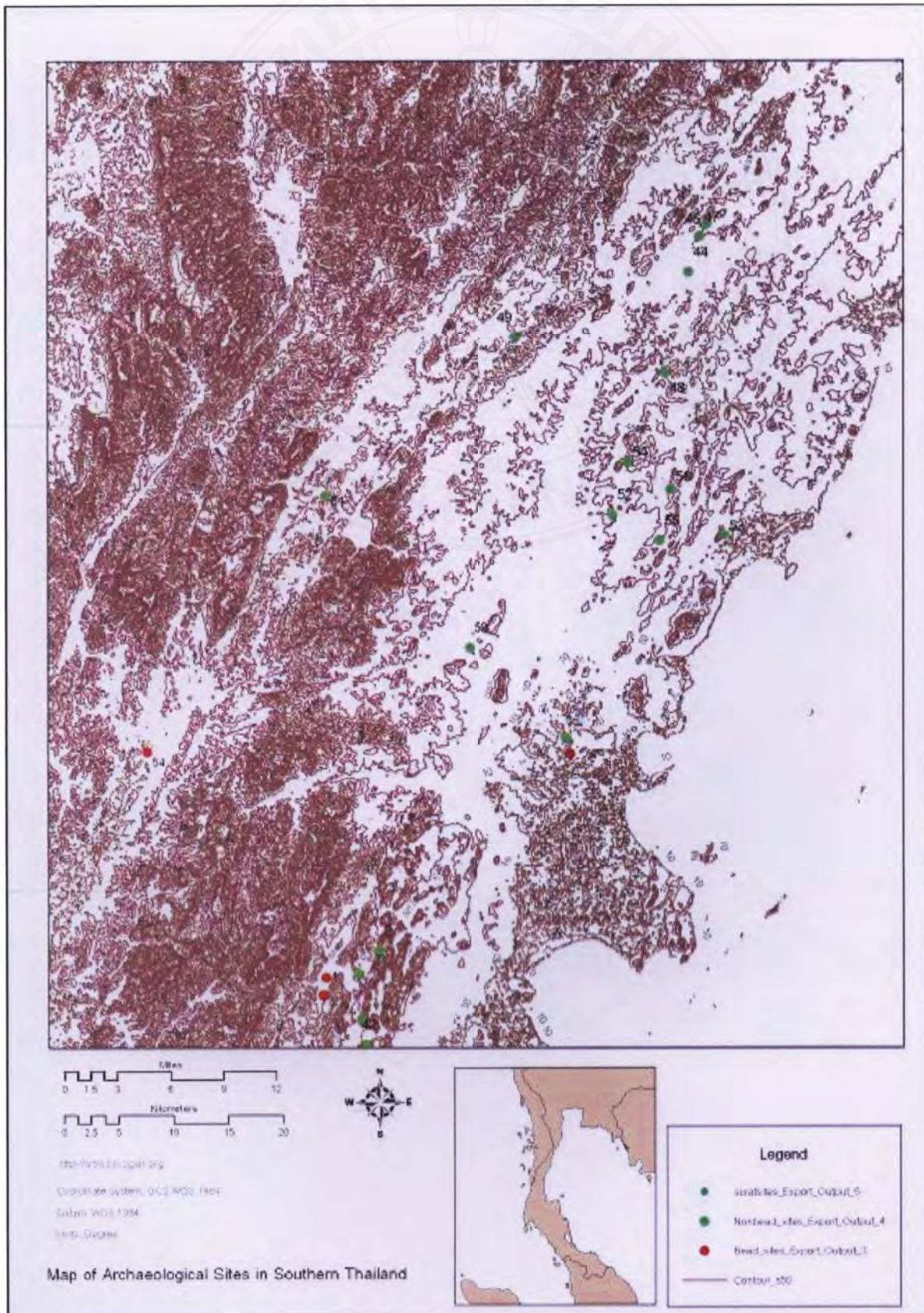
แผนที่ ๓.๒ แสดงตำแหน่งแหล่งที่สำรวจในจังหวัดชุมพร

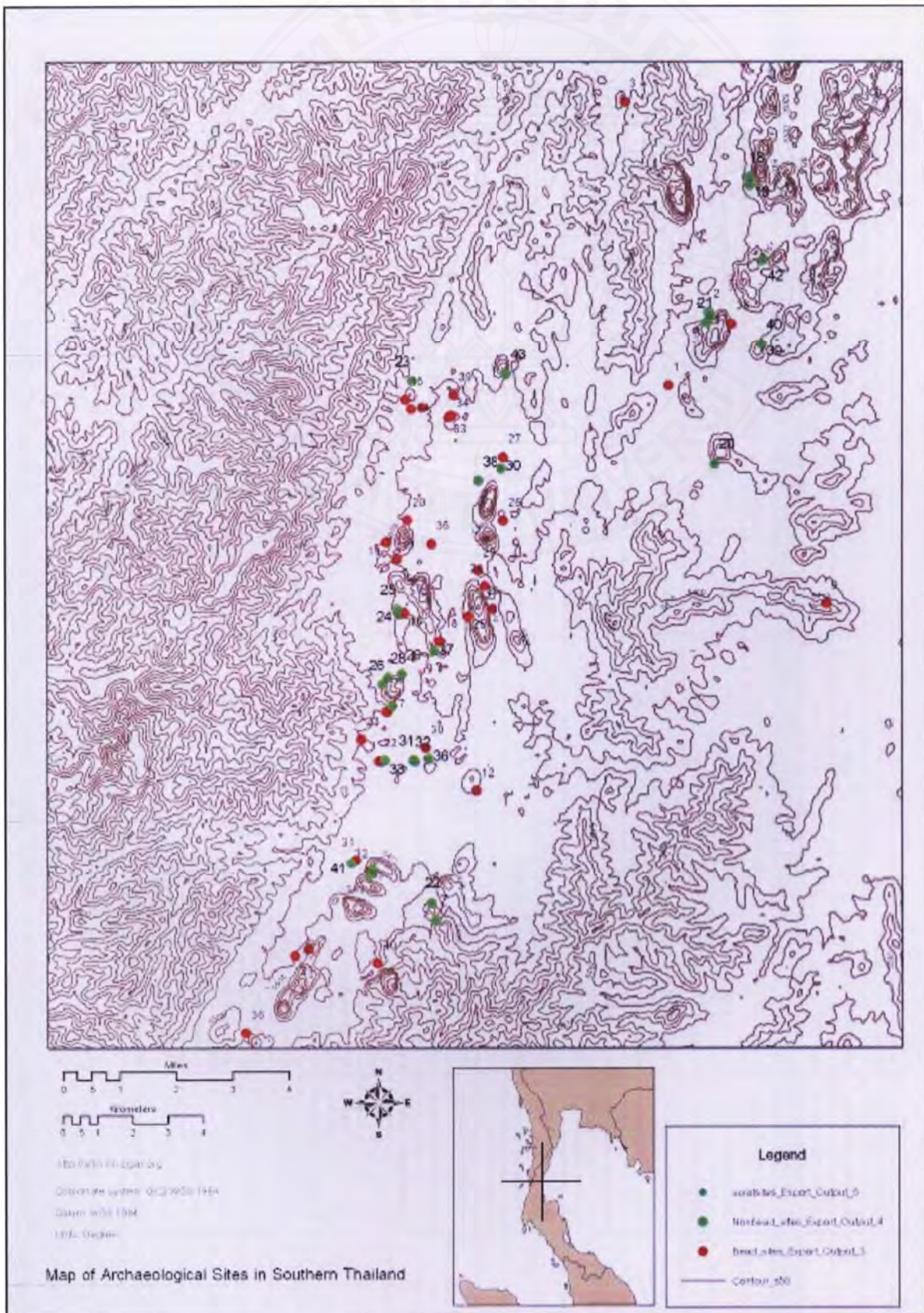
แผนที่ ๓.๓ แสดงตำแหน่งแหล่งโบราณคดีบริเวณอำเภอ ละแม พะโต๊ะ หลังสวน

แผนที่ ๓.๔ แสดงตำแหน่งแหล่งโบราณคดีบริเวณตอนกลางของจังหวัดชุมพร

แผนที่ ๓.๕ แสดงตำแหน่งแหล่งโบราณคดีบริเวณตอนเหนือของจังหวัดชุมพร

แผนที่ ๓.๖ แสดงกลุ่มกระจายตัวแหล่งโบราณคดี แถบเขาทะเล อำเภอสวี

ตารางที่ ๓.๓ แสดงข้อมูลแหล่งโบราณคดีที่สำรวจในปี พ.ศ. ๒๕๕๒ (เน้นอักษรสีเทาเป็นแหล่งที่ไม่พบหลักฐานทางโบราณคดี)

ลำดับ	ชื่อแหล่ง	x	y	บ้าน	หมู่	ตำบล	อำเภอ	สถานะ	หลักฐาน	อายุสมัย
๑	ถ้าคาบ	๔๘๘๘๒๒.๒๒๕๘๘๘๘๘	๑๑๑๑๑๑๑๑.๑๑๑๑๑๑๑๑	คลองน้อย	๕	ทุ่งระงะ	สวี	สำรวจซ้ำ	หม้อ ลูกปัด	ก่อนประวัติศาสตร์
๒	ถ้าเขากิมะวันตัก	๔๑๑๑๑๑.๑๑๑๑๑๑๑๑	๑๑๑๑๑๑๑๑.๑๑๑๑๑๑๑๑	บ้านยา	๖	ทุ่งระงะ	สวี	พบใหม่	กระดูกสัตว์ ฟันคน เศษหม้อ	ก่อนประวัติศาสตร์
๓	ถ้าเขาหลัก	๔๑๑๑๑๑.๑๑๑๑๑๑๑๑	๑๑๑๑๑๑๑๑.๑๑๑๑๑๑๑๑	เขาหลัก	๙	ทุ่งระงะ	สวี	พบใหม่	เศษหม้อ ลูกปัด ขวานหิน	ก่อนประวัติศาสตร์
๔	ถ้าเขาภู	๔๑๑๑๑๑.๑๑๑๑๑๑๑๑	๑๑๑๑๑๑๑๑.๑๑๑๑๑๑๑๑	เขาหลัก	๙	ทุ่งระงะ	สวี	พบใหม่	หม้อสามขา กระดุกสัตว์ ลูกปัด	หินใหม่
๕	ถ้าเขาแดง	๕๐๒๐๒๐.๑๑๑๑๑๑๑๑	๑๑๑๑๑๑๑๑.๑๑๑๑๑๑๑๑	ช่องพงษ์	๑๔	ครน	สวี	สำรวจซ้ำ	หม้อสามขา	หินใหม่
๖	วัดบางลึก	๕๑๑๑๑๑.๑๑๑๑๑๑๑๑	๑๑๑๑๑๑๑๑.๑๑๑๑๑๑๑๑	บางลึก	๔	บางลึก	เมือง	สำรวจซ้ำ	เครื่องถ้วยชาม หอย ฟันหินทราย เรือแปดลำ	อยุธยา
๗	ถ้าเขาสระกอย	๕๕๕๕๕๕.๑๑๑๑๑๑๑๑	๑๑๑๑๑๑๑๑.๑๑๑๑๑๑๑๑	เกาะเตียบ	๗	ปากคลอง	ประจวบ	พบใหม่	กระดูกสัตว์	ก่อนประวัติศาสตร์
๘	ถ้าธง	๕๕๕๕๕๕.๑๑๑๑๑๑๑๑	๑๑๑๑๑๑๑๑.๑๑๑๑๑๑๑๑	ถ้ำธง	๓	ปากคลอง	ประจวบ	สำรวจซ้ำ	พระพุทธรูปไม้	รัตนโกสินทร์
๙	ถ้าคางจันทร์	๕๕๕๕๕๕.๑๑๑๑๑๑๑๑	๑๑๑๑๑๑๑๑.๑๑๑๑๑๑๑๑	เกาะเตียบ	๗	ปากคลอง	ประจวบ	สำรวจซ้ำ	เศษหม้อเนื้อดิน เครื่องถ้วยชาม	รัตนโกสินทร์
๑๐	วัดศาลาข้างเลน	๕๕๕๕๕๕.๑๑๑๑๑๑๑๑	๑๑๑๑๑๑๑๑.๑๑๑๑๑๑๑๑	หน้าศาลข้างเลน	๑๒	เขากาย	สวี	สำรวจซ้ำ	หม้อสามขา จักรหิน กระดุกสัตว์	หินใหม่
๑๑	วัดควนคอกไม้	๕๕๕๕๕๕.๑๑๑๑๑๑๑๑	๑๑๑๑๑๑๑๑.๑๑๑๑๑๑๑๑	ควนคอกไม้	๔	พะโต๊ะ	พะโต๊ะ	สำรวจซ้ำ	รอยพระพุทธรูป เครื่องถ้วยชาม	รัตนโกสินทร์
๑๒	ถ้าเขานาย	๓๘๕๓๓๓.๑๑๑๑๑๑๑๑	๑๑๑๑๑๑๑๑.๑๑๑๑๑๑๑๑	ช่องระงะท่อน	๕	บ้านควน	หลังสวน	พบใหม่	หม้อก้นกลม	ก่อนประวัติศาสตร์
๑๓	บ้านทอมพงษ์	๕๕๕๕๕๕.๑๑๑๑๑๑๑๑	๑๑๑๑๑๑๑๑.๑๑๑๑๑๑๑๑	บ้านทอมพงษ์	๓	บึงหวน	พะโต๊ะ	สำรวจซ้ำ	ขวานหินมีบัว	หินใหม่
๑๔	ถ้าเขาพลู	๕๑๑๑๑๑.๑๑๑๑๑๑๑๑	๑๑๑๑๑๑๑๑.๑๑๑๑๑๑๑๑	บ้านศาล	๒	สวนแดง	ละแม	สำรวจซ้ำ	พระ ไม้ ปูนปั้น	รัตนโกสินทร์
๑๕	ถ้าเขาเกี๋ยบ	๕๐๕๕๕๕.๑๑๑๑๑๑๑๑	๑๑๑๑๑๑๑๑.๑๑๑๑๑๑๑๑	เขาเกี๋ยบ	๑๘	บ้านควน	หลังสวน	สำรวจซ้ำ	ลูกปัด เศษหม้อ	ก่อนประวัติศาสตร์
๑๖	ถ้าเขาเงิน	๕๐๕๕๕๕.๑๑๑๑๑๑๑๑	๑๑๑๑๑๑๑๑.๑๑๑๑๑๑๑๑	เขาเงิน	๗	ท่ามะปราง	หลังสวน	สำรวจซ้ำ	พบ จปร.๑๑๗	รัชกาลที่ ๕
๑๗	ถ้าเขาทอง	๕๐๕๕๕๕.๑๑๑๑๑๑๑๑	๑๑๑๑๑๑๑๑.๑๑๑๑๑๑๑๑	หน้าภูเขาทอง	๗	ชั้นเงิน	หลังสวน	พบใหม่	เจดีย์ย่อมุมไม้สิบสอง พพรหินทรายแดง	รัตนโกสินทร์
๑๘	เขากำแพง	๕๐๕๕๕๕.๑๑๑๑๑๑๑๑	๑๑๑๑๑๑๑๑.๑๑๑๑๑๑๑๑	หนองสิต	๒	บ้านควน	หลังสวน	พบใหม่	พบโบราณสถานอิฐ	ไม่ระบุ
๑๙	เขาถาว	๕๐๕๕๕๕.๑๑๑๑๑๑๑๑	๑๑๑๑๑๑๑๑.๑๑๑๑๑๑๑๑	หนองสิต	๒	บ้านควน	หลังสวน	พบใหม่	พบโบราณสถาน	ไม่ระบุ
๒๐	บ้านรุ่งเรือง	๕๑๑๑๑๑.๑๑๑๑๑๑๑๑	๑๑๑๑๑๑๑๑.๑๑๑๑๑๑๑๑	รุ่งเรือง	๒๐	ละแม	ละแม	พบใหม่	ร่วมสมัยเขาสวมแก้ว	สมัยเหล็ก
๒๑	ถ้าเขาเงิน	๕๕๕๕๕๕.๑๑๑๑๑๑๑๑	๑๑๑๑๑๑๑๑.๑๑๑๑๑๑๑๑	บ้านเงิน	๑๐	ตะโก	ทุ่งตะโก	สำรวจซ้ำ	หม้อสามขา	หินใหม่
๒๒	ถ้าเขื่อนแก้ว	๕๐๐๐๐๐.๑๑๑๑๑๑๑๑	๑๑๑๑๑๑๑๑.๑๑๑๑๑๑๑๑	เขาด้าน	๘	ครน	สวี	พบใหม่	ฟันคน เศษหม้อ	ก่อนประวัติศาสตร์
๒๓	บ้านยา	ไม่ระบุ	ไม่ระบุ	เขาสาย	๘	ครน	สวี	สำรวจ	ไม่พบหลักฐาน	ไม่ระบุ
๒๔	ถ้าเขาเข็ม	๕๐๑๑๑๑.๑๑๑๑๑๑๑๑	๑๑๑๑๑๑๑๑.๑๑๑๑๑๑๑๑	ช่องรอ	๑๑	ครน	สวี	พบใหม่	ขามมีเจิง ฟันคน เศษหม้อคำจัดมัน	ก่อนประวัติศาสตร์
๒๕	ถ้าช่องรอ	๕๐๑๑๑๑.๑๑๑๑๑๑๑๑	๑๑๑๑๑๑๑๑.๑๑๑๑๑๑๑๑	ช่องรอ	๑๑	ครน	สวี	พบใหม่	กระดูกขา เขม พอย	ก่อนประวัติศาสตร์
๒๖	ถ้าหาดหินมี	๕๐๑๑๑๑.๑๑๑๑๑๑๑๑	๑๑๑๑๑๑๑๑.๑๑๑๑๑๑๑๑	นาลึก	๑	นาลึก	สวี	พบใหม่	ลูกปัดแก้ว คาร์เนเลียน เศษหม้อ ขวานหิน	หินใหม่

ลำดับ	ชื่อแหล่ง	x	y	บ้าน	หมู่	ตำบล	อำเภอ	สถานะ	หลักฐาน	อายุสมัย
๒๗	ถ้ำเขาพัง	๕๐๐๘๘.๗๐๗๖๗๗๕	๑๑๓๓๕๕๕.๕๕๕๕๕๖	เขาพัง	๔	ทุ่งระยง	สวี	พบใหม่	เศษหม้อสามขา พื้นคน กระดูกสัตว์	หินใหม่
๒๘	ถ้ำเขากรด	๕๖๓๓๕.๕๕๕๕๕๐๕๑	๑๑๖๕๕๐.๕๕๕๕๕๗๕๓	เขางกรด	๔	ช่องไม้แก้ว	ทุ่งตะโก	พบใหม่	ลูกปัดแก้ว เศษหม้อ	ก่อนประวัติศาสตร์
๒๙	ถ้ำตาขวาง	๕๕๕๕๕๕๕.๕๕๕๕๕๕๕๕	๑๑๕๕๕๕๕.๕๕๕๕๕๕๕๕	น้ำลั่นน้อย	๑๐	ทุ่งระยง	สวี	พบใหม่	เศษหม้อ	ก่อนประวัติศาสตร์
๓๐	เขาหินปก	๕๕๕๕๕๕๕.๐๗๐๗๕๕๕	๑๑๖๕๕๐๖.๑๑๕๕๕๕๐๕	ป่า	๒	เขาทะลุ	สวี	พบใหม่	กระดูกคน สัตว์ เศษหม้อ ลูกปัด ขวานหิน	ก่อนประวัติศาสตร์
๓๑	ถ้ำเสือ	๕๕๕๕๕๕๕.๕๕๕๕๕๕๕๕๕	๑๑๕๕๕๕๕.๕๕๕๕๕๕๕๕๕	ห้วยป่าทอง	๕	เขาทะลุ	สวี	พบใหม่	เศษหม้อ กระดูกคน ลูกปัด	ก่อนประวัติศาสตร์
๓๒	วัดศาลช้างถิ่น (ถ้ำน้ำ)	๕๕๕๕๕๕๕.๕๕๕๕๕๕๕๕๕	๑๑๕๕๕๕๕.๕๕๕๕๕๕๕๕๕	หน้าศาลช้างถิ่น	๑๑	เขาคาย	สวี	พบใหม่	กระดูกสัตว์	ก่อนประวัติศาสตร์
๓๓	ถ้ำภูเขา	๕๕๕๕๕๕๕.๕๕๕๕๕๕๕๕๕	๑๑๓๓๕๕๕.๐๐๗๖๖๐๖	เขาหลัก	๘	เขาทะลุ	สวี	พบใหม่	หม้อสามขา กระดูก เศษหม้อ	หินใหม่
๓๔	เขาหลัก ๑	๕๕๕๕๕๕๕.๖๐๕๖๕๕๕	๑๑๓๓๕๕๕.๐๖๕๖๕๕๕	เขาหลัก	๘	เขาทะลุ	สวี	พบใหม่	กระดูก ลูกปัด เศษหม้อ	ก่อนประวัติศาสตร์
๓๕	เขาหลัก ๒	๕๕๕๕๕๕๕.๕๕๕๕๕๕๕๕๕	๑๑๓๓๕๕๕.๕๕๕๕๕๕๕๕๕	เขาหลัก	๘	เขาทะลุ	สวี	พบใหม่	เศษหม้อ ลูกปัด ขวานหิน	หินใหม่
๓๖	ถ้ำตาเหลี่ยม	๕๕๕๕๕๕๕.๕๕๕๕๕๕๕๕๕	๑๑๓๓๕๕๕.๕๕๕๕๕๕๕๕๕	เขาหลัก	๘	เขาทะลุ	สวี	พบใหม่	ลูกปัด เศษหม้อ	หินใหม่
๓๗	ถ้ำตาสี่เหลี่ยม	๕๕๕๕๕๕๕.๐๗๕๕๕๕๕๕๕	๑๑๕๕๕๕๕.๕๕๕๕๕๕๕๕๕	ช่องบอม	๕	เขาทะลุ	สวี	พบใหม่	ลูกปัด เศษหม้อ	ก่อนประวัติศาสตร์
๓๘	ถ้ำตาเข้า	๕๕๕๕๕๕๕.๕๕๕๕๕๕๕๕๕	๑๑๕๕๕๕๕.๕๕๕๕๕๕๕๕๕	ช่องบอม	๕	เขาทะลุ	สวี	พบใหม่	เศษหม้อ กระดูกคน	ก่อนประวัติศาสตร์
๓๙	ถ้ำตาเข้า ๒	๕๕๕๕๕๕๕.๕๕๕๕๕๕๕๕๕	๑๑๕๕๕๕๕.๕๕๕๕๕๕๕๕๕	ช่องบอม	๕	เขาทะลุ	สวี	พบใหม่	เศษหม้อ กระดูกคน	ก่อนประวัติศาสตร์
๔๐	ถ้ำนางแดง ๑	๕๕๕๕๕๕๕.๕๕๕๕๕๕๕๕๕	๑๑๕๕๕๕๕.๕๕๕๕๕๕๕๕๕	บนดอย	๗	เขาทะลุ	สวี	พบใหม่	หม้อ เศษหม้อ	หินใหม่
๔๑	ถ้ำตาดำ	๕๕๕๕๕๕๕.๕๕๕๕๕๕๕๕๕	๑๑๖๕๕๕๕.๕๕๕๕๕๕๕๕๕	ห้วยกลาง	๓	เขาทะลุ	สวี	พบใหม่	ลูกปัด เศษหม้อ	ก่อนประวัติศาสตร์
๔๒	ถ้ำนางแดง ๒	๕๕๕๕๕๕๕.๖๕๕๕๕๕๕๕๕	๑๑๖๕๕๕๕.๖๕๕๕๕๕๕๕๕	ห้วยกลาง	๓	เขาทะลุ	สวี	พบใหม่	กระดูกคน สัตว์ พื้นสัตว์ เศษหม้อ	ก่อนประวัติศาสตร์
๔๓	ถ้ำหินเพชร	๕๕๕๕๕๕๕.๕๕๕๕๕๕๕๕๕	๑๑๖๕๕๕๕.๕๕๕๕๕๕๕๕๕	บนดอย	๗	เขาทะลุ	สวี	พบใหม่	กระดูกคน สัตว์ พื้นสัตว์	ก่อนประวัติศาสตร์
๔๔	ถ้ำหน้าวัดถ้ำห้วยกลาง	๕๕๕๕๕๕๕.๕๕๕๕๕๕๕๕๕	๑๑๖๕๕๕๕.๕๕๕๕๕๕๕๕๕	ห้วยกลาง	๓	เขาทะลุ	สวี	พบใหม่	กระดูกคน สัตว์ พื้นคน เศษหม้อ	ก่อนประวัติศาสตร์
๔๕	ถ้ำหัวโค้งราบเขียน	๕๕๕๕๕๕๕.๕๕๕๕๕๕๕๕๕	๑๑๖๕๕๕๕.๕๕๕๕๕๕๕๕๕	ห้วยกลาง	๓	เขาทะลุ	สวี	พบใหม่	ลูกปัด กระดูกคน สัตว์ พื้นคน ขวานหิน	หินใหม่
๔๖	ถ้ำนายเข็ก	๕๕๕๕๕๕๕.๕๕๕๕๕๕๕๕๕	๑๑๖๕๕๕๕.๕๕๕๕๕๕๕๕๕	ช่องบอม	๕	เขาทะลุ	สวี	พบใหม่	ลูกปัด กระดูกคน สัตว์ พื้นคน เศษหม้อ	ก่อนประวัติศาสตร์
๔๗	ถ้ำนายปราณี	๕๕๕๕๕๕๕.๐๕๕๕๕๕๕๕๕	๑๑๖๕๕๕๕.๐๕๕๕๕๕๕๕๕	ป่า	๒	เขาทะลุ	สวี	พบใหม่	ลูกปัด กระดูกคน สัตว์ พื้นคน	ก่อนประวัติศาสตร์
๔๘	ถ้ำห้วยน้ำแดง (ถ้ำอนามย์)	๕๕๕๕๕๕๕.๕๕๕๕๕๕๕๕๕	๑๑๖๕๕๕๕.๕๕๕๕๕๕๕๕๕	ถ้ำตาทอง	๑๐	เขาคาย	สวี	พบใหม่	ลูกปัด กำไลหิน ขวานหิน กระดูกคน สัตว์ พื้นคน หม้อสามขา เศษหม้อ	หินใหม่
๔๙	ถ้ำบ้านนายชัย	๕๕๕๕๕๕๕.๕๕๕๕๕๕๕๕๕	๑๑๖๕๕๕๕.๕๕๕๕๕๕๕๕๕	ใต้ถอย	๖	เขาคาย	สวี	พบใหม่	ลูกปัด เศษหม้อ ชิ้นส่วนสำริด กระดูกคน สัตว์	ก่อนประวัติศาสตร์ *
๕๐	ถ้ำเขาจิ้งมั่ง	๕๕๕๕๕๕๕.๕๕๕๕๕๕๕๕๕	๑๑๖๕๕๕๕.๕๕๕๕๕๕๕๕๕	โพธิ์ทอง	๖	เขาทะลุ	สวี	พบใหม่	ลูกปัด เศษหม้อ หม้อสามขา กระดูกคน สัตว์	หินใหม่
๕๑	ถ้ำทองเขา	๕๕๕๕๕๕๕.๐๕๕๕๕๕๕๕๕	๑๑๖๕๕๕๕.๐๕๕๕๕๕๕๕๕	กลาง	๑	เขาทะลุ	สวี	พบใหม่	ลูกปัด เศษหม้อ กระดูกคน สัตว์	ก่อนประวัติศาสตร์
๕๒	ถ้ำนางพา	๕๕๕๕๕๕๕.๕๕๕๕๕๕๕๕๕	๑๑๖๕๕๕๕.๕๕๕๕๕๕๕๕๕	ห้วยกลาง	๓	เขาทะลุ	สวี	พบใหม่	กระดูกคน สัตว์ ลูกปัด เศษหม้อ หม้อสามขา ขวานหิน แก้วดินเผา จักรหิน	หินใหม่
๕๓	ถ้ำเขาน้อย	๕๕๕๕๕๕๕.๕๕๕๕๕๕๕๕๕	๑๑๖๕๕๕๕.๕๕๕๕๕๕๕๕๕	น้ำลั่นน้อยใหญ่	๑๘	น้ำลึก	สวี	พบใหม่	ลูกปัด กระดูกคน สัตว์ เศษหม้อ	ก่อนประวัติศาสตร์
๕๔	ถ้ำธารน้ำลอด	๕๕๕๕๕๕๕.๕๕๕๕๕๕๕๕๕	๑๑๖๕๕๕๕.๕๕๕๕๕๕๕๕๕	น้ำลั่นน้อย	๕	ทุ่งระยง	สวี	พบใหม่	เศษหม้อ หม้อสามขา	หินใหม่
๕๕	ถ้ำเสือ	๕๕๕๕๕๕๕.๕๕๕๕๕๕๕๕๕	๑๑๖๕๕๕๕.๕๕๕๕๕๕๕๕๕	น้ำลั่นน้อย	๕	ทุ่งระยง	สวี	พบใหม่	ลูกปัด ขวานหิน เศษหม้อ	หินใหม่

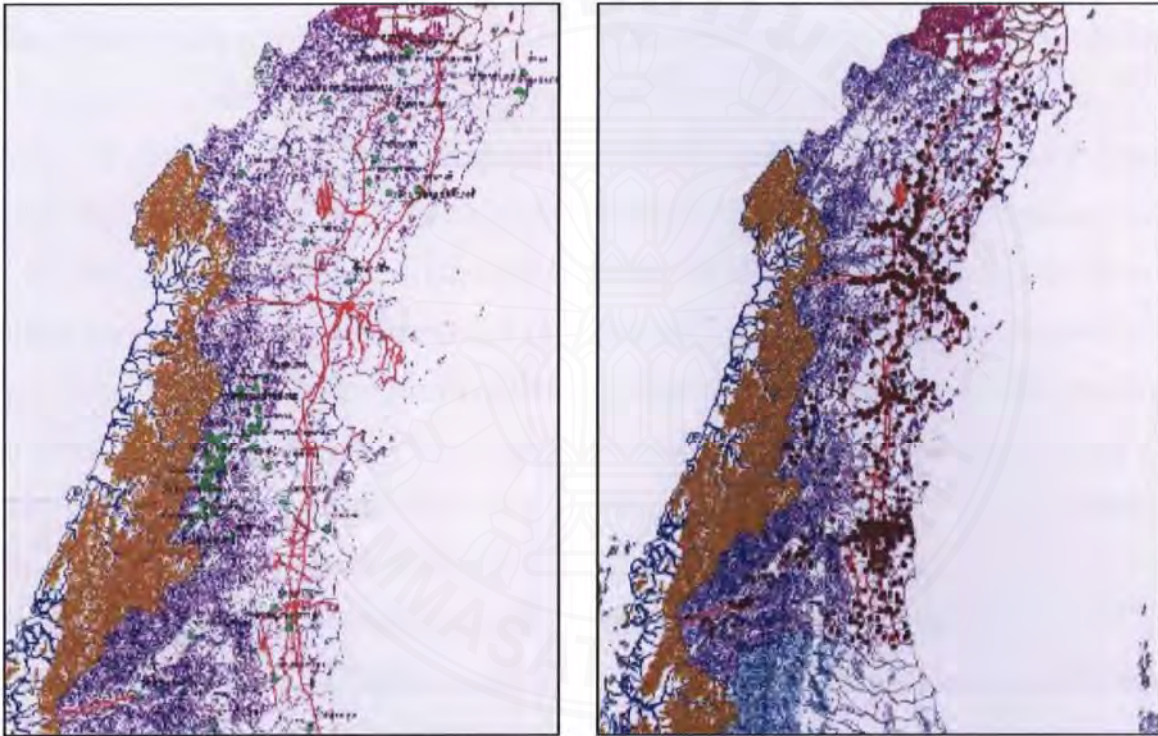
ลำดับ	ชื่อแหล่ง	x	y	บ้าน	หมู่	ตำบล	อำเภอ	สถานะ	หลักฐาน	อายุสมัย
๕๖	เพิงผาบ้านกลาง	๕๙๓๙๕๖.๐๗๙๙๙๖	๑๑๒๗๗๙๙.๕๕๕๓๑๑๑	กลาง	๓	เขาพะลุ	สว	พบใหม่	อุกบัต เศษหม้อ ขวานหิน หม้อสามขา	หินใหม่
๕๗	ถ้ำเขาจุฬา	๕๙๓๕๕๕.๕๖๕๖๑๑๑๑	๑๑๒๗๕๕๑.๑๑๑๑๑๑๑	กลาง	๑	เขาพะลุ	สว	พบใหม่	อุกบัต เศษหม้อ กระดุกสำริด	ก่อนประวัติศาสตร์
๕๘	เพิงผายาเฒ่า ๑	๕๙๓๑๑๑.๑๑๑๑๑๑๑๑	๑๑๒๗๑๑๑.๑๑๑๑๑๑๑	โพธิ์ทอง	๖	เขาพะลุ	สว	พบใหม่	กระดุกคน สัตว์ ฟันคน ขวานหินขัด เศษหม้อ	หินใหม่
๕๙	เพิงผายาเฒ่า ๒	๕๙๓๑๑๑.๕๖๕๖๑๑๑๑	๑๑๒๗๑๑๑.๑๑๑๑๑๑๑	โพธิ์ทอง	๖	เขาพะลุ	สว	พบใหม่	กระดุกคน สัตว์ เศษหม้อ	ก่อนประวัติศาสตร์
๖๐	ถ้ำนายวาง	๕๙๓๑๑๑.๕๖๕๖๑๑๑๑	๑๑๒๗๑๑๑.๕๖๕๖๑๑๑๑	โพธิ์ทอง	๖	เขาพะลุ	สว	พบใหม่	เศษหม้อ	ก่อนประวัติศาสตร์
๖๑	ถ้ำเขาโพธิ์ทอง	๕๙๓๑๑๑.๑๑๑๑๑๑๑๑	๑๑๒๗๑๑๑.๑๑๑๑๑๑๑	โพธิ์ทอง	๖	เขาพะลุ	สว	พบใหม่	อุกบัต กระดุกคน สัตว์	ก่อนประวัติศาสตร์
๖๒	ถ้ำพระ	๕๙๓๑๑๑.๑๑๑๑๑๑๑๑	๑๑๒๗๑๑๑.๑๑๑๑๑๑๑	คลองหินดำ	๒	เขาค่าย	สว	พบใหม่	อุกบัต กระดุกคน สัตว์ เศษหม้อ	ก่อนประวัติศาสตร์
๖๓	เพิงผาเขาคูรัม	๕๙๓๑๑๑.๑๑๑๑๑๑๑๑	๑๑๒๗๑๑๑.๑๑๑๑๑๑๑	คลองหินดำ	๒	เขาค่าย	สว	พบใหม่	เศษหม้อ ขวานหิน กระดุกสำริด	หินใหม่
๖๔	ถ้ำชาชุม	๕๙๓๑๑๑.๑๑๑๑๑๑๑๑	๑๑๒๗๑๑๑.๑๑๑๑๑๑๑	คลองหินดำ	๒	เขาค่าย	สว	สำรวจ	ไม่พบหลักฐาน	ไม่ระบุ
๖๕	เพิงผาเขาค	๕๙๓๑๑๑.๑๑๑๑๑๑๑๑	๑๑๒๗๑๑๑.๑๑๑๑๑๑๑	คลองหินดำ	๒	เขาค่าย	สว	พบใหม่	กระดุกสำริด	ก่อนประวัติศาสตร์
๖๖	ถ้ำวิญญู	๕๙๓๑๑๑.๑๑๑๑๑๑๑๑	๑๑๒๗๑๑๑.๑๑๑๑๑๑๑	โพธิ์ทอง	๖	เขาค่าย	สว	สำรวจ	ชิ้นดินเผา	ไม่ระบุ
๖๗	ถ้ำสวนมิ่งสุด	๕๙๓๑๑๑.๖๖๖๖๖๖๖๖	๑๑๒๗๑๑๑.๖๖๖๖๖๖๖๖	ห้วยกลาง	๓	เขาพะลุ	สว	พบใหม่	ฟันคน ขวานหิน หม้อสามขา เศษหม้อ	หินใหม่
๖๘	เพิงผาบ้านดอนน้อย	๕๙๓๑๑๑.๕๖๕๖๑๑๑๑	๑๑๒๗๑๑๑.๕๖๕๖๑๑๑๑	น้ำลวดน้อย	๔	เขาพะลุ	สว	พบใหม่	เศษหม้อ กระดุกคน สัตว์ ฟันคน ขวานหิน กำไลหิน	หินใหม่
๖๙	เพิงผาเขาफल ๑	๕๙๓๑๑๑.๑๑๑๑๑๑๑๑	๑๑๒๗๑๑๑.๑๑๑๑๑๑๑	ทุ่งระยง	๑๐	ทุ่งระยง	สว	พบใหม่	อุกบัต เศษหม้อ กระดุกคน สัตว์ กำไลหิน	ก่อนประวัติศาสตร์
๗๐	เพิงผาเขาफल ๒	๕๙๓๑๑๑.๑๑๑๑๑๑๑๑	๑๑๒๗๑๑๑.๑๑๑๑๑๑๑	ทุ่งระยง	๑๐	ทุ่งระยง	สว	พบใหม่	อุกบัต เศษหม้อ กระดุกคน กำไลหิน	หินใหม่
๗๑	ถ้ำนางโกล	๕๙๓๑๑๑.๑๑๑๑๑๑๑๑	๑๑๒๗๑๑๑.๑๑๑๑๑๑๑	ลำ	๒	เขาพะลุ	สว	พบใหม่	อุกบัต เศษหม้อ กระดุกคน สัตว์	ก่อนประวัติศาสตร์
๗๒	ถ้ำพระวิภาวาน ๑	๕๙๓๑๑๑.๕๖๕๖๑๑๑๑	๑๑๒๗๑๑๑.๕๖๕๖๑๑๑๑	ทุ่ง	๕	ทุ่งระยง	สว	พบใหม่	เศษหม้อ กระดุกคน สัตว์ ฟันคน	ก่อนประวัติศาสตร์
๗๓	ถ้ำพระวิภาวาน ๒	๕๙๓๑๑๑.๕๖๕๖๑๑๑๑	๑๑๒๗๑๑๑.๕๖๕๖๑๑๑๑	ทุ่ง	๕	ทุ่งระยง	สว	พบใหม่	เศษหม้อ กระดุกคน	ก่อนประวัติศาสตร์
๗๔	ถ้ำขามคนดง	๕๙๓๑๑๑.๑๑๑๑๑๑๑๑	๑๑๒๗๑๑๑.๑๑๑๑๑๑๑	คอยพัฒนา	๑๐	เขาค่าย	สว	สำรวจซ้ำ	อุกบัต เศษหม้อ กระดุกคน สัตว์ ฟันคน ขวานหิน	หินใหม่
๗๕	ถ้ำเขาตาแดง (ถ้ำนายตุน ๑)	๕๙๓๑๑๑.๑๑๑๑๑๑๑๑	๑๑๒๗๑๑๑.๑๑๑๑๑๑๑	ถ้ำตาทอง	๗	เขาค่าย	สว	พบใหม่	อุกบัต เศษหม้อ กระดุกคน สัตว์ ฟันคน สัตว์	ก่อนประวัติศาสตร์
๗๖	ถ้ำนายตุน ๒	๕๙๓๑๑๑.๑๑๑๑๑๑๑๑	๑๑๒๗๑๑๑.๑๑๑๑๑๑๑	คลองหินดำ	๒	เขาค่าย	สว	พบใหม่	เศษหม้อ กระดุกคน สัตว์ ขวานหิน	หินใหม่
๗๗	ถ้ำเขากวีนตะบันออก	๕๙๓๑๑๑.๖๖๖๖๖๖๖๖	๑๑๒๗๑๑๑.๖๖๖๖๖๖๖๖	น้ำยา	๖	ทุ่งระยง	สว	พบใหม่	อุกบัต เศษหม้อ กระดุกคน สัตว์ ฟันคน สัตว์	ก่อนประวัติศาสตร์
๗๘	ถ้ำแม่ตะเคียน	๕๙๓๑๑๑.๖๖๖๖๖๖๖๖	๑๑๒๗๑๑๑.๖๖๖๖๖๖๖๖	แม่ตะเคียน	๗	ครน	สว	พบใหม่	เศษหม้อ	ก่อนประวัติศาสตร์
๗๙	ถ้ำภูเขาทอง	๕๙๓๑๑๑.๑๑๑๑๑๑๑๑	๑๑๒๗๑๑๑.๑๑๑๑๑๑๑	ภูเขาทอง	๙	ทุ่งระยง	สว	พบใหม่	เศษหม้อ กระดุกสำริด	ก่อนประวัติศาสตร์
๘๐	ถ้ำเขากวีนตะบันออก	๕๙๓๑๑๑.๑๑๑๑๑๑๑๑	๑๑๒๗๑๑๑.๑๑๑๑๑๑๑	น้ำลวดน้อย	๑๐	ทุ่งระยง	สว	พบใหม่	อุกบัต เศษหม้อ กระดุกสำริด	ก่อนประวัติศาสตร์
๘๑	ถ้ำถ้ำถ้ำ	๕๙๓๑๑๑.๑๑๑๑๑๑๑๑	๑๑๒๗๑๑๑.๑๑๑๑๑๑๑	ขุนไกร	๘	เขาค่าย	สว	พบใหม่	อุกบัต เศษหม้อ กระดุกคน สัตว์ ชิ้นส่วนกระดองเต่า ขวานหิน	หินใหม่
๘๒	ถ้ำถ้ำถ้ำ	๕๙๓๑๑๑.๑๑๑๑๑๑๑๑	๑๑๒๗๑๑๑.๑๑๑๑๑๑๑	เกาะแก้ว	๕	ปากตะโก	ทุ่งตะโก	พบใหม่	อุกบัต เศษหม้อ กระดุกคน สัตว์	ก่อนประวัติศาสตร์
๘๓	ถ้ำเขากระดุก	๕๙๓๑๑๑.๑๑๑๑๑๑๑๑	๑๑๒๗๑๑๑.๑๑๑๑๑๑๑	พละ	๓	เขาโชยราช	ปะทิว	พบใหม่	เศษหม้อ กระดุกคน สัตว์	ก่อนประวัติศาสตร์
๘๔	ถ้ำเขาทรราช ๑	๕๙๓๑๑๑.๑๑๑๑๑๑๑๑	๑๑๒๗๑๑๑.๑๑๑๑๑๑๑	ถ้ำชัยพุกาษ	๘	เขาโชยราช	ปะทิว	พบใหม่	เศษหม้อ กระดุกคน สัตว์ ขวานหิน	หินใหม่

ลำดับ	ชื่อแหล่ง	x	y	บ้าน	หมู่	ตำบล	อำเภอ	สถานะ	หลักฐาน	อายุสมัย
๘๕	ถ้ำเขามหาราช ๒	๕๓๒๑๖๗.๕๕๐๓๔๕๓๓	๑๒๑๑๑๑๓.๑๓๑๑๑๑๑๑	ถ้ำชัยพฤกษ์	๘	เขาไชยราช	ปะทิว	พบใหม่	เศษหม้อ กระดุกคน สัตว์ ขวานหิน	หินใหม่
๘๖	ถ้ำชัยพฤกษ์	๕๓๑๕๖๖.๕๖๕๘๘๕๕	๑๒๑๐๐๕๓.๓๖๖๖๖๖๖๖	ถ้ำชัยพฤกษ์	๘	เขาไชยราช	ปะทิว	พบใหม่	เศษหม้อ หม้อสามขา กระดุกคน ขวานหิน	หินใหม่
๘๗	ถ้ำพุระเคียน	๕๒๘๔๗๕.๕๖๕๑๑๑๖	๑๑๕๗๖๕๕.๑๑๑๑๑๑๑	สะพานหิน	๔	สลุย	ท่ามะขะ	พบใหม่	เศษหม้อ กระดุกคน ขวานหิน	หินใหม่
๘๘	บ้านนายสมพร วัฒนสงคราม	๕๑๕๑๕๐.๑๕๕๖๒๒๕๕	๑๒๑๑๑๑๑.๑๑๑๑๑๑๑	เหมืองทอง	๕	สลุย	ท่ามะขะ	พบใหม่	ขวานหิน หินลับขวานหิน	หินใหม่
๘๙	บ้านอินเฒ่า	๕๑๐๘๘๘.๘๘๘๗๗๗๖๖	๑๑๑๗๐๐๒.๗๗๗๗๗๗๖	อินเฒ่า	๔	รับร้อ	ท่ามะขะ	พบใหม่	แท่นหินบดยา ขวานหิน โห่สี่หู หินสำริด	หินใหม่
๙๐	โป่งมะ	๔๙๗๗๗๗.๑๑๑๑๑๑๑๑	๑๑๑๖๖๖๕.๗๖๖๖๖๖๖๖	สวนเหนือ	๕	รับร้อ	ท่ามะขะ	สำรวจซ้ำ	ภาชนะดินเผาทรงขัน เศษหม้อ หม้อสามขา ขวานหิน กรมข้าง	หินใหม่
๙๑	ถ้ำเขากระดุก	๕๒๗๗๗๗.๗๗๖๖๖๖๖๖	๑๑๑๑๑๑๑.๑๑๑๑๑๑๑	โคกตากว้าง	๖	ห้วยอินเฒ่า	ท่ามะขะ	พบใหม่	กระดุกคน	ก่อนประวัติศาสตร์
๙๒	ถ้ำบางซี้	๕๓๓๓๓๓.๐๑๑๑๑๑๑๑	๑๑๑๑๑๑๑.๑๑๑๑๑๑๑	บนดอน	๒	ทะเลวีรภัย	ปะทิว	พบใหม่	เศษหม้อ กระดุกสัตว์	ก่อนประวัติศาสตร์
๙๓	ถ้ำพิสดาร	๕๒๕๑๑๑.๑๑๑๑๑๑๑๑	๑๑๑๑๑๑๑.๑๑๑๑๑๑๑	บ่อนก	๖	ทะเลวีรภัย	ปะทิว	พบใหม่	เศษหม้อ	ก่อนประวัติศาสตร์
๙๔	เพิงผาเขาถ้ำกึ่งินทร์	๕๒๗๗๗๗.๕๕๕๕๕๕๖๖	๑๑๑๑๑๑๑.๑๑๑๑๑๑๑	เขาถ้ำกึ่งินทร์	๔	ทะเลวีรภัย	ปะทิว	พบใหม่	กระดุกสัตว์	ก่อนประวัติศาสตร์
๙๕	ถ้ำพระงามมสาว	๕๒๘๘๘๘.๗๗๖๖๖๖๖๖	๑๑๑๑๑๑๑.๑๑๑๑๑๑๑	ปากบ่อ	๕	ทะเลวีรภัย	ปะทิว	พบใหม่	เศษหม้อ กระดุกสัตว์ ฟันสัตว์ กระดองเต่า	ก่อนประวัติศาสตร์

แผนที่ ๓.๗ ตำแหน่งแหล่งโบราณคดีที่สำรวจ พ.ศ.๒๕๕๒ และแหล่งสมัยอยุธยา รัตนโกสินทร์

แผนที่ ๓.๘-๓.๙ แสดงตำแหน่งที่แหล่งโบราณคดีและชุมชนปัจจุบัน

ข้อมูลจากแผนที่แสดงตำแหน่งแหล่งโบราณคดีในภาพรวมทั้งจังหวัด และข้อมูลแสดงรายละเอียดของแหล่งที่ปรากฏร่องรอยหลักฐานของมนุษย์ในอดีตในพื้นที่ที่มีสภาพแวดล้อมต่าง ๆ อาจแสดงให้เห็นพฤติกรรมการเลือกใช้พื้นที่อยู่อาศัยหรือทำกิจกรรมเพื่อการดำรงชีพของมนุษย์ในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ที่มีความสามารถปรับตัวได้ในสภาพแวดล้อมที่หลากหลายทั้งในเขตที่ราบที่ราบระหว่างหุบเขา พื้นที่สูง ตลอดจนภายในถ้ำเพิงผาที่มีความสูงตั้งแต่ระดับพื้นผิวดินจนกระทั่งสูงขึ้นประมาณ ๘๐ เมตร และทั้งที่มีสภาพง่ายและยากต่อการป็น پای การสำรวจในครั้งนี้อาจได้เกณฑ์ที่มนุษย์ในอดีตเลือกพื้นที่อยู่อาศัยคือ

- เขตเทือกเขาหินปูน และเขาหินปูนลูกโดด
- เขาหินปูนในเขตที่ราบชายฝั่งทะเล
- พื้นที่สูง
- เขตพื้นที่ราบระหว่างหุบเขา
- ใกล้ลำน้ำ

หรืออาจกล่าวได้ว่าจะต้องเป็นพื้นที่ที่มีสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการดำรงชีพของมนุษย์ทั้งในด้านการหาอาหาร ปลอดภัยจากสัตว์ แมลง และสามารถตอบสนองความมุ่งหมายในการใช้พื้นที่ ณ เวลานั้น ๆ และโดยธรรมชาติของมนุษย์เองย่อมจะไม่เลือกอยู่อาศัยในสถานที่ที่ไม่สามารถ

ตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานได้ไม่ว่าจะยุคสมัยใด ซึ่งแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าพื้นที่ที่ไม่ปรากฏแหล่งโบราณคดีแม้แต่แหล่งเดียว ในปัจจุบันพื้นที่นั้นก็ปราศจากแหล่งชุมชนด้วยเช่นกัน

มีแนวความคิดที่เชื่อกันมาเป็นเวลานานหลายสิบปีว่า ระดับความเจริญทางวัฒนธรรมของมนุษย์เป็นปัจจัยเลือกทำเลที่อยู่อาศัย เช่นในยุคหินเก่าหรือในสมัยโพลสโตซีนตอนปลาย (๑๒๕,๐๐๐ - ๑๐,๐๐๐ ปีมาแล้ว) มนุษย์มีวัฒนธรรมการดำรงชีพด้วยการล่าสัตว์พึ่งพาธรรมชาติเป็นหลัก มักพบหลักฐานการอยู่อาศัยตามถ้ำ เพิงผาของภูเขาหินปูนจึงเรียกว่าชาวถ้ำ ดังนั้นจึงสมมุติฐานว่าชาวถ้ำพวกนี้ได้เคลื่อนย้ายลงมาอาศัยบนพื้นที่ราบเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมที่มนุษย์เริ่มมีความเจริญมากขึ้นหรือได้รับอิทธิพลทางวัฒนธรรมจากชุมชนอื่น (กรมศิลปากร, ๒๕๔๕: ๒๒) หรือข้อสมมุติฐานว่าการตั้งถิ่นฐานสมัยเก่ากว่าพบในเขตป่าเขาก่อนพื้นที่ราบชายฝั่งทะเลซึ่งเป็นการตั้งถิ่นฐานในสมัยหลัง (อมรา ชันติสิทธิ์ และธราพงศ์ ศรีสุชาติ, ๒๕๒๙ (๓): ๙๙๖) เป็นต้น

โดยข้อเท็จจริงการพบหลักฐานทางโบราณคดีกับการมีอยู่ของหลักฐานทางโบราณคดีนั้นแตกต่างกัน การพบหลักฐานเป็นเรื่องของนักโบราณคดีแต่การมีอยู่ของหลักฐานเป็นเรื่องของเจ้าของวัฒนธรรมที่ทิ้งร่องรอยไว้ในสถานที่ใดก็ได้ และมีโอกาสน้อยมากที่จะสามารถค้นพบร่องรอยของมนุษย์ในอดีตในเขตที่ราบอันกว้างใหญ่ไม่ว่าจะเป็นที่ราบชายฝั่งทะเล ที่ราบดินตะกอนน้ำท่วมถึงหรือที่ราบระหว่างหุบเขา เนื่องจากแทบไม่มีจุดสังเกตที่จะบอกให้ทราบ และบางครั้งหลักฐานนั้น ๆ มักผ่านกระบวนการทับถม หรือรบกวนจนเคลื่อนย้ายไป ไม่เหมือนกับการสำรวจตามถ้ำ เพิงผาซึ่งมักเป็นสถานที่ที่ยากแก่การเข้าถึง และโดยทั่วไปสภาพแวดล้อมของถ้ำค่อนข้างคงที่หากไม่มีการพังทลายของหิน หลักฐานและสิ่งของที่ล้อมรอบหลักฐานแทบจะไม่มีเปลี่ยนแปลงดังนั้นการพบหลักฐานของมนุษย์ในอดีตตามถ้ำและเพิงผาจึงมีโอกาสสูงมากกว่า

รูปที่ ๓.๕-๓.๖ บ้านทอนพงษ์ ต.บึงหวาน อ.พะโต๊ะ จ.ชุมพร

รูปที่ ๓.๗-๓.๘ บ้านหาดเสด็จ จ.ประจวบคีรีขันธ์

ในปัจจุบันมีงานค้นคว้าวิจัยทางโบราณคดีในเขตคาบสมุทรที่ชี้ให้เห็นว่ามีร่องรอยการอยู่อาศัยบนพื้นที่ราบ เช่น แหล่งโบราณคดี Bukit Java, Lenggong แหล่งโบราณคดี Lawin ในประเทศมาเลเซียเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยริมทะเลสาบ ผลิตเครื่องมือหินกะเทาะจากรูปแบบเครื่องมือหินกะเทาะที่พบเป็นจำนวนมากกำหนดอายุย้อนกลับไปได้ถึงสมัยหินเก่า ประมาณ ๒๐๐,๐๐๐ ปี และแหล่งที่มีอายุเมื่อ ๗๔,๐๐๐ ปีที่แล้วในสภาพแวดล้อมเดียวกัน ได้แก่ Kota Tampan (Majid, 2003) แหล่งโบราณคดีบ้านหาดเสด็จ ตำบลอ่าวน้อย อำเภอมะนัง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พบเป็นแหล่งสมัยก่อนประวัติศาสตร์ที่อยู่ติดชายฝั่งทะเลที่มีชั้นทับถมของเศษภาชนะดินเผาลายเชือกทาบกองเป็นชั้นหนาปนกับเปลือกหอยชนิดที่ใช้เป็นอาหารได้และเป็นชนิดที่อาศัยในสภาพแวดล้อมแบบป่าชายเลน ได้แก่ หอยแครง (*Andanara granosa*) มีถิ่นที่อยู่อาศัยบริเวณชายฝั่งทะเลตื้น ๆ หรือบริเวณป่าชายเลนที่พื้นเป็นโคลน (Mud Flat) หรือโคลนปนทราย สามารถรับประทานได้ หอยหลักควาย (*Telescopium telescopium*) พบตามพื้นหรือลำคลองในป่าชายเลนหรือหาดเลน และหอยนูน (*Ellobium aurisjudae*) อาศัยตามป่าชายเลน สามารถรับประทานได้ นอกจากนี้ในภาคตะวันออกของประเทศไทยยังได้พบหลักฐานการอยู่อาศัยของกลุ่มคนล่าสัตว์พึ่งพาธรรมชาติ จับสัตว์ทะเลที่โคกพนมดี อำเภอนันทนิคม จังหวัดชลบุรี และที่แหล่งบ้านทอนพงษ์ ตำบลปังหวาน อำเภอยะโฮิน จังหวัดชุมพรยังได้พบแหล่งสมัยหินใหม่ที่อยู่ในเขตที่ราบระหว่างหุบเขาติดคลองเหินกที่มีเครื่องมือหินขัดขนาดใหญ่เป็นจำนวนมากจนต้องใช้แทรกเตอร์ไถทิ้งเพราะต้องสร้างถนนเมื่อเกือบ ๔๐ ปีที่แล้ว

ผลการสำรวจในครั้งนี้ได้ทำการสำรวจจำนวน ๙๕ แห่ง บางแหล่งพบหลักฐานร่วมสมัยอยุธยา บางแหล่งไม่พบหลักฐานของมนุษย์ แต่ข้อมูลของกลุ่มคนสมัยหินใหม่ยังคงปรากฏอยู่ในถ้ำตามเขาหินปูนทั่วไปในเขตนี้จำนวนอย่างน้อย ๓๒ แห่ง และเป็นที่ทราบกันทั่วไปว่าสภาพสังคมวัฒนธรรมในสมัยหินใหม่ มนุษย์สามารถเพาะปลูกควบคู่กับการหาอาหารจากธรรมชาติ ซึ่งการใช้ชีวิตส่วนใหญ่ควรอยู่บนพื้นที่โล่งเพื่อทำการเพาะปลูก ควบคุมผลผลิต แต่กลับพบเครื่องมือ หลุมฝังศพ เครื่องประดับทับถมอยู่ในเขตที่สูงทั่วไป ดังนั้นระดับขั้นความเจริญทางวัฒนธรรมจึงอาจไม่ใช่

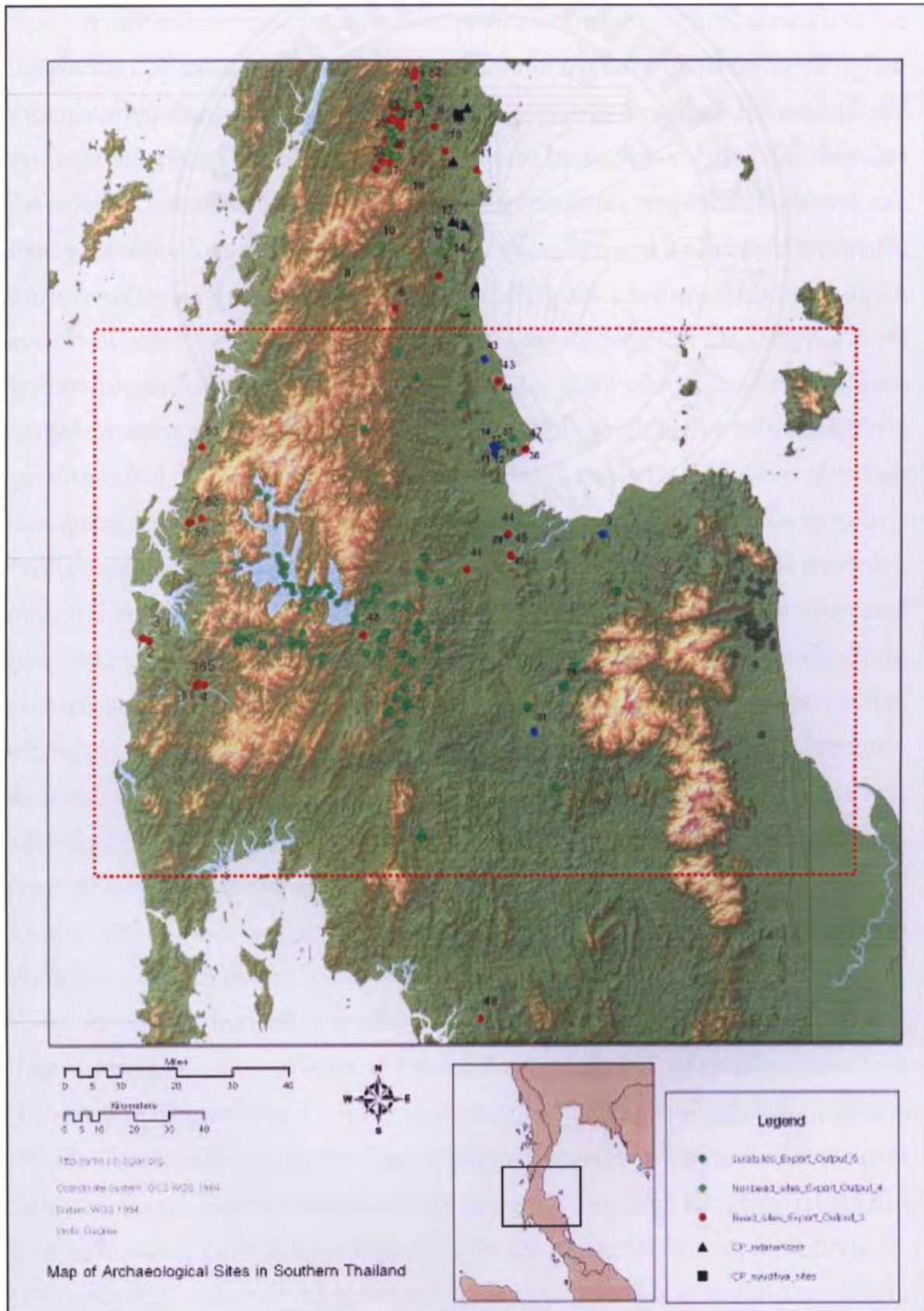
ข้อกำหนดในการเลือกตั้งถิ่นฐานเสมอไป และไม่ได้เจาะจงว่าจะต้องเลือกพื้นที่บนที่ราบหรือที่สูง แต่ขึ้นอยู่กับความมุ่งหมายรวมทั้งรูปแบบการดำรงชีพของมนุษย์เฉพาะกลุ่ม

มีความเป็นไปได้ว่าแหล่งโบราณคดีเหล่านั้นมีการอยู่อาศัยต่อเนื่องมาตามหลักฐานที่ปรากฏจากการขุดทำลายพบลูกปัดแก้ว ลูกปัดหินอยู่เป็นจำนวนมาก แหล่งโบราณคดีที่พบลูกปัดมีจำนวนทั้งสิ้น ๔๒ แหล่ง คิดเป็นร้อยละ ๔๔.๒๑ เมื่อเปรียบเทียบปริมาณแหล่งโบราณคดีที่ไม่พบหลักฐานของลูกปัดในพื้นที่จังหวัดชุมพรมีจำนวน ๕๖ แหล่ง คิดเป็นร้อยละ ๕๘.๙๔ ซึ่งมีทั้งแหล่งที่พบหลักฐานยุคก่อนประวัติศาสตร์ สมัยหินใหม่ และบางแหล่งเป็นศาสนสถานสมัยอยุธยา

จังหวัดสุราษฎร์ธานี

การขยายขอบเขตการศึกษารวบรวมข้อมูลภาคสนามในเขตจังหวัดสุราษฎร์ธานี และ นครศรีธรรมราชเพื่อให้ครอบคลุมบริเวณตอนกลางคาบสมุทรมลายูให้มากที่สุด ซึ่งโดยเนื้อที่ของทั้งสองจังหวัด จังหวัดสุราษฎร์ธานีมีเนื้อที่ประมาณ ๑๒,๘๙๒ ตารางกิโลเมตร จังหวัดนครศรีธรรมราชมีเนื้อที่ประมาณ ๙,๙๔๒.๕๐๒ ตารางกิโลเมตร หมายความว่าต้องทำการสำรวจในเนื้อที่รวมประมาณ ๒๒,๘๓๔.๕๐๕ ตารางกิโลเมตร ประกอบไปด้วยลักษณะภูมิประเทศหลากหลายทั้งแบบที่สูง เทือกเขา ที่ราบเชิงเขา ที่ราบลุ่มแม่น้ำ แนวชายฝั่งทะเล ตลอดจนพื้นที่อ่างเก็บน้ำของเขื่อนขนาดใหญ่ ได้แก่ เขื่อนรัชชประภา (เขื่อนหาลาน) จังหวัดสุราษฎร์ธานี

เช่นเดียวกับการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชุมพรในระยะก่อนหน้า การศึกษาในสุราษฎร์ธานี เริ่มต้นจากการกำหนดวิธีการด้วยวิธีการสำรวจในพื้นที่ภาคใต้ตอนบนเพื่อตรวจสอบตำแหน่งที่แน่นอนบนพื้นผิวโลก กลุ่มการกระจายตัวของแหล่งโบราณคดี ประเภทของแหล่ง หลักฐานวัตถุทางวัฒนธรรมที่พบรวมทั้งทำการสำรวจเข้าไปในแหล่งโบราณคดีที่มีประวัติการค้นพบเพื่อปรับปรุงข้อมูล โดยข้อมูลเหล่านั้นเป็นผลจากการทำงานของโครงการโบราณคดีประเทศไทย กรมศิลปากร และโครงการสำรวจผลกระทบกรณีการสร้างเขื่อนเขื่อนหาลาน ซึ่งในห้วงการศึกษาในครั้งนั้น มีอุปสรรคที่สำคัญได้แก่ การคมนาคมและเป็นพื้นที่ขัดแย้งทางการเมืองทำให้การสำรวจมีข้อจำกัด

แผนที่ ๓.๑๐ แผนที่แสดงขอบเขตพื้นที่ศึกษา

การสำรวจศึกษาชุมชนโบราณ แหล่งโบราณคดีในเขตจังหวัดสุราษฎร์ธานี เมื่อประมาณ ๒๐ ปีเศษที่ผ่านมา ได้ค้นพบแหล่งโบราณคดีหลายแหล่งในพื้นที่สำรวจซึ่งครอบคลุมเขตอำเภอคีรีรัฐนิคม อำเภอบ้านตาขุน อำเภอเคียนซา ในบริเวณด้านตะวันตกของจังหวัด ลักษณะภูมิประเทศของพื้นที่นี้ ส่วนใหญ่เป็นเขตเทือกเขา และที่ราบแคบ ๆ ระหว่างหุบเขา ในแนวเทือกเขาภูเก็ตซึ่งมีพื้นที่ต่อเนื่องถึงจังหวัดพังงา ผลการศึกษาในครั้งนั้น ได้ค้นพบแหล่งโบราณคดีกระจายอยู่ทั่วไปในพื้นที่สำรวจ และมีหลายแหล่งที่ปัจจุบันจมอยู่ใต้น้ำในพื้นที่อ่างเก็บน้ำของเขื่อนเชี่ยวหลาน โดยมีแหล่งที่สำรวจพบเป็นจำนวนอย่างน้อย ๓๕ แหล่ง ในเขตอำเภอพนม อำเภอคีรีรัฐนิคม และอำเภอบ้านตาขุน มีเพียง ๑ แหล่งที่พบในเขตอำเภอพุนพิน ในจำนวนแหล่งที่พบทั้งหมดนี้มีแหล่งโบราณคดีสำคัญที่ได้รับการขุดค้นทางโบราณคดีแล้ว อาทิ แหล่งโบราณคดีถ้ำเป็องแบบ บ้านทำเนียบ อำเภอคีรีรัฐนิคม ซึ่งผลการขุดค้นพบหลักฐานกำหนดอายุได้ในสมัยหินใหม่ และได้ใช้เป็นฐานอ้างอิงในการศึกษาพัฒนาการชุมชนโบราณในคาบสมุทรมาลายูมาเป็นระยะเวลาช้านาน โดยที่แหล่งโบราณคดีอื่นที่มีการสำรวจพบเกือบทุกแหล่งประกอบไปด้วยชุดหลักฐานทางโบราณคดีที่มีความสอดคล้องกับที่ถ้ำเป็องแบบ ไม่ว่าจะเป็นถ้ำเขาหินกร้อก ตำบลคลองศก อำเภอพนม แหล่งโบราณคดีในมุย ตำบลเขาพัง อำเภอบ้านตาขุน ถ้ำผิงเขาวง ตำบลเขาวง อำเภอบ้านตาขุน ที่ได้มีรายงานการค้นพบหลักฐานทางโบราณคดีประเภท ขวานหินขัด ภาชนะดินเผา ภาชนะดินเผาแบบสามขา และหลายแหล่งยังพบเครื่องมือหินกะเทาะทั้งแบบหน้าเดียวและแบบกะเทาะสองหน้า ร่วมกับภาชนะดินเผาและขวานหินขัด อย่างไรก็ตามยังมีบางแหล่งที่รายงานว่าพบหลักฐานเครื่องมือหินกะเทาะเพียงประเภทเดียวได้แก่ ถ้ำเขาโหลน ตำบลพนม อำเภอพนม ถ้ำน้ำ บ้านทำเนียบ อำเภอคีรีรัฐนิคม ซึ่งอาจเป็นแหล่งที่มีอายุเก่าแก่กว่าสมัยหินใหม่ ซึ่งการสำรวจที่พบหลักฐานถูกรบกวนกระจายขึ้นจากใต้ดินจึงไม่สามารถสรุปได้แน่นอน แต่อย่างไรก็ตามหลักฐานประเภทลูกปัดหินคาร์เนเลียน กลองมโหระทึกสำริด และประติมากรรมรูปสัตว์ทำจากสำริดซึ่งพบที่ท่าผาก ตำบลบางเตื่อน อำเภอพุนพินในแถบน้ำรอบ ชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนว่าเป็นถิ่นที่อยู่ของคนในสมัยเหล็ก

ความก้าวหน้าในการศึกษาด้านนี้ตามแผนงานโครงการวิจัยร่วมระหว่างกรมศิลปากรและสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) การเข้าไปศึกษาซ้ำยังพื้นที่นี้อีกครั้งรวมทั้งขยายพื้นที่การสำรวจตั้งแต่เขตอำเภอท่าชนะ อำเภอไชยาลงมายังแถบตะวันตกและทางด้านทิศใต้ในแถบอำเภอเวียงสระ บ้านนาสาร เคียนซา พระแสง ในภาพรวมได้พบว่าข้อมูลเฉพาะด้านตำแหน่งที่ตั้งของแหล่งที่สำรวจพบก่อนหน้านี้มีความคลาดเคลื่อนที่ประมาณ ๓๐๐ - ๖๐๐ เมตร และได้ทำการปรับแก้ให้ครบถ้วนทั้งหมดยกเว้นแหล่งโบราณคดีที่จมอยู่ใต้น้ำลึก และในบางแหล่งที่ยังสำรวจไม่พบในขณะนี้

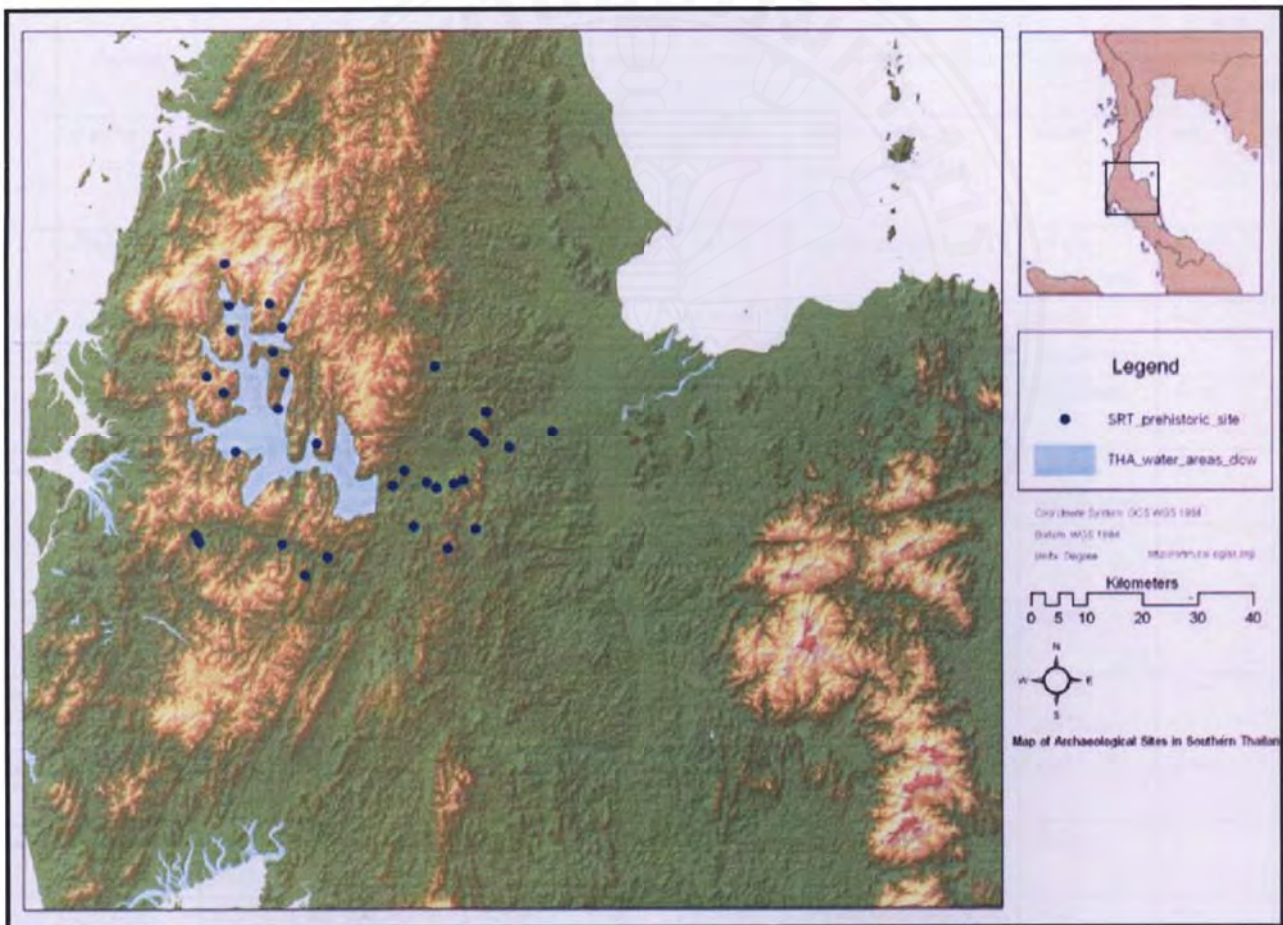
ข้อมูลในปัจจุบันจากการสำรวจครอบคลุมเกือบทั้งจังหวัด ได้ศึกษาแหล่งโบราณคดีทั้งสิ้นจำนวน ๑๑๑ แหล่ง โดยได้ค้นพบแหล่งโบราณคดีเพิ่มเติมจำนวน ๕๔ แหล่ง และในจำนวนที่พบใหม่นี้มีจำนวน ๒ แหล่งที่จัดอยู่ในสมัยศิลปะอยุธยาโดยพบเป็นซากโบราณสถานก่อด้วยอิฐได้แก่

วัดป่าอิฐารามและพบพระพุทธรูปหินทรายสีแดง โบราณสมัยศิลปะอยุธยาที่วัดพระประสพ ตำบลทุ่ง
อำเภอไชยา

ตารางที่ ๓.๔ แหล่งโบราณคดีสมัยก่อนประวัติศาสตร์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ข้อมูลก่อน พ.ศ. ๒๕๕๓

ลำดับ		ชื่อแหล่ง	ตำบล	อำเภอ	E	N	รายละเอียด
๑	๘	วัดถ้ำสิงขร	บ้านถ้ำสิงขร	คีรีรัฐนิคม	๕๐๔๓๘๓.๑๑	๙๙๙๕๕๕.๕๒	พระพุทธรูปปูนปั้นปางป่าเลไลยก์ ลาย ปูนปั้นรูปก้านขดพันฉัตรพุกษา แถวข้าง ปูนปั้นและลายเขียนรูปเทวดานบน เพดานถ้ำ เจดีย์ เศษภาชนะดินเผา หม้อสามขา
๒	๕๐	แหล่งโบราณคดีท่าผาก-น้ำรอบ (วัดชีเหล็กวัง)	บางเดือน	พุนพิน	๕๑๒๑๘๕.๑๔	๑๐๐๒๖๒๖.๕๓	ลูกปัดหินคาร์เนเลียน รูปสัตว์สี่ขาคล้าย ช้างยืนอยู่บนแท่น (สำริด) พานทรงสูง สำริด กลองมโหระทึกสำริด
๓	๕๒	วัดถ้ำวรวาราม	คลองสก	พนม	๕๖๓๓๘๗.๙๕	๙๘๒๑๑๓.๔๖	เศษภาชนะดินเผา กำไลทรงกลมทำจาก เปลือกหอย โบราณวัตถุทำจากหิน ลักษณะแบบสี่เหลี่ยมคางหมู กระจุก สัตว์และฟันสัตว์
๔	๕๓	ถ้ำเขาบ้านบางปรู(อวนน้ำผึ้ง หรือเขาย่านเชือก)	คลองสก	พนม	๔๔๘๕๓๓.๙	๙๘๒๖๐๗.๔๖	เศษภาชนะดินเผา ก้อนหินกรวด ประเภทควอร์ตไซต์ (quartzite) ที่มี ร่องรอยการถูกใช้งาน ชิ้นส่วนโครง กระดูกมนุษย์
๕	๕๔	แหล่งโบราณคดีถ้ำหินกรือก	คลองสก	พนม	๔๖๗๓๗๒.๙๗	๙๗๖๕๘๓.๕๓	เครื่องมือหินกะเทาะ ภาชนะดินเผา
๖	๕๕	แหล่งโบราณคดีถ้ำพันธุรัตน์(วัด ศก)	คลองสก	พนม	๔๔๗๘๒๖.๘๙	๙๘๓๙๔๙.๕๗	เครื่องมือหินกะเทาะ ภาชนะดินเผา
๗	๕๖	แหล่งโบราณคดีถ้ำเขาโหลน	พนม	พนม	๕๗๑๕๗๑.๙๘	๙๗๙๘๗๙.๕๕	เครื่องมือหินกะเทาะ
๘	๕๗	ถ้ำเป็องแบบ	บ้านท่าเนียบ	คีรีรัฐนิคม	๔๙๘๓๕๗.๐๙	๙๘๕๙๓๐.๔๖	ถ้ำเป็องแบบ ๑-๓ กระจุกสัตว์และฟัน สัตว์ เปลือกหอย เมล็ดพืชป่า กระจุก มนุษย์ เศษภาชนะดินเผา เครื่องมือหิน กะเทาะ เครื่องมือสะเก็ดหิน แผ่นหินลับ ขวานหินขัด
๙	๕๘	ถ้ำกาซี	บ้านยาง	คีรีรัฐนิคม	๔๙๘๖๒๑.๐๙	๑๐๐๒๑๔๐.๕๓	ภาชนะดินเผา เศษภาชนะดินเผา ขวาน หินขัดแบบมีบัวและไม่มีบัว ชิ้นส่วน สะเก็ดหินขนาดเล็ก กระจุกสัตว์และ เปลือกหอย
๑๐	๕๙	ถ้ำแก้ว(เขาหลวง)	บ้านยาง	คีรีรัฐนิคม	๔๙๙๘๓๘.๐๙	๑๐๐๐๔๗๑.๕๒	เครื่องมือหินกะเทาะแบบหน้าเดียวและ สองหน้า เครื่องมือสะเก็ดหิน เศษ ภาชนะดินเผา กระจุกสัตว์มีร่องรอย การถูกเผาไฟ ฟันสัตว์ เปลือกหอย
๑๑	๖๐	ถ้ำเขาทะลุ	บ้านยาง	คีรีรัฐนิคม	๔๙๘๘๗๕.๐๙	๑๐๐๑๖๐๘.๕๓	เครื่องมือหินกะเทาะแบบหน้าเดียว เศษ ภาชนะดินเผา ชิ้นส่วนหม้อสามขา
๑๒	๖๑	ถ้ำมะพร้าว (เขาชันกะ)	บ้านยาง	คีรีรัฐนิคม	๕๐๐๒๗๕.๑	๑๐๐๖๑๕๗.๕๔	เครื่องมือหินกะเทาะแบบหน้าเดียวและ สองหน้า เครื่องมือหินที่ไม่เป็นเครื่องมือ หินกะเทาะ กระจุกสัตว์มีร่องรอยการ ถูกเผาไฟ เศษภาชนะดินเผา

ลำดับ		ชื่อแหล่ง	ตำบล	อำเภอ	E	N	รายละเอียด
๑๓	๖๒	ถ้ำลูกเฝ้าหรือถ้ำพริก (เขาชันกะ)	บ้านยาง	คีรีรัฐนิคม	๕๐๐๓๗๘.๑	๑๐๐๖๒๘๓.๕๔	เครื่องมือหินกะเทาะแบบหน้าเดียวและ สองหน้า เครื่องมือสะเก็ดหิน กระดุก สัตว์มีร่องรอยการถูกเผาไฟ
๑๔	๖๓	แหล่งโบราณคดีคลองย่นวัดนิล ลาธาราม (กาซีใต้)	บ้านยาง	คีรีรัฐนิคม	๕๔๘๐๗๕.๐๙	๑๐๐๒๒๕๑.๕๓	ขวานหินขัด เครื่องปั้นดินเผา แพนหิน บด พระพุทธรูปสมัย ต่าง ๆ กำไลทำด้วยเงินและสำริด เหรียญตราของไทย พระพิมพ์แบบต่าง ๆ เครื่องถ้วยสมัยต่าง ๆ ผ้ายก กระดุก สัตว์
๑๕	๖๔	แหล่งโบราณคดีถ้ำพ้อตาแดง ราม	ย่านยาว	คีรีรัฐนิคม	๔๙๖๑๐๐.๐๘	๙๙๓๖๑๖.๕	เครื่องมือหินกะเทาะ เครื่องปั้นดินเผา
๑๖	๖๕	แหล่งโบราณคดีวัดอินทรวาส	กะเปา	คีรีรัฐนิคม	๔๙๑๒๖๖.๐๖	๙๙๒๒๖๒.๔๙	ขวานหินขัด
๑๗	๖๖	แหล่งโบราณคดีบ้านย่านปราง	กะเปา	คีรีรัฐนิคม	๔๘๙๔๕๑.๐๖	๙๙๓๖๑๘.๕๙	ขวานหินขัด
๑๘	๖๗	แหล่งโบราณคดีถ้ำน้ำ	บ้านท่าเนียบ	คีรีรัฐนิคม	๔๙๓๒๕๖.๐๗	๙๘๑๔๑๒.๔๕	เครื่องมือหินกะเทาะ
๑๙	๖๘	แหล่งโบราณคดีคลองบางนุ้ย	บ้านท่าเนียบ	คีรีรัฐนิคม	๔๙๐๙๙๖.๐๖	๑๐๑๔๔๔๘.๕๗	เครื่องมือเครื่องใช้โลหะ
๒๐	๖๙	แหล่งโบราณคดีถ้ำของช้าง	บ้านท่าเนียบ	คีรีรัฐนิคม	๔๙๔๓๙๓.๐๗	๙๙๓๐๙๑.๔๙	เครื่องมือหินกะเทาะ
๒๑	๗๐	แหล่งโบราณคดีถ้ำปากอม	เขาพัง	บ้านตาขุน	๔๙๔๘๓๖.๙๑	๑๐๑๒๗๕๒.๕๘	ภาชนะดินเผา เศษภาชนะดินเผา ร่องรอยกองไฟถ้ำถ่านปนอยู่กับเศษ กระดูกสัตว์และกระดูกมนุษย์ เครื่องมือ หินและสะเก็ดหิน กระดุกสัตว์น้ำ เปลือกหอย เมล็ดพืช
๒๒	๗๑	แหล่งโบราณคดีถ้ำฝั่งเขาวง	เขาวง	บ้านตาขุน	๔๙๕๕๐๒.๐๔	๙๙๕๕๔๐.๕	เครื่องมือหินกะเทาะ ขวานหินขัด ภาชนะดินเผา
๒๓	๗๒	แหล่งโบราณคดีควนทอง	พะแสง	บ้านตาขุน	๔๕๕๐๓๓.๙๓	๙๙๘๘๓๕.๕๒	เครื่องมือหินกะเทาะ เครื่องมือเครื่องใช้ โลหะ
๒๔	๗๓	แหล่งโบราณคดีต้นน้ำคลอง แสง	โกรสร	บ้านตาขุน	๔๕๓๒๓๗.๙๓	๑๐๓๓๐๗๑.๖๕	ขวานหินขัด ภาชนะดินเผา
๒๕	๗๖	แหล่งโบราณคดีคลองมอญ	โกรสร	บ้านตาขุน	๔๕๒๙๑๐.๙๒	๑๐๐๙๘๘๗.๕๗	ขวานหินขัด เครื่องประดับทำจากหิน
๒๖	๗๘	แหล่งโบราณคดีคลองห้วย	โกรสร	บ้านตาขุน	๔๖๒๖๕๕.๙๖	๑๐๐๖๘๘๖.๕๕	ขวานหินขัดชนิดไม่มีป่า เครื่องประดับ ทำจากหิน
๒๗	๗๙	แหล่งโบราณคดีในมุย	เขาพัง	บ้านตาขุน	๔๖๓๘๙๐.๙๖	๑๐๑๓๔๗๔.๕๘	ขวานหินขัด
๒๘	๘๐	แหล่งโบราณคดีถ้ำบ้านต้นเกาะ โนคะ	โกรสร	บ้านตาขุน	๔๖๑๗๖๗.๙๕	๑๐๑๓๒๐๗.๕๙	ขวานหินขัด
๒๙	๘๑	แหล่งโบราณคดีปากอม-ช่องกิว (ปากคลองอม)	เขาพัง	บ้านตาขุน	๔๖๓๕๒๔.๙๖	๑๐๒๑๕๙๙.๖๑	ขวานหินขัด
๓๐	๘๒	แหล่งโบราณคดีถ้ำใหญ่โนคะ	โกรสร	บ้านตาขุน	๔๕๔๒๒๘.๙๓	๑๐๒๑๐๑๓.๖๑	ภาชนะดินเผา
๓๑	๘๓	แหล่งโบราณคดีถ้ำเขาหินแตก	โกรสร	บ้านตาขุน	๔๕๓๙๓๕.๙๓	๑๐๒๕๔๗๘.๖๒	ภาชนะดินเผา ขวานหินขัดชนิดมีป่า แผ่นจารึกพระปรมาภิไธย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและ สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ
๓๒	๘๔	แหล่งโบราณคดีถ้ำแม้อย	โกรสร	บ้านตาขุน	๔๖๑๒๕๕.๙๕	๑๐๒๕๘๔๔.๖๒	เครื่องมือหินประเภทหินลับ ภาชนะดิน เผา
๓๓	๘๕	แหล่งโบราณคดีบ้านบางแก้ว	โกรสร	บ้านตาขุน	๔๖๙๖๗๒.๙๘	๑๐๐๐๒๙๙.๕๒	ขวานหินขัด
๓๔	๘๖	แหล่งโบราณคดีบ้านโกรสร	โกรสร	บ้านตาขุน	๔๘๓๓๕๙.๐๓	๙๙๒๖๔๙.๔๙	ขวานหินขัด ภาชนะดินเผา
๓๕	๘๗	แหล่งโบราณคดีตลาดบ้านตา ขุน	เขาวง	บ้านตาขุน	๔๘๗๑๓๒.๐๕	๙๘๕๓๘๘.๔๖	ขวานหินขัด

แผนที่ ๓.๑๑ ตำแหน่งแหล่งโบราณคดีสำรวจก่อน พ.ศ. ๒๕๕๓

ตารางที่ ๓.๕ แหล่งโบราณคดีในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

ลำดับ	ชื่อแหล่ง	บ้าน	หมู่	ตำบล	อำเภอ	จังหวัด	สถานะ	หลักฐาน	อายุสมัย	ความสูงจากพื้นดิน (ม.)
๑	วัดป่าอิฐาราม	นาแค	๖	ทุ่ง	ไชยา	สุ	พบใหม่	ก้อนอิฐ เศียรพระ	อยุธยา	ที่ราบ
๒	วัดพระประสพ	ขนอน	๓	ทุ่ง	ไชยา	สุ	พบใหม่	พระพุทธรูปหินทรายแดง เจดีย์ เมรุเก่า ไบเสมา	อยุธยา	ที่ราบ
๓	บ้านน้ำคำ	น้ำคำ	๓	ประสงค์	ท่าชนะ	สุ	สำรวจซ้ำ	เศษหม้อ ขวานหินขัด ลูกกระสุนดินเผา	หินใหม่	ที่ราบ
๔	บ้านแม่ทะบน	แม่ทะบน	๒๐	ประสงค์	ท่าชนะ	สุ	พบใหม่	เศษหม้อ หม้อสามขา	หินใหม่	ที่ราบ
๕	คลองท่าไม้แดง	น้ำป็น	๗	ปากหมาก	ไชยา	สุ	สำรวจซ้ำ	ขวานหินขัด	หินใหม่	ที่ราบ
๖	ถ้ำเขาเพลา	เขาเพลา	๙	สมอทอง	ท่าชนะ	สุ	พบใหม่	เศษหม้อ ขวานหิน กระดุก สัตว์	หินใหม่	๓๐
๗	วัดเพหาร (ร้าง)	นามะขาม	๖	ท่าชนะ	ท่าชนะ	สุ	สำรวจซ้ำ	พระพุทธรูปหินทรายแดง	อยุธยา	ที่ราบ
๘	ถ้ำเขาชะ	กอบแก้ว วัดนา กิบาล	๖	ลำพูน	บ้านนาสาร	สุ	พบใหม่	เศษหม้อ หม้อสามขา กระดุกคน กระดุกสัตว์	หินใหม่	๗๕

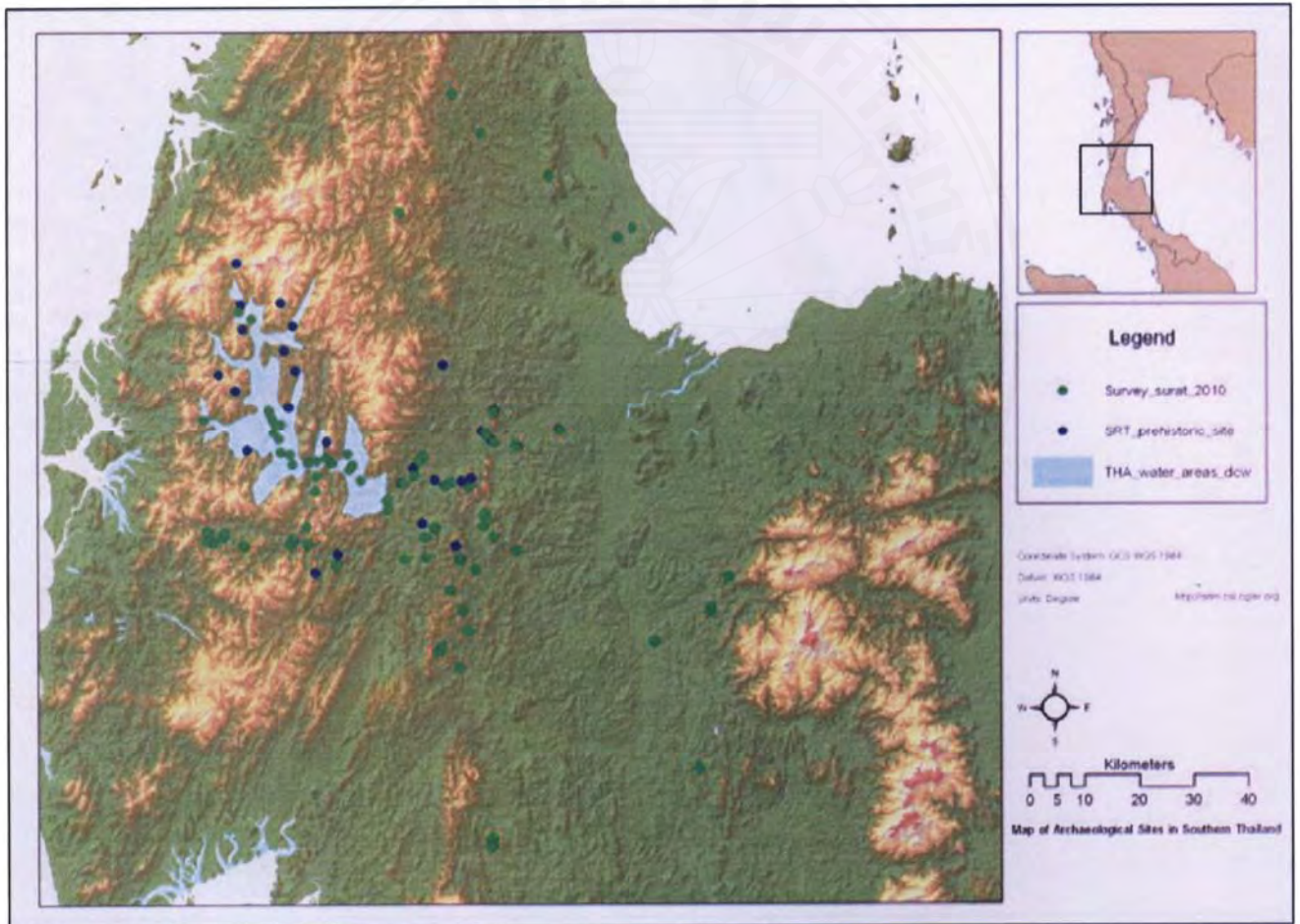
ลำดับ	ชื่อแหล่ง	บ้าน	หมู่	ตำบล	อำเภอ	จังหวัด	สถานะ	หลักฐาน	อายุสมัย	ความสูงจากพื้นดิน (ม.)
๘	ถ้ำเขาชะ	กอบแก้ว วัฒนาภิบาล	๖	ลำพูน	บ้านนาสาร	สฎ	พบใหม่	เศษหม้อ หม้อสามขา กระดุกคน กระดุกสัตว์	หินใหม่	๗๕
๙	ถ้ำพระ	หนองปลิง	๑	คลองปราบ	บ้านนาสาร	สฎ	พบใหม่	เศษหม้อ พระพิมพ์	แรกเริ่ม ประวัติศาสตร์	ที่ราบ
๑๐	ภูเขาชรม (เขาลำชรม)	หนองปลิง	๑	คลองปราบ	บ้านนาสาร	สฎ	สำรวจซ้ำ	เศษหม้อ พระพิมพ์	แรกเริ่ม ประวัติศาสตร์	๖๐
๑๑	บ้านห้วยชัน	ห้วยชัน	๕	หุงเตาใหม่	บ้านนาสาร	สฎ	สำรวจซ้ำ	พระพุทธรูปไม้ ฐานพระพุทธรูปไม้	รัตนโกสินทร์	ที่ราบ
๑๒	บ้านวังใหญ่ ๑	วังใหญ่	๔	ควนศรี	บ้านนาสาร	สฎ	สำรวจซ้ำ	พระพิมพ์	แรกเริ่ม ประวัติศาสตร์	ที่ราบ
๑๓	บ้านวังใหญ่ ๒	วังใหญ่	๔	ควนศรี	บ้านนาสาร	สฎ	สำรวจซ้ำ	พระพิมพ์ เศียรพระ เศษหม้อเนื้อดิน เนื้อแกร่ง	อยุธยา	ที่ราบ
๑๔	บ้านปากกา	ปากกา	๕	คลองฉนวน	เวียงสระ	สฎ	พบใหม่	ขวานหินกะเทาะ ขวานหิน มีป่า หินลับขวานหิน	หินใหม่	ที่ราบ
๑๕	บ้านท่าม่วง	ท่าม่วง	๗	วัง	ท่าชนะ	สฎ	สำรวจซ้ำ	เศษหม้อ ลูกปัด กำไลแก้ว	แรกเริ่ม ประวัติศาสตร์	ที่ราบ
๑๖	บ้านโคกมะม่วง	โคกมะม่วง	๑	สินปุน	พระแสง	สฎ	สำรวจซ้ำ	พระพุทธรูปหินทรายแดง เครื่องถ้วยจีน เศษหม้อ	อยุธยา	ที่ราบ
๑๗	ถ้ำน้ำลอด (เขาเหนือ)	ห้วยแห้ง	๑๑	บางสวรรค์	พระแสง	สฎ	พบใหม่	เศษหม้อ หม้อสามขา ขวานหิน	หินใหม่	๔
๑๘	ถ้ำน้ำลอด (เขาใต้)	ห้วยแห้ง	๑๑	บางสวรรค์	พระแสง	สฎ	สำรวจซ้ำ	เศษหม้อ หม้อสามขา ขวานหิน	หินใหม่	๓๐
๑๙	ถ้ำครอบน้ำ	ถ้ำครอบน้ำ	๘	บางสวรรค์	พระแสง	สฎ	พบใหม่	ขวานหินขัด	หินใหม่	ที่ราบ
๒๐	เขาโพรงเตด (ถ้ำเขาโหลก)	เสด็จ	๑๙	บ้านเสด็จ	เคียนซา	สฎ	สำรวจซ้ำ	เศษหม้อ หม้อสามขา ขวานหินขัด กระดุกคน สัตว์	หินใหม่	๒
๒๑	ช่องผาก	เบื่องแบบ	๓	บ้านท่าเนียบ	คีรีรัฐนิคม	สฎ	พบใหม่	เศษหม้อ ภาชนะดินเผา เครื่องมือเครื่องใช้โลหะ	ประวัติศาสตร์	ที่ราบ
๒๒	ถ้ำกาซี	เขาวง	๙	บ้านยาง	คีรีรัฐนิคม	สฎ	สำรวจซ้ำ	เศษหม้อ ขวานหินขัด กระดุกคน สัตว์ กำไลหิน	หินใหม่	๕
๒๓	ถ้ำแก้ว (เขาหลุง)	ย่านยาว	๓	บ้านยาง	คีรีรัฐนิคม	สฎ	สำรวจซ้ำ	เครื่องมือหินกะเทาะ ะเก็ดหิน เศษหม้อ กระดุกสัตว์	ก่อนประวัติศาสตร์	๑๐๐
๒๔	ถ้ำเขาทะเล	นางแก้ว	๕	บ้านยาง	คีรีรัฐนิคม	สฎ	สำรวจซ้ำ	เศษหม้อ เครื่องมือหินกะเทาะ หม้อสามขา	หินใหม่	๑๒๐
๒๕	ถ้ำตาทรัพย์	เบื่องแบบ	๓	บ้านท่าเนียบ	คีรีรัฐนิคม	สฎ	พบใหม่	เศษหม้อ กระดุกคน สัตว์	ก่อนประวัติศาสตร์	๕๐
๒๖	ถ้ำตาโรจน์	เบื่องแบบ	๓	บ้านท่าเนียบ	คีรีรัฐนิคม	สฎ	พบใหม่	กระดุกสัตว์	ก่อนประวัติศาสตร์	๕
๒๗	ถ้ำน้ำ	เบื่องแบบ	๓	บ้านท่าเนียบ	คีรีรัฐนิคม	สฎ	สำรวจซ้ำ	เครื่องมือหินกะเทาะ	ก่อนประวัติศาสตร์	ที่ราบ
๒๘	ถ้ำเบื่องแบบ	เบื่องแบบ	๓	บ้านท่าเนียบ	คีรีรัฐนิคม	สฎ	สำรวจซ้ำ	เครื่องมือหิน เศษหม้อ กระดุกคน สัตว์	ก่อนประวัติศาสตร์	๑๑
๒๙	ถ้ำมะพร้าว (เขาชันกะ)	เขียวไทร	๑๑	บ้านยาง	คีรีรัฐนิคม	สฎ	สำรวจซ้ำ	เศษหม้อ เครื่องมือหิน กระดุกสัตว์	ก่อนประวัติศาสตร์	๓

ลำดับ	ชื่อแหล่ง	บ้าน	หมู่	ตำบล	อำเภอ	จังหวัด	สถานะ	หลักฐาน	อายุสมัย	ความสูงจากพื้นดิน (ม.)
๓๐	ถ้ำลูกเผ็ด (เขาชันกะ)	เขียวไทร	๑๑	บ้านยาง	คีรีรัฐนิคม	สุฎ	สำรวจซ้ำ	เครื่องมือหินกะเทาะ สะเก็ดหิน กระตูกสัตว์	ก่อนประวัติศาสตร์	๓๐
๓๑	บ้านท่าช้าง (บ้านย่านมะปราง)	ท่าช้าง	๖	ย่านยาว	คีรีรัฐนิคม	สุฎ	สำรวจซ้ำ	ขวานหินขัด	หินใหม่	ที่ราบ
๓๒	วัดอินทรวาส	ย่านมะปราง	๕	กะเปา	คีรีรัฐนิคม	สุฎ	สำรวจซ้ำ	ขวานหินขัด	หินใหม่	ที่ราบ
๓๓	ถ้ำเขาช้าง	โกรสร	๔	เขaping	บ้านตาขุน	สุฎ	สำรวจซ้ำ	เศษหม้อ เครื่องมือหิน กระตูกคน สัตว์ ขวานหินขัด	ก่อนประวัติศาสตร์	๒๑
๓๔	ถ้ำฝั่งเขาวง	ถ้ำน้ำ	๖	เขาวง	บ้านตาขุน	สุฎ	สำรวจซ้ำ	เครื่องมือหินกะเทาะ ขวานหินขัด เศษหม้อเนื้อแกร่ง	หินใหม่	๒๐
๓๕	ถ้ำไทร	ถ้ำน้ำ	๖	เขาวง	บ้านตาขุน	สุฎ	พบใหม่	เศษหม้อ	ก่อนประวัติศาสตร์	๒
๓๖	ถ้ำเขานาโน ๑	เขานาโน	๘	ต้นยวน	พนม	สุฎ	พบใหม่	เศษหม้อ กระตูกสัตว์	ก่อนประวัติศาสตร์	๑๕
๓๗	ถ้ำเขานาโน ๒	เขานาโน	๘	ต้นยวน	พนม	สุฎ	พบใหม่	เศษหม้อ กระตูกสัตว์	ก่อนประวัติศาสตร์	๑๐
๓๘	บ้านหัววัง	หัววัง	๗	น้ำรอบ	พุนพิณ	สุฎ	สำรวจซ้ำ	ลูกบิด พานทรงสูงสำริด กลองมโหระทึก ช้างสำริด	โลหะ	ที่ราบ
๓๙	วัดถ้ำสิงขร	ถ้ำสิงขร	๓	ถ้ำสิงขร	คีรีรัฐนิคม	สุฎ	สำรวจซ้ำ	เศษหม้อ กระตูกคน สัตว์ เครื่องมือหินกะเทาะ ขวานหินขัด	หินใหม่	๕
๔๐	บ้านช่องไม้ดำ	ช่องไม้ดำ	๔	เขาวง	บ้านตาขุน	สุฎ	พบใหม่	ขวานหินขัด เศษหม้อเนื้อดินเนื้อแกร่ง	หินใหม่	ที่ราบ
๔๑	บ้านน้ำตก	น้ำตก	๑๐	ต้นยวน	พนม	สุฎ	พบใหม่	ขวานหินขัด	หินใหม่	ที่ราบ
๔๒	ถ้ำเขาโหลน	สองพี่น้อง	๑	คลองศก	พนม	สุฎ	สำรวจซ้ำ	เศษหม้อ เครื่องมือหินกะเทาะ	ก่อนประวัติศาสตร์	๑๕
๔๓	ถ้ำพันธุรัตน์ (วัดศก)	บางปรุ	๖	คลองศก	พนม	สุฎ	สำรวจซ้ำ	เศษหม้อ เครื่องมือหินกะเทาะ	ก่อนประวัติศาสตร์	๔๘
๔๔	ถ้ำนเรศ	บางปรุ	๖	คลองศก	พนม	สุฎ	พบใหม่	เศษหม้อ	ก่อนประวัติศาสตร์	๕
๔๕	ถ้ำม่าน	บางปรุ	๖	คลองศก	พนม	สุฎ	พบใหม่	เศษหม้อ	ก่อนประวัติศาสตร์	๓
๔๖	ถ้ำเขาหน้าเต่า	ช่องลม	๔	คลองศก	พนม	สุฎ	พบใหม่	เศษหม้อ	ก่อนประวัติศาสตร์	๒
๔๗	ถ้ำหินกรือก	ช่องลม	๔	คลองศก	พนม	สุฎ	สำรวจซ้ำ	เศษหม้อ เครื่องมือหินกะเทาะ กระตูกสัตว์	ก่อนประวัติศาสตร์	๓
๔๘	ถ้ำเขานาโนบางปรุ	บางปรุ	๖	คลองศก	พนม	สุฎ	สำรวจซ้ำ	เศษหม้อ กระตูกคน ก้อนหิน กรวดมีร่องรอยการใช้งาน	ก่อนประวัติศาสตร์	๓
๔๙	ถ้ำเขาน้อย ๑	บางปรุ	๖	คลองศก	พนม	สุฎ	พบใหม่	เศษหม้อ	ก่อนประวัติศาสตร์	๑๐
๕๐	ถ้ำเขาน้อย ๒	บางปรุ	๖	คลองศก	พนม	สุฎ	พบใหม่	เศษหม้อ หม้อสามขา กระตูกสัตว์	หินใหม่	๑๗
๕๑	วัดถ้ำวราราม	ช่องลม	๔	คลองศก	พนม	สุฎ	สำรวจซ้ำ	เศษหม้อ กำไลเปลือกหอย กระตูกสัตว์ ฟันสัตว์	ก่อนประวัติศาสตร์	ที่ราบ
๕๒	ถ้ำแก้ว	ช่องลม	๔	คลองศก	พนม	สุฎ	พบใหม่	เศษหม้อ	ก่อนประวัติศาสตร์	๔๐

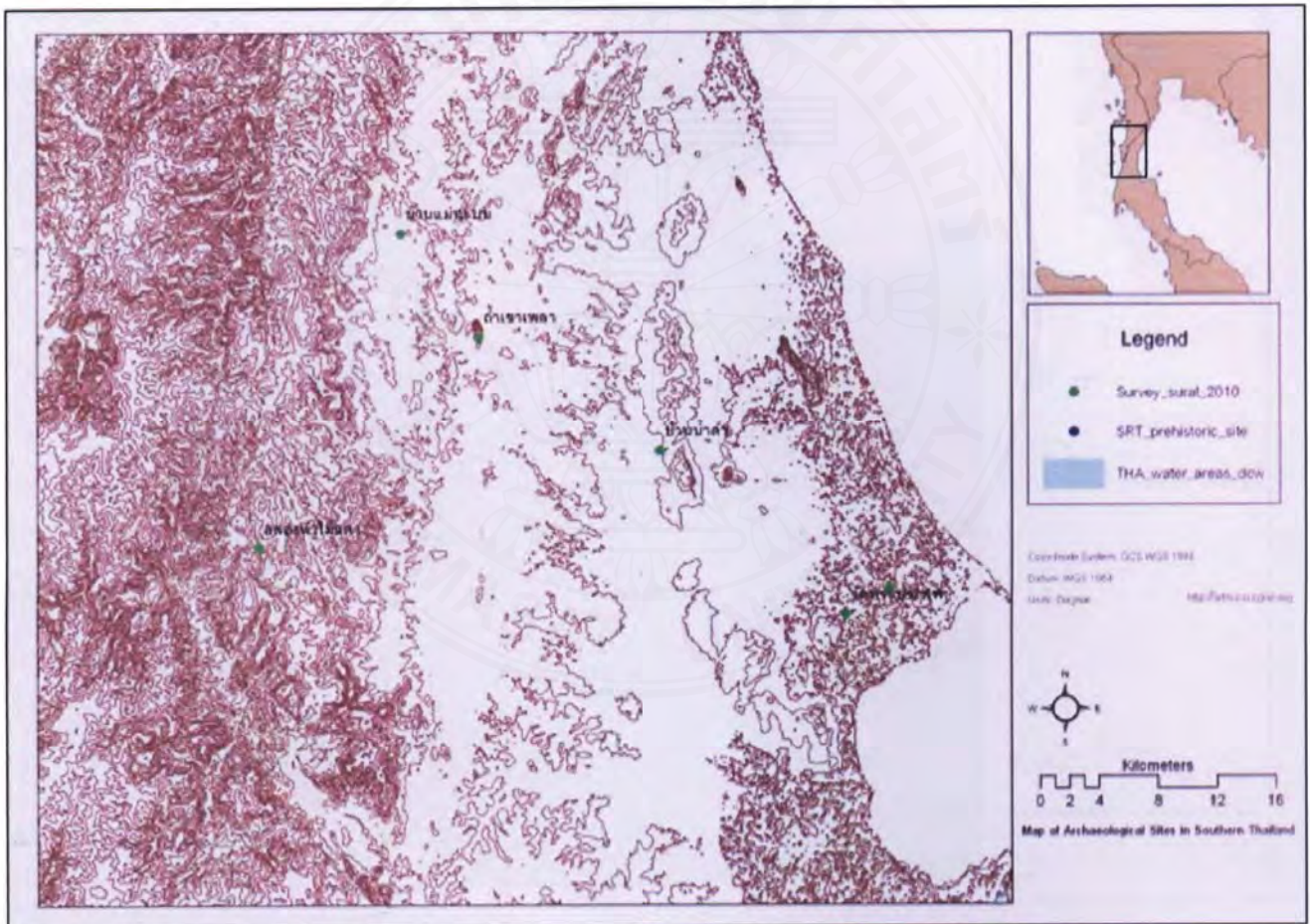
ลำดับ	ชื่อแหล่ง	บ้าน	หมู่	ตำบล	อำเภอ	จังหวัด	สถานะ	หลักฐาน	อายุสมัย	ความสูงจากพื้นดิน (ม.)
๕๓	ถ้ำแสงทอง	หมู่บ้านปล้อง	๕	คลองศก	พนม	สฎ	พบใหม่	เศษหม้อ กระดุกคน สัตว์	ก่อนประวัติศาสตร์	๒๕
๕๔	เพิงผาแสงทอง	หมู่บ้านปล้อง	๕	คลองศก	พนม	สฎ	พบใหม่	หินลับขวานหิน กระดุกคน	หินใหม่	ที่ราบ
๕๕	ถ้ำหมอก	สะพานเต่า	๗	คลองศก	พนม	สฎ	พบใหม่	เศษหม้อ กระดุกสัตว์	ก่อนประวัติศาสตร์	๑๖
๕๖	ถ้ำหอม	ควนสระ	๔	ไทรทอง	ชัยบุรี	สฎ	พบใหม่	เศษหม้อ หม้อสามขา พานดินเผา ขวานหินขัด เครื่องมือหิน	หินใหม่	๒
๕๗	ถ้ำเหม็น	ควนสระ	๔	ไทรทอง	ชัยบุรี	สฎ	สำรวจซ้ำ	เศษหม้อ หม้อสามขา พานดินเผา เปลือกหอย	หินใหม่	๑๕
๕๘	เพิงผาของช้าง	เบืองแบบ	๓	บ้านท่าเนียบ	ศิริรัฐนิคม	สฎ	สำรวจซ้ำ	เครื่องมือหินกะเทาะ	ก่อนประวัติศาสตร์	๑๓
๕๙	ถ้ำเขาชิงไส	แสงอรุณ	๘	บ้านท่าเนียบ	ศิริรัฐนิคม	สฎ	พบใหม่	เศษหม้อ เขาสัตว์	ก่อนประวัติศาสตร์	๗๐
๖๐	ถ้ำเสือขบ	น้ำราด	๔	บ้านท่าเนียบ	ศิริรัฐนิคม	สฎ	พบใหม่	เศษหม้อ กระดุกคน สัตว์	ก่อนประวัติศาสตร์	๗
๖๑	ถ้ำพืดตาแดงราม	วังพลาย	๕	ย่านยาว	ศิริรัฐนิคม	สฎ	สำรวจซ้ำ	เศษหม้อ กระดุกสัตว์ เครื่องมือสะเก็ดหิน	ก่อนประวัติศาสตร์	๒๔
๖๒	ถ้ำเขาขงโค	คลองพิกุล	๗	พรุไทย	บ้านตาขุน	สฎ	พบใหม่	เศษหม้อ หม้อสามขา ขวานหิน กระดุกคน สัตว์ ฟันคน สัตว์	หินใหม่	๑๓
๖๓	ถ้ำป่าด	ถ้ำน้ำ	๖	เขาวง	บ้านตาขุน	สฎ	พบใหม่	เศษหม้อ ขวานหินขัด เครื่องมือหินกะเทาะ กระดุกสัตว์	หินใหม่	ที่ราบ
๖๔	ถ้ำเขาปาง ๑	ตะเคียนทอง	๙	กะเปา	ศิริรัฐนิคม	สฎ	พบใหม่	เศษหม้อ หม้อสามขา กระดุกสัตว์	หินใหม่	๕
๖๕	ถ้ำเขาปาง ๒	ตะเคียนทอง	๙	กะเปา	ศิริรัฐนิคม	สฎ	พบใหม่	เศษหม้อ หม้อสามขา ภาชนะดินเผา ขวานหินขัด กระดุกสัตว์	หินใหม่	๕๐
๖๖	ถ้ำเขาน้อย	ถ้ำฝั่ง	๑๐	กะเปา	ศิริรัฐนิคม	สฎ	พบใหม่	เศษหม้อ หม้อสามขา ขวานหินขัด พานดินเผา	หินใหม่	๑๓
๖๗	ถ้ำแมว	หน้าเขา	๒	เขาพัง	บ้านตาขุน	สฎ	พบใหม่	เศษหม้อ หินกรวดแม่น้ำมีร่องรอยการใช้งาน ขวานหิน	หินใหม่	๒
๖๘	ถ้ำเขาเทพพิทักษ์	เขาพัง	๑	เขาพัง	บ้านตาขุน	สฎ	พบใหม่	เครื่องมือหินกะเทาะ หินกรวดแม่น้ำมีร่องรอยการใช้งาน	ก่อนประวัติศาสตร์	๒๐
๖๙	ถ้ำเขาน้อย	เขาพัง	๑	เขาพัง	บ้านตาขุน	สฎ	พบใหม่	เศษหม้อ กระดุกสัตว์	ก่อนประวัติศาสตร์	๓๐
๗๐	ถ้ำจีน	เขาวง	๖	ต้นยวน	พนม	สฎ	พบใหม่	เศษหม้อ พานดินเผา กระดุกสัตว์	ก่อนประวัติศาสตร์	๒๔
๗๑	ถ้ำกระดุก	บางโก	๙	ต้นยวน	พนม	สฎ	พบใหม่	เศษหม้อ ขวานหินขัด กระดุกสัตว์ ฟันสัตว์ ลูกปัด เปลือกหอย	หินใหม่	๑๗
๗๒	เพิงผาเขาโนนพาด	บ้านโนนพาด	๒	บ้านท่าเนียบ	ศิริรัฐนิคม	สฎ	พบใหม่	ชิ้นส่วนกระดุกสัตว์ เครื่องมือสะเก็ดหิน	ก่อนประวัติศาสตร์	๑๐

ลำดับ	ชื่อแหล่ง	บ้าน	หมู่	ตำบล	อำเภอ	จังหวัด	สถานะ	หลักฐาน	อายุสมัย	ความสูงจากพื้นดิน (ม.)
๗๓	ถ้ำตาแมว	จำป่าทอง	๗	ต้นยวน	พนม	สฎ	พบใหม่	เศษหม้อ กระดุกสัตรี	ก่อนประวัติศาสตร์	๙
๗๔	ถ้ำเณรชัย	ควนสระ	๔	ควนสระ	ชัยบุรี	สฎ	พบใหม่	เศษหม้อ หม้อสามขา ขวานหินขัด กระดุกสัตรี	หินใหม่	๓๐
๗๕	ถ้ำโป่ง ๑	เขาดิน	๔	หน้าเขา	เขพนม	กระบี่	พบใหม่	เศษหม้อ	ก่อนประวัติศาสตร์	๕
๗๖	ถ้ำโป่ง ๒	เขาดิน	๔	หน้าเขา	เขพนม	กระบี่	พบใหม่	เศษหม้อ หม้อสามขา เครื่องมือหินกะเทาะ กระดุกสัตรี	หินใหม่	๕
๗๗	ถ้ำโป่ง ๓	เขาดิน	๔	หน้าเขา	เขพนม	กระบี่	พบใหม่	เศษหม้อ หม้อสามขา กระดุกสัตรี ฟันสัตว์ เครื่องมือสะเก็ดหิน	หินใหม่	๓๕
๗๘	ปลายแสง	เขิวหลาน	๓	เขาพัง	บ้านตาขุน	สฎ	สำรวจซ้ำ	ขวานหินขัด ภาชนะดินเผา ลูกปัด ชิ้นส่วนเครื่องถ้วยจีน	ก่อนประวัติศาสตร์	ที่ราบ
๗๙	จ้องครื่อง	เขิวหลาน	๓	เขาพัง	บ้านตาขุน	สฎ	สำรวจซ้ำ	เครื่องประดับทำจากหิน ชิ้นส่วนเครื่องถ้วยจีน	แรกเริ่มประวัติศาสตร์	ที่ราบ
๘๐	คลองมอญ	เขิวหลาน	๓	เขาพัง	บ้านตาขุน	สฎ	สำรวจซ้ำ	ขวานหินขัด เครื่องประดับทำจากหิน	ก่อนประวัติศาสตร์	ที่ราบ
๘๑	ปากมอญ (เปรมมอญ)	เขิวหลาน	๓	เขาพัง	บ้านตาขุน	สฎ	สำรวจซ้ำ	ภาชนะดินเผา	รัตนโกสินทร์	ที่ราบ
๘๒	คลองหมี	เขิวหลาน	๓	เขาพัง	บ้านตาขุน	สฎ	สำรวจซ้ำ	ขวานหินขัดชนิดไม่มีปาก เครื่องประดับทำจากหิน	หินใหม่	ที่ราบ
๘๓	โนมุย	เขิวหลาน	๓	เขาพัง	บ้านตาขุน	สฎ	สำรวจซ้ำ	ขวานหินขัด	หินใหม่	ที่ราบ
๘๔	ปากอม-ช่องกิว (ปากคลองอม)	เขิวหลาน	๓	เขาพัง	บ้านตาขุน	สฎ	สำรวจซ้ำ	ขวานหินขัด	หินใหม่	ที่ราบ
๘๕	ถ้ำใหญ่ในกะ	เขิวหลาน	๓	เขาพัง	บ้านตาขุน	สฎ	สำรวจซ้ำ	ภาชนะดินเผา	ก่อนประวัติศาสตร์	ไม่ระบุ
๘๖	ถ้ำเขาหินแตก	เขิวหลาน	๓	เขาพัง	บ้านตาขุน	สฎ	สำรวจซ้ำ	ภาชนะดินเผา ขวานหินขัด ชนิดมีปาก	หินใหม่	ไม่ระบุ
๘๗	ถ้ำแม่ยาย	เขิวหลาน	๓	เขาพัง	บ้านตาขุน	สฎ	สำรวจซ้ำ	เครื่องมือหินประเภทหินลับ ภาชนะดินเผา	หินใหม่	ไม่ระบุ
๘๘	บ้านบางแก้ว	เขิวหลาน	๓	เขาพัง	บ้านตาขุน	สฎ	สำรวจซ้ำ	ขวานหินขัด	หินใหม่	ที่ราบ
๘๙	บ้านไกรสร	เขิวหลาน	๓	เขาพัง	บ้านตาขุน	สฎ	สำรวจซ้ำ	ขวานหินขัด ภาชนะดินเผา	หินใหม่	ที่ราบ
๙๐	ถ้ำปากอม	เขิวหลาน	๓	เขาพัง	บ้านตาขุน	สฎ	สำรวจซ้ำ	ภาชนะดินเผา เศษภาชนะดินเผา กระดุกคน สัตรี เครื่องมือหิน	ก่อนประวัติศาสตร์	๖
๙๑	บ้านหาดง	เขิวหลาน	๓	เขาพัง	บ้านตาขุน	สฎ	สำรวจซ้ำ	ขวานหินขัดชนิดไม่มีปาก เศษภาชนะดินเผา	หินใหม่	ที่ราบ
๙๒	บ้านเขิวกอก	เขิวหลาน	๓	เขาพัง	บ้านตาขุน	สฎ	สำรวจซ้ำ	ขวานหินขัดชนิดไม่มีปาก เศษภาชนะดินเผา	หินใหม่	ที่ราบ
๙๓	บ้านลานทุ้ม	เขิวหลาน	๓	เขาพัง	บ้านตาขุน	สฎ	สำรวจซ้ำ	ขวานหินขัดชนิดไม่มีปาก เศษภาชนะดินเผา	หินใหม่	ที่ราบ
๙๔	บ้านเขิวเต๊ะ	เขิวหลาน	๓	เขาพัง	บ้านตาขุน	สฎ	สำรวจซ้ำ	ขวานหินขัดชนิดไม่มีปาก เหรียญเงินอังกฤษ ราคา ๑ รูปี	หินใหม่	ที่ราบ
๙๕	บ้านบางเนียง	เขิวหลาน	๓	เขาพัง	บ้านตาขุน	สฎ	สำรวจซ้ำ	ขวานหินขัดชนิดไม่มีปาก	หินใหม่	ที่ราบ

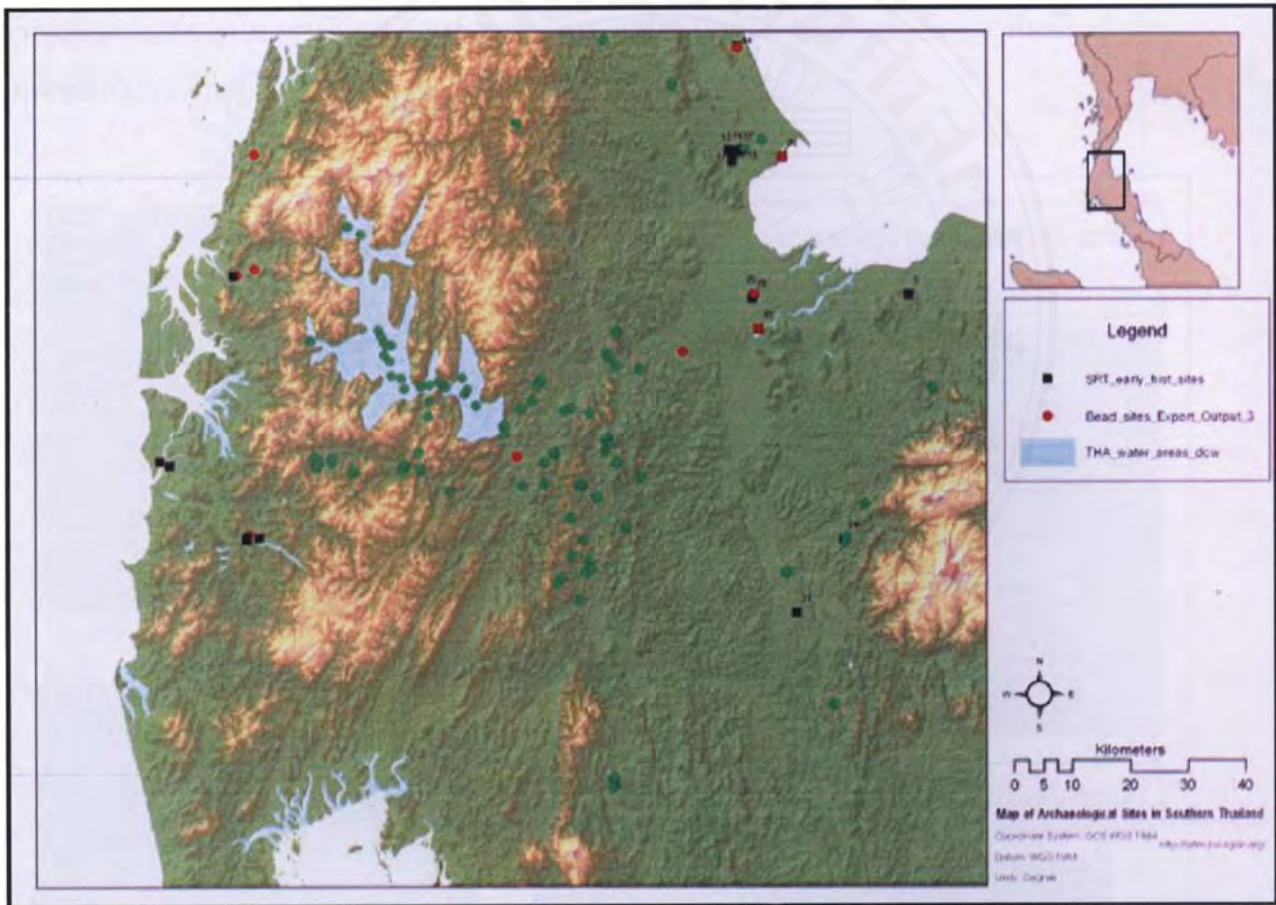
ลำดับ	ชื่อแหล่ง	บ้าน	หมู่	ตำบล	อำเภอ	จังหวัด	สถานะ	หลักฐาน	อายุสมัย	ความสูงจากพื้นดิน (ม.)
๙๖	บ้านเขี้ยววน	เขี้ยวหลาน	๓	เข่าพัง	บ้านตาขุน	สุฎ	สำรวจซ้ำ	ขวานหินขัดชนิดไม่มีปา ภาชนะดินเผาทรงกระปุกสี น้ำตาล	หินใหม่	ที่ราบ
๙๗	บ้านบางเคียน	เขี้ยวหลาน	๓	เข่าพัง	บ้านตาขุน	สุฎ	สำรวจซ้ำ	ขวานหินขัดชนิดมีปาและ ไม่มีปา	หินใหม่	ที่ราบ
๙๘	บ้านบางหัน	เขี้ยวหลาน	๓	เข่าพัง	บ้านตาขุน	สุฎ	สำรวจซ้ำ	ขวานหินขัดชนิดมีปาและ ไม่มีปา	หินใหม่	ที่ราบ
๙๙	ถ้ำเขาดานฉี (บ้านช่องกิว)	เขี้ยวหลาน	๓	เข่าพัง	บ้านตาขุน	สุฎ	พบใหม่	เศษภาชนะดินเผา กระดุก คน สัตว์	ก่อน ประวัติศาสตร์	ไม่ระบุ
๑๐๐	ต้นน้ำคลองแสง	เขี้ยวหลาน	๓	เข่าพัง	บ้านตาขุน	สุฎ	สำรวจซ้ำ	ขวานหินขัด ภาชนะดินเผา	หินใหม่	ที่ราบ
๑๐๑	บ้านวังขอน	เขี้ยวหลาน	๓	เข่าพัง	บ้านตาขุน	สุฎ	สำรวจซ้ำ	ขวานหินขัด เหยือกทองแดง	หินใหม่	ที่ราบ
๑๐๒	ถ้ำบ้านต้นเกาะ โนคะ	เขี้ยวหลาน	๓	เข่าพัง	บ้านตาขุน	สุฎ	สำรวจซ้ำ	ขวานหินขัด หินกรวดแม่น้ำ กระดุกสัตว์	หินใหม่	๑๕
๑๐๓	ถ้ำพระ	เสด็จ	๘	บ้านเสด็จ	เคียนซา	สุฎ	พบใหม่	ภาชนะดินเผา เศษหม้อ กระดุกสัตว์	ก่อน ประวัติศาสตร์	๒๘
๑๐๔	ถ้ำช่องลม	เสด็จ	๘	บ้านเสด็จ	เคียนซา	สุฎ	พบใหม่	เศษหม้อ กระดุกสัตว์	ก่อน ประวัติศาสตร์	๑๒๐
๑๐๕	ถ้ำหน้าเขารักษ์	เสด็จ	๘	บ้านเสด็จ	เคียนซา	สุฎ	พบใหม่	เศษหม้อ กระดุกสัตว์	ก่อน ประวัติศาสตร์	๒๐
๑๐๖	ถ้ำวัดเขาถ้ำ	น้ำผุด	๑๑	ต้นยวน	พนม	สุฎ	พบใหม่	เศษหม้อ กระดุกสัตว์ หินกรวดแม่น้ำ	ก่อน ประวัติศาสตร์	๑๖
๑๐๗	ถ้ำเขาสามยอด	เขาสาม ยอด	๑๐	บ้านเสด็จ	เคียนซา	สุฎ	พบใหม่	ขวานหินขัด ภาชนะดินเผา เศษหม้อ กระดุกสัตว์	หินใหม่	๒๐
๑๐๘	ถ้ำพระ	คลองอ้าย	๙	ช้างซ้าย	กาญจนดิษฐ์	สุฎ	พบใหม่	กระดุกสัตว์ เปลือกหอย หิน กรวดแม่น้ำ กระปุกดินเผา	ก่อน ประวัติศาสตร์	๒๑
๑๐๙	ควนทองและ ควนหินเหล็กไฟ	ปากขวด	๖	พะแสง	บ้านตาขุน	สุฎ	สำรวจซ้ำ	เครื่องมือหินกะเทาะ เครื่องมี เครื่องมือใช้โลหะ ลูกปัด	ก่อน ประวัติศาสตร์	ที่ราบ
๑๑๐	ถ้ำผึ้ง	ถ้ำผึ้ง	๕	ต้นยวน	พนม	สุฎ	พบใหม่	เศษหม้อ ขวานหินขัด หม้อ สามขา กระดุกสัตว์ หินกรวด แม่น้ำ	หินใหม่	๑๕
๑๑๑	ถ้ำนายขิต	ปากขวด	๔	ต้นยวน	พนม	สุฎ	พบใหม่	เศษหม้อ หม้อสามขา เครื่องมือหินกะเทาะ ฟัน สัตว์	หินใหม่	๑๒

แผนที่ ๓.๑๒ ตำแหน่งแหล่งที่สำรวจ พ.ศ. ๒๕๕๓

แผนที่ ๓.๑๓ ตำแหน่งแหล่งโบราณคดีบ้านน้ำดำ แม่ทะบน อ.ท่าชนะ

แผนที่ ๓.๑๔ ตำแหน่งการกระจายตัวของแหล่งโบราณคดีสมัยก่อนประวัติศาสตร์ แหล่งพบลูกปัด และโบราณสถานสมัยต้นประวัติศาสตร์

ข้อมูลที่ได้พบเพิ่มเติมจากการศึกษาในครั้งนี้ ชี้ให้เห็นร่องรอยชุมชนโบราณในสมัยก่อนประวัติศาสตร์กระจายอยู่ทั่วทั้งจังหวัดและมีแนวโน้มว่าจะค้นพบกลุ่มที่หนาแน่นมากขึ้น แหล่งโบราณคดีที่พบในรอบการทำงานนี้ ในรูปที่ ๓.๓ แสดงเห็นว่ากลุ่มแหล่งโบราณคดียังคงหนาแน่นอยู่ในเขตเทือกเขา หรือพบในจุดที่มีลักษณะเป็นถ้ำของภูเขาหินปูน อาทิ ถ้ำเขาไพรเกตุ บ้านเสด็จ อำเภอเคียนซา แหล่งโบราณคดีถ้ำหอม และถ้ำเหม็น บ้านไทรทอง อำเภอชัยบุรี แหล่งโบราณคดีถ้ำเขาน้อย บ้านคลองศก อำเภอพนม เป็นต้น หลักฐานที่พบในแต่ละแห่งยังประกอบด้วยเศษเครื่องมือเครื่องใช้ ทั้งเศษภาชนะดินเผาทั้งแบบทั่วไปและแบบสามขา เครื่องมือหินขัด เครื่องประดับทำจากหิน ซึ่งเป็นหลักฐานทางโบราณคดีที่จัดอยู่ในสมัยหินใหม่ นอกจากนี้ ยังได้พบแหล่งโบราณคดีสมัยหินใหม่ที่อยู่ในเขตที่ราบดินตะกอนเช่นเดียวกับที่เคยค้นพบจากการสำรวจที่จังหวัดชุมพรด้วย แหล่งโบราณคดีบ้านน้ำตก ตำบลต้นยวน อำเภอพนม แหล่งโบราณคดีบ้านช่องไม้ดำ ตำบลเขาวง อำเภอบ้านตาขุน แหล่งโบราณคดีบ้านแม่ทะบน ตำบลประสงค์ อำเภอท่าชนะ ทางตอนเหนือของจังหวัด และแหล่งโบราณคดีบ้านปากกา ตำบลคลองฉนวน อำเภอเวียงสระ ทางตอนใต้ของจังหวัด ดังนั้น

ข้อมูลจากการศึกษาในครั้งนี้จึงสนับสนุนสมมุติฐานในเรื่องปัจจัยการเลือกพื้นที่อยู่อาศัยที่ไม่จำกัด เฉพาะตามถ้ำ เฟิงผา

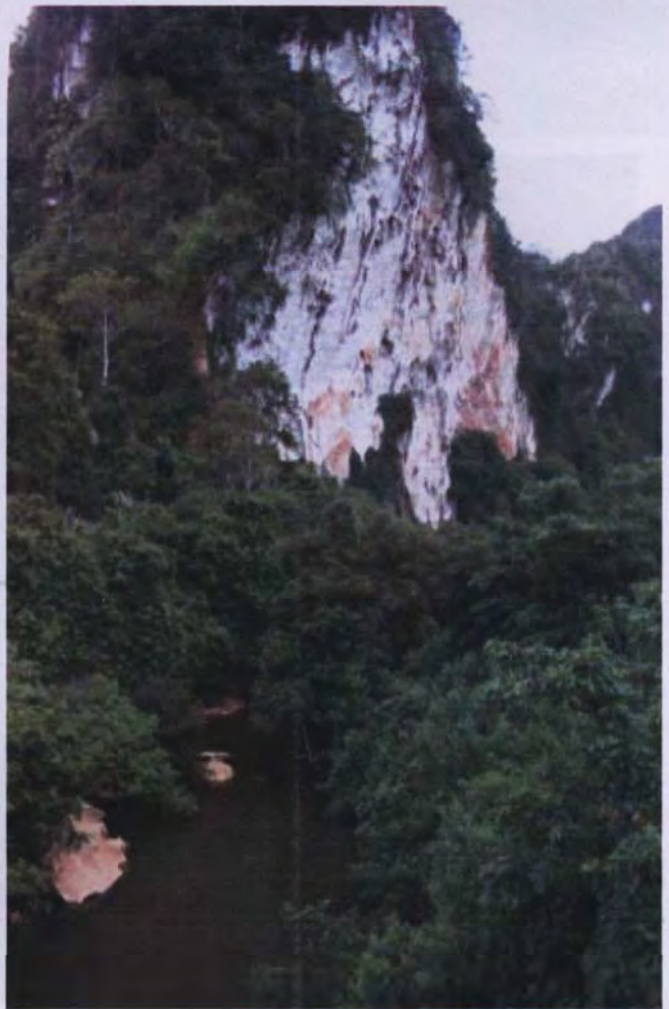

รูปที่ ๓.๙-๓.๑๐ แหล่งโบราณคดีบ้านน้ำดำ และ เครื่องมือหินขัดที่พบจากแหล่งนี้

รูปที่ ๓.๑๑-๓.๑๒ แหล่งแม่ทะบน และชิ้นส่วนซากภาชนะ

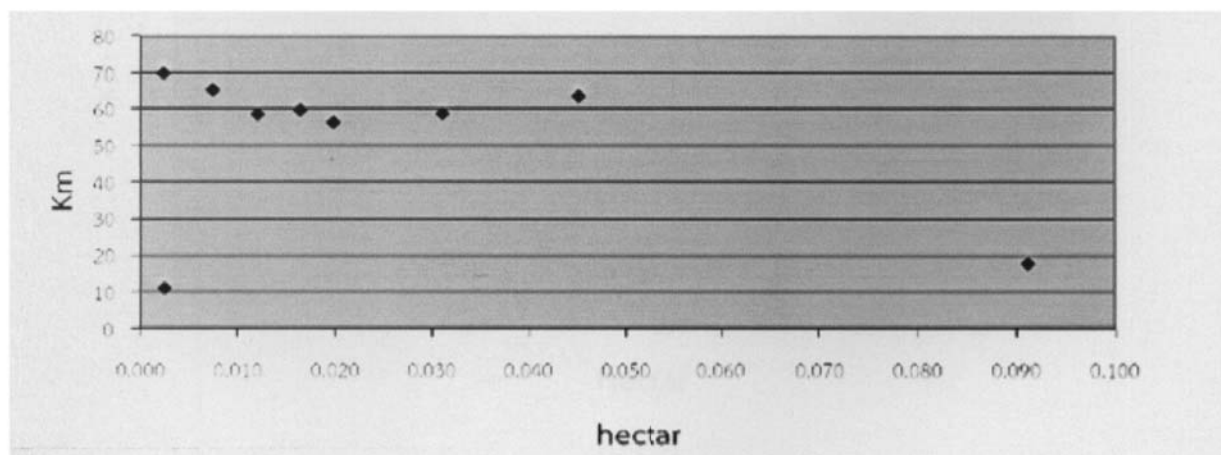
รูปที่ ๓.๑๓-๓.๑๔ ลักษณะพื้นที่สำรวจ

การศึกษาเปรียบเทียบกับแหล่งโบราณคดีในพื้นที่ภาคกลางของประเทศไทย

การนำข้อมูลแหล่งโบราณคดีที่สำรวจพบได้ดำเนินการศึกษาเพื่อตรวจสอบความสัมพันธ์และความเชื่อมโยงทางวัฒนธรรมของแหล่งโบราณคดีและวัตถุทางวัฒนธรรมที่พบเป็นจำนวนมากโดยการคัดเลือก จำแนกประเภทแหล่งตามคุณลักษณะของแหล่ง อายุสมัยและสิ่งเกตพหุติกรรมการเลือกที่ตั้งถิ่นฐาน รวมทั้งระยะห่างจากชายฝั่งทะเลถึงที่ตั้งแหล่งโบราณคดี ดังตารางข้อมูลต่อไปนี้

ตารางที่ ๓.๖ แสดงข้อมูลแหล่งโบราณคดีสมัยก่อนประวัติศาสตร์ (สุ่มตัวอย่าง)

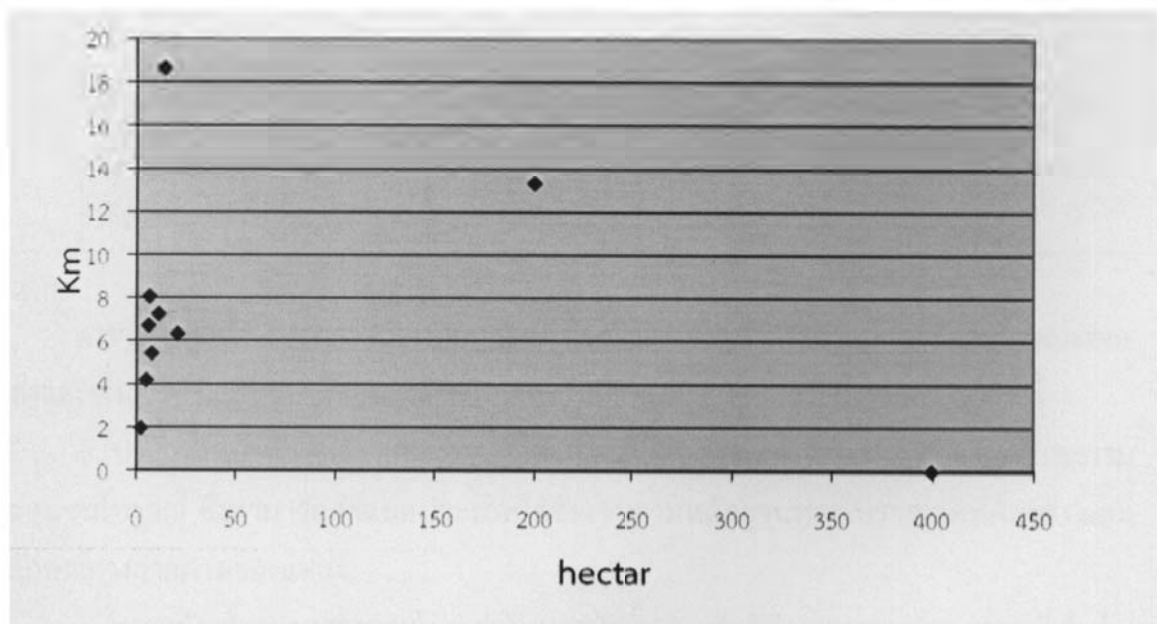
แหล่งก่อนประวัติศาสตร์						
ลำดับ	ชื่อแหล่ง	อำเภอ	จังหวัด	เนื้อที่ (ตร.ม.)	เนื้อที่ (เฮกเตอร์)	ระยะห่างจาก ชายฝั่ง
๒๐	ถ้ำตาตวง	สวี	ชุมพร	๙๑๒	๐.๐๙๑	๑๗.๙๑๗
๒๑	ถ้ำยายตุ้	สวี	ชุมพร	๒๔.๕๖	๐.๐๐๒	๑๑.๑๓๕
๒๒	ถ้ำเสือขบ	คีรีรัฐนิคม	สุราษฎร์ธานี	๑๖๓.๕๕๓๑	๐.๐๑๖	๕๙.๖๕
๒๓	ถ้ำแมว	บ้านตาขุน	สุราษฎร์ธานี	๔๕๐.๖๗๓	๐.๐๔๕	๖๓.๕๑๘
๒๔	ถ้ำเขาชงโค	บ้านตาขุน	สุราษฎร์ธานี	๑๙๗.๕๗๑๒	๐.๐๒๐	๕๖.๒๗๑
๒๕	ถ้ำฝั่งเขาวง	บ้านตาขุน	สุราษฎร์ธานี	๓๑๐.๒๒๒	๐.๐๓๑	๕๘.๗๑๓
๒๖	ถ้ำปาด	บ้านตาขุน	สุราษฎร์ธานี	๑๑๙.๙๘	๐.๐๑๒	๕๘.๕๓๓
๒๗	ถ้ำช่องลม	เคียนซา	สุราษฎร์ธานี	๒๓.๕๓๘๘	๐.๐๐๒	๖๙.๗๐๒
๒๘	ถ้ำกระตูก	พนม	สุราษฎร์ธานี	๗๔.๐๓๖	๐.๐๐๗	๖๕.๑๖๖

แผนภูมิ ๓.๑ แสดงความสัมพันธ์ระหว่างขนาดเนื้อที่ของแหล่งสมัยก่อนประวัติศาสตร์กับระยะห่างจากฝั่ง

ตารางที่ ๓.๗ แสดงข้อมูลแหล่งโบราณคดีสมัยก่อนประวัติศาสตร์

แหล่งสมัยก่อนประวัติศาสตร์						
	ชื่อแหล่ง	อำเภอ	จังหวัด	เนื้อที่ (ตร.ม.)	เนื้อที่ (เฮกเตอร์)	ระยะห่าง จากชายฝั่ง
๑	บ้านท่าม่วง	ท่าชนะ	สุราษฎร์ธานี	๒๑,๐๖๕	๒.๑๑	๑.๙๖
๒	เขาพระนารายณ์	พุนพิน	สุราษฎร์ธานี	๖๕,๐๐๐	๖.๕	๘.๐๖
๓	ควนพุนพิน	พุนพิน	สุราษฎร์ธานี	๒,๐๐๐,๐๐๐	๒๐๐	๑๓.๓๑
๔	แหลมโพธิ์	ไชยา	สุราษฎร์ธานี	๔,๐๐๐,๐๐๐	๔๐๐	๐
๗	วัดถ้ำคูหา	กาญจนดิษฐ์	สุราษฎร์ธานี	๒๐๔,๘๐๐	๒๐.๔๘	๖.๓๓๑
๙	วัดศาลาหิง (วัดชยาราม)	ไชยา	สุราษฎร์ธานี	๑๑๐,๔๐๐	๑๑.๐๔	๗.๒๔๓
๑๐	วัดพิฆเนศวร (ร้าง)	ท่าชนะ	สุราษฎร์ธานี	๔๘,๑๐๐	๔.๘๑	๔.๑๗๖
๑๒	เขาคอก	กระบี่	พังงา	๗๕,๙๐๐	๗.๕๙	๕.๔๒๖
๑๓	แหล่งที่พระนารายณ์	กะปง	พังงา	๑๔๐,๘๐๐	๑๔.๐๘	๑๘.๖๕๓
๑๔	ควนบางโร	กระบี่	พังงา	๖๐,๐๐๐	๖	๖.๗๐๖

แผนภูมิ ๓.๒ แสดงความสัมพันธ์ระหว่างขนาดเนื้อที่ของแหล่งสมัยก่อนประวัติศาสตร์กับระยะทางห่างจากฝั่ง

ตารางที่ ๓.๘ แสดงข้อมูลแหล่งสมัยเหล็ก

แหล่งสมัยเหล็ก						
ลำดับ	ชื่อแหล่ง	อำเภอ	จังหวัด	เนื้อที่ (ตร.ม.)	เนื้อที่ (เฮกเตอร์)	ระยะห่างจากฝั่ง ทะเลปัจจุบัน (กม.)
๑๖	เขาสามแก้ว	เมือง	ชุมพร	๓,๐๐๐,๐๐๐	๓๐๐	๕.๙๑
๑๘	ภูเขาทอง	สุขสำราญ	ระนอง	๒๐,๔๐๐	๒.๐๔	๓.๗๘
๑๙	ควนลูกปัด	คลอง ท่อม	กระบี่	๕๐๐,๐๐๐	๕๐	๗.๑๕

ตารางที่ ๓.๙ แสดงข้อมูลแหล่งประเภทชุมชนโบราณ

เมืองโบราณ						
ลำดับ	ชื่อแหล่ง	อำเภอ	จังหวัด	เนื้อที่ (ตร.ม.)	เนื้อที่ (เฮกเตอร์)	ระยะห่างจาก ฝั่งทะเลปัจจุบัน (กม.)
๑๗	เมืองยะรัง	ยะรัง	ปัตตานี	๕,๗๓๗,๖๐๐	๕๗๓.๗๖	๑๖
๑๕	เมืองพระเวียง	เมือง	นครศรีธรรมราช	๔๙๕,๐๐๐	๔๙.๕	๑๓.๑๕๖
๘	เมืองโบราณ เวียงสระ	เวียงสระ	สุราษฎร์ธานี	๑๒๔,๐๐๐	๑๒.๔	๖๘.๑๒๘

ตารางข้อมูลทั้ง ๔ ตาราง แสดงข้อมูลแหล่งโบราณคดีที่ได้ทำการจำแนกตามคุณลักษณะของแหล่งและทำการประเมินขนาดของแหล่งพร้อมกับบันทึกระยะห่างจากชายฝั่งทะเลดังต่อไปนี้

๑. ประเภทหน้าที่การใช้งานของแหล่ง ได้แก่ ศาสนสถาน แหล่งพักอาศัย แหล่งอุตสาหกรรม และชุมชนโบราณ ซึ่งสามารถจำแนกประเภทได้ชัดเจนตามหลักฐานทางโบราณคดีที่ค้นพบ และรูปลักษณะทางกายภาพของแหล่ง

๒. อายุสมัย จำแนกตามความโดดเด่นในยุคสมัยนั้น ๆ หรือมีกิจกรรมทางวัฒนธรรมที่เข้มข้นในยุคสมัยนั้น ๆ ได้แก่ แหล่งโบราณคดีสมัยก่อนประวัติศาสตร์ แหล่งโบราณคดีสมัยกึ่งก่อนประวัติศาสตร์ แหล่งโบราณคดีสมัยเหล็ก

การบันทึกข้อมูลขนาดของแหล่งและระยะห่างจากชายฝั่งนั้นมีความมุ่งหมายเพื่อสังเกตว่าแหล่งประเภทใดมีความจำเป็นต้องพึ่งพาผลผลิตหรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องที่เกิดขึ้นบริเวณชายฝั่ง และ

กิจกรรมดังกล่าวนี้มีผลกระทบเล็กน้อยเพียงใดต่อกิจกรรมทางวัฒนธรรมของประชากรที่อาศัยอยู่ ณ แหล่งเหล่านั้น

แหล่งโบราณคดีซึ่งจัดอยู่ในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ที่ได้สำรวจพบ ตามข้อมูลแสดงในตารางที่ ๓.๖ ประกอบด้วยแหล่งที่ปรากฏหลักฐานทั้งสมัยหินใหม่และสมัยเหล็ก เห็นได้ว่ามีเนื้อที่น้อยกว่า ๑ เฮกเตอร์ อยู่ห่างจากฝั่งตั้งแต่ ๑๑ กิโลเมตร ถึง ประมาณ ๗๐ กิโลเมตร แหล่งเหล่านี้พบเป็นกลุ่มหนาแน่นตามเทือกเขา เพิงผาในเขตจังหวัดระนอง จังหวัดชุมพร และสุราษฎร์ธานีตามรายงานที่ได้ นำเสนอไปก่อนหน้านี้ แหล่งโบราณคดีในกลุ่มนี้พบขอบเขตการใช้พื้นที่น้อยมากตามข้อจำกัดของสถานที่อยู่อาศัยและกิจกรรมการค้ารังสีที่ไม่มีความซับซ้อน

แหล่งโบราณคดีสมัยกึ่งก่อนประวัติศาสตร์ตามข้อมูลในตารางที่ ๓.๗ มีเนื้อที่มากกว่า ๒ เฮกเตอร์ จนถึง ๔๐๐ เฮกเตอร์ มีตำแหน่งที่ตั้งแหล่ง ณ บริเวณ ริมชายหาด และใกล้ชายฝั่งทะเลในระยะไม่เกิน ๒๐ กิโลเมตร

แหล่งโบราณคดีสมัยเหล็กตามข้อมูลในตารางที่ ๓.๘ พบอย่างชัดเจนจำนวน ๓ แหล่ง และยังเป็นแหล่งอุตสาหกรรมการผลิตลูกปัดมีเนื้อที่ค่อนข้างกว้างขวาง พบอยู่ในบริเวณชายฝั่งทะเลในระยะไม่เกิน ๑๐ กิโลเมตร

แหล่งโบราณคดีในกลุ่มสุดท้าย ตามตารางที่ ๓.๙ เป็นแหล่งโบราณคดีที่มีลักษณะเป็นย่านชุมชนเมือง มีขอบเขตชุมชนแน่นนอนเป็นกำแพงเมือง คูเมืองล้อมรอบ และพบหลักฐานการอยู่อาศัยที่หนาแน่นภายในกำแพงเมืองนั้นมีเนื้อที่ไม่แน่นอน และมีระยะห่างจากฝั่งที่แตกต่างกันมากในกลุ่มแหล่งโบราณคดีประเภทเดียวกัน

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระยะห่างจากฝั่งกับเนื้อที่ของแหล่งโบราณคดีประเภทต่าง ๆ ในครั้งนี้ให้ผลในเบื้องต้นว่ากลุ่มประชากรที่มีวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมในยุคก่อนประวัติศาสตร์ตั้งแต่สมัยหินใหม่จนถึงสมัยเหล็กซึ่งพบการตั้งถิ่นฐานอยู่ในบริเวณเทือกเขาสูง เพิงผา มีความเกี่ยวข้องกับการพึ่งพาทรัพยากรทางทะเลน้อยมาก แหล่งโบราณคดีส่วนใหญ่เกาะกลุ่มอยู่ห่างจากฝั่งเป็นระยะทางมากกว่า ๕๐ กิโลเมตร สอดคล้องกับผลการสำรวจที่ไม่มีรายงานการพบร่องรอยเศษสิ่งของเครื่องใช้ อาหารจากสัตว์ทะเลในแหล่งโบราณคดีสมัยหินใหม่ แต่แหล่งสมัยเหล็กในสภาพแวดล้อมแบบเดียวกันกลับพบเครื่องใช้ เครื่องประดับ ลูกปัด กำไลแบบเดียวกับแหล่งชายฝั่งทะเล แต่หลักฐานทางโบราณคดีส่วนใหญ่ที่พบยังเป็นวัตถุที่ผลิตขึ้นในท้องถิ่น ดำรงชีพด้วยทรัพยากรจากป่า

ในทางเดียวกัน ไม่เคยมีรายงานว่าค้นพบแหล่งสมัยกึ่งก่อนประวัติศาสตร์หรือแหล่งโบราณคดีสมัยเหล็กประเภทแหล่งอุตสาหกรรมในพื้นที่สูง เขตเทือกเขา ซึ่งเป็นแหล่งที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับกลุ่มประชากรโพ้นทะเลที่เดินทางเข้ามาตั้งแหล่งผลิตขึ้นในพื้นที่ที่ได้รับการคัดสรรแล้วว่าอยู่ห่างไกลทะเลในระยะไม่เกิน ๑๐ กิโลเมตร และสะดวกต่อการจัดหาทรัพยากรสนับสนุนกระบวนการผลิต แหล่งโบราณคดีที่พบหลักฐานสมัยกึ่งก่อนประวัติศาสตร์มีหลายแห่งที่เป็นศาสน

สถาน พบหลักฐานรูปเคารพที่นำเข้ามาเพื่อสักการบูชา ณ ศาสนสถานที่ถูกกำหนดขึ้นเป็นศูนย์กลางชุมชนที่มีร่องรอยการผลิตเครื่องประดับ แหล่งโบราณคดีประเภทนี้ยังมีที่ตั้งในระยะไม่เกิน ๒๐ กิโลเมตรจากชายฝั่งทะเล

ดังนั้นจึงอาจกำหนดข้อเสนอได้ว่าแหล่งโบราณคดีส่วนใหญ่ที่มีตำแหน่งที่ตั้งอยู่ไม่ห่างจากฝั่งเป็นแบบแผนวัฒนธรรมของประชากรที่ต้องพึ่งพากิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเดินเรือ การค้าทางทะเล ซึ่งได้แก่ กลุ่มพ่อค้าต่างชาติ และกลุ่มประชากรเหล่านี้เองที่เป็นสื่อกลางทำหน้าที่ในการนำเข้า ส่งออกสิ่งของต่าง ๆ รวมทั้งคติความเชื่อจากแหล่งอารยธรรม ณ สถานที่ต่าง ๆ จนปรากฏหลักฐานโบราณวัตถุ รูปเคารพหลากหลายรูปแบบกระจายไปทั่วเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และหมู่เกาะแปซิฟิก เช่น การพบกลองมโหระทึกสำริดที่อำเภอเกาะสมุย แหล่งโบราณคดีเขาสามแก้ว จังหวัดชุมพร แหล่งโบราณคดีท่าเรือ จังหวัดนครศรีธรรมราช การพบเทวรูปพระวิษณุแบบพูนัน ที่โบราณสถานเขาพระนารายณ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี การพบชิ้นส่วนบัวหัวเสาซึ่งเป็นส่วนประกอบสถาปัตยกรรมแบบอินเดียใต้สมัยหลังโจฬะ ที่ตำบลท่าเรือ อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นต้น ซึ่งสามารถทำความเข้าใจประเด็นความเชื่อมโยงทางวัฒนธรรมและการปรากฏความร่วมมือแบบของวัตถุทางวัฒนธรรมระหว่างแหล่งโบราณคดีทั้งในเขตประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้านได้ชัดเจนมากขึ้น

ปรากฏการณ์ที่เรียกว่าแรงกดดันจากการค้าทางทะเล มีความเป็นไปได้ว่าได้ก่อให้เกิดผลกระทบทางวัฒนธรรมต่อแหล่งที่อยู่ในพื้นที่ภาคกลางของประเทศไทยในบริเวณลุ่มแม่น้ำนครชัยศรี ลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาและลุ่มแม่น้ำบางปะกง ซึ่งได้ปรากฏร่องรอยวัตถุทางวัฒนธรรมต่างถิ่นจากแหล่งอารยธรรมด้านตะวันตกของคาบสมุทรลายุ สืบเนื่องจากการสำรวจแหล่งโบราณคดีในเขตทวาย สหภาพเมียนมาร์เมื่อปลายปี พ.ศ. ๒๕๕๔ จากสภาพภูมิศาสตร์ที่เป็นเขตเงาฝน บนที่ราบระหว่างเทือกเขาสูงทั้งด้านตะวันตกและตะวันออกมีความเป็นไปได้น้อยมากที่จะเกิดชุมชนขนาดใหญ่เพียงพอที่จะแผ่อิทธิพลวัฒนธรรมมายังบริเวณภาคกลางของประเทศไทย แต่กลับพบเมืองคูคันดินที่เมืองธาการามีรูปแบบเดียวกับเมืองทวารวดีทั่ว ๆ ไปในไทย และยังไม่เคยมีรายงานว่าค้นพบแหล่งเมืองท่าตั้งเดิมตลอดแนวชายฝั่งตอนใต้ของเมียนมาร์ในระยะร่วมสมัยกับเมืองตัมลุกในแถบเบงกอลในช่วงก่อนพุทธศตวรรษที่ ๖

ดังนั้น เส้นทางทางทะเลจากด้านใต้จึงดูเหมือนเป็นช่องทางเดียวในการนำความเปลี่ยนแปลงมายังชุมชนโบราณในเขตภาคกลางของประเทศไทย ซึ่งได้มีการค้นพบชุมชนที่ปรากฏโบราณวัตถุต่างถิ่นชนิดเด่นอยู่ในเขตชายฝั่งทะเลเดิม อาทิ ดอนตาเพชร พงตึก จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นต้นเพื่อเป็นการตรวจสอบสมมุติฐาน จึงทำการศึกษาโดยวิธีวิทยาเดียวกับการศึกษาการกระจายตัวของแหล่งโบราณคดีในภาคใต้ด้วยวิธีการดังต่อไปนี้

๑. ศึกษาวิเคราะห์คุณลักษณะการกระจายตัวของแหล่งโบราณคดีในเขตภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงของประเทศไทย ได้แก่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จังหวัดเพชรบุรี จังหวัดกาญจนบุรี และจังหวัดสุพรรณบุรี ทั้งหมด ๑๔๐ แหล่ง โดยเป็นแหล่งโบราณคดีที่มีการสำรวจพบโดยกรมศิลปากร ปรากฏรายงานผลการสำรวจระบุประเภทหลักฐานทางโบราณคดีที่พบในแหล่งต่าง ๆ และในบางแหล่งได้มีการขุดค้นทางโบราณคดีจนทราบข้อมูลเชิงประวัติ (สุภมาส ดวงสกุล, ๒๕๕๒)

๒. วิเคราะห์จำแนกอายุสมัยของแหล่งโบราณคดีทั้ง ๑๔๐ แหล่ง โดยสามารถแบ่งเป็นแหล่งโบราณคดีสมัยหินใหม่ในวัฒนธรรมบ้านเก่า จำนวน ๙๘ แหล่ง และแหล่งโบราณคดีสมัยเหล็ก จำนวน ๔๒ แหล่ง

ตารางที่ ๓.๑๐ แสดงข้อมูลแหล่งโบราณคดีสมัยหินใหม่ในภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียง

ลำดับ	ชื่อแหล่ง	ตำบล	อำเภอ	จังหวัด	หลักฐาน
๑	บ้านเก่า	บ้านเก่า	เมือง	กาญจนบุรี	หม้อสามขา เครื่องมือกระดูก ขวานหินขัด
๒	ถ้าเขาตัน	ท่าขนุน	ทองผาภูมิ	กาญจนบุรี	เครื่องแกนหิน สะเก็ดหิน ภาชนะดินเผา
๓	ถ้าอาบยา	ท่าขนุน	ทองผาภูมิ	กาญจนบุรี	เรือขุด (โลงไม้) ชิ้นส่วนกระดูก เศษหม้อลายเชือกทาบ
๔	ถ้าเขาน้อย	ท่าขนุน	ทองผาภูมิ	กาญจนบุรี	เครื่องมือแกนหิน เศษภาชนะดินเผา
๕	ถ้าสุธรรม	ท่าขนุน	ทองผาภูมิ	กาญจนบุรี	ขวานหินขัด ขวานหินแบบมีบ่า เครื่องมือหินสับตัด
๖	บ้านเล่เท	ปิล็อก	ทองผาภูมิ	กาญจนบุรี	ขวานหินขัด
๗	บ้านท่ามะเดื่อ	ปิล็อก	ทองผาภูมิ	กาญจนบุรี	ขวานหินขัดแบบมีบ่าและไม่มีบ่า กำไลหิน ชิ้นส่วนเครื่องดนตรีสำริด
๘	ถ้าล่าง	ปิล็อก	ทองผาภูมิ	กาญจนบุรี	เครื่องมือแบบฮัวบินเนียน ขวานหินมีบ่า ขวานหินขัด กำไลหิน
๙	ถ้าลิเจีย	ปริงเพล	สังขละบุรี	กาญจนบุรี	เศษภาชนะดินเผา ขวานหินขัด
๑๐	บ้านทิม่องทะ (ถ้าหิตี้อ้า)	ปริงเพล	สังขละบุรี	กาญจนบุรี	ขวานหินขัดแบบมีบ่าและไม่มีบ่า
๑๑	ถ้าสถิตย์	ต่านแม่แฉลบ	ศรีสวัสดิ์	กาญจนบุรี	เศษภาชนะดินเผา ค้อนหิน เครื่องมือหินกะเทาะ ขวานหินขัด ต่างหูทำจากกระดูก แท่นหินบดยา
๑๒	ถ้าเขาทะลุ	บ้านเก่า	เมือง	กาญจนบุรี	เครื่องมือแบบฮัวบินเนียน ขวานหินขัด ลูกปัดหิน เศษภาชนะดินเผา

ลำดับ	ชื่อแหล่ง	ตำบล	อำเภอ	จังหวัด	หลักฐาน
๑๓	ถ้ำเพชรคูหา	เกาะ สำโรง	เมือง	กาญจนบุรี	เครื่องมือสับตัด ค้อนหิน เครื่องมือขุด กระดูกสัตว์
๑๔	ถ้ำหีบ	บ้านเก่า	เมือง	กาญจนบุรี	หลุมฝังศพ ฮั้วบินเนียน เศษภาชนะดิน เผา ขวานหินขัด สะเก็ดหิน เครื่องมือ กระดูกสัตว์
๑๕	ถ้ำเขาสามเหลี่ยม	ช่องสะเดา	เมือง	กาญจนบุรี	แหล่งฝังศพ ภาชนะดินเผา เครื่องมือ หินขัด กำไลและลูกปัดหิน เครื่องมือ กระดูกสัตว์
๑๖	บ้านม่องคอย	ท่า กระดาน	ศรีสวัสดิ์	กาญจนบุรี	เครื่องมือหินกะเทาะ เครื่องมือขุด เครื่องมือหินขัด เศษภาชนะดินเผา
๑๗	ถ้ำเขากระบุง (บ้านต้น มะพร้าว)	หนองเป็ด	ศรีสวัสดิ์	กาญจนบุรี	เศษภาชนะดินเผา ภาชนะดินเผา ขวาน หินขัด กำไลหิน
๑๘	ถ้ำองค์พระ	ด่านแม่ แจลบ	ศรีสวัสดิ์	กาญจนบุรี	เครื่องมือหินกะเทาะ เศษภาชนะดินเผา กระดูกสัตว์
๑๙	ถ้ำพระธาตุ	ท่า กระดาน	ศรีสวัสดิ์	กาญจนบุรี	เครื่องมือแบบฮั้วบินเนียน โลงไม้ สะเก็ด หิน ขวานหินขัด ภาชนะดินเผา กำไลหิน
๒๐	ถ้ำเสน่ห์ (เขา ตะโกโทน)	หนอง หญ้า	เมือง	กาญจนบุรี	เครื่องมือหินขัด หินลับ จักรหิน ลูกปัด กระดูก กำไลเปลือกหอย ภาชนะดินเผา เศษภาชนะดินเผา
๒๑	บ้านไผ่สี	ดอนแสลบ	พนมทวน	กาญจนบุรี	เศษภาชนะดินเผา หินบดยา ขวานหิน ขัด กำไลหิน กระดูกสัตว์
๒๒	ถ้ำเขาตะแคง (เขตทุ่งตา คลอง)	หนองศรี มงคล	ไทรโยค	กาญจนบุรี	ซากโลงไม้ เครื่องมือหินกะเทาะ เศษ ภาชนะดินเผา กระดูกสัตว์
๒๓	บ้านท่าโป่ง	วังด้ง	เมือง	กาญจนบุรี	โครงกระดูกมนุษย์ ภาชนะดินเผา ขวาน หินขัด เครื่องมือหินกะเทาะ สร้อยคอ กระดูกสัตว์
๒๔	บ้านลุ่มส้ม	ลุ่มส้ม	ไทรโยค	กาญจนบุรี	หม้อสามขา ภาชนะทรงพาน ขวานหิน ขัด
๒๕	ดอนน้อย	หลุมรัง	บ่อพลอย	กาญจนบุรี	โครงกระดูกมนุษย์ เศษภาชนะดินเผา เครื่องมือหินกะเทาะ เครื่องมือหินขัด สะเก็ดหิน

ลำดับ	ชื่อแหล่ง	ตำบล	อำเภอ	จังหวัด	หลักฐาน
๒๖	ไร่อานนท์	กลอนโต	เมือง	กาญจนบุรี	แหล่งที่อยู่อาศัยและแหล่งฝังศพ ภาชนะดินเผา
๒๗	ถ้ำแล่งกำนัน	หนอง หญ้า	เมือง	กาญจนบุรี	เครื่องมือหินกะเทาะ สะเก็ดหิน กระจุก และฟันสัตว์ เศษภาชนะดินเผา
๒๘	บ้านวังเขมร	ท่าเสา	ไทรโยค	กาญจนบุรี	กระจุกมนุษย์ สัตว์ ขวานหินขัด เศษ ภาชนะดินเผา เครื่องมือหินกรวดแม่น้ำ
๒๙	หนองน้ำแดง	หนองปลิง	เลาขวัญ	กาญจนบุรี	สะเก็ดหิน โกลนขวานหินขัด กำไลหิน เศษภาชนะดินเผา
๓๐	ริมฝายท่าเย็น	หนองปลิง	เลาขวัญ	กาญจนบุรี	เศษภาชนะดินเผา สะเก็ดหิน ขวานหิน ขัด ขวานหินกะเทาะ โกลนหิน กระจุก สัตว์ ฟันสัตว์
๓๑	ถ้ำเขาล้าน	วังดั่ง	เมือง	กาญจนบุรี	เศษภาชนะดินเผา กระจุกมนุษย์ สัตว์
๓๒	ถ้ำเสือ	วังดั่ง	เมือง	กาญจนบุรี	กระจุกมนุษย์ สัตว์ เปลือกหอย เศษ ภาชนะดินเผา
๓๓	บ้านทุ่งนาง หอรก	ลาดหญ้า	เมือง	กาญจนบุรี	สะเก็ดหิน โกลนขวานหินกะเทาะ ตะกรัน
๓๔	ถ้ำอาจารย์นะ	หนองกุ่ม	บ่อพลอย	กาญจนบุรี	โครงกระดูกมนุษย์ เศษภาชนะดินเผา ลูกปัดเปลือกหอย ขวานหินขัด ฟันสัตว์
๓๕	ถ้ำเขาเสือ	ท่า กระดาน	ศรีสวัสดิ์	กาญจนบุรี	ภาชนะทรงพาน หม้อก้นกลม กระจุก มนุษย์ ลูกปัดเปลือกหอยและหิน ขวาน หินขัด
๓๖	ห้วยกระดก-พ มะหาด	หนองกุ่ม	บ่อพลอย	กาญจนบุรี	เครื่องมือหิน สะเก็ดหิน ขวานหินขัด ขวานหินกะเทาะ
๓๗	ไร่หาญสงคราม	ลาดหญ้า	เมือง	กาญจนบุรี	โกลนขวานหิน ขวานหินขัด โกลนกำไล หิน หินงับน้ำอ้อย เศษภาชนะดินเผา
๓๘	บ้านพุทองแม่	เขาคอก	เมือง	กาญจนบุรี	โกลนขวานหิน สะเก็ดหิน ขวานหินขัด กำไลหิน โกลนกำไลหิน หินงับน้ำอ้อย
๓๙	บ้านแจรงาม	แจรงาม	หนอง หญ้าไซ	สุพรรณบุรี	หม้อสามขา ขวานหินขัด เครื่องมือแกน หิน
๔๐	หนองราชวัตร	หนองราช วัตร	หนอง หญ้าไซ	สุพรรณบุรี	แหล่งที่อยู่อาศัยและแหล่งฝังศพ
๔๑	บ้านโป่งข่อย ๓	ด่านช้าง	ด่านช้าง	สุพรรณบุรี	เครื่องมือหินขัด โกลนเครื่องมือขวานหิน กะเทาะ โกลนกำไลหิน สะเก็ดหิน เศษ ภาชนะดินเผา

ลำดับ	ชื่อแหล่ง	ตำบล	อำเภอ	จังหวัด	หลักฐาน
๔๒	บ้านโป่งคอม ๒ (วัดทรัพย์ ธรมณี)	ด่านช้าง	ด่านช้าง	สุพรรณบุรี	สะเก็ดหิน โกลนเครื่องมือหิน เบ้าหลอม โลหะ ตะกรันโลหะ หินงบน้ำอ้อย ขวาน หินขัด หินลับ
๔๓	บ้านพุน้ำร้อน ๑	ด่านช้าง	ด่านช้าง	สุพรรณบุรี	สะเก็ดหิน โกลนขวานหินขัด หินลับ ขวานหินแบบใบมีด ตะกรันโลหะ
๔๔	บ้านพุน้ำร้อน ๒ (ไร่ นายชาญ)	ด่านช้าง	ด่านช้าง	สุพรรณบุรี	โครงกระดูก เศษภาชนะดินเผา สะเก็ด หิน โกลนขวานหิน ตะกรันโลหะ
๔๕	ห้วยเหล็กไหล	วังยาว	ด่านช้าง	สุพรรณบุรี	สะเก็ดหิน โกลนขวานหิน หินลับ ขวาน หินขัด
๔๖	ตะเพินคี ๒ (จุด สกัดตะเพินคี)	วังยาว	ด่านช้าง	สุพรรณบุรี	ขวานหินขัด หินกะเทาะ เศษภาชนะดิน เผา
๔๗	ตะเพินคี ๖ (ถ้า ตะเพินทอง)	วังยาว	ด่านช้าง	สุพรรณบุรี	ภาชนะทรงพาน เศษภาชนะดินเผา กระดูกสัตว์
๔๘	ตะเพินคี ๗ (ถ้าตะเพินเงิน)	วังยาว	ด่านช้าง	สุพรรณบุรี	เศษภาชนะดินเผา เครื่องมือหินขัด ฟัน กรามสัตว์
๔๙	บ้านหนองปลา กระดี่	นิคมกระ เสียว	ด่านช้าง	สุพรรณบุรี	ขวานหินขัด โกลนกำไลหิน สะเก็ดหิน หินลับ เศษภาชนะดินเผา
๕๐	บ้านห้วย มะกรูด	บ้านบึง	กิ่งอำเภอ บ้านคา	ราชบุรี	ขวานหินกะเทาะ ขวานหินขัด ชิ้นส่วน ภาชนะดินเผา
๕๑	ห้วยสวนพลู	บ้านบึง	กิ่งอำเภอ บ้านคา	ราชบุรี	ขวานหินขัด ชิ้นส่วนภาชนะดินเผา ลูกปัด
๕๒	บ้านหนองบัว (ไร่ นางสิน ทอง เอี้ยว)	จอมบึง	จอมบึง	ราชบุรี	เศษภาชนะดินเผา ขวานหินขัด ลูกปัด กำไลแก้ว
๕๓	ถ้ำน้ำมนต์ (เขารังเสือ)	จอมบึง	จอมบึง	ราชบุรี	เศษภาชนะดินเผา ขวานหินขัด ลูกปัด กำไลแก้ว
๕๔	ถ้ำเขาล้าน	จอมบึง	จอมบึง	ราชบุรี	ขวานหินขัด เศษภาชนะดินเผา
๕๕	บ้านปากบึง	จอมบึง	จอมบึง	ราชบุรี	ขวานหินขัด เศษภาชนะดินเผา
๕๖	ถ้ำหนองศาล เจ้า	เบิกไพร	จอมบึง	ราชบุรี	เศษภาชนะดินเผา ขวานหินขัด ลูกปัด กำไลแก้ว
๕๗	ถ้ำเขาทะลุ	ปากช่อง	จอมบึง	ราชบุรี	เศษภาชนะดินเผา ขวานหินขัด
๕๘	เขาล้าน	ธรรมเสน	โพธาราม	ราชบุรี	ขวานหินขัด ชิ้นส่วนภาชนะดินเผา ชิ้นส่วนกระดูกสัตว์

ลำดับ	ชื่อแหล่ง	ตำบล	อำเภอ	จังหวัด	หลักฐาน
๕๙	บ้านหนอง กว้าง (ไร่นาย กู่ย แซ่ย่งเฮง)	หนอง กว้าง	โพธาราม	ราชบุรี	ลูกบิดแก้ว ขวานหินขัด ชิ้นส่วนสำริด
๖๐	บ้านน้ำพุ (ไร่นายเสน่ห์ งามยิ่งยวด)	น้ำพุ	เมือง	ราชบุรี	เศษภาชนะดินเผา ขวานหินขัด ลูกบิด กำไลแก้ว
๖๑	ถ้าเขาขุ่มดง	น้ำพุ	เมือง	ราชบุรี	เศษภาชนะดินเผา ขวานหินขัด ลูกบิด กำไลแก้ว
๖๒	บ้านน้ำพุ (ข้างโรงเรียน วัดน้ำพุ)	น้ำพุ	เมือง	ราชบุรี	เศษภาชนะดินเผา ขวานหินขัด
๖๓	ห้วยม่วง (เหมืองห้วย ม่วง)	ตะนาวศรี	สวนผึ้ง	ราชบุรี	ขวานหินขัด หอกสำริด เศษภาชนะดิน เผา
๖๔	โป่งนกกระทา	ท่าเคย	สวนผึ้ง	ราชบุรี	เศษภาชนะดินเผา ขวานหินขัด
๖๕	บ้านนาขุนแสน (ทุ่งท่าตะเคียน)	สวนผึ้ง	สวนผึ้ง	ราชบุรี	เศษภาชนะดินเผา ขวานหินขัด
๖๖	บ้านนาขุนแสน (บ้านปากห้วย)	สวนผึ้ง	สวนผึ้ง	ราชบุรี	เศษภาชนะดินเผา ขวานหินขัด
๖๗	เหมืองลุงสิงห์	สวนผึ้ง	สวนผึ้ง	ราชบุรี	ขวานหินขัด ชิ้นส่วนกำไลหิน ขวาน สำริด หินลับ เครื่องถ้วย
๖๘	เหมืองห้วยสอง	สวนผึ้ง	สวนผึ้ง	ราชบุรี	ขวานหินขัด ตุ่มหู กล้องยาสูบดินเผา
๖๙	เหมืองตะโกปิด ทอง	สวนผึ้ง	สวนผึ้ง	ราชบุรี	เศษภาชนะดินเผา ขวานหินขัด ใบหอก โลหะ ขวานสำริด
๗๐	เหมืองบ่อคลัง	สวนผึ้ง	สวนผึ้ง	ราชบุรี	ขวานหินขัด หินลับ
๗๑	บ้านห้วยสุด	สวนผึ้ง	สวนผึ้ง	ราชบุรี	ขวานหินขัด เครื่องมือหิน ชิ้นส่วนกำไล ภาชนะดินเผา
๗๒	บ้านโป่งแมว	สวนผึ้ง	สวนผึ้ง	ราชบุรี	ขวานหิน
๗๓	เหมืองห้วยผาก	สวนผึ้ง	สวนผึ้ง	ราชบุรี	ขวานหินแบบไม่มีป่า
๗๔	เหมืองทุ่งเจดีย์	สวนผึ้ง	สวนผึ้ง	ราชบุรี	เศษภาชนะดินเผา ขวานหินขัด
๗๕	ถ้าหุบส้มโอ	สวนผึ้ง	สวนผึ้ง	ราชบุรี	เศษภาชนะดินเผา ขวานหินขัด
๗๖	บ้านห้วยน้ำใส	สวนผึ้ง	สวนผึ้ง	ราชบุรี	ขวานหินขัด
๗๗	เหมืองแร่โลหะ ศิริ	สวนผึ้ง	สวนผึ้ง	ราชบุรี	เศษภาชนะดินเผา ขวานหินขัด ใบหอก โลหะ ขวานสำริด

ลำดับ	ชื่อแหล่ง	ตำบล	อำเภอ	จังหวัด	หลักฐาน
๗๘	เหมืองฝิ่งทอง	สวนฝิ่ง	สวนฝิ่ง	ราชบุรี	ขวานหินขัด
๗๙	บ้านห้วยผาก	สวนฝิ่ง	สวนฝิ่ง	ราชบุรี	ขวานหิน
๘๐	เหมืองเขา กระโจม	สวนฝิ่ง	สวนฝิ่ง	ราชบุรี	เศษภาชนะดินเผา ขวานหินขัด
๘๑	บ้านห้วยน้ำ ขาว	สวนฝิ่ง	สวนฝิ่ง	ราชบุรี	กำไลหิน ขวานหินขัด
๘๒	บ้านห้วยสัตว์ ใหญ่ (บ้านนาย วิเชียร กันขำ)	ป่าเต็ง	แก่ง กระจาน	เพชรบุรี	ขวานหินขัดแบบมีบ่า ขวานหินขัด
๘๓	บ้านห้วยสัตว์ ใหญ่ (ไร่นายอุ๋ คงสบาย)	ป่าเต็ง	แก่ง กระจาน	เพชรบุรี	ขวานหินขัดแบบมีบ่า หินลับ
๘๔	ถ้ำบ้านหนอง มะค่า ๑	สองพี่น้อง	แก่ง กระจาน	เพชรบุรี	ขวานหินขัดแบบมีบ่า ชิ้นส่วนภาชนะดิน เผา
๘๕	ถ้ำบ้านห้วยสำ โหรง	สองพี่น้อง	แก่ง กระจาน	เพชรบุรี	ขวานหินขัด กระจุกสัตว์ ฟล็กแร่เบริล
๘๖	บ้านหนอง มะค่า	สองพี่น้อง	แก่ง กระจาน	เพชรบุรี	ขวานหินขัด ชิ้นส่วนภาชนะดินเผา
๘๗	บ้านโป่งลึก ๑	ห้วยแม่ เพรียง	แก่ง กระจาน	เพชรบุรี	ขวานหินขัดแบบมีบ่า
๘๘	บ้านโป่งลึก ๒	ห้วยแม่ เพรียง	แก่ง กระจาน	เพชรบุรี	ขวานหินขัด
๘๙	ถ้ำเขาพุประคำ (พุมะค่า)	กลัดหลวง	ท่ายาง	เพชรบุรี	ภาชนะดินเผา กระจุกมนุษย์ กระจุก สัตว์ ขวานหินขัดแบบมีบ่า ขวานหินขัด ใบหอกหิน กำไลหิน
๙๐	เขากระปุก	เขา กระปุก	ท่ายาง	เพชรบุรี	เครื่องมือหินขัด เครื่องประดับหิน เศษ ภาชนะดินเผา ภาชนะดินเผา
๙๑	ถ้ำเขาพลูเหมีน	หนอง พลับ	หัวหิน	ประจวบคีรีขันธ์	ชิ้นส่วนภาชนะดินเผา ขวานหินขัด
๙๒	หุบฝิ่ง	หนอง พลับ	หัวหิน	ประจวบคีรีขันธ์	เครื่องมือหิน ภาชนะดินเผา กระจุก มนุษย์ กำไลหิน ลูกปัด
๙๓	บ้านโป่งกระสัง	หาดขาม	กุยบุรี	ประจวบคีรีขันธ์	เศษภาชนะดินเผา ขวานหินขัด
๙๔	เขาจ้าว	เขาจ้าว	ปราณบุรี	ประจวบคีรีขันธ์	ถ้ำหมายเลข ๑-๓ ขวานหินขัดชนิดมีบ่า ชิ้นส่วนภาชนะดินเผา กระจุกมนุษย์

ลำดับ	ชื่อแหล่ง	ตำบล	อำเภอ	จังหวัด	หลักฐาน
๙๕	บ้านวังด้วน (เนิน ๑)	ห้วยทราย	เมือง	ประจวบคีรีขันธ์	เศษภาชนะดินเผาและเครื่องมือหินขัด
๙๖	บ้านห้วยหินดำ	หนอง พลับ	หัวหิน	ประจวบคีรีขันธ์	ใบหอกหินชนิดมีบ่าปลายแหลม
๙๗	ถ้าเขาสามยอด	หนอง พลับ	หัวหิน	ประจวบคีรีขันธ์	เศษภาชนะดินเผา ขวานหินขัด ชิ้นส่วน กระดูกมนุษย์ ตะกรันโลหะ
๙๘	บ้านป่าละอูบน	ห้วยสัตว์ ใหญ่	หัวหิน	ประจวบคีรีขันธ์	โครงกระดูกมนุษย์ ชิ้นส่วนภาชนะดิน เผา ขวานหิน โกลนขวานหินยาว ลูกปัด แก้ว

ตารางที่ ๓.๑๑ แสดงข้อมูลแหล่งโบราณคดีสมัยเหล็กในพื้นที่ภาคกลางและภาคตะวันตกของไทย

ลำดับ	ชื่อแหล่ง	ตำบล	อำเภอ	จังหวัด	หลักฐาน
๑	พงดึก	พงดึก	ท่ามะกา	กาญจนบุรี	พระพุทธรูปสำริด ภาชนะดินเผา ชิ้นส่วนลายปูนปั้น ตะเกียงแบบ กรีก - โรมัน ทำด้วยสำริด
๒	บ้านดอนตา เพชร	ดอนตาเพชร	พนมทวน	กาญจนบุรี	ภาชนะดินเผา ภาชนะสำริดหล่อเนื้อ บางพิเศษมีรูปลวดลายต่าง ๆ เครื่องมือเหล็ก กำไลสำริด ลูกปัดสี
๓	ถ้าพระ	ไทรโยค	ไทรโยค	กาญจนบุรี	เศษสำริด เศษภาชนะดินเผา เครื่องมือหินกรวด สะเก็ดหิน ลูกปัด หินคาร์เนเลียน โครงกระดูกมนุษย์
๔	บ้านดอนน้อย	หลุมรัง	บ่อพลอย	กาญจนบุรี	เนินดินขนาดใหญ่ เป็นแหล่งผลิต เครื่องมือหินในภาคกลาง
๕	ถ้าองบะ	ด่านแม่ฉลบ	ศรีสวัสดิ์	กาญจนบุรี	โลงศพไม้ กลองมโหระทึกสำริด ภาชนะดินเผา กำไลหิน กำไลสำริด จักรหิน ลูกปัดหิน เครื่องมือเหล็ก
๖	บ้านดอนคา	หนอง สาหร่าย	ดอนเจดีย์	สุพรรณบุรี	โครงกระดูกมนุษย์, สิ่งหัตถ์หมอบ ขนาดเล็ก, ขวานหินขัด, ภาชนะดิน เผา, จ้าอกต, ลูกปัดคาร์เนเลียน
๗	บ้านโคกหินกอง	วังคัน	ด่านช้าง	สุพรรณบุรี	กำไลสำริด ลูกปัดแก้ว ลูกกระพรวน สำริด เต้าปูนสำริด และภาชนะ ประเภทไหและกระปุกขนาดเล็ก

ลำดับ	ชื่อแหล่ง	ตำบล	อำเภอ	จังหวัด	หลักฐาน
๘	บ้านดอนมะกัก	สระแก้ว	เมือง	สุพรรณบุรี	จี้รูปสัตว์ ๒ หัว, สิงห์โตหินคาร์เนเลียน, ลูกปัดหินคาร์เนเลียน, อาเกต, ลูกปัดแก้ว, กำไลหินสีเขียว
๙	บ้านปลายน้ำ	สระแก้ว	เมือง	สุพรรณบุรี	โครงกระดูกมนุษย์, ลูกปัดหินคาร์เนเลียน, จี้อาเกต, ต่างหูหินอ่อน, ลูกปัดแก้ว
๑๐	บ้านวังหญ้าไทร	จรเข้สามพัน	อู่ทอง	สุพรรณบุรี	ลูกปัด พบทั้งที่ทำจากหิน ดินเผา และแก้ว
๑๑	บ้านดอนมะเกลือ	ดอนมะเกลือ	อู่ทอง	สุพรรณบุรี	เครื่องมือเหล็ก ชิ้นส่วนกำไลหิน เครื่องมือหินโกลน
๑๒	บ้านดอนยายก่อ	สระพังลาน	อู่ทอง	สุพรรณบุรี	เครื่องมือเหล็ก เศษกำไลสำริด ฌมวกสำริด แวดินเผา
๑๓	บ้านท่าม่วง	อู่ทอง	อู่ทอง	สุพรรณบุรี	โครงกระดูกมนุษย์ ภาชนะดินเผา ลูกปัดแก้วและหิน ขวานหินขัด คุน้ำ-คันดิน จารึกคาถาเย ธัมมา
๑๔	บ้านโคกเศรษฐี	นายาง	ชะอำ	เพชรบุรี	โบราณวัตถุ(เศษภาชนะดินเผา, ลูกปัด) และแหล่งที่ค้นพบ
๑๕	บ้านหัวทะเล	จอมบึง	จอมบึง	ราชบุรี	หม้อดิน ภาชนะดินเผา ลูกปัด
๑๖	บ้านหนองบัว (ไร่ชัยหนองคา)	จอมบึง	จอมบึง	ราชบุรี	เนินดิน ลูกปัดแก้ว ถ้ำกระดูกมนุษย์
๑๗	บ้านหนองบัว (ไร่นางสีน ทองเอี้ยว)	จอมบึง	จอมบึง	ราชบุรี	เศษภาชนะดินเผา ขวานหินขัด ลูกปัดกำไลแก้ว
๑๘	ถ้ำน้ำมด (เขารังเสือ)	จอมบึง	จอมบึง	ราชบุรี	เศษภาชนะดินเผา ขวานหินขัด ลูกปัดกำไลแก้ว
๑๙	ถ้ำหนองศาลเจ้า	เบิกไพร	จอมบึง	ราชบุรี	เศษภาชนะดินเผา ขวานหินขัด ลูกปัดกำไลแก้ว
๒๐	บ้านหนองวัวดำ	ทุ่งหลวง	ปากท่อ	ราชบุรี	กลองมโหระทึก กำไรสำริด ชิ้นส่วนกระดูกมนุษย์ ภาชนะดินเผา
๒๑	บ้านโคกกระต่าย (ค่ายพักทัพพระเจ้าตากสิน)	ธรรมเสน	โพธาราม	ราชบุรี	เศษภาชนะดินเผา ลูกปัดแก้ว
๒๒	เขาปากกว้าง	ธรรมเสน	โพธาราม	ราชบุรี	เศษภาชนะดินเผา ลูกปัดแก้ว

ลำดับ	ชื่อแหล่ง	ตำบล	อำเภอ	จังหวัด	หลักฐาน
๒๓	บ้านหนองกวาง (ไร่ นาย กุ่ย แช่เอง)	หนองกวาง	โพธาราม	ราชบุรี	ลูกปัดแก้ว ขวานหินขัด ชิ้นส่วน สำริด
๒๔	บ้านหนองกวาง (ไร่ นาย ชมพู บุญรักษา)	หนองกวาง	โพธาราม	ราชบุรี	ลูกปัด จำนวน ๔ ลูก
๒๕	บ้านน้ำพุ (ไร่ นาย เสน่ห์ งาม ยิ่งยวด)	น้ำพุ	เมือง	ราชบุรี	เศษภาชนะดินเผา ขวานหินขัด ลูกปัดกำไลแก้ว
๒๖	ถ้าเขาชุมตง	น้ำพุ	เมือง	ราชบุรี	เศษภาชนะดินเผา ขวานหินขัด ลูกปัดกำไลแก้ว
๒๗	บ้านหนองแช่ เสา	น้ำพุ	เมือง	ราชบุรี	หม้อก้นกลม อ่างดินเผา กำไลหิน ภาชนะดินเผา ลูกปัดสำริด
๒๘	บ้านคลองซุด	เกาะศาลพระ	วัดเพลง	ราชบุรี	เครื่องปั้นดินเผา แก้ว กระจุกสัตว์
๒๙	ห้วยม่วง (เหมือง ห้วยม่วง)	ตะนาวศรี	สวนผึ้ง	ราชบุรี	ขวานหินขัด หอกสำริด เศษภาชนะ ดินเผา
๓๐	เหมืองลุงสิงห์	สวนผึ้ง	สวนผึ้ง	ราชบุรี	ขวานหินขัด ชิ้นส่วนกำไลหิน ขวาน สำริด หินลับ เครื่องถ้วย
๓๑	เหมืองตะโกปิด ทอง	สวนผึ้ง	สวนผึ้ง	ราชบุรี	เศษภาชนะดินเผา ขวานหินขัด ใบ หอกโลหะ ขวานสำริด
๓๒	เหมืองเริ่มชัย ๑	สวนผึ้ง	สวนผึ้ง	ราชบุรี	ใบหอกโลหะ ขวานสำริด
๓๓	เหมืองแร่โลหะ ศิริ	สวนผึ้ง	สวนผึ้ง	ราชบุรี	เศษภาชนะดินเผา ขวานหินขัด ใบ หอกโลหะ ขวานสำริด
๓๔	บ้านห้วยแร่ ๑	หนองพลับ	หัวหิน	ประจวบคีรีขันธ์	ภาชนะดินเผา ตะกรันโลหะ
๓๕	หุบผึ้ง	หนองพลับ	หัวหิน	ประจวบคีรีขันธ์	เครื่องมือหิน ภาชนะดินเผา กระจุก มนุษย์ กำไลหิน ลูกปัด
๓๖	บ้านห้วยไคร้	บึงนคร	หัวหิน	ประจวบคีรีขันธ์	ชิ้นส่วนตะกรันเหล็ก
๓๗	บ้านห้วยยาง	บึงนคร	หัวหิน	ประจวบคีรีขันธ์	ชิ้นส่วนตะกรันเหล็ก และชิ้นก้อนดิน ถูกความร้อน
๓๘	บ้านทรายทอง (เนินทราย)	บึงนคร	หัวหิน	ประจวบคีรีขันธ์	ชิ้นส่วนตะกรัน หรือชิ้นแร่เหล็ก
๓๙	สำนักสงฆ์ทราย ทอง (เนินทราย)	บึงนคร	หัวหิน	ประจวบคีรีขันธ์	ชิ้นส่วนภาชนะดินเผา เครื่องมือเหล็ก ชิ้นส่วนภาชนะสำริด ลูกปัดแก้ว ชิ้นส่วนกระจุก

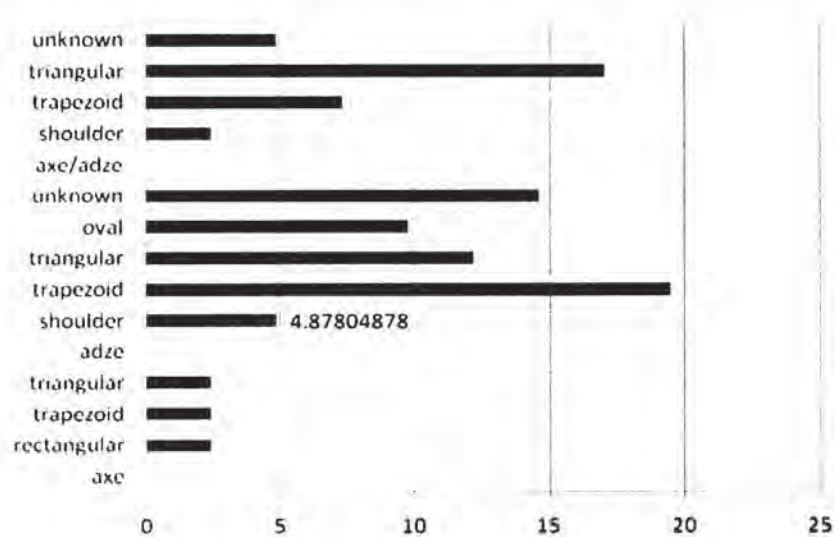
ลำดับ	ชื่อแหล่ง	ตำบล	อำเภอ	จังหวัด	หลักฐาน
๕๐	เขาสามยอด	หนองพลับ	หัวหิน	ประจวบคีรีขันธ์	ตะกรันโลหะ ก้อนดินเผาไฟ
๕๑	ถ้ำเขาสามยอด	หนองพลับ	หัวหิน	ประจวบคีรีขันธ์	เศษภาชนะดินเผา ขวานหินขัด ชิ้นส่วนกระดูกมนุษย์ ตะกรันโลหะ
๕๒	บ้านป่าละอูบน	ห้วยสัตว์ใหญ่	หัวหิน	ประจวบคีรีขันธ์	โครงกระดูกมนุษย์ ชิ้นส่วนภาชนะ ดินเผา ขวานหิน โกลนขวานหินยาว ลูกปัดแก้ว

๓. ศึกษาวิเคราะห์แนวโน้มการกระจายตัวของแหล่งในพื้นที่ระดับความสูงที่ ๕๐ ๑๐๐ ๒๐๐ เมตร เพื่อสังเกตแบบแผนการตั้งถิ่นฐานหรือการเกิดขึ้นของแหล่งโบราณคดีที่อาจสัมพันธ์กับชายฝั่งทะเลและเปรียบเทียบกับผลการวิเคราะห์จากแหล่งโบราณคดีในพื้นที่คาบสมุทรมลายู

ข้อมูลจากตารางที่ ๕ แสดงข้อมูลหลักฐานที่พบในแหล่งโบราณคดีต่าง ๆ เกือบไม่แตกต่างจากแหล่งโบราณคดีที่พบในภาคใต้ โดยปรากฏหลักฐานชนิดเด่นได้แก่ เครื่องมือหินขัด เครื่องมือหินกะเทาะ เครื่องประดับทำจากกระดูกสัตว์ หลายแหล่งพบหลักฐานการฝังศพ เศษกระดูกสัตว์ป่า ภาชนะดินเผา ซึ่งทั้งหมดเป็นเศษสิ่งของที่เป็นเครื่องใช้ในชีวิตประจำวันของมนุษย์ในช่วงหลายพันปีที่ผ่านมา และแหล่งโบราณคดีเหล่านี้หลายแห่งไม่ปรากฏว่ามีการใช้พื้นที่แหล่งสืบต่อเนื่องเป็นเวลานาน แต่กลับถูกทิ้งร้างไปซึ่งมีผลยืนยันจากการขุดค้นทางโบราณคดีหนองราชวัตร อำเภอหนองหญ้าไซ จังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งได้ทำการวิเคราะห์จากข้อมูลของกรมศิลปากรได้ผลว่าปริมาณสิ่งของลดลงเมื่อเข้าสู่ระยะปลายก่อนที่จะแหล่งถูกทิ้งร้างไปในขณะที่สมัยกลางมีความหลากหลายของเครื่องมือเครื่องใช้ประเภทหินสูงกว่าในระยะต้นและระยะปลาย

ตารางที่ ๓.๑๒ แสดงประเภทเครื่องมือหินขัดรูปทรงต่าง ๆ ในระยะการอยู่อาศัยที่ ๑-๔ (Phase 1-4) ของแหล่งโบราณคดีหนองราชวัตร

	Series	top	phase 4	phase 3	phase 2	phase 1
axe						
rectangular	1		1			
trapezoid	2			1		
triangular	3				1	
adze						
shoulder	4		1	1		
trapezoid	5	1	2	3	2	
triangular	6		3	2		
oval	7		2		1	1
unknown	8	2	1	1	2	
axe/adze						
shoulder	9					1
trapezoid	10	1		2		
triangular	11		1	1	5	
unknown	12	1			1	
		5	11	11	12	2

แผนภูมิที่ ๓.๓ แสดงปริมาณเครื่องมือหินรูปแบบต่าง ๆ ที่พบจากการขุดค้นทางโบราณคดี ณ หนองราชวัตร

และในภาพรวมจากแผนภูมิที่ ๓.๓ และตารางที่ ๓.๑๓ แสดงรูปแบบขวานหินขัดที่พบจากแหล่งโบราณคดีหนองราชวัตรสามารถจำแนกได้ถึง ๑๒ แบบ โดยมีขวานหินขัดรูปร่างสี่เหลี่ยมคางหมูเป็นแบบที่ได้รับความนิยมมากที่สุดในขณะที่ขวานหินขัดแบบมีบ่าพบเป็นจำนวนร้อยละ ๔.๘

ตารางที่ ๓.๑๓ แสดงปริมาณเครื่องมือหินรูปแบบต่าง ๆ ที่พบจากการขุดค้นทางโบราณคดี ณ หนองราชวัตร (ร้อยละ)

type	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Top					2.44			4.878		2.439		2.439
Phase 4	2.439			2.44	4.88	7.32	4.878				2.439	
Phase 3		2.44		2.44	7.32	4.88		2.439		4.878	2.439	
Phase 2			2.44		4.88		2.439	4.878			12.2	2.439
Phase 1							2.439		2.44			

อย่างไรก็ตาม ตามประวัติการขุดค้นบอกรให้ทราบว่าชั้นดินบนของแหล่งนี้เคยมีการปรับไถพื้นที่เพื่อทำเกษตรกรรม ดังนั้นหลักฐานทางโบราณคดีจึงถูกเคลื่อนย้ายสูญหายไปทั้งหมดจึงเป็นข้อจำกัดต่อการวิเคราะห์เชิงปริมาณของแหล่งโบราณคดีแห่งนี้ด้วย

แหล่งโบราณคดีทั้ง ๑๔๐ แหล่งซึ่งสามารถจำแนกแหล่งเป็นสองสมัยหลัก ๆ คือสมัยหินใหม่และสมัยเหล็ก ได้พบข้อมูลด้านที่ตั้งของแหล่งที่น่าสนใจ คือ

๑. พบว่าแหล่งโบราณคดีสมัยหินใหม่ปรากฏกระจายเป็นพื้นที่กว้างตั้งแต่ระดับเส้นชั้นความสูงตั้งแต่ ๖๐ เมตรขึ้นไป ทั้งในพื้นที่สูง หุบเขา เขตเทือกเขา และภูเขาสูงโดด แต่แหล่งพบอยู่ในเขตที่ราบน้อยมาก

๒. พบว่าแหล่งโบราณคดีสมัยเหล็กปรากฏอยู่บนพื้นที่สูงในเขตเทือกเขา หุบเขาในปริมาณต่ำมาก แต่พบเกาะกลุ่มอยู่ที่ระดับเส้นชั้นความสูงไม่เกิน ๖๐ เมตร

๓. พบว่าตำแหน่งที่ตั้งของแหล่งโบราณคดีสมัยเหล็ก ปรากฏอยู่ในแนวชายฝั่งทะเลดั้งเดิม

ผลการศึกษาที่ได้แสดงตำแหน่งแหล่งโบราณคดีทั้งหมดอยู่ในแผนที่แนบท้ายรายงานฉบับนี้ เห็นได้ว่าในภาพรวมมีสอดคล้องกับแบบแผนการตั้งถิ่นฐานของกลุ่มคนร่วมสมัยที่อยู่ในช่วงยุคก่อนประวัติศาสตร์ซึ่งพบในพื้นที่คาบสมุทรลพบุรี โดยที่ประชากรที่อยู่ในสมัยเหล็กนั้นมีความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมการค้าทางทะเลที่ขยายขอบเขตจากภาคใต้ของไทยขึ้นไปทางเหนือในแถบจังหวัดราชบุรี สุพรรณบุรีและนครปฐม ดังที่ได้มีรายงานการค้นพบเชิงเทียนสำริด ลูกปัดรูปลิงโต ที่บ้านดอนตาเพชร

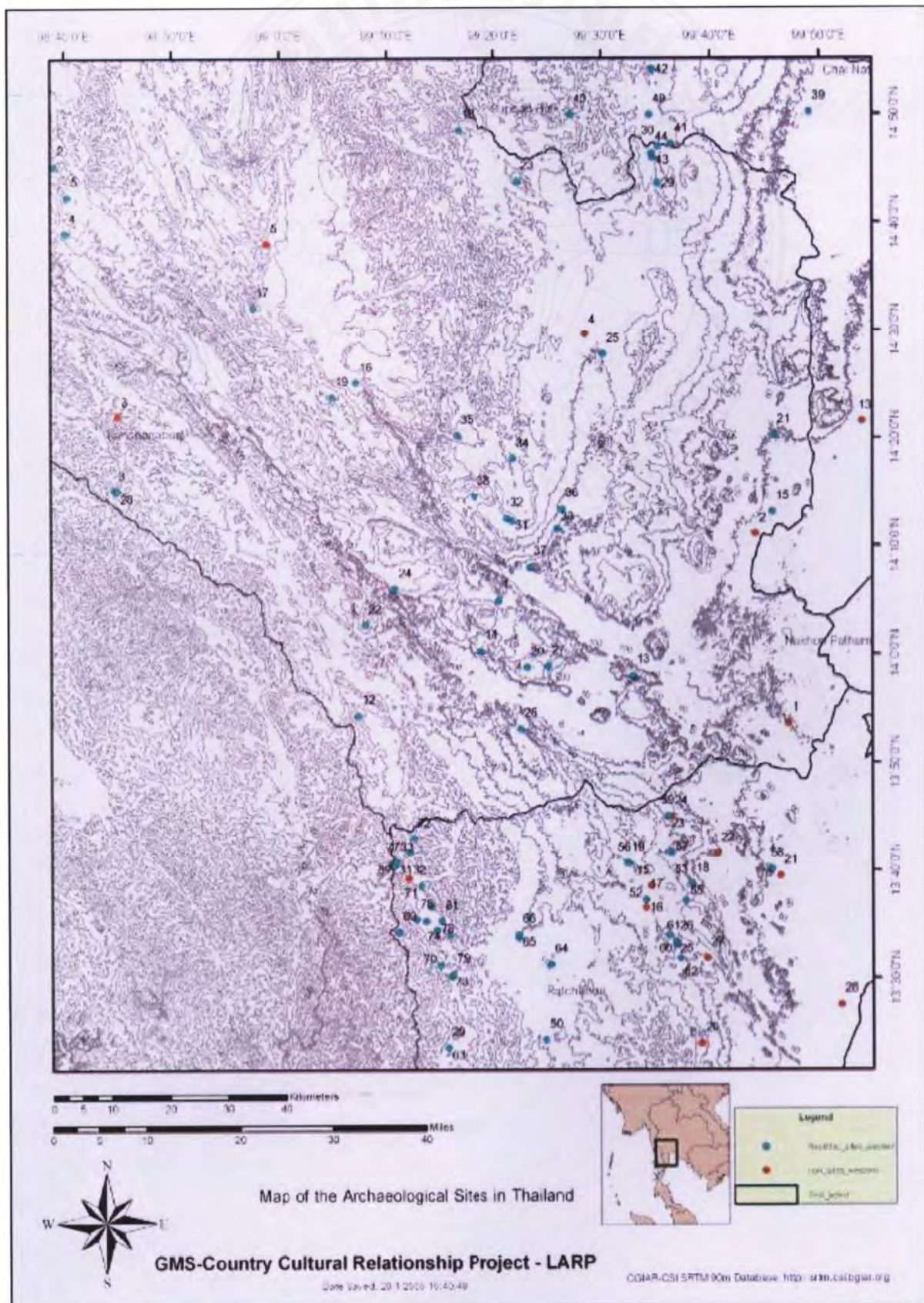
อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งเป็นวัตถุต่างถิ่นสามารถพบได้ในแหล่งที่มีกิจกรรมเกี่ยวข้องกับการค้าทางทะเลอย่างเข้มข้นเท่านั้น

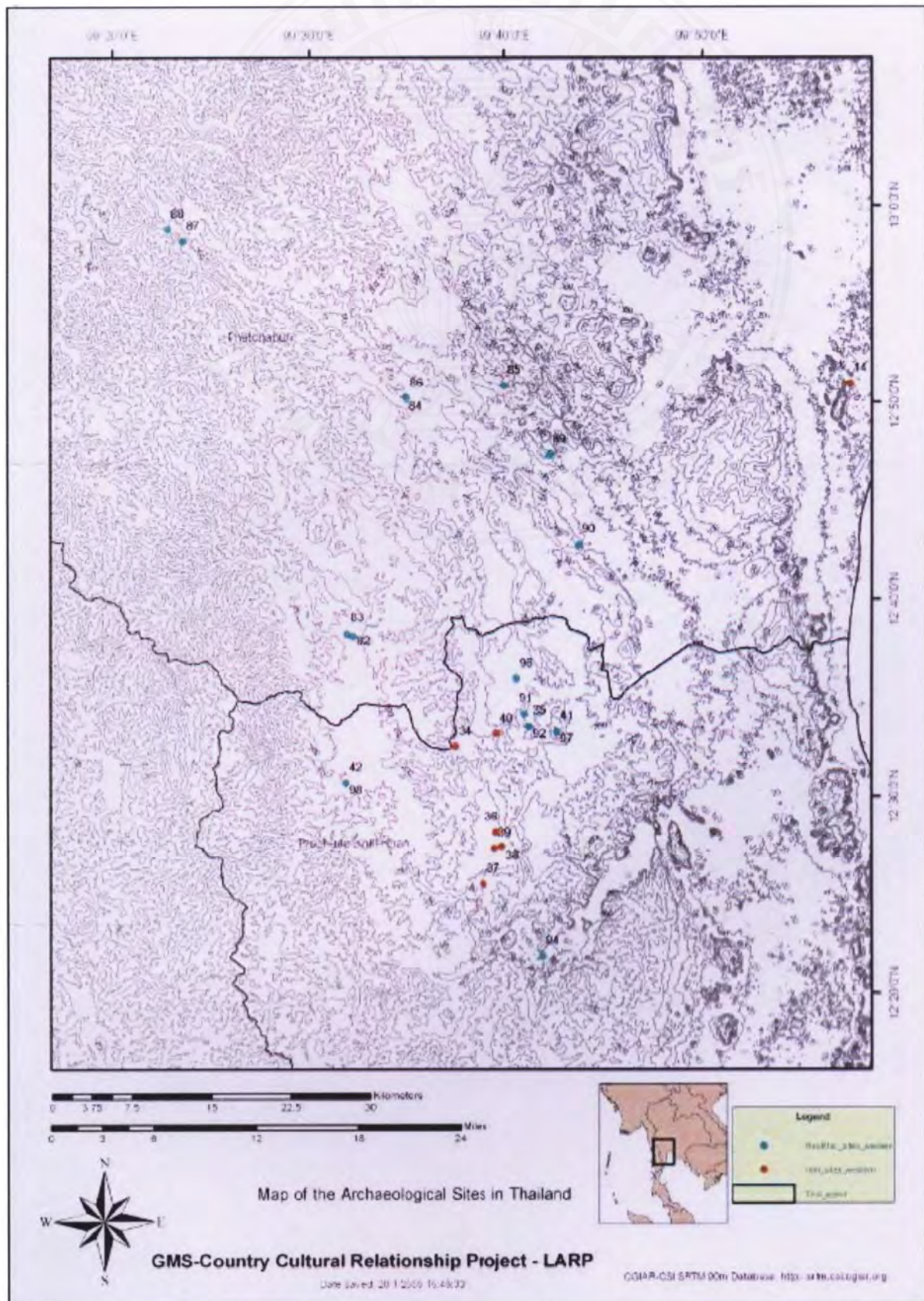
รูปที่ ๓.๑๖ สิ่งโตหินคาร์นีเลียน พบจากแหล่งโบราณคดีบ้านดอนตาเพชร

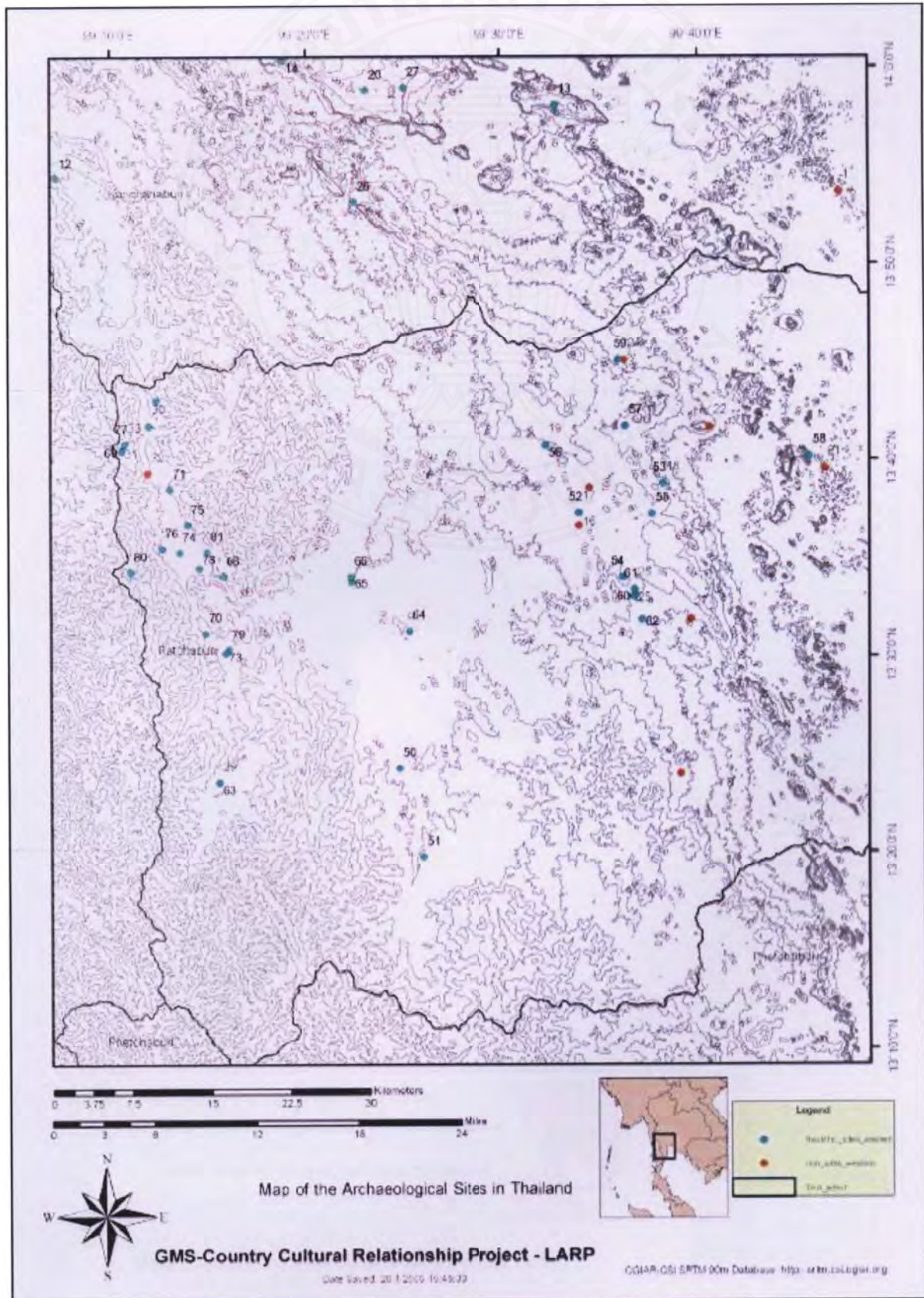
รูปที่ ๓.๑๗ เซิงเทียนสำริด (Knob Ware) พบจากแหล่งโบราณคดีบ้านดอนตาเพชร

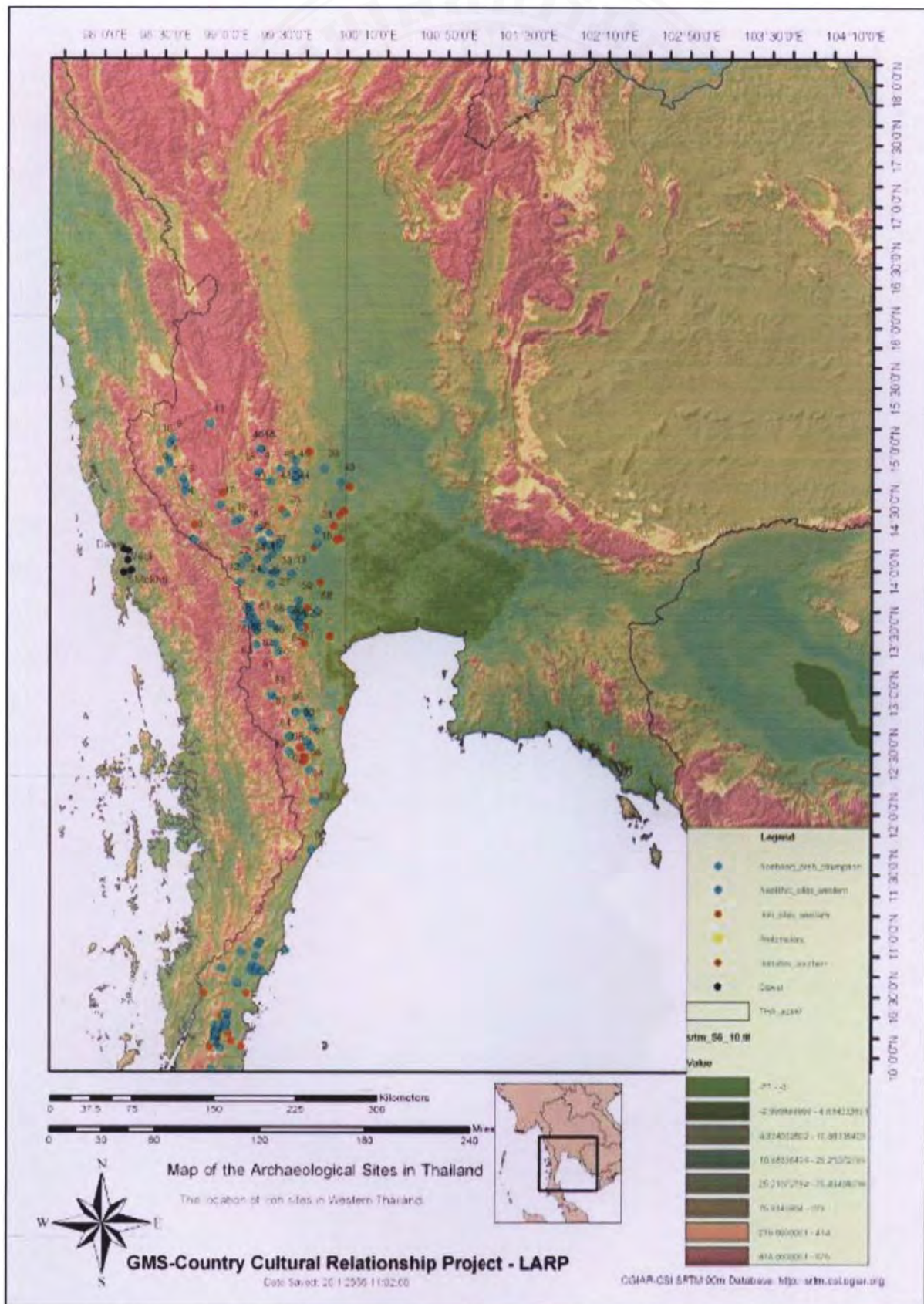
แผนที่ ๓.๑๕ แสดงตำแหน่งแหล่งโบราณคดีในเขตจังหวัดกาญจนบุรี จังหวัดราชบุรี จุดสีฟ้าคือแหล่งสมัยหินใหม่ จุดสีแดงคือแหล่งสมัยเหล็ก

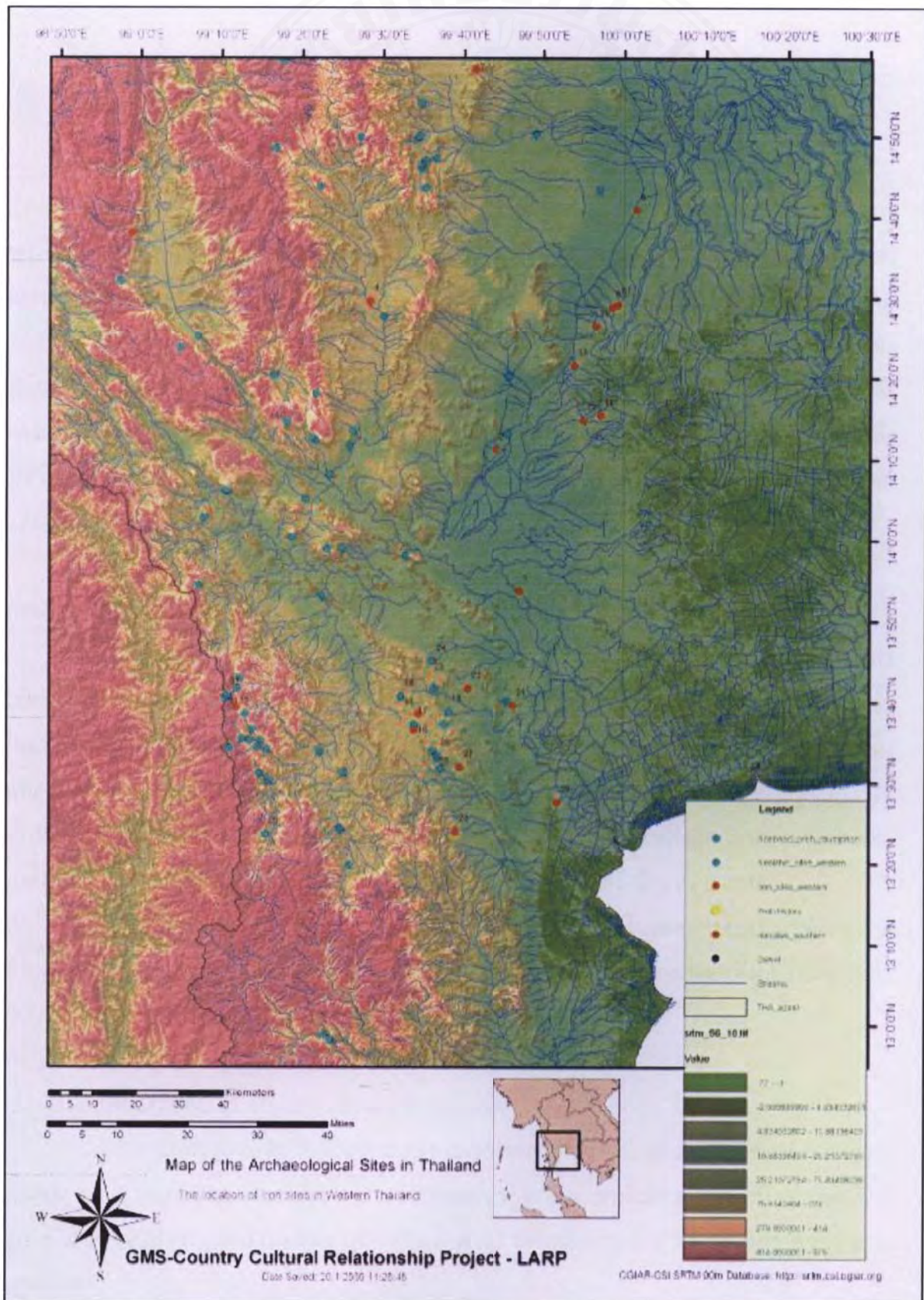
แผนที่ ๓.๑๖ แสดงตำแหน่งแหล่งโบราณคดีในเขตจังหวัดราชบุรี เพชรบุรี จุดสีฟ้าคือแหล่งสมัยหินใหม่ จุดสีแดงคือแหล่งสมัยเหล็ก

แผนที่ ๓.๑๗ แสดงตำแหน่งแหล่งโบราณคดีในเขตจังหวัดราชบุรี จุดสีฟ้าคือแหล่งสมัยหินใหม่ จุดสีแดงคือแหล่งสมัยเหล็ก

แผนที่ ๓.๑๘ แสดงตำแหน่งแหล่งโบราณคดีในเขตภาคตะวันตก จุดสีฟ้าคือแหล่งสมัยหินใหม่ จุดสีแดงคือแหล่งสมัยเหล็ก

แผนที่ ๓.๑๙ แสดงตำแหน่งแหล่งโบราณคดีในเขตภาคตะวันตก ภาคกลาง จุดสีฟ้าคือแหล่งสมัยหินใหม่ จุดสีแดงคือแหล่งสมัยเหล็ก

บทที่ ๔

พัฒนาการทางวัฒนธรรมและความเชื่อมโยงระดับอนุภูมิภาค

ข้อมูลใหม่ซึ่งได้นำเสนอรายละเอียดไปแล้วในเนื้อหาบทที่ ๓ ที่ผ่านมา จะเห็นข้อมูลหลักฐานทางโบราณคดีทั้งหมดได้มาจากการสำรวจรวบรวมผลในเชิงปริมาณในพื้นที่กว้าง ซึ่งเกือบทุกแห่ง โดยเฉพาะในจังหวัดชุมพรเป็นแหล่งที่มีการลักลอบขุดทำลายทำให้สามารถเห็นแนวโน้มการปรากฏของหลักฐานในแต่ละแห่งในภาพรวมที่เป็นแบบแผนมากพอที่จะสังเกตขอบเขตการมีอยู่ของหลักฐานในแต่ละช่วงสมัยและในแต่ละพื้นที่ว่าเริ่มต้นและสิ้นสุดเมื่อใดและมีขอบเขตการกระจายตัวครอบคลุมพื้นที่กว้างขวางเพียงใด มากกว่านั้นอาจนำผลการสังเกตการณ์ดังกล่าวนี้มาอภิปรายถึงปัจจัยผลกระทบอันเป็นสาเหตุให้ปรากฏหลักฐานนั้น ๆ และส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมหรือไม่ อย่างไร

ก่อนประวัติศาสตร์

การสำรวจในเขตจังหวัดชุมพรได้เข้าถึงเพียงผา ถ้ำ ศาสนสถาน เป็นจำนวนทั้งสิ้น ๔๕ แห่ง ได้พบแหล่งโบราณคดีที่ยังไม่เคยมีการสำรวจมาก่อนหน้านี้เลยเป็นจำนวน ๗๘ แห่ง และได้สำรวจซ้ำในแหล่งที่เคยมีการสำรวจมาก่อนแล้วเพื่อบันทึกข้อมูลตำแหน่งที่ตั้งและรายละเอียดองค์ประกอบของแหล่งโบราณคดีเพิ่มเติมเป็นจำนวน ๑๔ แห่ง จากจำนวนทั้งหมดมี ๓ แห่งที่ไม่พบหลักฐานการใช้พื้นที่ของมนุษย์ในอดีต โดยแหล่งโบราณคดีทั้งหมดที่สำรวจในครั้งนี้เป็นแหล่งยุคก่อนประวัติศาสตร์ ๘๓ แห่ง ยุคประวัติศาสตร์สมัยอยุธยา ๓ แห่งและสมัยรัตนโกสินทร์ จำนวน ๖ แห่ง

แหล่งยุคก่อนประวัติศาสตร์ในเขตนี้หลักฐานที่น่าสนใจ อาทิ ในเขตบ้านทอนพงษ์ หมู่ที่ ๓ ตำบลปังหวาน อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร พบแหล่งโบราณคดีบ้านคลองเหนกตั้งอยู่ริมถนนทางหลวงสาย ๔๐๐๖ (หลังสวน-ราชบุรี)

พบหลักฐานทางโบราณคดีชนิดเด่น คือ

- เครื่องมือหินประเภทขวานหินและขวานหินขัด
- เครื่องมือขวานหินขัดที่อยู่ในความครอบครองของนายวิรัตน์ แก้วกลิ่น มีขนาดความยาวทั้งหมด ๒๕.๗ เซนติเมตร ส่วนคมกว้าง ๗.๗ เซนติเมตร หนา ๑.๑ เซนติเมตร ส่วนบ่ามีความยาวข้างละ ๐.๘ เซนติเมตร และส่วนเดือย (สำหรับเข้าด้าม) มีความยาว ๓.๕ เซนติเมตร กว้าง ๓.๖ เซนติเมตร

- ภาชนะดินเผาลายเชือกทาบ

ถ้ำตาซี บ้านคลองน้อย หมู่ที่ ๕ ตำบลทุ่งกระยะ อำเภอสวี จังหวัดชุมพร

มีลักษณะเป็นโพรงถ้ำ เคยพบชิ้นส่วนกระดูกสัตว์เผาไฟเป็นจำนวนมาก ตลอดจนเคยมีคนนำเอาชิ้นส่วนกระดูกมนุษย์และกระดูกสัตว์ที่พบขึ้นไปไว้บนผนังและเพดานถ้ำ ในส่วนของบริเวณเพิงผาหินนั้นได้มีลึกลอบขุดหาโบราณวัตถุเมื่อ พ.ศ. ๒๕๕๐ ทำให้พบขวานหินขัดทั้งชนิดมีป่าและไม่มีป่าจำนวนหนึ่ง

ที่แหล่งนี้พบหลักฐานทางโบราณคดี เช่น

- เศษภาชนะดินเผา
- ชิ้นส่วนกระดูกสัตว์ประเภทวัว, ควาย, ค่างและชิ้นส่วนกรามแรด ทั้งนี้ พบชิ้นส่วนกระดูกสัตว์แบบเผาไฟเป็นจำนวนมาก
- ฟันสัตว์ประเภทเขี้ยวหมู เขี้ยวหมี
- ชิ้นส่วนกระดองเต่า
- เปลือกหอยทะเลและเปลือกหอยน้ำจืด
- ชิ้นส่วนกระดูกมนุษย์ส่วนกะโหลกศีรษะและฟัน (ฟันหน้าและฟันกราม)
- ลูกปัดแก้วสีเขียวและเหลือง ลูกปัดทองคำทั้งแบบกลมและแบน
- กำไลหิน
- ขวานหินขัดทั้งชนิดมีป่าและไม่มีป่า
- ซ่อนทำจากเปลือกหอย วัดขนาดความยาวได้ ๘.๒ เซนติเมตร กว้าง ๔ เซนติเมตร

แหล่งโบราณคดีถ้ำเขาสูงจะ ตั้งอยู่ในเขตบ้านเขาหลัก หมู่ที่ ๙ ตำบลครน อำเภอสวี จังหวัดชุมพร ปากถ้ำตั้งอยู่ในแนวทิศตะวันออกเฉียงเหนือ โดยอยู่สูงจากระดับพื้นผิวดินด้านนอกประมาณ ๕.๕๐ เมตร วัดขนาดปากถ้ำได้ ๔.๔๐ เมตร ภายในถ้ำมีโพรงถ้ำขนาดใหญ่เชื่อมต่อกับหลืบถ้ำขนาดเล็ก โดยในหลืบถ้ำขนาดเล็กไม่พบโบราณวัตถุใด ๆ วัดขนาดโพรงถ้ำจากปากถ้ำถึงสุดปลายถ้ำยาว ๑๕.๒๐ เมตร โพรงถ้ำมีขนาดความกว้าง ๑๖.๕๐ เมตร

หลักฐานทางโบราณคดี ได้แก่

๑. เศษภาชนะดินเผา
๒. ชิ้นส่วนกระดูกสัตว์และฟันสัตว์
๓. ลูกปัด
๔. ชิ้นส่วนหม้อสามขา
๕. หินลับขวานหิน
๖. หอยแครง จำนวน ๓ ชิ้น

แหล่งโบราณคดีบ้านรุ่งเรือง หมู่ที่ ๒๐ ตำบลละแม อำเภอละแม จังหวัดชุมพร อยู่ในเขตหุบเขาละแมซึ่งเป็นภูเขาดินที่มีลำห้วยขนาดเล็กไหลผ่านและตั้งอยู่บนแนวถนนดินลูกรังในซอยรุ่งเรือง ๕ ในอดีตบริเวณนี้เคยเป็นเส้นทางเดินเท้าข้ามเขตจากละแม-พะโต๊ะ-ระนอง โดยเคยพบรอยเท้าช้าง เมื่อมีการสร้างถนนสายนี้ขึ้นจึงทำให้พบหลักฐานทางโบราณคดีหลายประเภท ปัจจุบันมีชาวบ้านเข้ามาขุดหาโบราณวัตถุจำพวกลูกปัดจำนวนมาก ได้เก็บรักษาเศษภาชนะดินเผา ลูกปัดทองคำ ลูกปัดแก้วและลูกปัดหินอาเกต ชิ้นส่วนแผ่นโลหะสำริด นอกจากนี้ได้รับทราบข่าวว่าชาวบ้านแถบนี้ยังเคยพบชิ้นส่วนเครื่องมือเหล็กลักษณะคล้ายขวานและขอสับข้างด้วย

โบราณวัตถุสำคัญที่พบ ได้แก่

- เศษภาชนะดินเผา เนื้อหยาบ สีดำ
- ลูกปัดทองคำ ลูกปัดแก้ว ลูกปัดหินอาเกต
- ชิ้นส่วนแผ่นโลหะสำริด
- ชิ้นส่วนเครื่องมือเหล็กลักษณะคล้ายขวาน (มีรูเข้าด้าม)
- ขอสับข้าง

ตัวอย่างแหล่งโบราณคดีที่ยกเป็นตัวอย่าง เห็นได้ชัดเจนว่า บางแหล่งพบเฉพาะเครื่องมือหินในปริมาณสูงมากพบอย่างเป็นกลุ่มก้อน เครื่องมือตามรูปแบบที่พบจัดเป็นตัวแทนของเครื่องใช้ในสมัยหินใหม่ซึ่งมีรูลักษณะขนาดใหญ่เป็นแบบพิเศษที่พบเฉพาะในภาคใต้ของประเทศไทย และที่นี่เป็นแหล่งเดียวในประเทศไทยเช่นกันที่พบว่าเครื่องมือแบบพิเศษถูกวางกองรวมกันในสภาพสมบูรณ์นับร้อย ๆ ชิ้นบนพื้นที่ราบระหว่างหุบเขา ใกล้คลองเหินซึ่งเป็นลำน้ำสายสำคัญในย่านนี้ จึงมีความเป็นไปได้ว่าแหล่งอาจเป็นสถานที่รวบรวมเพื่อแจกจ่ายไปยังชุมชนสมัยหินใหม่ที่อยู่โดยรอบ แต่น่าเสียดายว่า แหล่งถูกทำลายล้างทั้งหมดมาเป็นระยะเวลาเกินกว่า ๔๐ ปี จึงไม่สามารถตรวจสอบว่าที่แหล่งนี้เกี่ยวเนื่องกับขั้นตอนการผลิตหรือเป็นศูนย์กลางการผลิตหรือไม่

มีแหล่งโบราณคดีจำนวนหลายแห่งมีลักษณะเป็นแหล่งถ้ำ เฟิงผา ที่มีโบราณวัตถุหลายรายการระบุได้ว่าเป็นสิ่งของต่างสมัยพบรวมในแหล่งเดียวกัน อาทิ ชิ้นส่วนและภาชนะดินเผาแบบสามขา เครื่องมือหินขัด ในสมัยหินใหม่ และกลุ่มเครื่องประดับประเภทลูกปัดแก้ว และหินสี ทั้งอาเกตและคาร์เนเลียน ซึ่งจัดอยู่ร่วมสมัยเหล็ก เช่นแหล่งโบราณคดีถ้ำตาซี แหล่งโบราณคดีถ้ำเขาสูงนี้ โดยได้พบว่าแหล่งที่ปรากฏหลักฐานลักษณะนี้มีเป็นจำนวนมากถึงร้อยละ ๔๓.๑๕ จากจำนวนที่สำรวจทั้งหมด ซึ่งชี้ให้เห็นว่าแบบแผนการอยู่อาศัยยังนิยมอยู่ต่อเนื่องในถิ่นฐานเดิม แต่ยังได้พบว่ามีบางแหล่ง ได้แก่ แหล่งโบราณคดีบ้านรุ่งเรืองกลับพบเฉพาะหลักฐานของคนในสมัยเหล็กเพียงสมัยเดียว ตามหลักฐานที่พบเป็นลูกปัดทองคำ ลูกปัดแก้ว หิน เศษเครื่องใช้สำริด และเครื่องมือเหล็ก ซึ่งเปรียบเทียบกับได้กับแหล่งโบราณคดีเขาสามแก้ว อำเภอมือง จังหวัดชุมพร ซึ่งอยู่ห่างไปทางทิศเหนือ

และที่น่าสนใจคือปริมาณความหนาแน่นของวัตถุที่พบจำนวนมากและพบเป็นขอบเขตแคบ ๆ บนพื้นที่สูงทางตอนใต้ของจังหวัด ทำให้สันนิษฐานว่าเป็นเส้นทางเดินทางติดต่อภายในระหว่างแหล่ง ซึ่งสามารถเชื่อมไปถึงพื้นที่จังหวัดระนองและสุราษฎร์ธานี และการสำรวจในพื้นที่ใกล้เคียงกันยังไม่พบแหล่งในสมัยหินใหม่บนพื้นที่สูงนี้เลยแม้แต่แหล่งเดียว

การสำรวจในพื้นที่ติดต่อกันลงมาด้านทิศใต้ในเขตจังหวัดสุราษฎร์ธานี สำรวจทั้งสิ้น ๑๑๒ แห่ง ทั้งหมดเป็นแหล่งโบราณคดี โดยสามารถค้นพบแหล่งโบราณคดีจำนวน ๕๒ แห่ง และสำรวจซ้ำ จำนวน ๖๐ แห่ง ทั้ง ๑๑๒ แห่ง สามารถแบ่งอายุสมัยออกเป็น แหล่งโบราณคดียุคก่อนประวัติศาสตร์ ๑๐๔ แห่ง แหล่งยุคประวัติศาสตร์ สมัยอยุธยา ๖ แห่ง และสมัยรัตนโกสินทร์ ๒ แห่ง เช่นเดียวกับในจังหวัดชุมพรซึ่งแหล่งโบราณคดีในยุคก่อนประวัติศาสตร์ยังสามารถค้นพบเป็นจำนวนมากหลายแห่งและสามารถพบได้ในหลากหลายภูมิภาคทั้งที่ราบ ที่สูงริมฝั่งน้ำ ถ้ำและเพิงผา ซึ่งไม่ห่างจากแหล่งน้ำเกินกว่า ๑,๕๐๐ เมตร ตัวอย่างแหล่งที่พบในเขตนี้ได้แก่

แหล่งโบราณคดีบ้านปากกา หมู่ที่ ๕ ตำบลคลองฉนวน อำเภอเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี อยู่บริเวณริมถนนเพชรเกษม (สะพานคลองฉนวน) เขตติดต่อระหว่างจังหวัดนครศรีธรรมราช มีลักษณะเป็นเนินดินขนาดใหญ่ริมคลองฉนวนและมีคลองฉนวนไหลผ่านทางด้านทิศเหนือ สภาพดินที่พบมีลักษณะเป็นดินร่วนปนทราย พบหลักฐานทางโบราณคดีประเภท ขวานหินมีบา ยาว ๔๔.๕ เซนติเมตร กว้าง ๑๒ เซนติเมตร ขุดพบที่ริมถนนสายเอเชีย (บริเวณริมคลองฉนวน) เครื่องมือหิน กะเทาะ หินเชิร์ตซ์ สภาพสมบูรณ์ ขนาดยาว ๑๘.๕ เซนติเมตร กว้าง ๔.๗ เซนติเมตร หนา ๑.๑ เซนติเมตร รูปแบบเดียวกับเครื่องมือหินขัดแบบบ้านทอนพงษ์ จังหวัดชุมพร

บ้านแม่ทะบน หมู่ที่ ๒๐ ตำบลประสงค์ อำเภอท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นเนินดินที่ลาดชันลงสู่ที่ราบและมีคลองแม่ทะไหลผ่านทางด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือประมาณ ๑๐๐ เมตร สภาพดินที่พบเป็นดินร่วนปนทราย พื้นที่ที่พบโบราณวัตถุนั้นถูกขุดเป็นหลุมรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าวัดขนาดความกว้างได้ ๓.๕๕ เมตร ยาว ๙.๘๘ เมตร ลึก ๑.๑๘ เมตร สำหรับโบราณวัตถุที่พบ ส่วนใหญ่เป็นชิ้นส่วนหม้อสามขาและเศษภาชนะดินเผาที่มีส่วนผสมของเม็ดกรวดทรายในปริมาณสูง

ถ้ำหินกรอก บ้านช่องลม หมู่ที่ ๔ ตำบลคลองศก อำเภอพนม จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นเพิงผาหินปูนขนาดกว้าง ๑๗.๓๙๖ เมตร หันหน้าทิศตะวันออกเฉียงใต้ เพดานเพิงผาส่วนนี้สูง ๗.๔๐ เมตร โดยเชื่อมต่อกับคูหาถ้ำขนาดเล็ก ขนาดลึก ๑๗.๖๙ เมตร บริเวณด้านหน้าของแหล่งห่างออกไปประมาณ ๑๐ เมตร มีลำห้วยขนาดเล็กซึ่งไหลออกมาจากภายในถ้ำอีกแห่งหนึ่งไหลผ่าน ระดับพื้นดินเพิงผาสูงกว่าระดับลำห้วยประมาณ ๓ เมตร จากการสำรวจบริเวณผิวดินพบเครื่องมือแกนหิน เครื่องมือหินขัดและชิ้นส่วนกระดูกสัตว์ นอกจากนี้ยังพบหินกรวดแม่น้ำจำนวนมากอีกด้วย

ถ้ำหอม บ้านควนสระ หมู่ที่ ๔ ตำบลไทรทอง อำเภอชัยบุรี จังหวัดสุราษฎร์ธานี อยู่บนภูเขาหินปูนลูกโดด ภายในแหล่งโบราณคดีถ้ำหอมมีลักษณะเป็นคูหาถ้ำขนาดใหญ่สามารถเดินเชื่อมต่อกับ

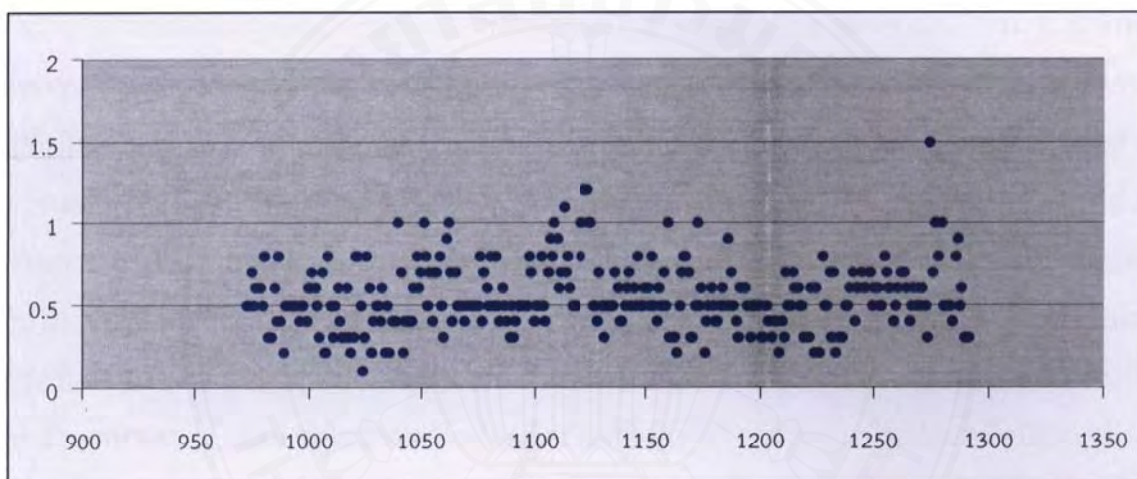
คูหาถ้ำขนาดย่อมหลายคูหาซึ่งมีปากคูหาถ้ำอีกด้านใต้ ปากถ้ำด้านหน้าหันหน้าทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ขนาดกว้าง ๗.๓๘ เมตร เพดานปากถ้ำขนาดสูง ๑๒.๑๘ เมตร ภายในคูหาถ้ำใหญ่กว้าง ๑๗ เมตร และลึก ๕๐ เมตร

พบหลักฐานทางโบราณคดี ได้แก่

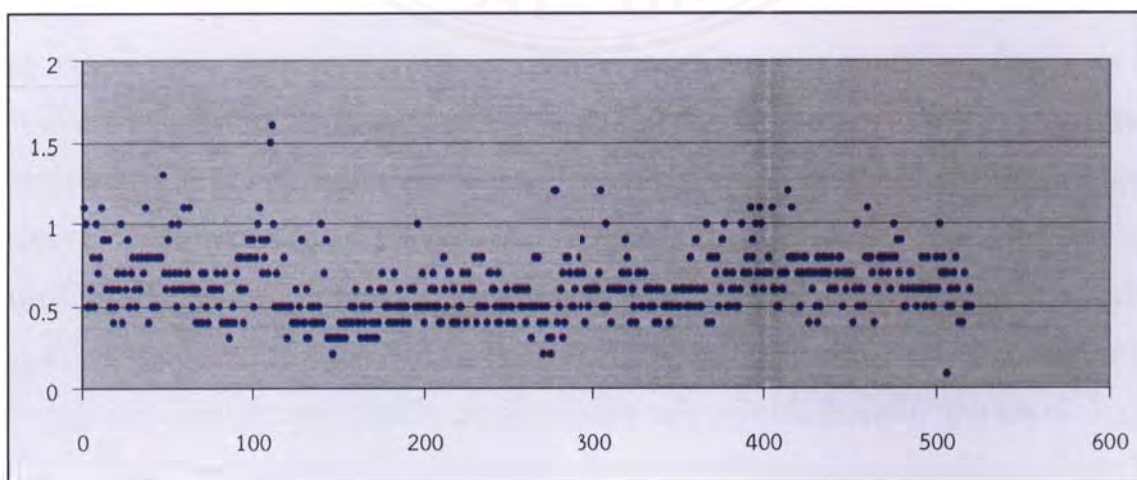
- เศษภาชนะดินเผาเนื้อหยาบ
- เครื่องมือสะเก็ดหิน
- ชิ้นส่วนหม้อสามขา
- ชิ้นส่วนพานดินเผา
- ขวานหินขัด
- ชิ้นส่วนกระดูกสัตว์

ถ้ำเขาชงโค บ้านคลองพิบูล หมู่ที่ ๗ ตำบลพรุไทย อำเภอบ้านตาขุน อยู่บนเขาชงโคซึ่งเป็นภูเขาหินปูนลูกโดด ตัวแหล่งตั้งอยู่สูงจากระดับพื้นดินด้านล่างประมาณ ๑๓ เมตร ด้านหน้าถ้ำมีลักษณะเป็นเพิงผาขนาด ๘.๓๐ x ๒๐.๑๙ เมตร ตัวถ้ำอยู่ลึกเข้าไปด้านในโดยตั้งอยู่สูงกว่าระดับพื้นเพิงผาประมาณ ๕ เมตร ปากถ้ำมีขนาดกว้าง ๙.๔๙ เมตร หันหน้าทางทิศตะวันตก เพดานปากถ้ำสูง ๘.๖๒ เมตร ภายในถ้ำกว้าง ๙.๒๘ เมตร และลึก ๒๑.๒๙ เมตร พบหลักฐานทางโบราณคดี ได้แก่

- ภาชนะดินเผาเนื้อหยาบ
- เศษภาชนะดินเผาเนื้อหยาบ
- ชิ้นส่วนหม้อสามขา
- ชิ้นส่วนกระดูกมนุษย์และฟันมนุษย์
- ชิ้นส่วนกระดูกสัตว์ ฟันสัตว์และเขาสัตว์
- เครื่องมือแกนหิน
- ชิ้นส่วนขวานหิน
- หินกรวดแม่น้ำที่มีร่องรอยการใช้งาน

แผนภูมิ ๔.๑ ความหนาของเนื้อเศษภาชนะดินเผาพบจากจังหวัดชุมพร

แผนภูมิ ๔.๒ ความหนาของเนื้อเศษภาชนะดินเผาพบจากจังหวัดสุราษฎร์ธานี

หลักฐานประเภทเศษชิ้นส่วนภาชนะดินเผาจัดเป็นโบราณวัตถุแบบสามัญ สามารถพบได้เกือบทุกแหล่งโบราณคดีที่สำรวจในสองจังหวัด ในสมัยวัฒนธรรมนี้ภาชนะดินเผาเป็นประติษฐานกรรมของมนุษย์ที่บ่งชี้ระดับขั้นทางเทคโนโลยีโดยเฉพาะความสามารถในการควบคุมอุณหภูมิ การจัดหาดิน วัสดุดิบ การเตรียมดินเพื่อนำมาขึ้นรูปภาชนะก่อนการเผา รวมทั้งงานตกแต่งลวดลายบนผิวภาชนะซึ่งบางลวดลาย และลักษณะทั่วไปของภาชนะสามารถให้ข้อมูลแหล่งผลิตและช่วงระยะเวลาความนิยมจนสามารถกำหนดอายุแหล่งโบราณคดีที่พบภาชนะดินเผาแบบนั้น ๆ หรือลวดลายนั้น ๆ ได้ เช่น ภาชนะดินเผาแบบรูเลตต์ ภาชนะดินเผาลายกตจุดในเส้นคู่ขนานดังรายละเอียดในบทที่ ๒ หรือลายเขียนสีแบบบ้านเชียง เป็นต้น

จำนวนตัวอย่างเศษภาชนะดินเผาที่พบจากการสำรวจและนำมาศึกษานั้นมีปริมาณมากพอต่อการศึกษาเอกลักษณ์ของวัตถุซึ่งอาจนำไปสู่การตรวจสอบเอกลักษณ์เฉพาะของแหล่งในระดับภาคต่อไปในอนาคต แต่การสำรวจข้อมูลขั้นต้นยังไม่พบรูปแบบการตกแต่งด้วยลวดลายพิเศษ เป็นชิ้นส่วนภาชนะดินเผาเนื้อดินซึ่งเผาด้วยอุณหภูมิต่ำ สามารถจำแนกเป็นส่วนต่าง ๆ ของภาชนะ ได้แก่ ส่วนปากภาชนะ ลำตัว และฐาน ในบางแหล่งซึ่งตั้งอยู่ในที่สูงริมคลองคือ บ้านแม่ทะบน ได้พบว่าเนื้อดินของภาชนะที่หยาบมากแทรกด้วยเม็ดกรวดขนาดใหญ่และเนื้อภาชนะหนามากกว่า ๑ เซนติเมตร อาจสัมพันธ์กับดิน ฤ ที่ตั้งแหล่งที่นำมาใช้ปั้นโดยแทบไม่มีการเตรียมดินคัดกรองเพื่อให้เนื้อดินบั่นละเอียดสม่ำเสมอขึ้นเลย แต่ไม่ว่าจะอย่างไรผลิตภัณฑ์ที่ทำสำเร็จยังออกมาในแบบสมัยนิยมเหมือนแหล่งอื่นคือ ภาชนะแบบสามขา

โดยทั่วไปตัวอย่างเศษภาชนะดินเผาจากแหล่งที่สำรวจพบมีวิธีการผลิตอยู่ในเกณฑ์ดี ตามแผนภูมิทั้งสองเป็นข้อมูลดิบซึ่งยังไม่ได้หาค่าเฉลี่ย แต่พอจะเห็นว่าเนื้อภาชนะดินเผามีความหนาที่ประมาณ ๐.๔-๐.๘ เซนติเมตร และหนาแน่นอยู่ที่ ๐.๕ เซนติเมตร ตัวอย่างจากสุราษฎร์ธานีมีความหนาของเนื้อภาชนะหลากหลายขนาดมากกว่าในขณะที่ชุมพรมีความหนาค่อนข้างใกล้เคียงกัน แต่ทั้งสองพื้นที่มีอยู่ไม่กี่แบบที่มีความหนามากกว่า ๑.๕ เซนติเมตร ซึ่งถือว่าหนามาก ตัวอย่างเศษภาชนะจากแม่ทะบนจัดอยู่ในกลุ่มนี้และบ่งชี้ว่าภาชนะดินเผาแบบสามขาเป็นเครื่องใช้ที่สามารถผลิตขึ้นเองในชุมชน ดังนั้นภาชนะดินเผาแบบมีขาหรือไม่มีขาที่พบ ณ แหล่งอื่น ๆ จึงเป็นเครื่องใช้ที่ผลิตขึ้นเองและเป็นสิ่งที่ทุกชุมชนจำเป็นต้องมี ในขณะที่เรายังตรวจไม่พบแหล่งที่เกี่ยวข้องในกระบวนการผลิตพื้นที่เผาภาชนะ แต่สันนิษฐานว่าพื้นที่การผลิตจำเป็นต้องอยู่บนพื้นที่ราบ โล่ง ไม่ห่างจากคลองลำธารมากจนเป็นอุปสรรคต่อการผลิต เช่นเดียวกับแหล่งผลิตเครื่องมือหินขัดที่บ้านทอนพงษ์ นั่นเอง

ข้อมูลทางโบราณคดีจากแหล่งที่ยกมาเป็นตัวอย่างรวมทั้งแหล่งอื่น ๆ ที่พบมีข้อมูลที่น่าสนใจคือ บางแหล่งพบเฉพาะเครื่องมือหิน แต่ไม่พบภาชนะดินเผาแบบสามขา บางแหล่งพบเครื่องมือสะเก็ดหินร่วมกับภาชนะดินเผาแบบสามขา ซึ่งกรมศิลปากรเคยเข้ามาทำการขุดค้นทางโบราณคดีเมื่อหลายปีที่ผ่านมาในยุคบุกเบิกและมีผลกำหนดอายุทางวิทยาศาสตร์ตามที่ได้รายงานแล้วแต่การศึกษา ยังไม่สามารถจัดรูปแบบการใช้เครื่องมือได้อย่างชัดเจนในบทก่อนหน้านี้ รวมทั้งยังไม่มีการศึกษาเพิ่มเติมเพื่อให้ได้ข้อมูลใหม่ ๆ มีความเป็นไปได้ว่าการทำงานในอนาคตภายในแหล่งโบราณคดีหลายแห่งในเขตนี้จะมีโอกาสค้นพบหลักฐานก่อนสมัยหินใหม่ ซึ่งอาจร่วมสมัยกับหลักฐานที่แหล่งโบราณคดีถ้ำหลังโรงเรียน จังหวัดกระบี่ซึ่งอยู่ในช่วงไพลสโตซีนตอนปลาย แหล่งโบราณคดีเหล่านี้ อาจเป็นได้ทั้งแหล่งอยู่อาศัยถาวรและใช้พักพิงชั่วคราวสิ่งที่มีกพบร่วมกันอยู่เสมอกับหลักฐานประเภทอื่นได้แก่ กระดุกสัตว์ เปลือกหอยน้ำจืดอาศัยในลำธารน้ำไหลช้าเป็นชนิดที่นำมาใช้เป็นอาหารได้ แต่ก็ได้พบเปลือกหอยแครงที่มีถิ่นที่อยู่ในเขตป่าชายเลนด้วย

นอกจากนั้นยังมีบางแหล่งที่น่าจะใช้เป็นฐานผลิตเครื่องมือแกนหินเนื่องจากได้พบหินกรวดแม่น้ำกระจายทั่วทั้งพื้นที่ห่างจากแหล่งน้ำประมาณ ๑ กิโลเมตร โดยไม่พบเศษภาชนะดินเผาปะปนอยู่เลย อย่างไรก็ตามการขุดค้นทางโบราณคดียังคงเป็นวิธีการเดียวในการศึกษาเพื่อกำหนดหน้าที่การใช้งานที่แน่นอนของแหล่งที่สำรวจพบทั้งหมด สิ่งที่น่าสนใจถัดมาคือทุกแหล่งในลักษณะเดียวกันนี้ทั้งที่อยู่ในเขตเทือกเขาลุ่มน้ำคลองสก หรือเขาลูกโดด เช่น ถ้ำถั่ว และแม่แตแหล่งในพื้นที่ราบ เช่นที่บ้านน้ำดำ บ้านแม่ทะบน อาจกล่าวได้ว่าไม่มีการพบเครื่องประดับประเภทลูกปัดอินโด-แปซิฟิก เครื่องมือหรือเครื่องมือเครื่องใช้ในสมัยเหล็กเลยแม้แต่แหล่งเดียว ซึ่งตามแบบแผนพัฒนาการทางวัฒนธรรมเมื่อมนุษย์ รู้จัก การเพาะปลูกเลี้ยงสัตว์ ผลิตและสะสมอาหาร การผลิตและใช้ภาชนะดินเผา ใช้เครื่องมือหินขัด ซึ่งทั้งภาชนะและเครื่องมือหินขัดอาจได้รับเทคนิค รูปแบบจากแหล่งอื่นซึ่งมีใช้กันทั่วทั้งทวีป แต่เห็นได้ชัดว่ามีการพัฒนาปรับปรุงรูปแบบเป็นขั้นทุติยภูมิจนเป็นเอกลักษณ์เพื่อให้เหมาะกับสภาพแวดล้อม นอกจากนี้การอยู่รวมกันเป็นชุมชนใหญ่ขึ้นมักเกิดขึ้นควบคู่กันด้วย ซึ่งเป็นการพัฒนาจากชุมชนเล็กๆ เพื่อยังชีพในสมัยที่เก่ากว่ามาเป็นสมัยที่เรียกว่า สมัยหินใหม่ ลำดับชั้นความเจริญถัดจากนี้โดยทั่วไปมนุษย์มีการพัฒนาทักษะทางเทคโนโลยีการถลุง หล่อผลิตและใช้เครื่องมือเครื่องประดับโลหะ ซึ่งก็จำแนกออกเป็นสมัยสำริด สมัยเหล็ก ตามลำดับพร้อม ๆ กับการติดต่อกับแหล่งอารยธรรมอื่น ๆ ในระยะเดียวกันนี้ แต่การวิจัยทางโบราณคดีในปัจจุบันได้ให้ข้อสรุปว่า พัฒนาการทางวัฒนธรรมตามแบบแผนดังกล่าวนั้นไม่แน่นอนเสมอไปในทุกแหล่ง ทุกภูมิภาค ดังมีตัวอย่างจากหลายแห่งที่ยังพึ่งพอนิเวศวิทยาแบบเดิมตราบเท่าที่ธรรมชาติยังอุดมสมบูรณ์ด้วยแหล่งทรัพยากรเพื่อดำรงชีพ ซึ่งจะเป็นกรณีศึกษาตัวอย่างให้กับมุมมองที่มีต่อข้อมูลในพื้นที่ภาคใต้ตอนบนด้วย

ข้อสังเกตที่สำคัญสำหรับการสำรวจในพื้นที่กว้างได้แก่ การค้นหาแหล่งโบราณคดีที่มีร่องรอยการอยู่อาศัยต่อเนื่องมาถึงสมัยเหล็ก ข้อมูลที่ได้ในปัจจุบันมักพบแหล่งก่อนประวัติศาสตร์ที่ถูกทิ้งร้างไปในสมัยหินใหม่ ในขณะที่เราได้พบแหล่งสมัยเหล็กเป็นจำนวนน้อยมากเมื่อเทียบกับพื้นที่จังหวัดชุมพรที่ห่างออกไปไม่กี่กิโลเมตรซึ่งที่นั่นเราได้พบหลักฐานของคนในสมัยเหล็กเป็นจำนวนมากบนผิวดินของแหล่งและกระจายอยู่ทั่วเกือบทั้งจังหวัดชุมพรและถ้ากระบวนการทับถมของหลักฐานทางโบราณคดีดำเนินไปอย่างปกติเราก็ควรได้พบหลักฐานของสมัยหินใหม่ในชั้นดินล่างลึกลงไป แต่ที่สุราษฎร์ธานีเรากลับพบข้อมูลของคนในสมัยหินใหม่ซึ่งมีอายุเก่าแก่กว่าเป็นจำนวนมากจากการสำรวจบนพื้นผิวดิน และบางส่วนที่ถูกขุดขึ้นมา ดังนั้นข้อมูลเท่าที่ได้ในปัจจุบันอาจกล่าวได้ว่าหลักฐานของประชากรส่วนใหญ่ในสมัยเหล็กที่ควรมีต่อเนื่องจากสมัยหินใหม่และคาบเกี่ยวกับยุคกึ่งก่อนประวัติศาสตร์นั้นสูญหายไปอย่างแทบจะไร้ร่องรอย แต่แหล่งโบราณคดีที่พบหลักฐานลูกปัดเครื่องประดับสำริด เครื่องมือเหล็กในเขตนี้ได้แก่บ้านหัววัง อำเภอพุนพินบนพื้นที่ราบลักษณะเป็น

ชุมชนขนาดเล็ก กับที่จ่องคร่อง ปลายแสง ของเขื่อนเขี้ยวหลาน ยังเป็นหลักฐานชี้ถึงการเคลื่อนเข้ามา อยู่อาศัยโดยไม่มี ความต่อเนื่องกับชุมชนก่อนหน้านั้น

ข้อสรุปจากผลการศึกษาจนถึงปัจจุบัน

๑. การสำรวจในพื้นที่จังหวัดชุมพรพบหลักฐานของคนสมัยโฮโลซีนตอนต้นหรือสมัยหินใหม่ มีหลักฐานประเภทเด่นคือ เครื่องมือหินขัดรูปแบบต่าง ๆ เช่น ขวานหินขัดแบบมีปาก ขวานหินขัดที่มี ขนาดยาว ภาชนะดินเผาแบบพิเศษที่เรียกว่าหม้อสามขาซึ่งมีรูปแบบแตกต่างจากแหล่งโบราณคดี บ้านเก่า จังหวัดกาญจนบุรีทั้งรูปแบบ และเทคนิคการประกอบขาเข้ากับภาชนะ นอกจากนี้ยังพบ หลักฐานของมนุษย์ต่อเนื่องมาจนถึงสมัยเหล็กซึ่งในภูมิภาคอื่นกำหนดอายุตั้งแต่ประมาณ ๒,๕๐๐ ปี เป็นต้นมาโดยพบหลักฐานเด่นได้แก่ ลูกปัดหิน ลูกปัดแก้ว เครื่องประดับสำริด เป็นต้น

๒. การสำรวจในเขตจังหวัดสุราษฎร์ธานี พบหลักฐานมนุษย์ในสมัยโฮโลซีนตอนต้น มี หลักฐานประเภทเด่นคือ เครื่องมือหินขัดประเภทต่าง ๆ ภาชนะดินเผาแบบสามขา และยังพบว่า แหล่งโบราณคดีหลายแห่งปรากฏการใช้เครื่องมือแกนหิน และเครื่องมือสะเก็ดหิน แหล่งโบราณคดีที่ สำรวจพบตามถ้ำของเขานินปูนมักถูกขุดรบกวนทำให้เครื่องมือหินกะเทาะ สะเก็ดหินที่มีรอยใช้งาน ค้อนหิน ขวานหินขัดถูกขุดขึ้นมากองรวมกัน สอดคล้องกับผลการขุดค้นที่ถ้ำเบื่องแบบและถ้ำปากอม ที่พบหลักฐานการใช้เครื่องมือหลายหลายประเภทในชั้นวัฒนธรรมเดียว แต่การสำรวจไม่สามารถ ศึกษาได้จนถึงขั้นจำแนกสมัยทางวัฒนธรรมของแหล่งโบราณคดีนั้น ๆ ได้

๓. ลำดับวิวัฒนาการทางเทคโนโลยีการผลิตเครื่องมือหินยังคงสืบสานต่อไปว่าในภาพรวมแล้ว ชุมชนก่อนประวัติศาสตร์ในภาคใต้มีวิวัฒนาการการผลิตเครื่องมือจากรูปแบบที่หายไปถึงรูปแบบ ประณีตสอดคล้องกับลำดับขั้นความเจริญทางสังคมหรือไม่ หรือแท้ที่จริงในสมัยหนึ่ง ๆ มนุษย์ สามารถออกแบบและเลือกใช้เครื่องมือได้หลายประเภท ดังตัวอย่างจากถ้ำเบื่องแบบในสมัย โฮโลซีนตอนต้นได้พบการใช้เครื่องมือหินกะเทาะและเครื่องมือหินขัดร่วมกับเครื่องมือสะเก็ดหิน ซึ่ง ขัดแย้งกับถ้ำเขาซู้ซันและเขาเผ่า ๕ ในชั้นดินบนซึ่งมีการใช้เครื่องมือหินขัดเพียงประเภทเดียว แล้ว อะไรคือปรากฏการณ์ทางสังคมแบบสามัญในบริเวณภาคใต้ตอนบน

๔. มีแนวโน้มที่จะมีการสำรวจพบแหล่งโบราณคดีในพื้นที่ราบมากขึ้นและเป็นแหล่งที่มีอายุ ร่วมสมัยกับแหล่งสมัยโฮโลซีนตอนต้นที่พบตามถ้ำเพิงผาเขานินปูน

๕. การสำรวจในเขตจังหวัดสุราษฎร์ธานีไม่ปรากฏว่ามีแหล่งสมัยเหล็กหนาแน่นเท่ากับที่พบ ในแถบจังหวัดชุมพรซึ่งทั้งสองโซนตัวแหล่งมีสภาพการถูกรบกวนแบบเดียวกัน ข้อมูลเท่าที่ได้รับ รายงานสรุปได้ว่าแหล่งในชุมพรถูกทิ้งร้างในช่วงวัฒนธรรมสมัยเหล็ก และแหล่งในจังหวัดสุราษฎร์- ธานีถูกทิ้งร้างไปในช่วงวัฒนธรรมสมัยหินใหม่

๖. คำถาม อะไรเป็นปัจจัยที่ทำให้ชุดข้อมูลทางโบราณคดีในสองพื้นที่แตกต่างกัน และ ประชากรสมัยเหล็กที่ควรมีในเขตสุราษฎร์ธานีเช่นเดียวกับชุมชนนั้นหายไปไหน

ตารางที่ ๔.๑ แสดงยุคสมัยของแหล่งโบราณคดีที่พบในภาคใต้

ยุค/สมัย	แหล่ง	ค่าอายุ
โพลสโตซีนตอนปลาย	ถ้ำหลังโรงเรียน จ.กระบี่	38000-27000 BP
โฮโลซีนตอนต้น-สมัยหินใหม่	- ถ้ำหลังโรงเรียน ชั้นวัฒนธรรม II	10000-6000 B.P.
สมัยหินใหม่	- ถ้ำเขื่องแบบ	6500-4500 B.P.
	- เขาเต่า ๕ ชั้นวัฒนธรรม II	
	- เขาซี้ซัน ปากอม	
	- แหล่งที่สำรวจพบใหม่ในชุมพร	
	- แหล่งพบใหม่ในสุราษฎร์ธานี	
	- ถ้ำหมอเขียว	
สำริด	-	-
เหล็ก	- เขาสามแก้ว จ.ชุมพร	2400-2200/2000 B.P.
	- ภูเขาทอง จ.ระนอง	2100-1800 B.P. (Re.
	- บ้านรุ่งเรือง จ.ชุมพร	D.)*
	- แหล่งพบใหม่ในชุมพร	

* (Re.D.); กำหนดอายุโดยวิธีการเปรียบเทียบ

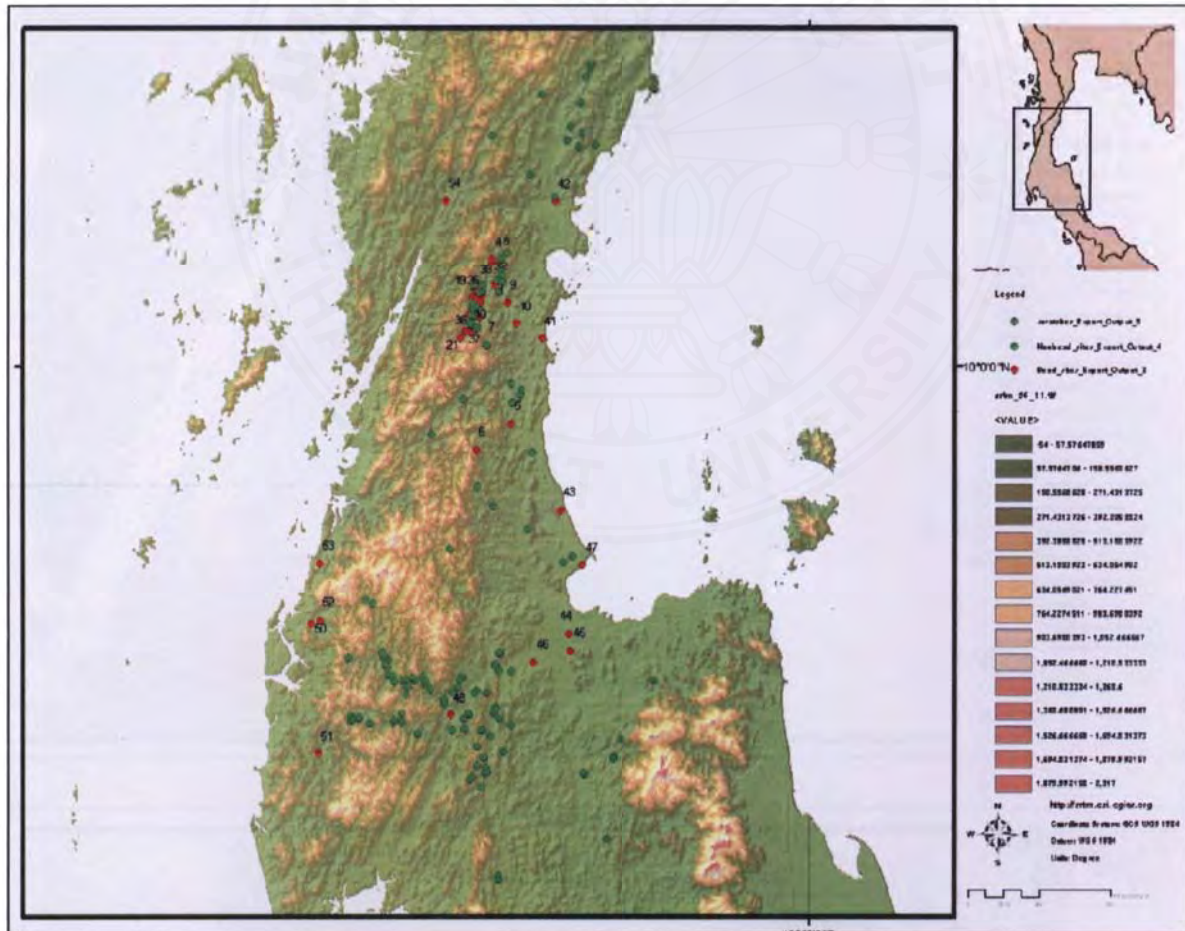
ตารางที่ ๔.๒ แสดงพัฒนาการทางวัฒนธรรมตามหลักฐานที่พบในภาคใต้

Upper Pleistocene	Early Holocene	Iron
	Neolithic	
- Core tool	- Core Tool	- Bead
- Flake	- Flake	- Bronze Drum
- Scrapper	- Adze	- Iron Tool
- Camp Site	- Tripod Pot	- Exchange network
	- Camp Site	- Habitation site
	- Habitation Site	- Village
		- Migration

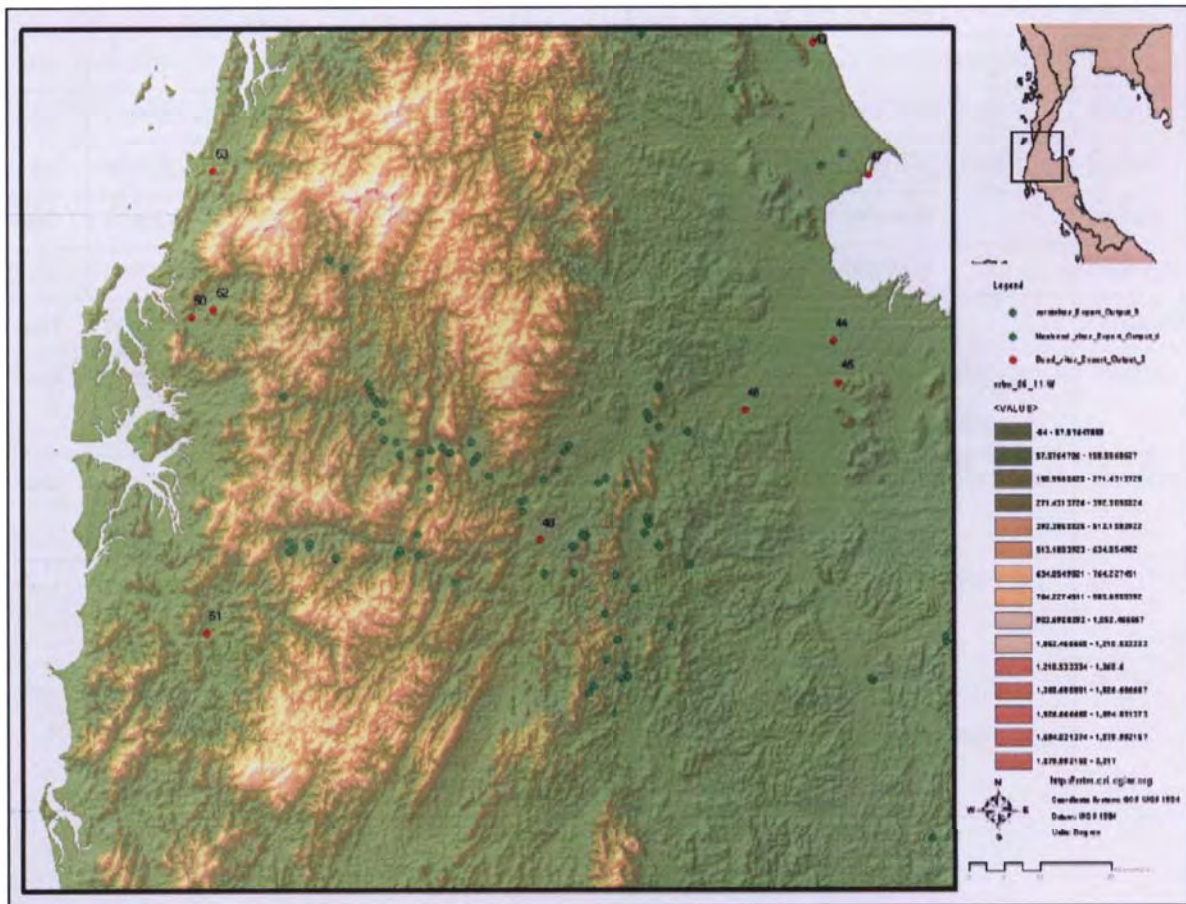
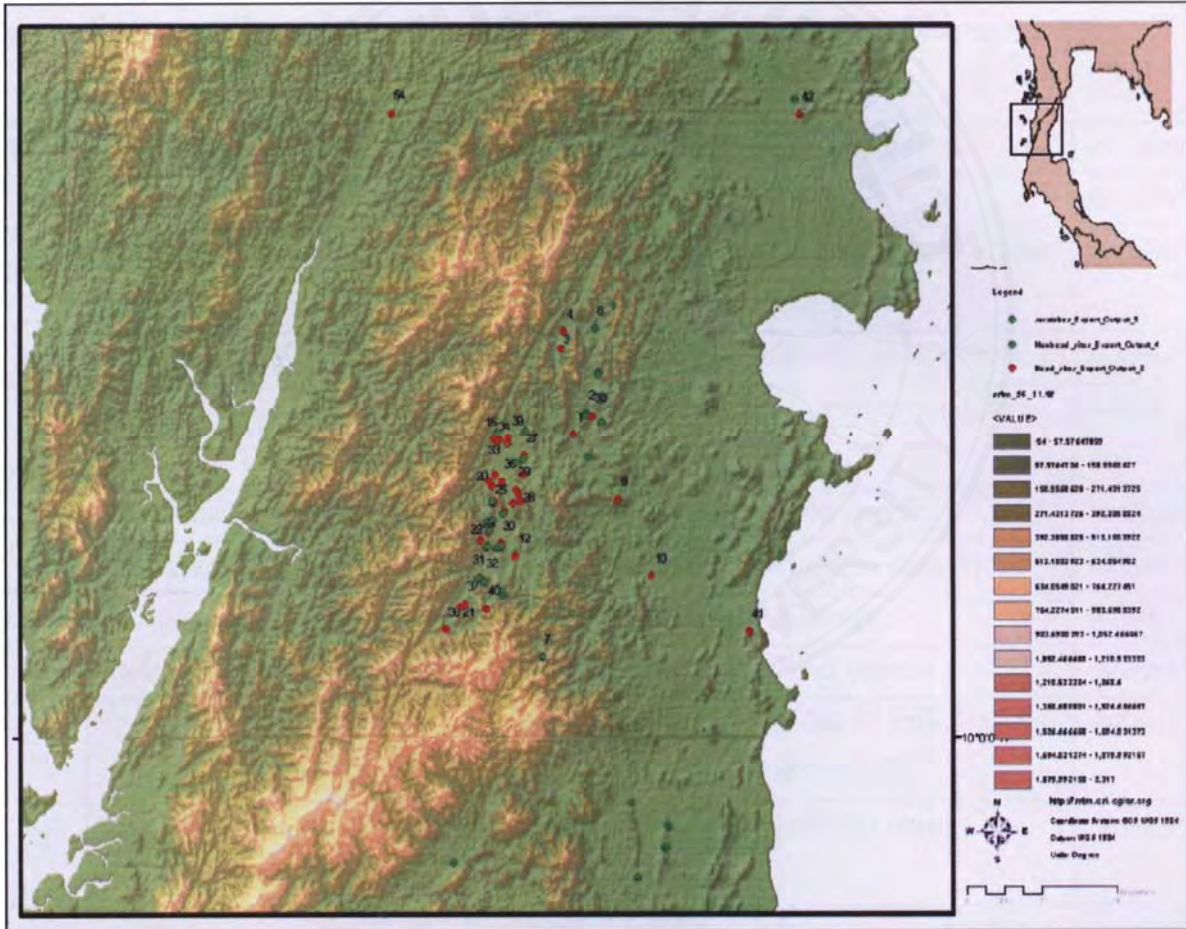
ตารางทั้งสองข้างต้นเป็นการจำแนกให้เห็นว่าในแต่ละยุคสมัยทางโบราณคดี ได้ปรากฏแหล่งใดขึ้นมา และแหล่งนั้น ๆ มีอายุกี่ปีมาแล้ว พร้อมกับแสดงองค์ประกอบของข้อมูลทางโบราณคดีในแต่ละยุคสมัยตั้งแต่แหล่งโบราณคดีถ้ำหลังโรงเรียนที่ค้นพบร่องรอยของมนุษย์ที่เก่าแก่ที่สุดถึงปลายไพลสโตซีนแห่งหนึ่งในภาคใต้ของประเทศไทย ซึ่งมีผลการตรวจสอบยืนยันจากแหล่งเขาเต่า ๕ ในชั้นวัฒนธรรมที่ ๒ และถ้ำหมอเขียว จังหวัดกระบี่ และใช้แหล่งเป็นที่พักพิงชั่วคราวในสมัยแรกและเป็นแหล่งอยู่อาศัยในสมัยต้นโฮโลซีน แต่ข้อมูลเกี่ยวกับมนุษย์ในยุคนี้ไม่ได้มีเพิ่มเติมและก้าวหน้าไปมากกว่านี้รวมทั้งยังไม่ได้มีการศึกษาในพื้นที่อื่น ๆ เพื่อหาหลักฐานเพิ่มเติม หลักฐานที่พบจากการขุดค้นที่ถ้ำเบื้องแบบ เขาชีชัน และถ้ำปากอมซึ่งมีที่ตั้งแหล่งอยู่ในใจกลางพื้นที่สำรวจมีความสอดคล้องกันเป็นอย่างดีกับอีกหลายแหล่งที่ค้นพบซึ่งเราได้ทราบว่า เป็นชุมชนใหญ่ที่พบหลักฐานกระจายในพื้นที่กว้างและมีแบบแผนการใช้ชีวิตที่ไม่แตกต่างกันมากจากรูปแบบวัตถุทางวัฒนธรรมที่ค้นพบและการอยู่อาศัยดูเหมือนจะหยุดลงในช่วงนี้ อย่างไรก็ตามในแหล่งโบราณคดีที่ปรากฏหลักฐานต่อเนื่องมาในสมัยเหล็กในจังหวัดชุมพร ได้มีการศึกษาวิจัยอีกครั้งและมีผลการกำหนดอายุทางวิทยาศาสตร์ที่แหล่งโบราณคดีเขาสามแก้วย้อนไปเกือบถึงต้นพุทธกาล แต่ประเด็นสำคัญ คือ การสำรวจที่ผ่านมาและในปัจจุบันยังไม่พบแหล่งโบราณคดีสมัยสำริดแม้แต่แหล่งเดียวตามแบบที่พบในภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย สอดคล้องกับ นางคราญ สุขสม (๒๕๔๕) เสนอว่าพัฒนาการทางสังคมในภาคใต้เป็นแบบก้าวกระโดด สภาพภูมิประเทศแบบเทือกเขา ที่สูงทำให้กลุ่มชนแถบนี้เป็นสังคมปิด การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมเกิดขึ้นอย่างช้า ๆ จนกระทั่งมีการติดต่อกับชุมชนพื้นทะเล ดังนั้นพัฒนาการทางวัฒนธรรมจึงไม่เป็นไปในแนวเส้นเดียวกับเขตภาคพื้นทวีป ซึ่งดูเหมือนว่าประชากรส่วนใหญ่ในช่วงโฮโลซีนหรือสมัยหินใหม่ยังคงพึงพอใจกับวิถีการดำรงชีพแบบเดิมและมีการใช้เครื่องมือหินหลายประเภททั้งเครื่องมือหินขัดอันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะคาบสมุทร เครื่องมือสะเก็ดหินและมีการผลิตภาชนะดินเผาแบบสามขาหลากหลายขนาดตั้งแต่มาละเอียดขึ้นมา

คาดหมายกันค่อนข้างแน่นอนว่าหลักฐานสมัยเหล็กหรือบรรดาลูกปัดนั้นเกิดขึ้นพร้อม ๆ กับการติดต่อกับชุมชนพื้นทะเล ซึ่งคงเป็นกลุ่มชนแถบอินเดี เบงกอล แต่อย่างไรก็ตามผลการกำหนดอายุทางวิทยาศาสตร์ของแหล่งสมัยหินใหม่จากถ้ำเบื้องแบบจากการวิจัยในยุคบุกเบิกโดยกรมศิลปากร กับค่าอายุทางวิทยาศาสตร์ของแหล่งสมัยเหล็กที่เขาสามแก้วล่าสุด ยังมีช่องว่างที่กว้างมากจนอาจมองไปได้ว่าวัฒนธรรมของคนไม่มีการสืบต่อเนื่องมาเกือบสองพันปี แต่ในอนาคตเราอาจมีผลการกำหนดอายุจากการขุดค้นแหล่งโบราณคดีต่าง ๆ ที่มากพอจนสามารถตอบปัญหาและเชื่อมโยงวัฒนธรรมของมนุษย์ในแต่ละยุค และสมัยได้อย่างต่อเนื่อง และไม่แน่ว่าหลักฐานวัฒนธรรมสมัยหินใหม่ของประชากรในเขตนี้ อาจไม่เก่าแก่ไปกว่า ๔,๐๐๐ ปีมาแล้วและมีระยะเวลาการดำรงวิถี

วัฒนธรรมสมัยใหม่ยาวนานจนถึงช่วงต้นพุทธทศกาลจนกระทั่งมีการติดต่อกับกลุ่มชนโพ้นทะเลก็เป็นได้

แผนที่ ๔.๑-๔.๓ แหล่งโบราณคดี (จุดสีแดง) แหล่งพบลูกปัด และ (จุดสีเขียว) แหล่งที่ไม่พบลูกปัด
พื้นที่ ต.เขาทะเล อ.สวี จ.ชุมพร และพื้นที่ จ.สุราษฎร์ธานี

ตารางที่ ๕.๓ แสดงข้อมูลแหล่งโบราณคดีที่พบหลักฐานลูกปัดแก้วในพื้นที่ภาคใต้ตอนบน

ลำดับ	ชื่อแหล่ง	ตำบล	อำเภอ	จังหวัด	สถานะ	หลักฐาน	อายุสมัย
๑	ถ้ำตาซี	ทุ่งระยะ	สวี	ชุมพร	สำรวจซ้ำ	หม้อ ลูกปัด	ก่อนประวัติศาสตร์
๒	ถ้ำเขากริม ตะวันตก	ทุ่งระยะ	สวี	ชุมพร	พบใหม่	กระดูกสัตว์ ฟันคน เศษหม้อ	ก่อนประวัติศาสตร์
๓	ถ้ำเขาหลัก	ทุ่งระยะ	สวี	ชุมพร	พบใหม่	เศษหม้อ ลูกปัด ขวานหิน	ก่อนประวัติศาสตร์
๔	ถ้ำเขางู	ทุ่งระยะ	สวี	ชุมพร	พบใหม่	หม้อสามขา กระดูกสัตว์ ลูกปัด	หินใหม่
๕	ถ้ำเขาเกรียบ	บ้านควน	หลังสวน	ชุมพร	สำรวจซ้ำ	ลูกปัด เศษหม้อ	ก่อนประวัติศาสตร์
๖	บ้านรุ่งเรือง	ละแม	ละแม	ชุมพร	พบใหม่	ร่วมสมัยเขาสามแก้ว	สมัยเหล็ก
๗	ถ้ำฉานเรน	ตะโก	ทุ่งตะโก	ชุมพร	สำรวจซ้ำ	หม้อสามขา	หินใหม่
๘	ถ้ำเสือแก้ว	ครน	สวี	ชุมพร	พบใหม่	ฟันคน เศษหม้อ	ก่อนประวัติศาสตร์
๙	ถ้ำตาหมื่นนี้	นาสัก	สวี	ชุมพร	พบใหม่	ลูกปัดแก้ว คาร์บอนิเลียน เศษ หม้อ ขวานหิน	หินใหม่
๑๐	ถ้ำเขากรด	ช่องไม้ แก้ว	ทุ่งตะโก	ชุมพร	พบใหม่	ลูกปัดแก้ว เศษหม้อ	ก่อนประวัติศาสตร์
๑๑	เขาทิสนก	เขาทะเล	สวี	ชุมพร	พบใหม่	กระดูกคน สัตว์ เศษหม้อ ลูกปัด ขวานหิน	ก่อนประวัติศาสตร์
๑๒	ถ้ำเสือ	เขาทะเล	สวี	ชุมพร	พบใหม่	เศษหม้อ กระดูกคน ลูกปัด	ก่อนประวัติศาสตร์
๑๓	เขาหลัก ๑	เขาทะเล	สวี	ชุมพร	พบใหม่	กระดูก ลูกปัด เศษหม้อ	ก่อนประวัติศาสตร์
๑๔	เขาหลัก ๒	เขาทะเล	สวี	ชุมพร	พบใหม่	เศษหม้อ ลูกปัด ขวานหิน	หินใหม่
๑๕	ถ้ำตาเหลี่ยม	เขาทะเล	สวี	ชุมพร	พบใหม่	ลูกปัด เศษหม้อ	หินใหม่
๑๖	ถ้ำตาสีหี	เขาทะเล	สวี	ชุมพร	พบใหม่	ลูกปัด เศษหม้อ	ก่อนประวัติศาสตร์
๑๗	ถ้ำตาดำ	เขาทะเล	สวี	ชุมพร	พบใหม่	ลูกปัด เศษหม้อ	ก่อนประวัติศาสตร์
๑๘	ถ้ำหัวโค้ง ปราบเซียน	เขาทะเล	สวี	ชุมพร	พบใหม่	ลูกปัด กระดูกคน สัตว์ เศษ หม้อ ฟันคน ขวานหิน	หินใหม่
๑๙	ถ้ำนายเข็ด	เขาทะเล	สวี	ชุมพร	พบใหม่	ลูกปัด กระดูกคน สัตว์ ฟัน คน เศษหม้อ	ก่อนประวัติศาสตร์
๒๐	ถ้ำยายปราณี	เขาทะเล	สวี	ชุมพร	พบใหม่	ลูกปัด กระดูกคน สัตว์ ฟัน คน	ก่อนประวัติศาสตร์
๒๑	ถ้ำห้วยน้ำแดง (ถ้ำน้ามัย)	เขาค่าย	สวี	ชุมพร	พบใหม่	ลูกปัด กำไลหิน ขวานหิน กระดูกคน หม้อสามขา เศษ หม้อ	หินใหม่

ลำดับ	ชื่อแหล่ง	ตำบล	อำเภอ	จังหวัด	สถานะ	หลักฐาน	อายุสมัย
๒๒	ถ้ำบ้านนายชัย	เขาค่าย	สวิ	ชุมพร	พบใหม่	ลูกปัด เศษหม้อ ชิ้นส่วนสำริด กระจุกคน สัตว์	ก่อนประวัติศาสตร์
๒๓	ถ้ำเขาจิ้งมั่ง	เขาทะเล	สวิ	ชุมพร	พบใหม่	ลูกปัด เศษหม้อ หม้อสามขา กระจุกคน สัตว์	หินใหม่
๒๔	ถ้ำช่องเขา	เขาทะเล	สวิ	ชุมพร	พบใหม่	ลูกปัด เศษหม้อ กระจุกคน สัตว์	ก่อนประวัติศาสตร์
๒๕	ถ้ำฉานทา	เขาทะเล	สวิ	ชุมพร	พบใหม่	กระจุกคน สัตว์ ลูกปัด เศษหม้อ หม้อสามขา	หินใหม่
๒๖	ถ้ำเขาน้อย	นาสัก	สวิ	ชุมพร	พบใหม่	ลูกปัด กระจุกคน สัตว์ เศษหม้อ	ก่อนประวัติศาสตร์
๒๗	ถ้ำเสือ	ทุ่งระยะ	สวิ	ชุมพร	พบใหม่	ลูกปัด ขวานหิน เศษหม้อ	หินใหม่
๒๘	เพิงผาบ้านกลาง	เขาทะเล	สวิ	ชุมพร	พบใหม่	ลูกปัด เศษหม้อ ขวานหิน หม้อสามขา	หินใหม่
๒๙	ถ้ำเขาจุฬา	เขาทะเล	สวิ	ชุมพร	พบใหม่	ลูกปัด เศษหม้อ กระจุกสัตว์	ก่อนประวัติศาสตร์
๓๐	ถ้ำเขาโพธิ์ทอง	เขาทะเล	สวิ	ชุมพร	พบใหม่	ลูกปัด กระจุกคน สัตว์	ก่อนประวัติศาสตร์
๓๑	ถ้ำพระ	เขาค่าย	สวิ	ชุมพร	พบใหม่	ลูกปัด กระจุกคน สัตว์ เศษหม้อ	ก่อนประวัติศาสตร์
๓๒	เพิงผาเขาตาพล ๑	ทุ่งระยะ	สวิ	ชุมพร	พบใหม่	ลูกปัด เศษหม้อ กระจุกคน สัตว์ กำไลหิน	ก่อนประวัติศาสตร์
๓๓	เพิงผาเขาตาพล ๒	ทุ่งระยะ	สวิ	ชุมพร	พบใหม่	ลูกปัด เศษหม้อ กระจุกคน กำไลหิน	หินใหม่
๓๔	ถ้ำเขาโอบ	เขาทะเล	สวิ	ชุมพร	พบใหม่	ลูกปัด เศษหม้อ กระจุกคน สัตว์	ก่อนประวัติศาสตร์
๓๕	ถ้ำเขามดแดง	เขาค่าย	สวิ	ชุมพร	สำรวจซ้ำ	ลูกปัด เศษหม้อ กระจุกคน สัตว์ ฟันคน ขวานหิน	หินใหม่
๓๖	ถ้ำเขาตาแดง (ถ้ำนายตุน ๑)	เขาค่าย	สวิ	ชุมพร	พบใหม่	ลูกปัด เศษหม้อ กระจุกคน สัตว์ ฟันคน สัตว์	ก่อนประวัติศาสตร์
๓๗	ถ้ำเขากริม ตะวันออก	ทุ่งระยะ	สวิ	ชุมพร	พบใหม่	ลูกปัด เศษหม้อ กระจุกคน สัตว์ ฟันคน สัตว์	ก่อนประวัติศาสตร์
๓๘	ถ้ำเขายายเขียด	ทุ่งระยะ	สวิ	ชุมพร	พบใหม่	ลูกปัด เศษหม้อ กระจุกสัตว์	ก่อนประวัติศาสตร์

ลำดับ	ชื่อแหล่ง	ตำบล	อำเภอ	จังหวัด	สถานะ	หลักฐาน	อายุสมัย
๓๙	ถ้ำภูธาร	เขาค่าย	สวี	ชุมพร	พบใหม่	ลูกปัด เศษหม้อ กระจูดคน สัตว์ ชิ้นส่วนกระดองเต่า ขวานหิน	หินใหม่
๔๐	ถ้ำถั่ว	ปาก ตะโก	ทุ่งตะโก	ชุมพร	พบใหม่	ลูกปัด เศษหม้อ กระจูดคน สัตว์	ก่อนประวัติศาสตร์
๔๑	เขาสามแก้ว	นาชะอัง	เมือง	ชุมพร	สำรวจซ้ำ	ภาชนะดินเผา ลูกปัดหิน และแก้ว กำไลสำริด แก้ว หลอม	กึ่งก่อน ประวัติศาสตร์
๔๒	บ้านท่าม่วง	วัง	ท่าชนะ	สุฎ	สำรวจซ้ำ	เศษหม้อ ลูกปัด กำไลแก้ว	กึ่งก่อน ประวัติศาสตร์
๔๓	เขาศรีวิชัย	ศรีวิชัย	พุนพิน	สุฎ	สำรวจซ้ำ	เทวรูปพระวิษณุ พระพิมพ์ ดินดิบ ศิวลึงค์ ธรรมจักร ลูกปัด	กึ่งก่อน ประวัติศาสตร์
๔๔	ควนพุนพิน	ท่าข้าม	พุนพิน	สุฎ	สำรวจซ้ำ	ฐานอาคาร อวโลกิเตศวร พระพิมพ์ดินดิบ เหรียญเงิน อาหรับ ลูกปัด	กึ่งก่อน ประวัติศาสตร์
๔๕	บ้านหัววัง	น้ำรอบ	พุนพิน	สุฎ	สำรวจซ้ำ	ลูกปัด พานทรงสูงสำริด กลองมโหระทึก ช้างสำริด	กึ่งก่อน ประวัติศาสตร์
๔๖	แหลมโพธิ์	พุมเรียง	ไชยา	สุฎ	สำรวจซ้ำ	ลูกปัด เหรียญเงิน เครื่อง ถ้วยพื้นเมืองเปอร์เซียและ จีน ไหตุซุน	กึ่งก่อน ประวัติศาสตร์
๔๗	ควนทอง	พะแสง	บ้านตา ขุน	สุฎ	สำรวจซ้ำ	เครื่องมือหินกะเทาะ เครื่องมือเครื่องใช้โลหะ ลูกปัด	ก่อนประวัติศาสตร์
๔๘	ควนลูกปัด	คลอง ท่อมใต้	คลอง ท่อม	กระบี่	สำรวจซ้ำ	ขวานหิน ,เบ้าหล่อ ,จารึก บนหิน ลูกปัด เครื่องถ้วยจีน	กึ่งก่อน ประวัติศาสตร์
๔๙	เขาคอก	คุระ	คุระบุรี	พังงา	สำรวจซ้ำ	ซากโบราณสถานก่ออิฐ เศษ หม้อ ลูกปัดหิน ลูกปัดแก้ว	กึ่งก่อน ประวัติศาสตร์
๕๐	แหล่งที่พระ นารายณ์	เหล	กะปง	พังงา	สำรวจซ้ำ	เทวรูปพระนารายณ์ จารึก เขาพระนารายณ์ พระพิมพ์	กึ่งก่อน ประวัติศาสตร์
๕๑	ควนบางโร	คุระ	คุระบุรี	พังงา	สำรวจซ้ำ	ขวานหินขัด กำไลหิน ลูกปัดหิน หม้อดินเผาเนื้อ แกร่ง เครื่องใช้โลหะ	กึ่งก่อน ประวัติศาสตร์

ลำดับ	ชื่อแหล่ง	ตำบล	อำเภอ	จังหวัด	สถานะ	หลักฐาน	อายุสมัย
๕๒	ภูเขาทอง	กำแพง	สุข สำราญ	ระนอง	สำรวจซ้ำ	ลูกปัดแก้ว-หิน-ทองคำ รู เลตต์แวร์ สิ่งหินควอทซ์ จี้หิน	กึ่งก่อน ประวัติศาสตร์
๕๓	ปากจั่น	ปากจั่น	กระบุรี	ระนอง	สำรวจซ้ำ	เศษหม้อ ลูกปัด	กึ่งก่อน ประวัติศาสตร์

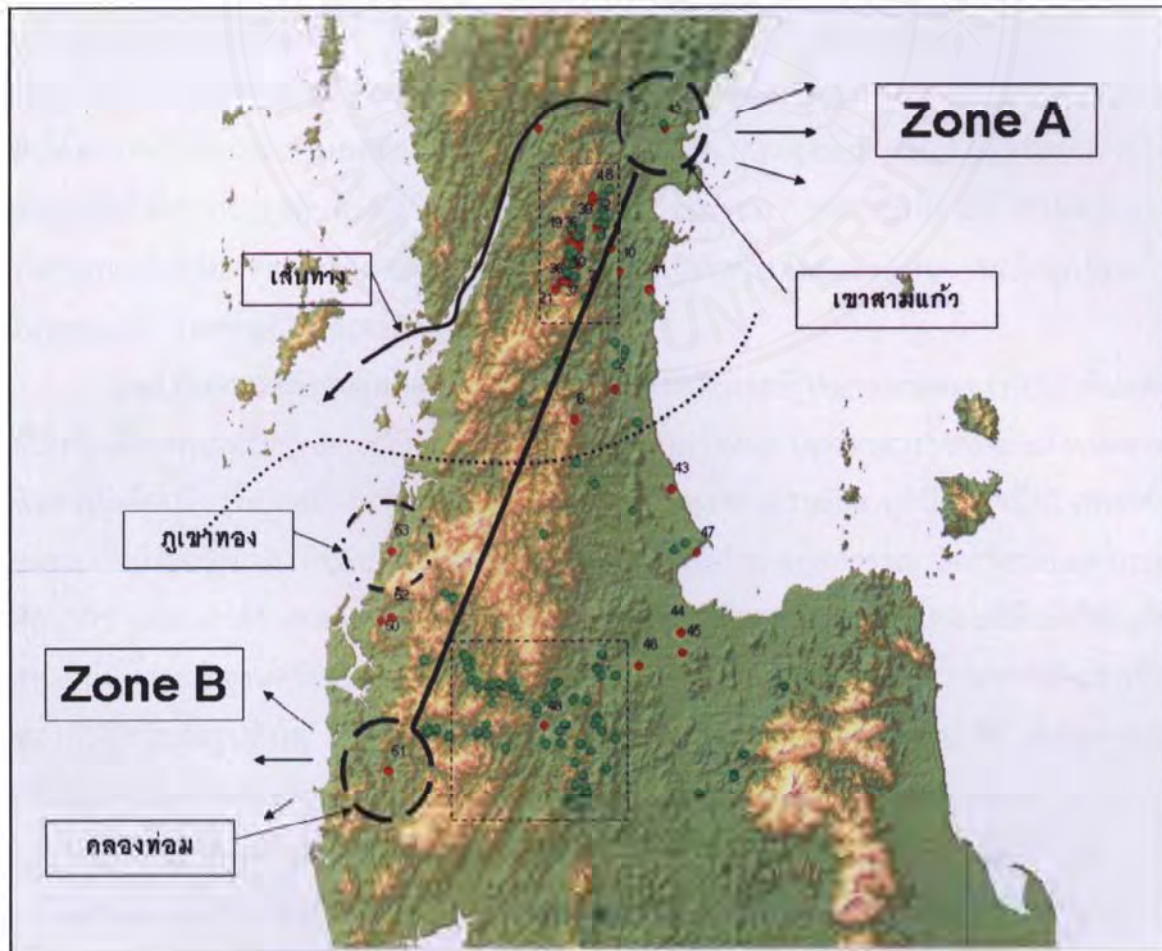
การวิเคราะห์เชิงพื้นที่

การศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อสังเกตการกระจายตัวของแหล่งโบราณคดีที่พบลูกปัดตามตารางข้างต้น โดยจัดทำชั้นข้อมูลแผนที่แหล่งโบราณคดีที่พบลูกปัด เครื่องมือเหล็ก กับแหล่งที่ไม่ปรากฏหลักฐานดังกล่าว ผลปรากฏว่าแหล่งโบราณคดีที่หลักฐานเกี่ยวกับเครื่องประดับประเภทนี้ไม่มีขอบเขตกระจายครอบคลุมทั่วทั้งคาบสมุทรแต่กลับปรากฏเป็นบางพื้นที่ในเขตอำเภอเมืองชุมพรเป็นเขตตอนเหนือสุดที่มีลูกปัดกระจายไปถึง ได้แก่ แหล่งโบราณคดีเขาสามแก้ว และแหล่งโบราณคดีปากจั่น จังหวัดระนอง ซึ่งพื้นที่เหนือขึ้นไปจากนี้ในแถบอำเภอท่าแซะ ประทิว ต่อเนื่องถึงเขตจังหวัดประจวบคีรีขันธ์เป็นย่านที่มีเครื่องมือหินขัดปรากฏเป็นหลักฐานเด่นหลายแห่งและถูกทิ้งร้างไปในสมัยหินใหม่ เช่น ถ้านาคราช ตำบลเขาไชยราช อำเภอปะทิว ส่วนในเขตตำบลเขาทะเล อำเภอสวี จังหวัดชุมพร เป็นพื้นที่เดียวของคาบสมุทรที่ปรากฏแหล่งโบราณคดีซึ่งพบลูกปัดเกาะกลุ่มอย่างหนาแน่นถึงเกือบ ๔๐ แหล่ง ซึ่งเป็นแหล่งที่มีการอยู่อาศัยต่อเนื่องมาจากสมัยหินใหม่ แตกต่างจากทางด้านใต้ลงมาในเขตจังหวัดสุราษฎร์ธานีกลับไม่พบความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกันเลยและในบางแหล่งพบลูกปัดในพื้นที่ศาสนสถานสมัยกึ่งก่อนประวัติศาสตร์อีกด้วย อาทิ เขาพระนารายณ์ ควนพูนพินอำเภอพุนพิน เป็นต้น ลูกปัดที่พบมีทั้งประเภทลูกปัดหินและลูกปัดแก้วที่เรียกว่าลูกปัดแบบอินโด-แปซิฟิกซึ่งถูกส่งออกไปยังแอฟริกา และทั่วภาคพื้นเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และหมู่เกาะแปซิฟิกตั้งแต่ประมาณศตวรรษที่ ๒ ก่อนคริสตกาล จนถึงคริสต์ศตวรรษที่ ๑๗ (Dubin, 2009: 184)

ข้อสังเกตในภาพรวมเห็นว่าแหล่งโบราณคดีที่พบหลักฐานเกี่ยวกับลูกปัดมีตำแหน่งที่ตั้งที่อาจถูกกำหนดขึ้นอย่างมีทิศทางและมีวัตถุประสงค์กำกับที่ชัดเจน ในขั้นตอนนี้อาจสรุปแบบแผนของแหล่งที่พบลูกปัดมี ๒ แบบ คือ

๑. เป็นแหล่งชุมชนก่อนประวัติศาสตร์ที่มีการอยู่อาศัยจนถึงสมัยความนิยมลูกปัดหลากหลายชนิด โดยพบว่าแหล่งประเภทนี้มีตำแหน่งที่ตั้งเกาะกลุ่มอย่างหนาแน่นในบริเวณตอนกลางคาบสมุทรแถบตำบลเขาทะเล อำเภอสวี จังหวัดชุมพร โดยไม่มีรายงานการพบลักษณะแบบนี้ในพื้นที่อื่น

๒. เป็นแหล่งชุมชนเฉพาะที่มีการตั้งถิ่นฐานในสมัยความนิยมลูกปัดหลากหลายชนิด แต่ไม่มีหลักฐานว่ามีการใช้พื้นที่ในสมัยที่เก่าแก่กว่า แหล่งประเภทนี้มีจำนวนแหล่งน้อยกว่าแบบแรก แต่มีความหนาแน่นของหลักฐานประเภทลูกปัด ณ แหล่งนั้น ๆ สูงมาก และพบตำแหน่งที่ตั้งอยู่ในบริเวณริมชายฝั่งทะเล

แผนที่ ๔.๔ แสดงตำแหน่งความสัมพันธ์ระหว่างแหล่งเมืองท่ากับแหล่งที่สำรวจพบ

บันทึกของจีนที่เก่าที่สุดกล่าวถึงการเดินทางมายังคาบสมุทรลายุคือ จดหมายเหตุ ฉีเยิน ฮั่นชู (Chein Han Shu) ทำให้ทราบว่า การเดินทางของชาวจีนไปยังอินเดีย ราว พ.ศ. ๔๐๐-๔๕๐ อาจขึ้นฝั่งแถบคอคอดกระ เดินทางบกราว ๑๐ วัน แล้วลงเรือเลียบชายฝั่งต่อไปยังอินเดีย (Huang-chih) ใช้เวลาอีก ๒ เดือน (Wheatley, 1961: 12; Map fig. No.8 p.9) ซึ่งได้ทำการสำรวจพบแหล่งโบราณคดีปากจั่น จ.ระนอง และมีการขุดค้นทางโบราณคดีโดยนักศึกษาด้านโบราณคดีสมัยประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร พบหลักฐานเศษภาชนะแบบรูเล็ตต์ ลูกปัด

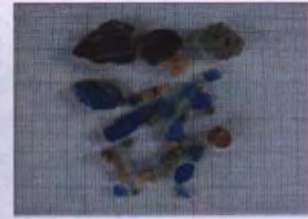
อินโด-แปซิฟิกซึ่งค่อนข้างสอดคล้องกับเอกสารจีนดังกล่าว แต่ผลการศึกษายังไม่มีการตีพิมพ์เผยแพร่
โมเดลแผนที่ข้างบนนี้แสดงตำแหน่งแหล่งโบราณคดีที่สำคัญได้แก่

เขาสามแก้ว อำเภอนาชะอัง จังหวัดชุมพร ซึ่งปรากฏหลักฐานการเป็นแหล่งผลิต
เครื่องประดับที่สำคัญตามที่ได้พบเศษแก้วหลอม หินวัตถุดิบที่มีรอยขีดแต่ง ลูกปัดคาร์นิเลียนสี
อักษรพราหมี ภาษาสันสกฤต ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๕-๑๐ หินบดสลักลายสลูปลและธรรมจักร
(กรมศิลปากร, ๒๕๓๑: ๑๐๐) ซึ่งที่แหล่งนี้ Bellina (2008: 67) รายงานผลการทดสอบค่าอายุ
สัมบูรณ์จำนวน ๒๔ ตัวอย่างได้ตรงกับช่วงการอยู่อาศัยแรกสุดประมาณ 4th-2nd BC. จากการขุดค้น
ยังได้พบเศษภาชนะแบบรูเลตต์แควร์ ชิ้นส่วนเชิงเทียนสำริด (Knobbed Ware) ซึ่งถ้าหากค่าอายุ
สัมบูรณ์ที่ได้จากการขุดค้นครั้งนี้เป็นที่ยอมรับได้ และกิจกรรมการขุดหาลูกปัดไม่รบกวนตัวอย่าง
ทดสอบจนมีผลต่อความถูกต้องของค่าอายุแหล่งนี้จึงอาจเป็นแหล่งที่พบหลักฐานการผลิตลูกปัดแก้ว
ในระยะแรก ๆ แหล่งหนึ่งในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

แหล่งโบราณคดีควนลูกปัด อำเภอคลองท่อม จังหวัดกระบี่ Veeraprasert (1992) ที่แหล่ง
นี้มีประวัติการพบเหรียญกษาปณ์อินเดียได้สมัยราชวงศ์สาตวาหนะ (พุทธศตวรรษที่ ๕-๘) หัวแหวน
หินคาร์นิเลียนมีจารึกภาษาปรากฤต อักษรพราหมี ราวพุทธศตวรรษที่ ๔ ลูกปัดแก้วมีตา เศษแก้ว
หลอม หินมีรอยขีดแต่ง เป็นต้น แหล่งโบราณคดีภูเขาทอง กิ่งอำเภอสุขสำราญ จังหวัดระนอง (กรม
ศิลปากร, ๒๕๕๐) ได้รับการระบุเป็นแหล่งเมืองท่าและแหล่งผลิตลูกปัดแบบอินโด-แปซิฟิกที่สำคัญอีก
แห่งหนึ่งตามหลักฐานการพบวัตถุดิบทั้งแก้วและหิน ชิ้นส่วนชิ้นรูปที่ยังอยู่ระหว่างการผลิต ลูกปัด
ทองคำ จักริสต์รูปสี่งโต และเศษภาชนะดินเผาแบบรูเลตต์แควร์ที่มีการผลิตขึ้นใช้ที่ Arikamedu
ทมิฬนาฑู ประเทศอินเดีย ตามผลการขุดค้น Trench AV91/92-VII ริมฝั่งแม่น้ำ Ariyankuppam
โดย Vimala Begley (2004) พบรูเลตต์แควร์ตั้งแต่สมัยวัฒนธรรม Phase B ถึง Phase F จึงกำหนด
อายุได้ประมาณปลาย 200 BC – AD.100 ภาชนะดินเผาแบบนี้มีรายงานการพบมากถึง ๑๒๔ แหล่ง
จากอ่าวเบงกอลถึงทะเลอาระเบีย ประเทศโอมาน จนถึง เมือง Berenike ริมชายฝั่งประเทศอียิปต์
ในแถบเบงกอล ได้แก่ Wari-Bateswar อำเภอกรสิงห์ บังคลาเทศ พบรูเลตต์แควร์และเชิงเทียน (High-
tin bronze knobbed vessels) รูปทรงแบบบ้านดอนตาเพชร จังหวัดกาญจนบุรี (Jahan, 2006:
25-27) ซึ่งมีคุณสมบัติทางกายภาพของภาชนะใกล้เคียงกันมากจนน่าจะมาจากแหล่งผลิตเดียวกัน
(Begley, 2004: 255) และที่แหล่งนี้ยังพบว่ามีการเริ่มผลิตลูกปัดเมื่อประมาณ 100 BC. จากปริมาณ
ก้อนแก้วเป็นจำนวนมาก ลูกปัดแบบอินโด-แปซิฟิกถูกทับถมอยู่ร่วมกับรูเลตต์แควร์ในชั้นดิน (Francis,
2004: 461)

รูปที่ ๔.๑ ลูกปัดจากปากจั่น จ.ระนอง

รูปที่ ๔.๔-๔.๕ เศษแก้วและ
เศษลูกปัดจากควนลูกปัด

รูปที่ ๔.๖-๔.๘ ลูกปัดแก้ว
เศษภาชนะแบบรูเลตต์และ
สภาพแหล่งภูเขาทอง
พบที่คลองท่อม

รูปที่ ๔.๒-๔.๓ จี๋หินคาร์เนเลียน
และลูกปัดรูปหน้าคนแบบโรมัน
พบที่คลองท่อม

รูปที่ ๔.๙ ลูกปัดหินคาร์เนเลียน ที่เขาสามแก้ว

รูปที่ ๔.๑๐ ลูกปัดหินคาร์เนเลียน ในความครอบครองของชาวบ้าน ได้จากการขุดหาลูกปัด

รูปที่ ๔.๑๑ เครื่องมือเหล็ก อาวุธ เครื่องใช้

รูปที่ ๔.๑๒ สภาพทั่วไปของพื้นที่ที่ถูกขุดหาลูกปัด

ตำแหน่งที่ตั้งของแหล่งเมืองท่าและแหล่งอุตสาหกรรมทั้งสามแหล่งอยู่ในทำเลที่น่าสนใจ เขาสามแก้วอยู่ริมชายฝั่งทะเลตะวันออก การศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางธรณีวิทยาพบว่าในระยะนั้นสามารถเดินทางออกสู่ทะเลได้สะดวก จึงสามารถขยายเขตบริการไปถึงชุมชนในภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงของไทย เวียดนาม และอยู่บนเส้นทางดั้งเดิมในการเดินทางติดต่อระหว่างจีนและอินเดีย ทั้งยังพบกลองมโหระทึกสำริดแบบดองซอน ประเทศเวียดนาม ในสภาพสมบูรณ์ในระหว่างดูทรายเมื่อ พ.ศ. ๒๕๕๔ ด้วย ผลวิเคราะห์แก้วโซดา (Na_2O) แก้วโปแตส (K_2O) ของลูกปัดจากเขาสามแก้วสามารถเปรียบเทียบได้กับลูกปัดที่พบในซาราวักบ่งชี้ว่าเป็นสิ่งของนำเข้าจากแหล่งเขาสามแก้ว (Bellina, 2008; Song, 2010)

ตามรายงานของ Ramli และคณะ (2009) ได้ศึกษาประเด็นการค้าลูกปัดในประเทศมาเลเซีย จากหลักฐานทางโบราณคดี โดยรายงานการพบแหล่งที่ปรากฏลูกปัดจำนวนมากหลายแหล่งซึ่งมีที่ตั้งอยู่

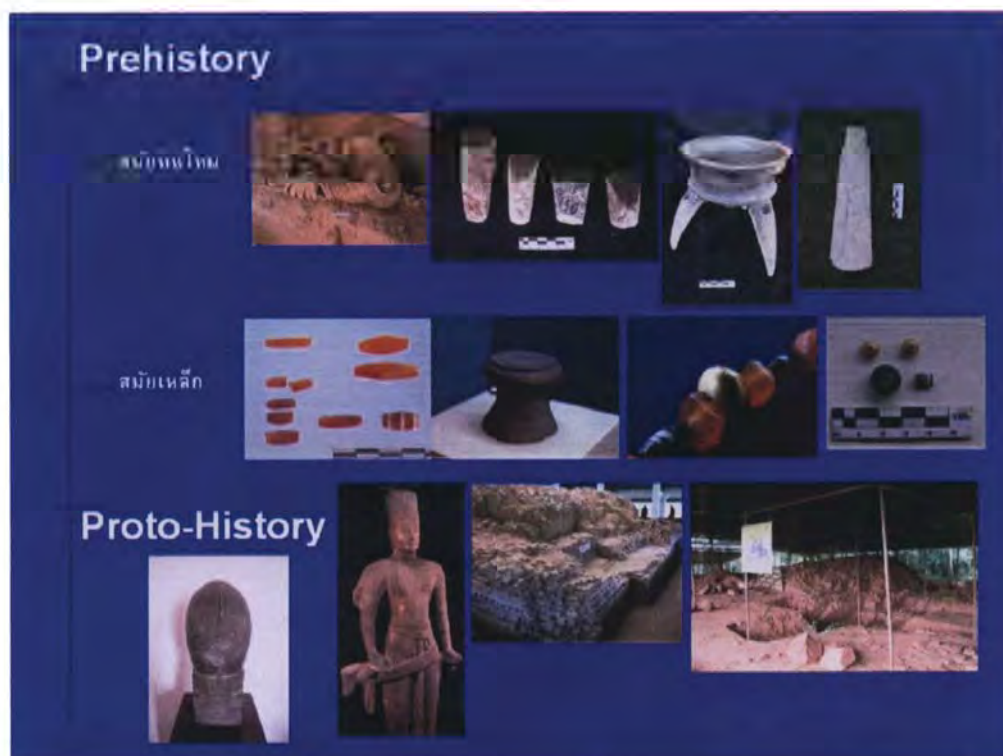
บริเวณริมชายฝั่งทะเลด้วยเช่นกัน อาทิ Pantai Batu Burak, Kuala Selinsing และที่เคดาห์ (Ramli et al. 2009: 587, Saitowitz & Reid 2001)

ในพื้นที่เขาสามแก้วนี้เรียกว่า Zone A อยู่ร่วมกับแหล่งสมัยหินใหม่และแหล่งที่มีการอยู่อาศัยต่อเนื่องจนถึงสมัยเหล็กพบลูกปัดแก้วและหินเป็นจำนวนมาก โดยพบแหล่งเป็นกลุ่มหนาแน่นที่ตำบลเขาทะเล ส่วนภูเขาทองและควนลูกปัด ทั้งสองแหล่งอยู่ริมชายฝั่งทะเลอันดามันซึ่งเป็นทะเลเปิดไปยังเบงกอล เอเชียใต้ ซึ่งมีสถานะเป็นแหล่งเมืองท่าจากประเพณีวัตถุที่พบและทำเลที่ตั้ง ในย่านนี้เรียกว่า Zone B เป็นแหล่งที่อยู่ร่วมกับแหล่งที่เคยเป็นชุมชนสมัยหินใหม่ในเขตสุราษฎร์ธานี ข้อแตกต่างตามหลักฐานระหว่างสองโซนนี้คือ ทันทีที่มีการปักรั้วระเนียด ก่อคันดิน (Bellina, 2008) เป็นขอบเขตถิ่นที่อยู่อาศัยที่เขาสามแก้วและกระบวนการผลิต การนำเข้าเครื่องใช้เริ่มต้นขึ้นและทวีความเข้มข้นขึ้นในช่วงต้นพุทธกาล บรรดาเครื่องประดับและเครื่องมือเหล็ก เครื่องประดับสำริด กำไลแก้ว ได้กระจายออกไปยังชุมชนดั้งเดิมและกลายเป็นสิ่งของยอดนิยมของประชากรในขณะนั้นเป็นอย่างมากแบบเดียวกับที่เคยนิยมหม้อแบบสามขามาก่อนหน้านั้น จนถึงกับต้องนำติดตัวไปใช้ในโลกลหลังความตาย ซึ่งหมายความว่าชุมชนสมัยหินใหม่ยังคงรักษาแบบแผนวัฒนธรรมของตนจนกระทั่งสมัยหินใหม่ในย่านนี้สิ้นสุดลงทันทีเมื่อประมาณ ๒,๕๐๐ ปีที่ผ่านมา ตามผลการขุดค้น ณ แหล่งนั้น

สิ่งของรุ่นใหม่ทั้งหมดนี้อาจมีสถานะมากกว่าเครื่องใช้เครื่องประดับทั่วไป เขาสามแก้วเองนอกจากเป็นแหล่งผลิตสำคัญด้านฝั่งทะเลตะวันออกยังเป็นแหล่งเมืองท่าเพื่อใช้แสวงหากำไรอีกด้วย ดังนั้นจึงมีความจำเป็นต้องพึ่งพาทรัพยากรในปริมาณสูงเพื่อป้อนและขับเคลื่อนระบบการผลิตและการดำรงชีพ ได้แก่ การผลิตอาหาร การผลิตสินค้า การจัดหาแรงงาน จัดหาทรัพยากรจากป่า การควบคุมเสถียร หรือระบบโลจิสติกส์ทั้งหมด ไม่ว่าจะจะเป็นไปตามสมมุติฐานเรื่องการนำเข้า-ส่งออก วัตถุดิบจากอินเดียมาผลิต หรือเป็นแหล่งกระจายลูกปัดไปยังเขตโพ้นทะเล ไม่นับชั้วชาวอินเดียได้เดินทางมาตั้งสถานีการค้า ฐานการผลิตพร้อมด้วยแรงงานชาวอินเดียด้วยกันเองหรือไม่ แต่แหล่งโบราณคดีที่ถูกทิ้งร้างในสมัยหินใหม่มีหลายแห่งทางตอนเหนือของแหล่งในเขตอำเภอท่าแซะ อำเภอปะทิวอาจเป็นร่องรอยบ่งชี้ว่าประชากรเหล่านั้นถูกดึงมาเพื่อสนับสนุนกระบวนการผลิต ในขณะที่ชนพื้นเมืองที่อาศัยในถิ่นฐานเดิมในเขตเทือกเขาด้านใต้เป็นกลุ่มสนับสนุนการจัดการทรัพยากร วัตถุดิบของป่า โดยมีสื่อแลกเปลี่ยนคือ ลูกปัดแก้ว ลูกปัดหิน และเป็นที่ยอมรับของคนพื้นถิ่นเช่นเดียวกับคนบางกลุ่มที่ยังหลงใหลเสาะหาและสะสมหินสี แก้วหลอมอยู่ในปัจจุบัน ดังนั้นเราจึงได้พบสิ่งของแบบนี้กระจายอยู่ทั่วไปเป็นจำนวนมากในแหล่งโบราณคดีแถบเขาทะเล

ตามแผนที่ ในพื้นที่โซน B ซึ่งแหล่งผลิตสองแห่งดูเหมือนจะอยู่ในพื้นที่รกร้างไม่มีร่องรอยของมนุษย์ร่วมสมัยเลยมีเพียงซากแหล่งที่อยู่อาศัย เครื่องใช้สมัยหินใหม่ และผลวิเคราะห์ค่าอายุทางวิทยาศาสตร์จากถ้ำเบื่องแบบ อำเภอคีรีรัฐนิคมที่ดูไม่น่าเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กันกับแหล่งผลิตนั้นได้ แต่หากใช้แนวความคิดข้างต้นเพื่ออธิบายปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นในย่านนี้ อาจบ่งชี้ได้ว่า

แหล่งผลิตและสถานีการค้าขนาดใหญ่ที่ควบคุมปิดครอบคลุมพื้นที่เกือบ ๒ ตารางกิโลเมตร และนิคมภูเขาทองซึ่งครอบคลุมถึงเขตบ้านบางกล้วยนอก เขากล้วย ประมาณ ๔ ตารางกิโลเมตร ทั้งสองแห่งมีเนื้อที่มากกว่าเขาสามแก้วเป็นสองเท่าและทั้งพื้นที่พบวัตถุสิ่งของได้ทั่วไป ปริมาณโบราณวัตถุที่พบถูกปิดนับล้านเม็ดซึ่งผลิตขึ้นที่นี้สะท้อนความต้องการใช้กำลังคนสนับสนุนเป็นจำนวนมากเพื่อผลิตสื่อกแลกเปลี่ยนอย่างไม่มีปริมาณขีดจำกัด จึงผนวกกลุ่มประชากรดั้งเดิมที่ควรมีอยู่ในพื้นที่ให้เป็นส่วนหนึ่งในระบบการผลิตในแหล่งอุตสาหกรรม สถานีการค้าและใช้วิธีการจัดการทรัพยากรเพื่อหล่อเลี้ยงชุมชนสถานีการค้าในรูปแบบที่แตกต่างจากเขาสามแก้วเพื่อตอบสนองกิจกรรมการค้าทางทะเลที่เฟื่องฟูขึ้นตั้งแต่ในระยนี้เป็นต้นไป ดังนั้นเราจึงไม่พบบรรอยหลักฐานการกระจายของลูกปัดเครื่องมือเหล็กซึ่งเป็นหลักฐานเด่นในสมัยเหล็กในแหล่งโบราณคดีสมัยหินใหม่เลยแม้แต่แหล่งเดียว การตั้งอาณานิคมทั้งสามแห่งนี้นับเป็นความสำเร็จก้าวแรกของกลุ่มชนชาวอินเดียนที่สามารเข้ามาควบคุมบริหารจัดการพื้นที่ ประชากรและทรัพยากรทั้งชายฝั่งทะเลฝั่งตะวันตกและชายฝั่งทะเลตะวันออกของคาบสมุทรมาลายูไว้ได้เกือบทั้งหมดจนถึงแถบปูลัง รัฐเคดาห์ ประเทศมาเลเซีย และความสำเร็จในขณะที่ยังไม่ปรับเปลี่ยนนโยบายการค้าทางทะเลนี้ยังผลให้อินเดียคงบทบาทโดดเด่นทั้งทางด้านส่งผลกระทบต่อการศึกษาเริ่มแรก ด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อย่างต่อเนื่องมาอีกหลายร้อยปี

รูปที่ ๔.๑๓ แสดงตัวอย่างวัตถุทางวัฒนธรรมตามลำดับสมัย

กึ่งก่อนประวัติศาสตร์

การศึกษาแหล่งชุมชนโบราณยุคกึ่งก่อนประวัติศาสตร์ในพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี และจังหวัดนครศรีธรรมราช มีข้อแตกต่างในด้านวิถีชีวิตจากการศึกษาแหล่งในยุคก่อนประวัติศาสตร์ เนื่องจากแหล่งโบราณคดีเกือบทั้งหมดมีการศึกษามาก่อนหน้านี้ มีการค้นพบมาเป็นระยะเวลาาน ด้วยคุณลักษณะของแหล่งที่มักประกอบไปด้วยซากอาคารสิ่งก่อสร้าง รูปเคารพที่มีอยู่บนพื้นที่เดียวกับแหล่งชุมชนในปัจจุบัน มีขอบเขตขนาดค่อนข้างชัดเจนซึ่งเป็นที่สังเกตได้ง่ายและเป็นที่รับรู้ของประชาชนในพื้นที่ ซึ่งหลายแห่งยังคงมีความสำคัญมาจนถึงปัจจุบัน และมีโอกาสน้อยมากที่จะได้ค้นพบใหม่ จึงได้ใช้การศึกษาโดยจัดระเบียบข้อมูลเพื่อสังเกตตำแหน่งที่ตั้งและตรวจสอบการกระจายตัวของแหล่ง และมุ่งเน้นศึกษาลงในบริเวณอำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราชด้วยในปี พ.ศ. ๒๕๕๔ เพราะในช่วงที่ผ่านมายังไม่เคยมีการเริ่มต้นศึกษาตามหลักวิชาการ ซึ่งจำนวนแหล่งที่สำรวจพบอยู่ในเขตนี้มีความหนาแน่นอย่างน่าสนใจ

องค์ประกอบของแหล่งโบราณคดีที่อยู่ในยุคสมัยนี้ ตามที่ได้กล่าวข้างต้นว่ามักประกอบด้วยอาคาร สิ่งก่อสร้างประเภทศาสนสถาน จึงมักเรียกว่าวัดหรือโบราณสถานซึ่งได้รับอิทธิพลด้านคติความเชื่อ รูปแบบทางสถาปัตยกรรม ศิลปกรรมจากแหล่งอารยธรรมโพ้นทะเล อาทิ โบราณสถานเขาพระนารายณ์ อำเภอพุนพิน โบราณสถานวัดแก้ว วัดหลง อำเภอไชยา วัตถุทางวัฒนธรรมที่พบจากแหล่งโบราณคดีประเภทนี้มักเกี่ยวข้องกับศาสนวัตถุเป็นส่วนมาก ได้แก่ รูปเคารพ เทวรูปแบบต่าง ๆ ผลการวิเคราะห์รูปแบบศิลปะจึงพุ่งเป้าไปที่ศิลปะแบบอินเดียและแบบศิลปะศรีวิชัย เมื่อสามารถวิเคราะห์หลักฐานประเภทนี้ได้ว่าจัดอยู่ในแบบศิลปะ และสกุลช่างซึ่งมักอิงกับราชวงศ์แล้วก็จะทราบอายุสมัยโดยประมาณ จึงใช้เป็นค่าอายุอ้างอิงให้กับโบราณสถานแห่งที่พบรูปเคารพนั้น ๆ ในบางแห่งอาจมีอายุเก่าแก่เกือบถึง ๑,๕๐๐ ปี ประเด็นที่มีความสำคัญประการหนึ่งในยุคสมัยนี้ (เริ่มประมาณ ๑๔๐๐ ปีมาแล้ว หรือราวพุทธศตวรรษที่ ๑๒) คือเป็นช่วงรอยต่อที่กลุ่มคนพื้นถิ่นยังใช้ชีวิตอยู่ในสมัยเหล็ก (๒,๔๐๐-๑,๕๐๐ ปีมาแล้ว) ดังได้พบหลักฐานชุมชนสมัยเหล็กที่ ท่าผาก ตำบลน้ำรอบ อำเภอพุนพิน ตลอดจนแหล่งโบราณคดีบ้านรุ่งเรือง อำเภอละแม จังหวัดชุมพรซึ่งอยู่ใกล้เคียงกับเขตติดต่อกับอำเภอท่าชนะ แหล่งโบราณคดีกลุ่มในนี้มักพบหลักฐานที่พบแพร่หลายในสมัยเหล็กเช่น ชิ้นส่วนเครื่องใช้ทำจากโลหะ เครื่องประดับประเภทลูกปัดหิน ลูกปัดแก้วหลากหลายรูปแบบ เป็นหลักฐานเห็นได้ชัดว่ามีความเกี่ยวข้องกับการรับส่งอิทธิพลทางวัฒนธรรมจากดินแดนต่าง ๆ ที่แผ่เข้ามาในยุคสมัยนี้ จนทำให้ลำดับพัฒนาการทางสังคมในบริเวณตอนกลางคาบสมุทรมาเลย์เปลี่ยนแปลงอย่างก้าวกระโดดจากสังคมดั้งเดิมไปอยู่ร่วมกับแหล่งอารยธรรม ต่าง ๆ ที่ทยอยสร้างขึ้นในระยะนี้ดังตัวอย่างจากพื้นที่รอบโบราณสถานเขาพระนารายณ์ปรากฏร่องรอยการอยู่อาศัยของชุมชนอย่างหนาแน่น

การศึกษาแหล่งชุมชนโบราณในยุคสมัยนี้ ได้มีการค้นพบแหล่งมาแล้วอย่างน้อย ๑๗ แหล่ง ในเขตอำเภอกาญจนดิษฐ์ ไชยา บ้านนาสาร พุนพิน เวียงสระ ท่าชนะ เกาะสมุยและบ้านตาขุน และ

ได้ทำการสำรวจซ้ำและปรับปรุงข้อมูลเพิ่มเติมจำนวน ๕ แหล่ง ทั้งหมดนี้ มีเพียงแหล่งเดียวที่ปรากฏ การสร้างคูเมืองกำแพงเมืองคือ เมืองโบราณเวียงสระ อำเภอเวียงสระ

เมืองท่าริมฝั่งทะเล แหล่งใหญ่อยู่ที่ แหลมโพธิ์พุมเรียง อำเภอไชยา พบโบราณวัตถุที่เป็น สินค้าจากต่างถิ่นมากมาย เช่น เครื่องถ้วยจีนสมัยราชวงศ์ถัง อายุประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๒-๑๕ พบเศษแก้วที่เป็นวัตถุดิบในการผลิต แหล่งเมืองท่าริมชายทะเลอื่น ๆ ที่สำคัญ ได้แก่ แหล่งโบราณคดี บ้านท่าม่วงใกล้วัดอัมพาวาส พบจี้หินคาร์เนเลียนรูปสิงโตหมอบ คล้ายกับที่บ้านดอนตาเพชรได้พบจี้รูปสิงโตแผ่น และอีกหลายแห่งในอินเดีย ในเมียนมาร์ได้พบจี้รูปสิงโตคาบลูกอ่อนในวัฒนธรรม Samon (Moore, 2007: 100-101) แหล่งโบราณคดีเชิงเขาประสงค์ ตำบลวัง อำเภอท่าชนะ พบ ลูกปัดแก้ว ลูกปัดหิน วัตถุทำด้วยหินหยก หินวัตถุดิบจำพวกแร่ควอร์ตสำหรับผลิตลูกปัดหิน แหล่งโบราณคดีวัดพระพิฆเนศวร (ร้าง) ปัจจุบันคือ โรงเรียนท่าชนะ อำเภอท่าชนะ เป็นแหล่งที่อยู่อาศัย ของชุมชนโบราณนับถือศาสนาฮินดู พบเอกมุขลึงค์ เศียรพระวิฆณุ เศษชิ้นส่วนศิวลึงค์ ชิ้นส่วนพระพิฆเนศวร และซากโบราณสถานก่ออิฐที่ถูกรื้อทำลายหมดสภาพแล้ว

เมืองท่าริมฝั่งแม่น้ำ ที่สำคัญได้แก่แหล่งโบราณคดีควนพุนพินหรือควนท่าข้าม กับแหล่งโบราณคดีวัดเขาศรีวิชัย อำเภอพุนพิน พบลูกปัดแก้ว ลูกปัดหิน ลูกปัดทองคำรูปผลพิกทอง เครื่องถ้วยจีนสมัยราชวงศ์ซ่ง เหรียญเงินอาหรับ พระพิมพ์ดินดิบ บริเวณนี้คงเป็นแหล่งตั้งถิ่นฐานอยู่อาศัยที่หนาแน่นอีกจุดหนึ่งของเมืองโบราณรอบอ่าวบ้านดอน ลักษณะการตั้งบ้านเรือนน่าจะกระจายอยู่ตามริมน้ำและที่ราบเชิงเขา ได้พบศาสนสถานบนควนพุนพิน ลักษณะน่าจะเป็นฐานพระสถูป พบประติมากรรมรูปพระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวรสำริด กำหนดอายุประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๒ ควนพุนพินจึงอาจเป็นที่ตั้งพุทธสถาน ในขณะที่เขาศรีวิชัยหรือเขาพระนารายณ์ เป็นที่ตั้งเทวาลัยพระวิฆณุมหาเทพ ได้พบประติมากรรมรูปพระวิฆณุทั้งสิ้น ๔ องค์ กำหนดอายุประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๒-๑๓

แหล่งโบราณคดีบ้านกะแตะ และวัดถ้ำคูหา ตำบลช้างขวา อำเภอกาญจนดิษฐ์ เป็นแหล่งชุมชนเมืองท่าและย่านที่อยู่อาศัยที่สำคัญอีกจุดหนึ่งตามริมแม่น้ำท่าทอง ที่วัดถ้ำคูหาพบว่าชุมชนชาวพุทธมหายานได้ใช้ถ้ำคูหาเป็นพุทธสถาน

เมืองโบราณเวียงสระ อำเภอเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีผังเมืองเป็นรูปเกือบสี่เหลี่ยมจัตุรัส ใช้น้ำธรรมชาติคือแม่น้ำตาปีสายเก่าและคลองตาลเป็นคูเมือง กับได้มีการขุดคูชักน้ำเข้ามาในคูขุดโอบล้อมรอบเป็นอาณาเขตเมือง เนื่องจากตำแหน่งที่ตั้งเมืองอยู่เกือบกึ่งกลางบนเส้นทางข้ามคาบสมุทรมะนิลา เมืองเวียงสระจึงมีลักษณะทำให้มีการแปลความว่าเป็นชุมทางการคมนาคมที่เชื่อมเมืองท่าฝั่งทะเลตะวันตกและตะวันออก เมืองโบราณรอบอ่าวบ้านดอนและเมืองโบราณในเขตจังหวัด นครศรีธรรมราช จึงมีผู้คนหลายกลุ่มเดินทางผ่านเข้ามา โบราณวัตถุที่พบในเมืองจึงค่อนข้างหลากหลาย มีทั้งประติมากรรมรูปเคารพในพุทธศาสนา ได้แก่ ภาพสลักนูนสูงรูปพระพุทธเจ้าศากย-

มุนี เป็นโบราณวัตถุในพุทธศาสนาที่เก่าที่สุดชิ้นหนึ่งในจำนวน ๒ ชิ้นที่ พบในสุราษฎร์ธานี อิทธิพล ศิลปะอินเดียสมัยคุปตะ สกulpture งาม กำหนดอายุประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๑

โบราณวัตถุเนื่องในศาสนาฮินดูลัทธิไวษณพนิกายได้แก่ เทวรูปพระวิษณุ ศิลา อายุประมาณ พุทธศตวรรษที่ ๑๒ เทวรูปพระวิษณุศิลา อายุประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๕-๑๖ และประติมากรรมรูป เคารพในศาสนาฮินดูลัทธิไศวนิกาย ได้แก่ เทวรูปพระศิวะไภรวะ (ปางดุร้าย) สกulpture งาม โจษะ อายุ ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๕-๑๖ ซึ่งโดยทั่วไปเรามักไม่ค่อยพบรูปพระศิวะที่ทำเป็นรูปมนุษย์ ส่วน ใหญ่จะปรากฏในรูปศิวลึงค์ พระศิวะไภรวะที่เวียงสระนี้จึงเป็นชิ้นเดียวที่พบในภาคใต้ อีกรูปหนึ่งที่ ปรากฏในรูปมนุษย์พบที่พังพระ อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา ในรูปพระอค์สตัยหรือมหาครุ (ครู) นอกจากนี้ยังพบฐานศิวลึงค์หรือโยนิโธรณะ และเทพีอุมัโอรสสันนิษฐานว่าเป็นพระอุมมาเทวี คล้ายกับ ที่พบที่เกาะคอเขา อำเภอกระบุรี จังหวัดพังงา อีกด้วย

ศาสนสถาน

เขาพระนารายณ์ ตั้งอยู่ริมฝั่งซ้ายของคลองพุนพินซึ่งเป็นสาขาของแม่น้ำตาปี ห่างจากคลอง โดยเฉลี่ยประมาณ ๔๐๐ เมตร ลักษณะเป็นภูเขาขนาดย่อมประกอบด้วยเนินเขาหินดินดานผสมเนิน ดิน กว้างประมาณ ๑๐๐ เมตร ยาวประมาณ ๖๕๐ เมตร สูงประมาณ ๒๑-๓๑ เมตร บนยอดเขามี พื้นที่ราบกว้างประมาณ ๔๕-๕๐ เมตรยาวตลอดแนวสันเขา เป็นที่ตั้งศาสนสถานอิฐจำนวน ๘ หลัง พบเทวรูปพระวิษณุ สูง ๑๗๐ เซนติเมตร ลักษณะพระพักตร์รูปไข่ พระเนตรเบิก พระโอษฐ์ยิ้ม พระสรวลอย่างอ่อนโยน พระวรกายแสดงกล้ามเนื้อตามธรรมชาติ พระอังกว้าง บั้นพระองค์เล็ก ทรงสวมกิริฎมุกฎทรงสูง ทรงพระภูษาโจงยาวขมวดเป็นปมอยู่ใต้พระนาภี และคาดทับด้วยปิ่นแห่ง ด้ฝักเป็นโบอยู่ด้านหน้า คาดผ้าคาดพระโสณิเฉียงและผูกเป็นโบอยู่เหนือต้นพระเพลาขวา พระหัตถ์ ขวาล่างขำรุด พระหัตถ์ซ้ายล่างทรงถือคทา ส่วนพระหัตถ์หลังทั้งสองข้างหัก ในที่นี้จัดเป็นศิลปะแบบ ก่อนเมืองพระนคร ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๒

นอกจากนี้ยังพบโยนิโธรณะ ชิ้นส่วนเทวรูปพระวิษณุ ศิวลึงค์ ชิ้นส่วนธรรมจักรแบบเดียวกับ เมืองโบราณยะรัง จังหวัดปัตตานี ชิ้นส่วนสถาปัตยกรรมเช่น ธรณีประตู กรอบประตู ฐานเสา อีกทั้ง เครื่องมือเครื่องใช้ เครื่องประดับ จำพวกเศษเครื่องถ้วยจีน เศษภาชนะดินเผาพื้นเมือง และลูกปัด แบบอินโด-แปซิฟิกเป็นจำนวนมาก

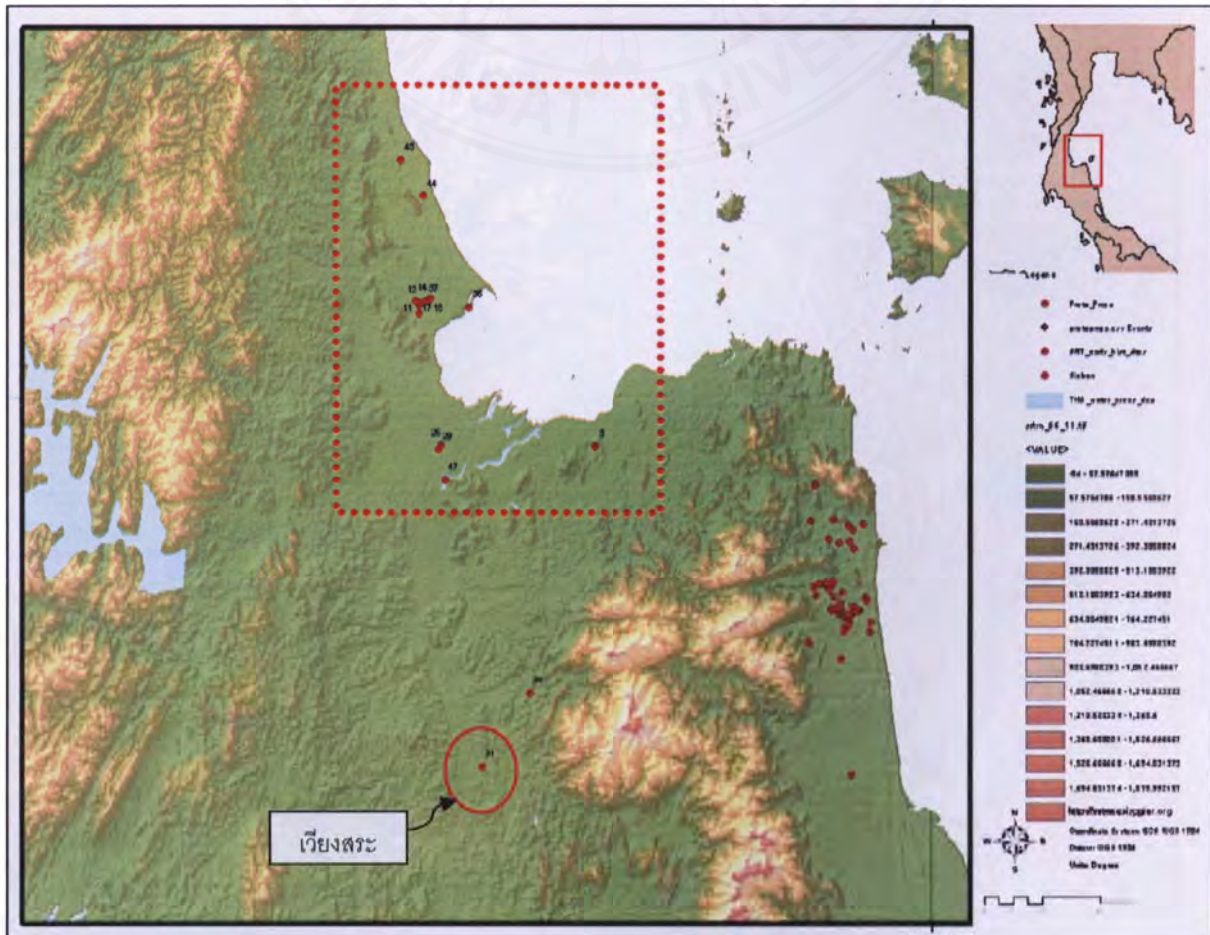
พระบรมธาตุไชยา เป็นสถูปทรงปราสาทยอดแบบที่นิยมเรียกกันทั่วไปว่าศิลปะศรีวิชัย เรือน ธาตุมีผังเป็นรูปกากบาท มีมุขทั้ง ๔ ด้าน ลักษณะเป็นมุขเพิ่มมุมออกมาจากกลางด้านของผนังเรือน ธาตุ ยกเว้นด้านทิศตะวันออกมีบันไดทางขึ้นเข้าสู่ห้องโถงกลาง ความสูงจากฐานถึงยอดประมาณ ๒๔ เมตร เหนือมุขทางเข้าเป็นซุ้มหน้าบันประดับลายปูนปั้นรูปวงโค้งคล้ายเกือกม้าเรียกว่า “กุฑู” (หน้าต่าง) เหนือเรือนธาตุมีลักษณะเป็นหลังคาซ้อนกันขึ้นไป ๓ ชั้น โดยการจำลองย่อส่วนอาคาร

ตารางที่ ๔.๔ แสดงข้อมูลแหล่งโบราณคดีที่ก่อก่อนประวัติศาสตร์จังหวัดสุราษฎร์ธานี

	ชื่อแหล่ง	ตำบล	อำเภอ	E	N	รายละเอียด
๓	วัดถ้ำคูหา	ช้างขวา	กาญจนดิษฐ์	๕๕๑๓๔๘.๒ ๙	๑๐๑๒๒๙๐. ๕๗	พระพุทธรูปดินดิบที่ปั้นอยู่บนผนังและเพดานถ้ำ พระพุทธรูปปางไสยาสน์ปูนปั้น พระพุทธรูปหินทราย ปูนปั้นรูปขุมพญานาคและพระพุทธรูปนาคปรก
๑๑	วัดแก้ว (รัตนาราม)	เสม็ด	ไชยา	๕๒๐๘๘๗.๑ ๗	๑๐๓๖๖๓๒. ๖๖	เจดีย์ พระพุทธเจ้าอภัยโฆภะ พระพุทธรูปปางแสดงธรรม พระพุทธรูปหินทรายแดง ชิ้นส่วนประติมากรรมรูปมือถือดอกบัว ศิวลึงค์ กรอบประตู ธรณีประตู ยอดสถูป
๑๒	วัดหลง	ตลาด	ไชยา	๕๒๐๙๐๖.๑ ๗	๑๐๓๗๑๑๓. ๖๖	ฐานเจดีย์ พระพิมพ์ดินดิบ เครื่องถ้วยจีนสมัยราชวงศ์ซ่งและหยวน เครื่องถ้วยจีนสมัยราชวงศ์หมิงและชิง เครื่องถ้วยสุโขทัย กระปุกบรรจุอิฐที่เผาแล้ว เศษภาชนะดินเผา
๑๔	วัดพระบรมธาตุไชยา ราชวรวิหาร	เวียง	ไชยา	๕๒๐๒๘๕.๑ ๗	๑๐๓๗๓๗๗. ๖๖	พระบรมธาตุเจดีย์ เจดีย์ทิศ พระวิหารหลวง พระอุโบสถ ระเบียงคด วิหารคด พระพุทธรูปกลางแจ้ง พระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร ๒ กร และ ๘ กร พระพุทธรูป ฐานโยน
๑๗	เขาน้ำร้อน	เสม็ด	ไชยา	๕๒๐๘๘๘.๑ ๗	๑๐๓๕๒๔๙. ๖๕	รอยพระพุทธบาทจำลอง เนินโบราณสถาน เศษอิฐ เศียรพระวิษณุหรือเทวดา
๑๘	วัดใหม่ชลาธาร	เสม็ด	ไชยา	๕๒๒๗๙๔.๑ ๘	๑๐๓๗๗๒๒. ๖๖	องค์และฐานเทวรูป ๓ องค์ เศียรเทวรูป ๑ เศียร
๒๔	ภูเขาขรม (ถ้ำเขาขรม)	คลอง ปราบ	นาสาร	๕๔๐๑๘๘.๒ ๕	๙๖๙๗๒๘.๔	พระพิมพ์ภาพพระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร พระพิมพ์ภาพพระพุทธเจ้าศรีศากยมุนี
๒๕	เขาพระนารายณ์ (เขาศรีวิชัย)	ศรีวิชัย	พุนพิน	๕๒๔๖๙๐.๑ ๙	๑๐๑๒๓๙๕. ๕๗	โบราณสถานหมายเลข ๑-๗, ๑๕-๑๘ เนินโบราณสถานหมายเลข ๘-๑๔ และ ๑๙ เทวรูปพระวิษณุ พระพิมพ์ดินดิบ ศิวลึงค์ ธรรมจักร ประติมากรรมนูนต่ำ ลูกปัด
๒๙	เขานรเดช	ศรีวิชัย	พุนพิน	๕๒๔๓๓๗.๑ ๙	๑๐๑๑๗๒๙. ๕๖	เนินดิน จำนวน ๓ เนิน
๓๑	เมืองโบราณเวียง สระ	เวียงสระ	เวียงสระ	๕๓๑๑๗๗.๒ ๒	๙๕๖๙๖๓๓. ๕	เมืองนอก เมืองใน คูเมือง เทวรูปพระวิษณุ พระพุทธรูปเจดีย์ศรีศากยมุนี พระศิวะไกรวะ เทพอิฐโมรล ฐานโยน พระพุทธรูปหินทรายแดง
๓๖	แหลมโพธิ์	พุมเรียง	ไชยา	๕๒๙๖๐๘.๒	๑๐๓๖๒๕๐. ๖๕	ลูกปัด เหรียญจีน เครื่องถ้วยพื้นเมืองเปอร์เซียและจีน โหลตุขุน
๓๗	วัดศาลาหัง(วัดชยา ราม)	ตลาด	ไชยา	๕๒๒๐๓๓.๑ ๗	๑๐๓๗๒๗๘. ๖๖	พระวิษณุ ๔ กร พระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร ๒ กร พระสุริยเทพ ๒ กร
๔๓	วัดพิชเนศวร(ร้าง)	ท่าชนะ	ท่าชนะ	๕๑๗๘๔๘.๑ ๖	๑๐๖๑๖๖๔. ๗๔	เอมขลุ่ยสังข์ พระเศียรพระวิษณุ ชิ้นส่วนศิวลึงค์
๔๔	บ้านท่ามะม่วง	วัง	ท่าชนะ	๕๒๑๗๘๙.๑ ๗	๑๐๕๕๕๕๖. ๗๒	เศษภาชนะดินเผา ลูกปัดหิน ลูกปัดแก้ว ลูกปัดดินเผา ลูกปัดเหล็ก ครอบชสีส ชิ้นส่วนกำไลแก้วสีน้ำเงิน
๔๗	ควนพุนพิน(ควน สราญรมย์)	ท่าข้าม	พุนพิน	๕๒๕๕๑๖.๑ ๙	๑๐๐๖๓๙๖. ๕๔	ฐานอาคารก่ออิฐ พระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร ๒ กร พระพิมพ์ดินดิบ เศียรและส่วนองค์พระพุทธรูป เหรียญเงินอาหรับ ลูกปัด
๗๔	แหล่งโบราณคดี ปลายแสง	โกรสร	บ้านตาขุน	๕๔๘๙๕๘.๙	๙๙๙๙๓๓.๕ ๓	ขวานหินขัด เครื่องประดับทำจากหิน ภาชนะดินเผา ลูกปัด
๗๕	แหล่งโบราณคดี จ้องครอง	โกรสร	บ้านตาขุน	๕๕๑๔๕๖.๙ ๒	๑๐๑๔๒๗๙. ๕๘	เครื่องประดับทำจากหิน

ข้อมูลแหล่งชุมชนโบราณ ศาสนสถาน โบราณวัตถุที่ยกมาข้างต้น เห็นได้ว่าหลักฐานทั้งหมดเป็นเรื่องการนำเข้าทั้งสิ้นไม่มีหลักฐานบ่งชี้ให้เห็นวิวัฒนาการการสร้างรูปเคารพและรูปเคารพที่พบนั้นมีอยู่อย่างจำกัด ทั้งรูปเคารพ ศาสนสถานเป็นแบบอินเดียทั้งด้านคติความเชื่อ รูปแบบการสร้าง

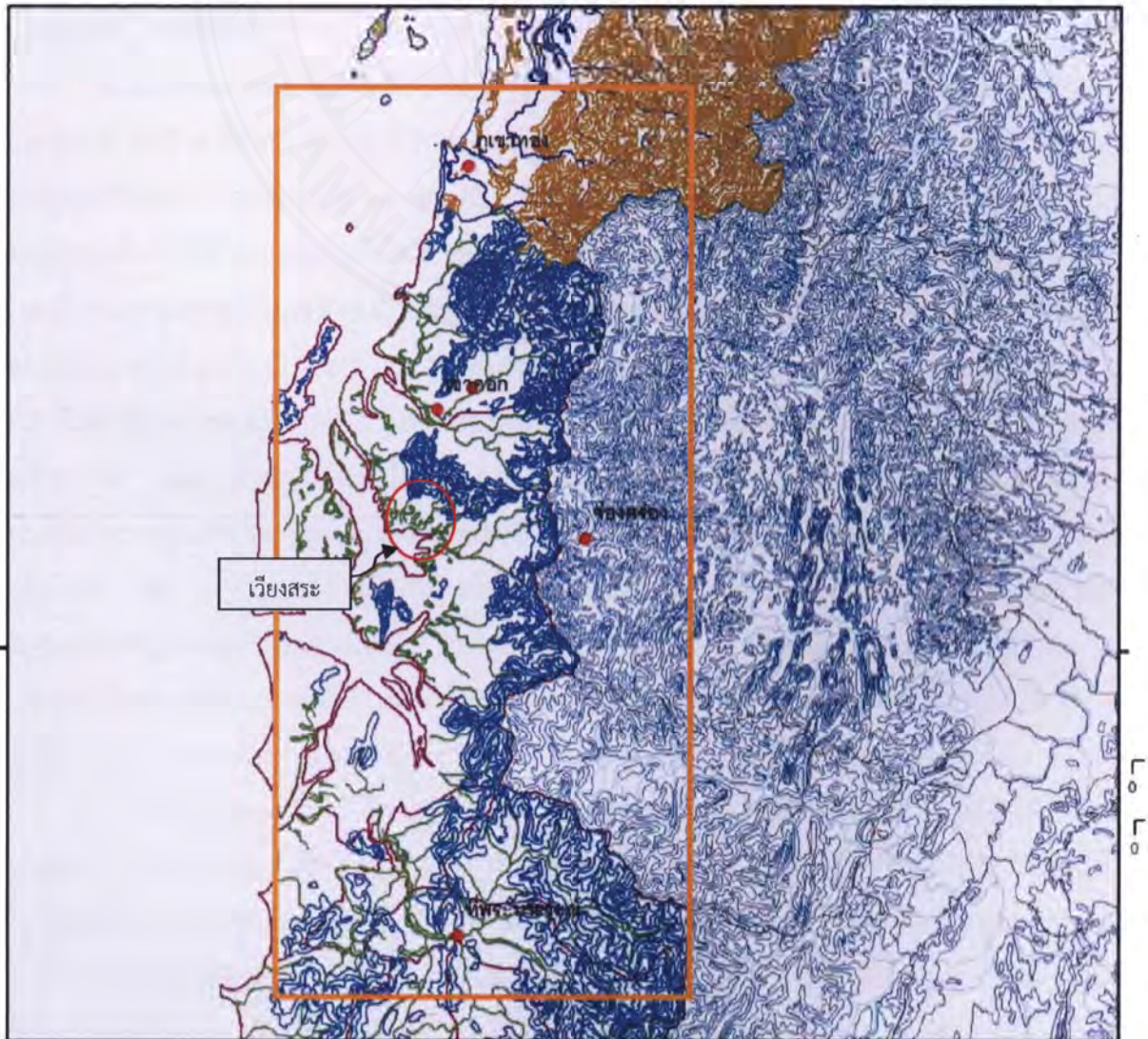
สถาปัตยกรรม และรูปแบบการสร้างงานศิลปกรรมอย่างถูกต้องตามหลักประติมานวิทยา บางแห่งมีรูปแบบศิลปะแบบศรีวิชัย บางแห่งมีรูปแบบศิลปะไมซอน ประเทศเวียดนาม ซึ่งแต่ละชิ้นงานสามารถนำกลับไปเปรียบเทียบกับแหล่งต้นกำเนิดได้เกือบทั้งหมด นำสังเกตว่างานก่อสร้างสถาปัตยกรรมประเภทศาสนสถานซึ่งควรเป็นสัญลักษณ์ของการแผ่ขยายอำนาจ ขยายอาณาเขตการยึดครอง ปักจารึกเขียนถ้อยคำประกาศชัย ควรปรากฏเต็มพื้นที่คาบสมุทรเช่นเดียวกับการแผ่อิทธิพลวัฒนธรรมเขมรโบราณในเขตจำปาศักดิ์ ที่ราบสูงโคราช ลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาในช่วงเวลาเดียวกันนี้ แต่ในคาบสมุทรมกลับพบงานก่อสร้างของเจ้าของอารยธรรมอย่างเบาบางมากและเกาะกลุ่มใกล้ชิดกันเฉพาะริมฝั่งทะเล หรือริมฝั่งแม่น้ำที่ออกสู่ทะเลได้สะดวก

แผนที่ ๔.๕ แสดงตำแหน่งแหล่งโบราณคดีสมัยก่อนประวัติศาสตร์

สิ่งที่เห็นได้จากแผนที่ ตำแหน่งที่ตั้งและจำนวนของแหล่งชุมชนสมัยก่อนประวัติศาสตร์ที่มีอยู่น้อยมากเมื่อเทียบกับพื้นที่และเมื่อเปรียบเทียบกับแผนที่แสดงตำแหน่งแหล่งชุมชนสมัยก่อนประวัติศาสตร์ที่กระจายอยู่ทั่วทั้งจังหวัดในเกือบทุกลักษณะภูมิประเทศและยังมีแนวโน้มว่าจะค้นพบ

มากขึ้นอีกในอนาคตอันใกล้ แต่แหล่งสมัยกึ่งก่อนประวัติศาสตร์กลับได้พบเป็นกลุ่มอยู่เฉพาะในเขตอำเภอไชยา และพุนพิน โดยอยู่ห่างจากชายฝั่งทะเลไม่เกิน ๑๕ กิโลเมตร ของชายฝั่งทะเลตะวันออก มีเพียงสองแหล่งที่อยู่ฝั่งทะเลอันดามันด้านทิศตะวันตกเกือบถึงเขตจังหวัดพังงา และหนึ่งแหล่งทางทิศใต้ได้แก่เมืองโบราณเวียงสระ ซึ่งอยู่ในทำเลที่มีลำน้ำใหญ่ไหลผ่าน ในขณะที่บริเวณตอนกลางของจังหวัดซึ่งเป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำกว้างใหญ่อันอุดมสมบูรณ์กลับไม่พบแหล่งในสมัยนี้เลย

แผนที่ ๔.๖ ตำแหน่งแหล่งโบราณคดีในสมัยต้นประวัติศาสตร์แถบชายฝั่งทะเลตะวันตก

ไม่เป็นที่ทราบแน่ชัดว่าประชากรในสมัยนี้มีความเป็นอยู่อย่างไรมากไปกว่าการเป็นอนารยชนตามที่มีบันทึกไว้ในเอกสารจีน และมีความเกี่ยวข้องในกิจกรรมการค้าในลักษณะใด รวมถึงมีความเกี่ยวข้องกับศาสนสถานของชนต่างถิ่นในสถานะใด แต่บรรดาศาสนสถาน โบราณสถานต่าง ๆ ที่มี

การสร้างชิ้นในราวพุทธศตวรรษที่ ๑๑-๑๒ นั้นก็เพื่อตอบสนองเฉพาะพ่อค้า นักบวช และประชากร จากดินแดนโพ้นทะเลเท่านั้น ดังจะเห็นได้ว่าโบราณสถานสำคัญทั้งในกลุ่มไชยาและกลุ่มพุนพิน อาทิ วัดแก้ว วัดหลง วัดพระธาตุไชยา เขาพระนารายณ์ ควนพุนพิน กลุ่มศาสนสถานเขาคา อำเภอสิชล ล้วนตั้งอยู่ในพื้นที่ที่เข้าถึงได้ง่าย ริมฝั่งทะเลในแนวปลายเส้นทางการเดินเรือจากไมซอน ประเทศเวียดนาม หรือจากปาเล็มบัง ในอินโดนีเซีย ที่สามารถแวะมาตามร่องน้ำที่ผ่านเกาะสมุย ทั้งนี้เพื่อใช้ปฏิบัติศาสนกิจของประชากรโพ้นทะเลในระหว่างที่ใช้ชีวิตอยู่ที่นี้ในการรวบรวมสินค้าและรอมรสม เพื่อเดินทางในฤดูถัดไป

ลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือที่เรียกกันว่าลมสินค้าที่พัดผ่านในช่วงเดือนตุลาคม พฤศจิกายน และกุมภาพันธ์ ทำให้สามารถแล่นเรือจากชายฝั่งตะวันออกของอินเดียไปยังศรีลังกาและต่อเนื่องมายังเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และในเดือนพฤษภาคม มิถุนายนจนถึงเดือนกันยายน ลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ที่พัดผ่านจะช่วยให้สามารถแล่นเรือกลับไปแนวกระแสน้ำที่หมุนเวียนไปทางตะวันตก ในบริเวณศูนย์สูตรผ่านละติจูดที่ ๑๐ องศา กลับเข้าเส้นทางเดิมคือไปศรีลังกาและเข้าชายฝั่งตะวันออกของอินเดีย (Tripathi, 2011) เส้นทางเดินเรือนี้คงใช้อย่างหนาแน่น จนกระทั่งเมืองท่า ตัมรลปติ (ตัมลุก) ของเบงกอลตะวันตก ต้องยุติบทบาทเมืองท่าใหญ่ในแถบเบงกอลลงในช่วงพุทธศตวรรษที่ ๑๓ ส่วนรูปลักษณะของเรือคงไม่ต่างกับรูปที่ปรากฏบนเหรียญเงินตราและภาพประติมากรรมนูนต่ำบนผนังบูโรบูโต อินโดนีเซีย (Miksic, 2000: 69) รวมทั้งซากชิ้นส่วนไม้ของเรือที่ขุดค้นพบ เช่น ซากโครงสร้างเรือขนาดใหญ่พบที่ปาหัง ประเทศมาเลเซีย เมื่อ ค.ศ. ๑๙๒๐ ผลวิเคราะห์เรดิโอคาร์บอน ๒๖๐-๔๓๐ A.D. (Manguin, 1993: 256) และในปี ค.ศ. ๒๐๐๓ มีรายงานการพบเรือขนาดความยาว ๑๘ เมตร ที่ Kadakkarapally ประเทศอินเดีย กำหนดอายุได้ 920 – 1160 A.D. (Selvakumar, 2012: 8)

การใช้พื้นที่เกาะกลุ่มจำกัดขอบเขตอยู่รอบอ่าวบ้านดอนอาจกินระยะเวลานานหลายร้อยปี ตามหลักฐานที่พบในกลุ่มโบราณสถานเขาพระนารายณ์ อำเภอฟุนพิน ที่มีการปรับปรุง รื้อถอน ขยายตัวอาคารอย่างซับซ้อน สับสน ปะปนกันทั้ง ศิวลึงค์ในลัทธิไศวนิกาย ธรรมจักรในพุทธศาสนา รูปเคารพพระวิษณุ ในลัทธิไวษณพนิกายที่ให้ความรู้สึกยำเกรงในพลังแห่งเทพเจ้า สงบนิ่ง สง่างาม เรียบง่าย ให้ความสำคัญกับความสมบูรณ์แข็งแรงของกล้ามเนื้อสรีระที่สมส่วนพอดีตามลักษณะกายวิภาค ปราศจากการประดับเครื่องทรงฉนิมพิมาภรณ์อย่างหรุหฺรา ซึ่งเป็นแนวคิดตามอุดมคติอันแตกต่างอย่างสุดขีดกับอุดมคติการสร้างรูปเคารพในแบบอินเดียโดยเฉพาะสกุลช่างปัลลวะ (กรมศิลปากร, ๒๕๕: ๓๕, ๔๑) ดังนั้นจึงเปรียบเทียบได้กับกลุ่มเทวรูปหินทรายสมัยก่อนเมืองพระนครที่ได้รับแรงบันดาลใจจากศิลปะยุคคลาสสิกสมัยคุปตะ (Giteau and Gueret, 1997; Jesup, 2004) และดังนั้นเทวรูปพระนารายณ์รูปแบบเดียวกันนี้ ทั้งจากควนพระเทโว อำเภอดงแก้วป่า จังหวัดพังงา เทวรูปจากเมืองโบราณเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี เมืองศรีมโหสถ จังหวัดปราจีนบุรี จึงเป็นกลุ่ม

เดียวกันที่นำเข้ามาจากศูนย์กลางอาณาจักรฟูนัน ณ อังกอร์บอเรย (Angkor Borei) ในราวพุทธศตวรรษที่ ๑๒ (Kho, 2003) แหล่งที่กล่าวถึงอยู่ในเขตจังหวัดตาแก้ว มีสถาปัตยกรรมสมัยก่อนเมืองพระนคร อาทิ พนมตา อาศรมมหาฤาษี แต่ก็มีร่องรอยการอยู่อาศัยมาก่อนหน้านี้ตามผลการขุดค้นและผลทดสอบเรดิโอคาร์บอน ได้ประมาณ ๔๐๐ ปี ก่อนคริสตกาล (Stark et al, 1999; 2001) การกระจายออกมาของกลุ่มเทวรูปสมัยก่อนเมืองพระนครมาถึงคาบสมุทรมลายูตอนบนเป็นช่วงที่อาณาจักรฟูนันล่มสลายและเส้นทางเดินเรือออกห่างไปจากอ่าว นอกจากนี้ Im Sok Rithy นักโบราณคดีขององค์การอัปสราและนักวิจัยของโครงการความร่วมมือ มีความเห็นมาก่อนหน้านี้ว่า เทวรูปมีรูปแบบตรงกับกลุ่มสมโบร์ไพรกุก

๔.๑๕ เขาพระนารายณ์ อ.พนพิณ

๔.๑๖ ควนพระเทโ อ.ตะกั่วป่า

๔.๑๗ จาก อ.เวียงสระ

เทวรูปพระวิฆณุ

๔.๑๘ จากเขาพระนารายณ์ อ.ตะกั่วป่า

กลุ่มศิลปะอินเดีย

๔.๑๙ จากวัดศาลาทั้ง อ.ไชยา

๔.๒๐ Tuol Koh, Takeo

๔.๒๑ จากวัดพระเพรง
อ.พระพรหม

๔.๒๒-๔.๒๓ จากหอพระนารายณ์
อ.เมืองนครศรีธรรมราช

เส้นทางข้ามคาบสมุทร

ร่องรอยศาสนสถานซึ่งมีการใช้งานซ้ำแล้วซ้ำอีกจากคนต่างกลุ่ม ต่างวัฒนธรรม ชี้ให้เห็นว่าทั้งคนท้องถิ่นและคนต่างถิ่นตั้งแต่ในสมัยเหล็กเป็นต้นมาให้ความสำคัญพุ่งเป้าออกไปที่ฝั่งทะเลตะวันออกตลอดระยะเวลาที่การค้าทางทะเลรุ่งเรืองอยู่ เหตุที่ต้องให้ความสำคัญกับฝั่งทะเลด้านตะวันออกเนื่องมาจากการเป็นคู่ค้าและคู่แข่งทางการค้าทั้งจีน อินเดีย เจนละและศรีวิชัย จึงอาจไม่ได้ให้น้ำหนักความสำคัญกับชายฝั่งทะเลตะวันตกจนกระทั่งต้องใช้เส้นทางข้ามคาบสมุทรเพื่อการพาณิชย์นาวีเลยแม้แต่น้อยตราบใดที่ชายฝั่งทะเลอันดามันยังคงไม่ปรากฏหลักฐานความหลากหลายของสิ่งก่อสร้าง ศาสนสถาน และรวมทั้งบริเวณที่ราบตอนกลางของคาบสมุทรมลายูยังคงเป็นที่ราบลุ่มว่างเปล่าไม่พบหลักฐานใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการขยายตัวทางการค้าทางทะเล ดังนั้นการใช้เส้นทางข้ามคาบสมุทรระหว่างตะกั่วป่าถึงบ้านดอนเพื่อย่นระยะทางไม่ต้องอ้อมแหลมมลายูดังที่เคยมีการเสนอกันมา (กรมศิลปากร ๒๕๓๑, ๒๕๕๒) จึงมีความสำคัญจำกัดเพียงเฉพาะกลุ่มประชากรที่อาจยังคงมีถิ่นฐานอยู่ในเขตที่สูงซึ่งมีบทบาทอยู่ในห่วงโซ่อุปทานของกิจกรรมการค้าโดยลำเลียงสินค้าของป่าป้อนให้สถานีการค้าทั้งชายฝั่งทะเลตะวันออกและฝั่งทะเลตะวันตกซึ่งคนท้องถิ่นทุกที่ทุกสมัยยอมชำนานูเส้นทางสามารถเดินทางได้ทั่วถึงกันทั้งจากตะกั่วป่าถึงบ้านดอนอยู่อย่างเป็นปกติโดยอาจลงมาตามลำคลองศก ซึ่งมีสภาพเป็นข้อจำกัดต่อการขนส่งสินค้าในปริมาณมาก ๆ เส้นทางข้ามคาบสมุทรจึงมีความสำคัญในฐานะเส้นทางติดต่อภายในของประชากรในท้องถิ่นเช่นเดียวกับที่มีอยู่ในทุกภูมิภาค และเส้นทางข้ามคาบสมุทรเองยังไม่ใช่ทางเลือกที่เหมาะสมให้พ่อค้าต่างชาติเลือกเดินทางนี้เพื่อประหยัดต้นทุนทั้งที่การประหยัดเวลาและต้นทุนเป็นเงื่อนไขสนับสนุนการตัดสินใจคู่กับพ่อค้ามาทุกสมัย

นอกจากนี้เส้นทางทางบกข้ามคาบสมุทรทั้งเส้นตะกั่วป่า-บ้านดอนและคอคอดกระ-ปากจั่นซึ่งหมดประโยชน์ก่อนหน้านี้ไปนานแล้วและไม่ได้มีการกล่าวถึงอีกเลยนั้น Wales (1935: 27) ยังมีความเห็นหลังจากนั่งเรือทวนแม่น้ำตะกั่วป่าขึ้นมาจนถึงต้นน้ำซึ่งโดยธรรมชาติเป็นลำธารสายเล็ก ๆ จึงต้องเปลี่ยนเป็นเดินเท้าบางจุดต้องปีนป่ายโขดหิน เดินอยู่เป็นเวลาสามวันกว่าจะถึงช่องเขาว่าเส้นทางทั้งสองใช้เป็นเส้นทางเดินของนักบวชอินเดียเพื่อเผยแผ่วัฒนธรรมเฉพาะในบางฤดูกาลมากกว่าเป็นเส้นทางการค้า แม้ว่า Wales ได้รับทุนเข้ามาทำวิจัยเส้นทางเผยแผ่วัฒนธรรมอินเดียยุคโบราณก็ตาม แต่ยังไม่เข้าใจถูกต้องว่านอกจากตลอดทางไม่ปรากฏหลักฐานทางโบราณคดีแล้ว อายุสมัยของแหล่งสองฝั่งทะเลยังแตกต่างกันจนไม่มีความเกี่ยวเนื่องกันเลย แต่จะอย่างไร เส้นทางตะกั่วป่า-บ้านดอนก็ไม่เคยได้รับการกล่าวถึงในเวทีประวัติศาสตร์โลกมาจนถึงปัจจุบัน และข้อเท็จจริงอีกคือเมืองท่าฝั่งอันดามันของไทยไม่ใช่จุดที่ต้องแวะพักในเส้นทางเดินเรือเมื่อต้นพุทธศตวรรษที่ ๑๓

ในทางตรงกันข้ามการนำเรืออ้อมแหลมมลายูยังจะทำกำไรได้มากกว่าด้วยโอกาสในการซื้อขายแลกเปลี่ยนกับบรรดาชุมชนร่วมสมัยที่มีอยู่ตามรายทางตั้งแต่ เคดาห์ จนถึงลังกาสุกะซึ่งเหมือน

เป็นเส้นทางบังคับให้ทุกสายมุ่งไปที่นั่นและยังเป็นเส้นทางเดินเรือตามบันทึกของหลวงจีนฟาเทียนเมื่อ พ.ศ. ๙๕๖-๙๕๗ (Wheatley, 1961:37-41, Map fig. No.10 p.40) ต่อมาในสมัยราชวงศ์ถัง อัจฉิเดินทางจากลังกามาถึงสุมาตราเมื่อ พ.ศ. ๑๒๑๔ และบันทึกชื่อเมืองท่าตามเส้นทางทางทะเลไปอินเดีย ได้แก่ *Wu-lei, Ho-p'u, Chiao-chih, Shang-ching, Campa, Dvaravati, Lang-chia-shu (Langkasuka), Pu-p'en, Ho-ling, Sri Vijaya, Mo-lo-yu (Jambi), P'o-lu-shih, Kedah, Nicobar, Tamralipti, Negapatam, Ceylon* โดยมีเมืองท่าที่ได้รับความนิยมสูงสุดจากนักเดินทางนักบวชคือ ลังกาสูกะ (*Lang-chia-shu*) ปัจจุบันคือเมืองโบราณยะรัง จังหวัดปัตตานี ส่วนอีกด้านที่นิยมหยุดแวะพักคือ เคดาห์ ก่อนที่จะมุ่งตรงไปยังเบงกอล (Wheatley, 1961: 42-45, Map fig. No.11 p.44) ดังนั้นเมืองท่าในระยะนั้นจึงมีความสำคัญในด้านการพาณิชย์และการบริการต่อนักเดินทางซึ่งมาจากหลายเชื้อชาติ ความนิยมของนักเดินทางนี้เองที่เป็นสิ่งดึงดูดพ่อค้านานาชาติ จึงเป็นเหตุผลให้อธิบายถึงความหลากหลายของประเภทวัตถุทางวัฒนธรรมที่พบตั้งแต่อำเภอกำแพงแสน แหลมโพธิ์ อำเภอยะยา อำเภอยะนิง โดยรอบอ่าวบ้านดอนจึงมีทั้งร่องรอยวัฒนธรรมจามปา จีน อินเดีย เจนละ ดองซอน ออกแคว ศรีวิชัย และอาหรับ

รูปที่ ๔.๒๔ ศาสนสถาน ณ เคดาห์

รูปที่ ๔.๒๕ โบราณสถานเมืองยะรัง

เส้นทางภายในคาบสมุทร

การสำรวจในพื้นที่ทำให้ทราบว่า การเดินเท้าลัดช่องเขาจากบริเวณเขื่อนเชี่ยวหลานซึ่งอยู่อีกฟากของเทือกเขาด้านตะวันตกแถบระนอง พังงาเป็นการเดินทางแบบปกติและยังใช้อยู่จนถึงปัจจุบัน เส้นทางจากเขื่อน เริ่มที่แหล่งโบราณคดีจ่องคร่อง บ้านเชี่ยวหลาน หมู่ ๓ ตำบลเขาพัง อำเภอบ้านตาขุน ตามข้อมูลของคนในพื้นที่ ๒ ราย คือ นายสมศักดิ์ เภรี รองหัวหน้าเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าคลองมอญ และนายวารินทร์ มุกดา ผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๖ ตำบลพะแสง อำเภอพนม

๑. นายสมศักดิ์ เภรี ให้ข้อมูลเส้นทางจากเขื่อนบริเวณแหล่งโบราณคดีจ่องคร่องถึงบ้านเขา ยาใช้เวลาเดินเท้าประมาณ ๒-๓ ชั่วโมง และที่แหล่งโบราณคดีปลายแสงก่อนหน้านี้เป็นตลาด ชุมชน มีวัด นา สวนทุเรียน สวนมังคุด ประชาชนจะนำของจากหน้าเขื่อนล่องคลองแสงมาที่นี่ใช้เวลาประมาณ ๔-๕ ชั่วโมง และมักใช้เส้นทางเดินเท้าลัดจากเขาเข้าไปออกกระบือด้วย

๒. นายวารินทร์ มุกดา ให้ข้อมูลว่า จากเส้นทางระนอง ถึงตะกั่วป่าเคยใช้เส้นทางข้ามเขาไปบ้านเขาตา เป็นระยะทาง ๙.๕ กิโลเมตร ซึ่งก่อนนี้ชาวบ้านใช้เป็นเส้นทางเดินเท้ากันเป็นปกติ

๓. นอกจากนี้ยังมีช่องทางอีกคือในบริเวณอุทยานแห่งชาติเขาสก ใช้เป็นเส้นทางเดินข้ามเขา ระหว่างบ้านสกกกับชุมชนในเขตอำเภอตะกั่วป่าโดยเดินผ่านช่องเขาชื่อว่า “ช่องช้างอา”

รูปที่ ๔.๒๖-๔.๒๗ เส้นทางลัดจากฝั่งตะวันตกไปยังบ้านเขาตาและชุมชนที่อยู่ในเขื่อนเชี่ยวหลาน

อิทธิพลทางวัฒนธรรมจากอารยธรรมโพ้นทะเล

มีความเป็นไปได้ว่าสังคมในระยะนี้ตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ ๑๒ หรือราว ๑,๔๐๐ ปีเป็นต้นมา ในช่วงที่การค้าระยะทางไกลเฟื่องฟูขึ้นอย่างมาก พ่อค้า นักบวชต่างถิ่นยังเป็นกลุ่มคนที่มีบทบาทสำคัญต่อการกำหนดนโยบาย ทิศทางการแสวงหาทรัพยากร การแบ่งหน้าที่ในสังคม รวมทั้งกำหนดโครงสร้างพื้นฐานที่สามารถสนับสนุนในกระบวนการผลิต โดยอาจดำเนินไปในลักษณะต่างกลุ่มต่างเข้ามาแสวงหา ครอบครองพื้นที่ตั้งอาณานิคมทางการค้าพร้อม ๆ กับการแข่งขันที่ทวีความเข้มข้นมากขึ้นซึ่งเราตรวจไม่พบสัญญาณความขัดแย้งใด ๆ ที่เกิดขึ้นในพื้นที่อันเนื่องมาจากการแข่งขันดังกล่าวนี้ทั้งในระหว่างกลุ่มพ่อค้านานาชาติด้วยกันหรือระหว่างกลุ่มพ่อค้ากับคนพื้นเมือง ตามที่ปรากฏในข้อความจารึกบนโขดหินที่เรียกว่า จารึกหุบเขาช่องคอย ในเขตอำเภोजุฬารามณ์ จารึกพุทธศตวรรษที่ ๑๒ ด้วยอักษรปัลลวะ ภาษาสันสกฤต

“(ศิลาจารึกนี้เป็น) ของผู้เป็นเจ้าของวิหารการ (พระศิวะ) ขอความอนุเคราะห์มีแก่ท่านผู้เป็นเจ้าของป่า ขอความอนุเคราะห์มีแก่ท่านผู้เป็นเจ้าของเทพทั้งหมด คนทั้งหลายผู้เคารพต่อพระศิวะ คิดว่า ของอันท่านผู้เจริญ (พระศิวะ) นี้ จะพึงให้มีอยู่ในที่นี่ จึงมาเพื่อประโยชน์ (นั้น)

ถ้าคนดีอยู่ในหมู่บ้านของชนเหล่าใด ความสุขและผล (ประโยชน์) จักมีแก่ชนเหล่านั้น”

(กรมศิลปากร, ๒๕๒๙: (๑) ๕๔)

ศิลาจารึกบนโขดหินหลักนี้จัดเป็นหลักฐานชั้นต้นในสมัยแรกสุดที่ยืนยันการเข้ามาของผู้ใช้อักษรปัลลวะ ภาษาสันสกฤต ซึ่งอาจเป็นได้ทั้งชาวอินเดียและชาวศรีวิชัย (ดูเพิ่มเติมใน Sarkar, 1969) โดยมีกุศโลบายในการอยู่ร่วมกับชนกลุ่มต่าง ๆ แต่ในขณะนี้ยังไม่ทราบว่าคณะผู้สร้างจารึกเดินทางมาจากไหนและมีที่หมายอยู่ ณ ตำแหน่งใด เนื่องจากตำแหน่งของจารึกอยู่บนเทือกเขาด้านตะวันตกเฉียงใต้ของเทือกเขานครศรีธรรมราชและอยู่นอกแนวช่องเขาที่ควรใช้เป็นเส้นทางเดินทาง

การปรากฏขึ้นของเมืองโบราณเวียงสระ ในเขตอำเภोजุฬารามณ์ซึ่งตั้งอยู่ทางตอนใต้ของจังหวัดสุราษฎร์ธานีและเกือบจรดแนวเทือกเขานครศรีธรรมราชอาจบ่งชี้ถึงความพยายามของชาวอินเดียในการมุ่งลึกเข้ามายังพื้นที่ภายในของคาบสมุทรมเพื่อควบคุมการรวบรวมทรัพยากร สินค้าของป่าให้ใกล้เคียงกับแหล่งกำเนิดมากที่สุด ทั้งนี้ก็เพื่อชิงความได้เปรียบในการรวบรวมสินค้าอันเป็นการผูกขาดเชิงกลยุทธ์ แทนที่จะอาศัยการลำเลียงของป่าโดยคนพื้นเมืองจากแหล่งกำเนิดมาถึงท่าเรือเพียงวิธีเดียว ซึ่งส่งผลให้พ่อค้าชาวอินเดียกลายเป็นผู้นำครองพื้นที่อยู่เป็นเวลานาน ตามระยะเวลาที่กำหนดได้จากกลุ่มเทวรูปแบบศิลปะอินเดียในสมัยพุทธศตวรรษที่ ๑๒-๑๖ พระศิวะโกรวะสกุลช่างโจฬะ พุทธศตวรรษที่ ๑๕-๑๖ หลักฐานการติดต่อแลกเปลี่ยนจากกลุ่มเครื่องถ้วยราชวงศ์ถัง ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๔-๑๕ เหรียญอาหรับในพุทธศตวรรษที่ ๑๔ และชั้นทับถมของเศษภาชนะดินเผา

แบบสามัญหนาประมาณ ๔๐ เซนติเมตร จากหลุมขุดค้น NE 33-2 (เขมชาติ เทพไชย, ๒๕๒๗) ซึ่งไม่สามารถระบุช่วงเวลาที่น่านอนได้ เมืองโบราณเวียงสระซึ่งมีคู คันดินล้อมรอบตามผลการขุดตรวจโดยสารัท ขอลสันติสกุล (๒๕๕๔) พบว่าคูมีความกว้างประมาณ ๓-๕ เมตร และลึกเพียง ๑ เมตร ซึ่งเหมาะสำหรับการระบายน้ำลงคลองธรรมชาติและเป็นขอบเขตที่น่านอนสำหรับเมืองที่มีหน้าที่สำคัญในฐานะที่เป็นสถานีควบคุมการรวบรวม พัก และกระจายสินค้าในทำเลที่เหมาะสม สามารถเดินทางติดต่อกับท่าเรืออ่าวบ้านดอนได้สะดวกโดยอาศัยการล่องแม่น้ำตาปีซึ่งเป็นแม่น้ำที่ใหญ่ที่สุดในภาคใต้ ดังนั้นเมืองโบราณสำคัญแห่งนี้จึงเป็นกลไกหนึ่งในกระบวนการสนับสนุนธุรกิจการค้าทางทะเลของเหล่าพ่อค้าชาวอินเดียที่ขยายตัวเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ

การเดินทางของชาวอินเดียมายังเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นั้น หลังไหลมาอย่างอิสระและเป็นรูปธรรมจนปรากฏเป็นงานประเพณีอยู่จนถึงในปัจจุบัน โดยในวันเพ็ญเดือนสิบสองของทุกปีจะมีงาน *Bali Yatra* หรือการเดินทางไปยังเกาะบาหลี่ ชาวบ้านแถบโอริสสาจะพากันมาที่ริมแม่น้ำ ทะเลสาบเพื่อมาลอยเรือประทีปและภาวนาให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์คุ้มครองแก่นักเดินทาง ส่วนในช่วงขากลับ จะมีงาน *Khudurukuni Osha* ในเดือนกันยายน งานนี้จะเน้นสำหรับบรรดาสุภาพสตรีที่ยังไม่แต่งงานและรอการกลับมาของคนรักซึ่งจะมาพร้อมด้วยโภคทรัพย์และของที่ระลึก (Tripati, 2011: 1084-85)

ทางตอนเหนือของจังหวัดนครศรีธรรมราชในแถบอำเภอสิชลเป็นอีกย่านหนึ่ง ซึ่งเห็นความพยายามเข้ามาตั้งอาณานิคมฮินดูเพิ่มมากขึ้น มีการสร้างศาสนสถานขึ้นมากกว่า ๓๐ แห่ง เกาะกลุ่มอยู่บนเฉาะที่ราบระหว่างเทือกเขานครศรีธรรมราชด้านตะวันตกและชายฝั่งทะเลด้านตะวันออก มีโบราณสถานเขาคา ตำบลเสาเกา เป็นศาสนสถานศูนย์กลางเมื่อประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๓-๑๕ ในเขตนี้ไม่ปรากฏสิ่งก่อสร้างที่อยู่นอกกลุ่มมากเพียงพอจนเห็นการขยายอาณาเขตการอยู่อาศัยและขยายพื้นที่ครอบครอง รวมทั้งไม่มีหลักฐานบ่งชี้ถึงการเป็นแหล่งผลิต แหล่งอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการค้าทางทะเล หลักฐานส่วนใหญ่คงปรากฏเฉพาะรูปเคารพในศาสนาฮินดู ศิวลึงค์รูปแบบต่าง ๆ ทั้งแบบดั้งเดิมและแบบประเพณีนิยมในลักษณะตรีมูรติ รวมทั้งซากศาสนสถานก่อด้วยอิฐ ชิ้นส่วนกรอบประตู ธรณีประตู ซึ่งเป็นส่วนประกอบอาคารศาสนสถาน ซึ่งเป็นวัสดุก่อสร้างที่นิยมมากในแถบสมโบร์ไพรกุก โดยแทบจะไม่มีสิ่งของเครื่องใช้ต่างถิ่นเลย ดังนั้นนิคมชาวฮินดูที่นี่จึงน่าจะมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับชุมชนต่างกลุ่มน้อยมากเป็นสังคมแบบปิด จึงยังเป็นที่น่าสงสัยว่าเข้ามาตั้งถิ่นฐานอย่างถาวรขึ้นที่นี่ด้วยวัตถุประสงค์ใดกันแน่

หลักฐานอื่นที่พบนอกเขตอำเภอสิชลซึ่งมีอายุใกล้เคียงกันได้แก่ เทวรูปพระวิษณุรุ่นเก่าองค์หนึ่ง พบวางพิงไว้ข้างหอพระนารายณ์กลางเมืองนครศรีธรรมราช มีรูปแบบเหมือนเทวรูปพระวิษณุปางทุรงค์ ในภาคพระกฤษณะมักแสดงในรูปเด็กหนุ่ม ผิวสีดำในปางประทับยืนพระหัตถ์ไว้ที่บนพระโสณีสองข้าง บางครั้งจะปรากฏพร้อมด้วยศักดิ์คือพระรชมิณี เป็นเทพท้องถิ่นที่นับถือในแถบรัฐมหาราษฏระ รัฐกรณาฏกะ (*Karnataka*) รัฐอานธรประเทศ และเผยแพร่ออกไปราวพุทธศตวรรษที่

๑๓ (Sastri, 1986: 55, 60-61) เทวรูปองค์นี้คล้ายกับเทวรูปพระวิษณุพบที่วัดพระเพรง ตำบลนาสาร อำเภอพระพรหม จังหวัดนครศรีธรรมราช

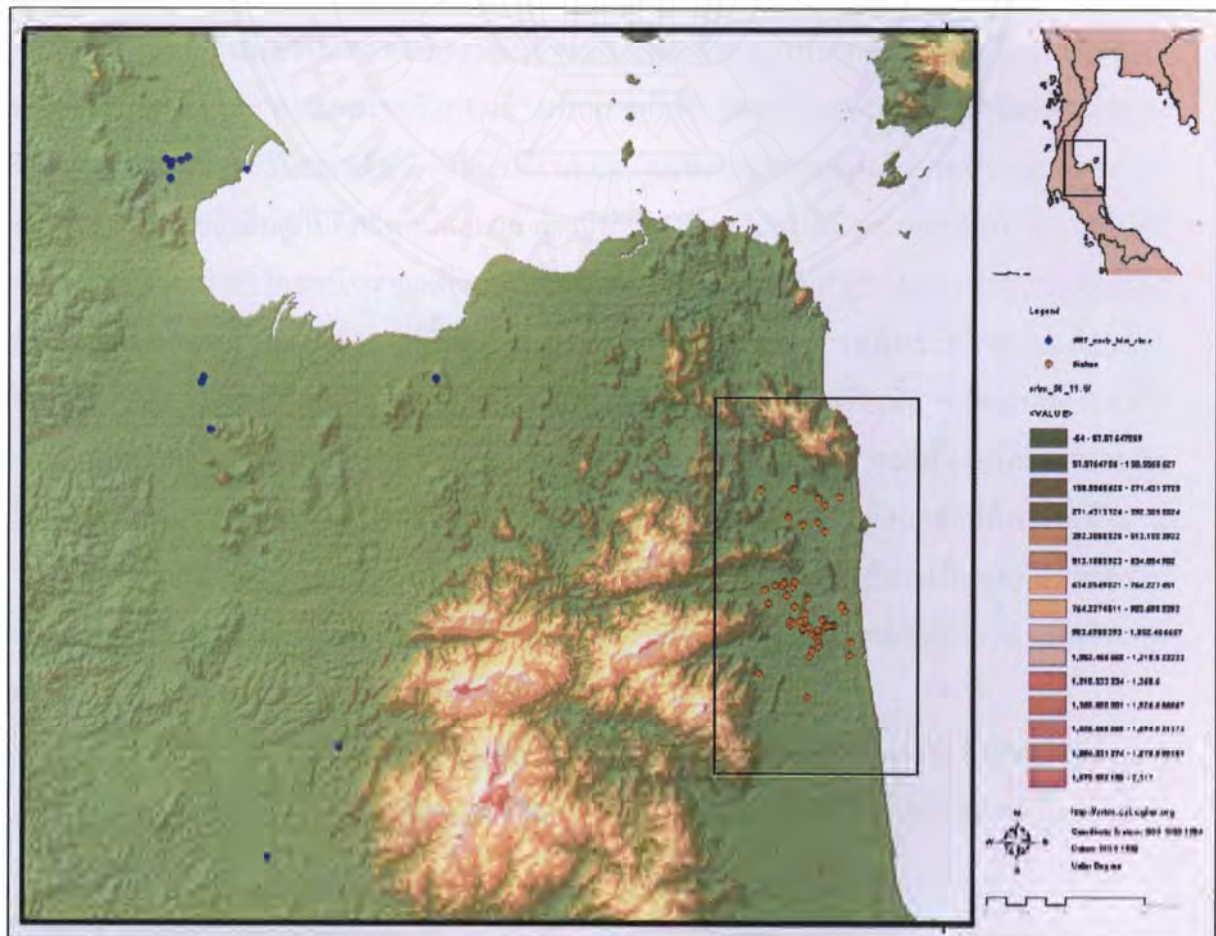
ส่วนเทวรูปที่อยู่ในรุ่นเดียวกันแต่ปรากฏกายมีวรรณะคำอาจอยู่ในรูปอภิจาริกะสถานกมุรติ (Abhicharikasthanaka-Murti) (ผาสุก อินทรารูธ, ๒๕๓๒: ๕๒) พระกรขวาหน้าแสดงปางประทานอภัยหรือประทานพร พระกรซ้ายหน้าวางพักไว้ที่พระปรัศว์ ได้แก่ พระวิษณุจากวัดศาลาหิง อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งเป็นกลุ่มเทวรูปพระวิษณุที่แสดงอิทธิพลศิลปะอินเดียที่เก่าที่สุดที่พบในภาคใต้ของไทย กำหนดอายุประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๐ นอกจากนี้ในกัมพูชายังพบแบบที่คล้ายกันจำนวน ๑ องค์ที่ Tuol Koh, Takeo สูง ๙๕ เซนติเมตร กำหนดอายุอยู่ในครั้งแรกของพุทธศตวรรษที่ ๑๐ ซึ่งก็อยู่ในระยะแรกรับอิทธิพลอินเดียในกัมพูชาด้วย ปัจจุบันจัดแสดงในพิพิธภัณฑสถานกรุงพนมเปญ (Jacques and Lafond, 2007: 48)

ตารางที่ ๔.๕ บันทึกรายละเอียดระหว่างการสำรวจแหล่งโบราณคดี อำเภอสีชล (คัดสรร ปรับปรุง)

No	SITE_NAME	VILLAGE	TAMBON	AMPHOE	x	y	FINDS
2	Kao Lak No.1			Sichon	589619.369004634	1005701.060868890	temple
4	Wat Jomtong	jomtong		Sichon	596179.014151767	997892.023283400	hindu statues
5	Wat Donsala			Sichon	597911.462611910	998892.455586156	brick ruin
6	Ms.Kong	Teparat	Teparat	Sichon	594836.823106720	981032.688885641	mound,pond
8	Mr.Plod	saiyai	saopao	Sichon	594843.980332046	982841.800629423	mound
9	Mr.Nim	srakood	saopao	Sichon	595352.639118645	982565.642734842	mound,pond
10	Mr.Amnoui	srakood	Saopao	Sichon	595581.886393921	982886.830668047	mound
11	Mr.Charoen	Srahuan	Sapao	Sichon	595665.951917792	982128.522000856	mound
12	Sra Dee		saopao	Sichon	595821.687266969	983238.635997640	pond
13	Mr.Apisak Jaihao	Srakood	saopao	Sichon	595439.365987481	983252.296933996	mound
14	Ms.Muangdoug	Srakood	saopao	Sichon	595524.506534944	983441.570103192	mound
15	Ms.Nukleeb			Sichon	596377.731828124	983849.738971520	mound
16	Neum Sadukkam	Pangkam	Chalong	Sichon	597385.737520790	983976.159957140	mound&moat
17	Mr.Likhit	Tanonnai	Saopao	Sichon	597198.452149877	983972.763864882	mound,pond
18	Mr.Klay Sanimkan	Saopao	saopao	Sichon	596856.416016467	984006.171120009	mound
19	Tuay Pengrat			Sichon	596665.961281889	984021.621004875	mound
20	Mr.Somjit Intarat	Pangkam	Chalong	Sichon	593782.939472985	983370.444827718	mound
21	Mr.Mart Hongshu	Pangkam	Chalong	Sichon	593922.108183877	983498.104032654	mound

No	SITE_NAME	VILLAGE	TAMBON	AMPHOE	x	y	FINDS
22	Ms.Klam Kuanruang	Pangkam	chalong	Sichon	594404.504465358	983872.021365154	mound
23	Mr.Bopit Kampeng		chalong	Sichon	593989.771860542	984354.064199949	mound
24	Mr.Pring	Huatorn	saopao	Sichon	594079.412189252	985372.428255473	mound
25	Wat Pra On	Pangkam	Chalong	Sichon	594013.230365804	984670.714408022	mound
26	Kao Ka			Sichon	595630.577826034	981504.275209556	Monastery
27	Ban Yuan Tao		Teprat	Sichon	588801.398503970	978452.479466144	bronze drum
28	Mr.Phong Jaihao	hoiwhean	Teparat	Sichon	592391.741132789	983958.992028977	mound,ponds
30	Mr.Neung Jitkamen	Panglao	Chalong	Sichon	592777.831975873	984216.573688894	mound
33	Kao Puttong			Sichon	591996.127820981	996428.048256120	mound
34	Wat Kao Pnomtai			Sichon	595458.217752386	995927.498879327	mound
35	Wat Nakhom	Nakhom	Sichon	Sichon	596294.013749502	994853.274407614	mound
38	Mr.Virat Chaireuk	tashew	saopao	Sichon	598592.837422150	985734.553023124	mound,pond
39	Mr.Juk Raksapon	kunjan	saopao	Sichon	599225.522921649	981937.077658005	brick monument
40	Ban Nalae	ban nalae	saopao	Sichon	599186.125846372	980501.042699112	monument
41	Mr.Sherm Neukrajang			Sichon	596259.167057555	984777.137699632	mound
42	Mr.Sawang Kotshim	Tungkrang	saopao	Sichon	595943.133544981	984663.057283695	mound,pond
43	Wat Burg		chalong	Sichon	592907.890950580	986245.439114514	hindu statues
45	Mr.Siri Na Nakon	takwai	chalong	Sichon	591471.459286181	988495.012728455	yoni
46	Ms.Bulan Na Nakon	Takwai	Chalong	Sichon	591453.087083744	988597.615774312	gold leaves
47	Mr.Kan Jaihao	takway	chalong	Sichon	591602.838542843	988982.548659240	ruin, yoni
48	Mr.Muak Duangyim	Nahan	chalong	Sichon	591940.109320307	987477.551391120	ruin
49	Ms.Prakieng Kongtim	saisab	chalong	Sichon	592530.835428284	988383.347660732	ruin
50	Mr.Somma Suvan	takwai	tungprang	Sichon	592833.371815745	989019.811047670	ruin
51	Mr.Chuan Petnui	nidon		Sichon	589777.031081410	986601.245722599	ruin

No	SITE_NAME	VILLAGE	TAMBON	AMPHOE	x	y	FINDS
52	Mr.Payom Jaihao	posadej	chalong	Sichon	593474.128135568	984493.851911046	ruin
53	Ms.Yupa Shusham	kaonoi	kaonoi	Sichon	590552.140508025	988663.960413860	ruin
54	Ms.Neung Rujam	Sisa	plean	Sichon	594257.726014073	975676.870983353	ruin

เช่นเดียวกับศรีวิชัยซึ่งในอาณาจักรมีพระสงฆ์ฝ่ายมหายานนับพันรูป มีผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาสันสกฤต เป็นสถานที่ฝึกฝนด้านภาษาของภิกษุจีนผู้เป็นบุคคลสำคัญของประวัติศาสตร์ชาติก่อนไปศึกษาต่อ ณ มหาวิทยาลัยนาลันทา แต่ชุมชนในคาบสมุทรมีถูกระบุว่าขึ้นกับอาณาจักรศรีวิชัยกลับปรากฏหลักฐานเพียงสลูปีในรูปจันท์ขนาดเล็กมากจำนวนหนึ่งองค์ ประติมากรรมสำริดอีกจำนวนหนึ่ง บางส่วนมีขนาดพกพา และประชากรในพื้นที่นี้เป็นเพียงผู้รวบรวมสินค้าทรัพยากรของป่าป้อนสู่สถานีการค้าชายฝั่งทะเลในสมัยเหล็ก เป็นผู้รวบรวมสินค้าผลผลิตจากเงิน ทองคำ ของป่าป้อนยังอาณาจักรศรีวิชัยและสนับสนุนกำลังในการรบตลอดระยะเวลาที่อาณาจักรยังรุ่งเรือง จึงกล่าวได้ว่าประชากรในพื้นที่ไม่ได้รับอิทธิพลทางวัฒนธรรมต่างถิ่นที่เข้ามาในเขตคาบสมุทรมลายูแม้แต่น้อย สถานการณ์ทั่วไปในคาบสมุทรมลายูจึงค่อนข้างเป็นไปอย่างที่ ฮอลล์ (๒๕๒๖: ๕) เข้าใจว่าโครงสร้างของสังคมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มิได้เปลี่ยนแปลงไปเพราะอิทธิพลอินเดีย ระบบวรรณะซึ่งเป็นลักษณะพื้นฐานของฮินดูก็มีอิทธิพลน้อยมาก ผู้หญิงก็ยังคงมีฐานะสูงในสังคมอย่างที่เป็นมา และเป็นคำตอบว่าเหตุใดการวิจัยทางโบราณคดีจนถึงปัจจุบันจึงไม่ประสบความสำเร็จในการหาความเชื่อมโยงอิทธิพลวัฒนธรรมอินเดียในระยะนี้มีต่อประชากรพื้นถิ่นอย่างไร การอภิปรายจึงจบลงด้วยการพรรณารายละเอียดงานศิลปกรรม ความเก่าแก่ของชิ้นงานและสิ่งก่อสร้างนั้น ๆ โดยไม่มีสิ่งบ่งชี้ถึงการสืบทอดทางวัฒนธรรมอย่างชัดเจนจนถึงปัจจุบัน แต่กลับกลายเป็นว่า *คนใต้* เกือบทั้งคาบสมุทรมลายู โดยเฉพาะ *คนนคร* ทุกครัวเรือนยังคงรักษาแบบแผนวัฒนธรรมพุทธศาสนาจากลังกาที่เข้ามามีบทบาทต่อจากอินเดียและศรีวิชัยไว้อย่างมั่นคง โดยมีพระบรมธาตุทรงลังกาเป็นศูนย์กลางความศรัทธา ความเชื่อ เป็นหลักในการดำเนินชีวิตและยังทำหน้าที่ยุติข้อขัดแย้งของคนทุกวัย “*ไปสาบานต่อหน้าพระธาตุ*” จึงเป็นคำพูดที่มักได้ยินเสมอ

ดังนั้นมุมมองเรื่องที่เกี่ยวข้องกับอิทธิพลวัฒนธรรมอินเดียในภาคพื้นเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งเป็นหัวข้องานวิจัยที่ได้รับความนิยมมานับร้อยปี จำเป็นต้องพิจารณาทบทวนกันอีกครั้ง

ข้อเท็จจริงและสถานภาพของชุมชนโบราณในคาบสมุทรมลายู

เราคาดกันว่ากลุ่มนักเดินเรือชาวอินเดียรวมทั้งคณะนักบวชได้ถอนตัวออกจากภาคใต้ของไทยราวพันปีที่ผ่านมาตามหลักฐานที่แหล่งโบราณคดีหลายแห่งถูกทิ้งร้างไปในระยะนี้ และไม่มีรูปเคารพหรือวัตถุใดในวัฒนธรรมอินเดียที่มีอายุใหม่กว่านี้ แต่การปรากฏหลักฐานวัฒนธรรมอินเดียทางชายฝั่งทะเลอันดามัน ที่ปูจิง รัฐเคดาห์ ในพุทธศาสนาตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ ๑๐-๑๕ และต่อเนื่องด้วยวัฒนธรรมฮินดูในพุทธศตวรรษที่ ๑๖-๑๘ (Hassan, 2005: 140-187) เป็นนัยว่าชาวอินเดียละทิ้งอาณานิคมเดิมด้านฝั่งทะเลอ่าวไทยและกลับไปเคดาห์ อาณานิคมแหล่งผลประโยชน์ถาวรเพื่อต้องการหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้ากับศรีวิชัยที่มีขีดความสามารถในการควบคุมช่องแคบมะละกาตั้งแต่ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๔ และเข้มงวดขึ้นเรื่อย ๆ และถึงแม้ว่าศรีวิชัยกับเมืองบริวารจะถูกกองทัพ

ของพระเจ้าราเชนทรโจฬะทำลายลงเมื่อ พ.ศ. ๑๕๖๘ หลังจากนั้นได้พบบัวหัวเสาประกอบอาคารแบบหลังโจฬะที่เรียกว่าศิลปะแบบวิชัยนครา ในพุทธศตวรรษที่ ๑๘ ที่ตำบลท่าเรือ (Sivaramamurti, 1984: 9-10; Harle, 1987: 313) แต่เรายังมองไม่เห็นว่าคุณสมบัติของชาวอินเดียได้หลังไหลย้อนกลับมาในพื้นที่นี้อีกเลย

อย่างไรก็ตามการค้ากับจีนซึ่งยังคงดำเนินอยู่และเสริมขึ้นด้วยนโยบายยกเลิกการค้าตามระบบบรรณาการในสมัยราชวงศ์ซ่ง เรือจีนสามารถค้าขายกับเมืองต่าง ๆ ได้โดยตรง

หนังสือ Ling-wei Tai-ta ของ Chau Chu-fei ในปี พ.ศ. ๑๗๒๑ และ Chu-fan-chih ของ Chau Ju-kua ในปี พ.ศ. ๑๗๖๙ บันทึกถึงหลายอาณาจักรในคาบสมุทรมณฑลที่มีควมอุดมสมบูรณ์ มีสินค้าหลากหลายเป็นประโยชน์ต่อการค้า ได้ให้ภาพพลเมืองที่ชัดเจนมากขึ้น เช่น อาณาจักร Teng-liu-mei, Ling-ya-ssu, Fo-lo-an, Tan-ma-ling โดยบันทึกพรรณนาถึงเมือง Tan-ma-ling ว่า;

“The ruler of the Kingdom of Tan-ma-ling is called Hsiang-Kung. Around the city there is a wooden palisade six or seven feet...over twenty feet high, which can be used (as a platform) for fighting. The inhabitants of the country ride buffalos knot their hair behind and go bare footed. For their house officials use wood while the common people build bamboo huts with leaf partitions and rattan buildings. Indigenous products include bee’s wax, lakawood, gharuwood, ebony, camphor, ivory and rhinoceros horn. Foreign (merchants) traffic in pongee parasols and umbrellas, skeins of Ho-chih silk, wine, rice, salt, sugar, porcelain vessels, earthenware bowls and similar coarse and heavy wares, together with gold and silver platters. Jih-lo-t’ing, ch’ien-mai-pa-t’a and chia-lo-hsi are similar countries. This country (Tan-ma-ling) collects whatever gold and silver vessels it receives, while Jih-lo-t’ing and the other counties make similar collections, (all of which) are presented to San-fo-ch’i (as tribute).”

(Wheatley, 1961: 66-67)

หลักฐานบันทึกบัญชีนำเข้าและส่งออกของ หวังต้าหยวน (Wang Ta-Yuan) ในปี พ.ศ. ๑๘๙๒ บันทึกรายการสินค้าส่งออกตามพรลิงค์ เช่น ขี้ผึ้ง การบูร (Camphor) นกเงือก ไม้กฤษณา ไม้มะเกลือ มะยมป่า (Laka wood ชื่อสามัญ: มะยมป่า, กะอวม, Claw-Flowered Laurel ชื่อวิทยาศาสตร์: *Acronychia pedunculata* (L.) Miq.) ดีบุก กระดองเต่า และนำเข้าผ้าฝ้าย กลองเครื่องถ้วยจากจีน

Takakusu (1896) เป็นนักวิชาการคนแรกที่ระบุ *Tan-ma-ling* เป็นตำแหน่งเมืองบนเกาะสุมาตรา ต่อมา Pelliot (1904) และ Gerini (1905) ระบุเป็นชื่อเมืองบนคาบสมุทรมลายู ส่วน Hirth & Rockhill (1911: 57) สันนิษฐานว่า *Teng-liu-meï* คือ ตามพรลิงค์ แต่ปัจจุบันยอมรับกันว่าชื่อเมือง *Tan-ma-ling* ในบันทึกของจีนคือคำว่า ตามพรลิงค์ (*Tambralinga*) ที่ปรากฏในจารึกครหิ (*Grahi Inscription*) หรือจารึกหลักที่ ๒๔ วัดเวียง อำเภอไชยา และ มัธมาลิงคัม (*Madamalingam*) ชื่อเมืองบริวารของศรีวิชัยที่อยู่ในเป้าหมายการเข้าตีปรากฏในจารึกผนังส่วนฐานปราสาทประธานด้านทิศใต้ของมหาวิหารแห่งเมืองตันซอร์ (Pichard, 1995) ซึ่งทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับชื่อ *Tan-ma-ling* ที่เขียนในหนังสือ *Tao-i Chih-lioh* นั้นหมายถึงเมืองลิกอร์หรือนครศรีธรรมราชปัจจุบัน

ในวันที่ ๒๔๒ ปีที่ ๑๙ รัชกาลพระเจ้าราเชนทรโจषะ โปรคฯ ให้ *Sarvasiva-pandita* สั่งทำจารึกตามรับสั่งถึงการรบชนะเมืองต่าง ๆ และการได้รับชัยชนะในการรบทางเรือกับเมืองบริวารของอาณาจักรศรีวิชัยรวมทั้งมัธมาลิงคัมหรือตามพรลิงค์

"..... having dispatched many ships in the midst of the rolling sea and having caught Samgramavijayottungavarman, the king of Kadaram, along with (his) vehicles, (viz.) rutting elephants, (which were as impetuous as) the sea in fighting, — (took) the large heap of treasures, which (that king) had rightfully accumulated ; the (arch called) Vidyadhara-torana at the "war-gate" of the extensive city of the enemy ; the "jewel-gate," adorned with great splendour ; the "gate of large jewels ;" Vijayam, of great fame ; Pannai, watered by the river ; the ancient Malaiyur (with) a fort situated on a high hill ; Mayirudingam, surrounded by the deep sea (as) a moat ; Ilngasogam (i.e., Lankasoka), undaunted (in) fierce battles ; Mappappalam, having abundant high waters as defense ; Mevilimbangam, having fine walls as defense ; Valaippanduru, possessing (both) cultivated land (?) and jungle ; Talaitakkolam, praised by great men (versed in) the sciences ; Madamalingam, firm in great and fierce battles; Ilamuri-desam, whose fierce strength was subdued by a vehement (attack)....."

INSCRIPTIONS ON THE WALLS OF THE CENTRAL SHRINE, TANJAVUR TEMPLE

No.20 on the south wall, first and second tiers

E. Hultzsch & V. Venkayya, Madras

หลังจากนั้น ในปี พ.ศ. ๑๗๗๓ ได้ปรากฏจารึกกล่าวถึงชื่อ ตามพรลิงค์ อีกครั้งในจารึกหลักที่ ๒๔ จารึกด้วยอักษรขอม ภาษาสันสกฤต พบที่วัดเวียง อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี รายละเอียดดังนี้

“สวัสดี พระผู้เป็นใหญ่ในตามพรลิงค์ ทรงประทานความดีงามอันเลิศเหมือนพระอินทร์ทรงพระราชสมภพเพื่อยังประชาชนที่ถูกชนชาติต่ำปกครองมาแล้ว ให้สว่างรุ่งเรือง จจริงอยู่พระองค์เป็นธรรมราชาเหมือนพระจันทร์ พระอาทิตย์ และกามเทพ อย่างสมบูรณ์ ทรงปรีชาฉลาดในราชনীติ เทียบเท่าพระเจ้าธรรมโคก ทรงเป็นใหญ่ยิ่งเหนือราชวงศ์ทั้งหมด

สวัสดี พระองค์เข้มแข็ง เป็นใหญ่ในตามพรลิงค์ ทรงปกครองปัทมวงศ์จนถึงกับถูกขนาบพระนามว่า ภิรมเสน ได้ทรงเสด็จอุบัติมาเพราะอาณูภาพแห่งบุญกุศลของมนุษย์ทั้งหลาย (บุญของมนุษย์ที่ได้มีพระราชทานครั้งนี้)

พระองค์ทรงไว้ซึ่งพระเกียรติยศแผ่ไปทั่วโลก เพียงตั้งอาณูภาพของพระจันทร์และพระอาทิตย์ ซึ่งพระนามาภิไธยราชฐานันดรว่า จันทรภาณุ เป็นพระธรรมราชาผู้ทรงศิริ

ขออำนาจพร อันเป็นอมตะด้วยความภักดี ซึ่งเสมื่อดั่งสลักไว้ในแผ่นหิน เมื่อปีกลี ยุคล่วงแล้วได้ ๔๓๓๒”

จารึกหลักที่ ๒๔ วัดเวียง พุทธศักราช ๑๗๗๓

(ประเสริฐ ณ นคร, ๒๕๒๑: ๔๕๐-๔๕๑)

เมืองโบราณในคาบสมุทรมลายูที่มีลักษณะสอดคล้องกับรายละเอียดของ *Tan-ma-ling* ตามบันทึกในเอกสารจีน และมีหลักฐานทางโบราณคดีสนับสนุนได้แก่ เมืองโบราณพระเวียง (ชาคริต สิทธิฤทธิ์, ๒๕๕๔) อยู่ทางทิศใต้ของเมืองนครศรีธรรมราช เป็นที่ตั้งของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน สำนักงานปศุสัตว์ แพลตต์ตำรวจ หน่วยงานของกรมศิลปากร เมืองมีลักษณะผังเมืองเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ขนาดประมาณ ๔๕๐ x ๑,๑๐๐ เมตร ตัวเมืองตั้งอยู่บนแนวสันทรายวางตัวในแนวทิศเหนือ - ใต้ รูปสัณฐานของเมืองจึงมีลักษณะแคบแต่ยาวตามลักษณะทางภูมิศาสตร์ มีคลองธรรมชาติเป็นคูเมืองด้านทิศเหนือได้แก่ คลองสวนหลวง ด้านทิศใต้ ได้แก่คลองคูพาย ด้านทิศตะวันตก ได้แก่ คลองหัวหว่อง ด้านทิศตะวันออกเป็นคลองขุดเชื่อมชกน้ำจากคลองธรรมชาติให้เป็นคูเมืองรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า มีกำแพงเมืองเป็นกำแพงดินหรือคันดินใช้ปึกกระเบื้องไม้

โบราณวัตถุที่พบภายในเมืองโบราณทั้งที่ผ่านมาและที่พบจากการขุดค้นทางโบราณคดีเมื่อ พ.ศ. ๒๕๕๑ ส่วนใหญ่เป็นภาชนะดินเผาไม่เคลือบ ได้แก่ พระพิมพ์ เหยียนชวา เหยียนพูนัน กุณฐิหม่อน้ำ ซึ่งมีเนื้อแกร่ง บางสีขาวเนื้อละเอียด มีลักษณะเป็นรูปกลม เชิงสูง กุณฐิมีพวยยาว เรียวตรงเฉียงขึ้นเล็กน้อยและมักแต่งขอบปากเป็นสองชั้น มีแหล่งผลิตสำคัญที่บริเวณคลองปะโอ อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา สินค้านำเข้าภายในประเทศส่วนใหญ่มักจะพบภาชนะดินเผาจากแหล่งเตา

ศรีสัชนาลัย อายุประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๙-๒๑ นอกจากนี้ยังพบเครื่องถ้วยจีนเป็นจำนวนมากทั้งประเภทเคลือบสีขาว เขียวมีอายุสมัยตั้งแต่ราชวงศ์ซ่ง หยวน หมิงและชิง จากแหล่งเตาที่สำคัญของจีนคือ แหล่งเตาหลงฉวน มณฑลเจ้อเจียง และแหล่งเตาเต๋อ ฮั่ว มณฑลฝูเจี้ยน อายุสมัยของเมืองโบราณกำหนดได้จากเครื่องถ้วยจีนสมัยราชวงศ์ซ่ง ซึ่งเป็นหลักฐานการค้าในช่วงต้นของเมืองแห่งนี้ในระหว่างพุทธศตวรรษที่ ๑๖-๑๘ สอดคล้องกับเอกสารจีนที่บันทึกไว้ตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ ๑๘ และ๑๙ แต่ในช่วงที่ผ่านมาไม่ปรากฏรายงานการพบหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมอินเดียอย่างชัดเจน นอกจากกลุ่มเทวรูปพระนารายณ์รุ่นเก่า ทั้งที่มีนิคมชาวฮินดูตั้งขึ้นอย่างหนาแน่นห่างจากที่นี่ไปทางเหนือเพียง ๖๐ กิโลเมตรในเขตอำเภอสีชล และในย่านนี้ยังเป็นหนึ่งในที่หมายของพ่อค้านักเดินเรือมาตั้งแต่สมัยเหล็กตามหลักฐานคลองมโหระทึกสำริด ลูกบิดแบบอินโด-แปซิฟิก เครื่องถ้วยจีนสมัยราชวงศ์ถัง สมัยห้าราชวงศ์ เครื่องมือเหล็ก ขวานมีบ้องพบในเขตตำบลท่าเรือ กลุ่มคลองท่าเรือ บ้านเกียกกาย บ้านพังสิงห์และบ้านจันทุน ห่างจากเมืองพระเวียงไปทางทิศใต้ประมาณ ๘ กิโลเมตร

สภาวะสูญญากาศที่ปราศจากการอยู่ใต้อาณัติของอาณาจักรศรีวิชัย อาณานิคมการพาณิชย์ อันเข้มแข็งจากต่างถิ่นยุติบทบาทลง มีช่องทางการค้าขายกับจีนซึ่งเปิดตลาดมากขึ้น จึงเป็นโอกาสที่

เราเริ่มเห็นภาพของตามพรลิงค์ซึ่งจากจารึกตันซอร์ อันเป็นกระแสพระราชดำรัสจากพระเจ้า
 ราเชนทรโจฬะระบุดึงขีดความสามารถทางทหารที่เข้มแข็ง เคยเป็นเมืองที่รวบรวมผลผลิตจากเมือง
 อื่นใกล้เคียงส่งยังอาณาจักรศรีวิชัยตามบันทึกเอกสารจีน ได้ประกาศบูรณภาพแห่งอาณาจักรตามพร
 ลิงค์ของพระเจ้าศรีธรรมมาโคกราช ตามบทเทิดพระเกียรติในจารึกหลักที่ ๒๔

“.....ทรงพระราชสมภพเพื่อยังประชาชนที่ถูกชนชาติต่ำปกครองมาแล้ว ให้สว่างรุ่งเรือง.....”

ศาสตราจารย์ แสง มนวิฑูร แบล

และหันไปสัมพันธ์ไมตรีกับลังกานับถือพุทธศาสนาเถรวาทที่ไร้เงื่อนไขของระบบวรรณะ
 ปฏิเสธการใช้อักษรปัลลวะในรูปแบบอักษรที่ใช้ในอาณาจักรศรีวิชัยซึ่งเป็นแบบเดียวกับรู้อักษรบน
 จารึกหลักที่ ๒๓ วัดเสมาเมือง (Nastiti, 2011) และประดิษฐ์นามมหาสถูปตามแบบสถาปัตยกรรม
 ลังกาไว้นอกเมือง ตลอดจนจัดวางระบบการเมืองการปกครองและวางรากฐานวัฒนธรรมให้กลายเป็น
 แบบแผนวัฒนธรรมทั่วไปในพื้นที่ภาคใต้ครอบคลุม กลันตัน ไทรบุรี ระนองจนถึงเมืองชุมพรได้อย่าง
 รวดเร็ว โดยอาศัยความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับภูมิวัฒนธรรมมีความถ่องแท้ในสภาพแวดล้อม
 สามารถจัดวางตำแหน่งที่ตั้งศูนย์กลางการปกครองบนสันทรายที่แน่นหนา แต่ขณะเดียวกันก็สามารถ
 ออกสู่ทะเลได้สะดวก ทั้งยังเข้าไปควบคุมเมืองท่าชายทะเลทางทิศเหนือ ตะวันตก ด้านใต้ไว้ได้ทั้งหมด
 และราชวงศ์ปทุมวงศ์ก็ได้เริ่มประวัติศาสตร์หน้าใหม่ของตนเองอย่างลึกลับเต็มไปด้วยปริศนา มีบทบาท
 ในการถ่ายทอดองค์ความรู้แก่อาณาจักรสุโขทัย จนกระทั่งถูกผนวกเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรกรุง
 ศรีอยุธยา รัฐบาลบูรณาการแห่งใหม่ของจีน (ดูเพิ่มเติมใน จิตร ภูมิศักดิ์, ๒๕๔๗: ๑๔๓-๑๔๖)

บทสรุป ลำดับสมัยทางวัฒนธรรม

สาระสำคัญในบทนี้มีความมุ่งหมายนำเสนอผลการประมวลข้อมูลที่กำลังรายละเอียดแล้วในบทต่าง ๆ ที่ผ่านมาเพื่อสรุปและกำหนดกรอบการเสนอแนวทางการจัดลำดับสมัยทางวัฒนธรรมให้เห็นพัฒนาการของชุมชนในภาคใต้ของประเทศไทยตั้งแต่สมัยแรกสุดที่พบหลักฐานของมนุษย์ซึ่งสะท้อนกิจกรรมทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นอย่างมากมาหลายรูปแบบตลอดระยะเวลาในอดีตที่ผ่านมาอย่างยาวนานและมีส่วนเกี่ยวข้องกับระบบเศรษฐกิจการพาณิชย์นาวีกับนานาชาติมาตั้งแต่ต้น มีส่วนสำคัญอย่างคาดไม่ถึงต่อการเอื้ออำนวยให้เศรษฐกิจของชาติเหล่านั้นเติบโตร่ำรวยขึ้นอย่างมหาศาล

ข้อมูลและแนวความคิดที่นำเสนอมาส่วนใหญ่อาจดูเหมือนเป็นเรื่องใหม่ แต่โดยข้อเท็จจริงได้มีการศึกษาค้นคว้าในด้านนี้มาอย่างต่อเนื่องโดยนักโบราณคดีจากประเทศต่าง ๆ และค้นพบข้อมูลสำคัญเพิ่มมากขึ้นจากการดำเนินงานทางโบราณคดีในภูมิภาคนี้ที่ช่วยในการตอบปัญหาและสามารถแปลความได้กว้างขวางมากขึ้น วัตถุมากขึ้นตามที่ได้ยกมาเป็นตัวอย่างในบทที่ ๔ และจัดทำอ้างอิงไว้แล้ว ซึ่งในอนาคตยังมีแนวโน้มที่จะมีโอกาสพบหลักฐานใหม่ ๆ หรือมีการพัฒนาเทคนิคการวิเคราะห์ที่ช่วยให้สามารถมองภาพย้อนกลับไปในอดีตได้อย่างแจ่มชัดมากยิ่งขึ้น และแก้ไขข้อผิดพลาดจากการแปลความจากหลักฐานที่อยู่อย่างจำกัดได้สมบูรณ์มากกว่าในปัจจุบัน

สภาพภูมิศาสตร์ภาคใต้ของประเทศไทยซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของคาบสมุทรมาเลย์ด้านหนึ่งเป็นทะเลอันดามัน ด้านหนึ่งเป็นอ่าวไทย จึงเป็นแนวบรรจบระหว่างโลกตะวันตกและโลกตะวันออกและอยู่เหนือเส้นทางการเดินทางที่สำคัญเส้นหนึ่งของโลก ในประวัติศาสตร์ที่ผ่านมาได้เห็นอย่างชัดเจนว่าภาคใต้เป็นพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบและมีส่วนร่วมเสมอในทุกสถานการณ์อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้นการวิจัยทางโบราณคดีในพื้นที่นี้ไม่ว่าในประเด็นใดย่อมก่อให้เกิดองค์ความรู้อันเป็นประโยชน์ต่อทั้งภูมิภาคมากกว่าที่จะเป็นดินแดนอันลึกลับ (*terra incognita*)อยู่นอกมิติการรับรู้ในด้านการวิจัย จนกระทั่งการรับรู้ประวัติวัฒนธรรมของคาบสมุทรมาเลย์ในช่วงที่ผ่านมาจึงเป็นไปอย่างเลื่อนกลาง ไม่สามารถมองเห็นหรือเข้าใจความเชื่อมโยงของเหตุการณ์ในแต่ละยุคสมัย วิธีการเปลี่ยนแปลงหรือการเกิดขึ้นของระบบวัฒนธรรมของของตนเอง วัฒนธรรมของกลุ่มคนที่แตกต่างกัน รวมทั้งการก่อกำเนิด การเสื่อมสลาย และรากฐานทางวัฒนธรรมที่แท้จริงได้ ซึ่งเป็นปัญหาจากขาดหลักฐานข้อมูลใหม่ที่

ที่มากพอ

การศึกษาในครั้งนี้นอกจากเป็นการนำเสนอผลการแปลความจากหลักฐานที่พบใหม่ในคาบสมุทรตอนบนแล้วยังได้ปรับปรุงผลการวิเคราะห์ การกำหนดอายุ และการกำหนดรูปแบบทาง

ศิลปะของหลักฐานบางประเภทที่กรมศิลปากรเคยตีพิมพ์เผยแพร่ไปแล้วหรือจากแหล่งอื่นให้มีความครบถ้วนมากยิ่งขึ้น ซึ่งได้พบว่าทั้งหมดที่เพิ่มเติมไปนั้นมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอย่างเป็นเหตุเป็นผลกับเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ในภาพรวมและสามารถเชื่อมโยงกับร่องรอยหลักฐานที่พบจากการศึกษาตามหลักวิชาการในประเทศต่าง ๆ ได้

จากรายละเอียดที่นำเสนอมาทั้งหมดและเงื่อนไขคุณลักษณะทางวัฒนธรรม สามารถสรุปการจำแนกและจัดลำดับสมัยทางวัฒนธรรมของแหล่งโบราณคดีในภาคใต้ ดังนี้

ยุคก่อนประวัติศาสตร์ (มีอายุระหว่าง ๓๘,๐๐๐ ถึง ๑,๖๐๐ ปีมาแล้ว)

๑. สมัยสังคml่าสัตว์หาของป่า หรือสังคmlบรรพกาล ระหว่าง ๓๘,๐๐๐ ถึง ๖,๕๐๐ ปีมาแล้ว

ร่องรอยหลักฐานเกี่ยวกับมนุษย์เท่าที่ได้มีการค้นพบในภาคใต้ของประเทศไทยในปัจจุบัน ปรากฏกลุ่มชนดั้งเดิมที่ดำรงชีพด้วยการล่าสัตว์ หาของป่า ในคาบระยะเวลามากกว่าสามหมื่นปีซึ่งภูมิประเทศและสภาพแวดล้อมในขณะนั้นแตกต่างจากที่เป็นอยู่ในปัจจุบันและมีสัณฐานต่างจากภาพแผนที่ที่เห็นอยู่ในปัจจุบันเช่นเดียวกัน มนุษย์ที่ดำรงชีพอยู่ในช่วงเวลาดังกล่าวจัดอยู่ในสปีชีส์ *Homo sapiens sapiens* ได้ผ่านวิวัฒนาการมานับล้านปีและพบหลักฐานกระจายอยู่ดินแดนต่าง ๆ ทั่วโลก รวมทั้งในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และหมู่เกาะแปซิฟิก เช่น ภูผาเงื่อม จังหวัดบักได ประเทศเวียดนาม ถ้ำน้ำอ้า โกตาตัมปัน ในมาเลเซีย ถ้ำตาบง ในฟิลิปปินส์ ซังจिरาน งังตง ในอินโดนีเซีย ซึ่งในแต่ละแหล่งมีหลักฐานการใช้เครื่องมือประเภทเครื่องมือสะเก็ดหิน เครื่องขุด เครื่องมือหินกะเทาะหน้าเดียว ในยุโรปและจีนมีวิวัฒนาการต่อมาในยุคหินกลางประมาณ ๑๒,๐๐๐ ปีมาแล้ว ได้พบการใช้เครื่องมือที่เรียกว่า Microlith เป็นเครื่องมือหินขนาดเล็กที่ทำขึ้นอย่างประณีต แต่คุณลักษณะทางวัฒนธรรมสมัยหินกลางดังกล่าวไม่ปรากฏในแหล่งก่อนประวัติศาสตร์ในภาคใต้ของประเทศไทย ดังนั้นเมื่อไม่ปรากฏรูปแบบพัฒนาการทางวัฒนธรรมอย่างเห็นได้ชัดและเห็นข้อแตกต่างที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม จึงไม่สามารถนำแนวทางการแบ่งยุคสมัยโดยเฉพาะในสมัยหินกลางมาใช้เป็นแนวทางในการจัดลำดับสมัยทางวัฒนธรรมในพื้นที่นี้

๒. สมัยหินใหม่ มีอายุระหว่าง ๖,๕๐๐ ถึง ๒,๕๐๐ ปีมาแล้ว

พัฒนาการทางวัฒนธรรมที่เห็นได้ค่อนข้างชัดตามหลักฐานที่พบเป็นจำนวนมากกระจายเป็นพื้นที่กว้างขวางและผลทดสอบเรดิโอคาร์บอนตรงกับสมัยหินใหม่ แต่ในแหล่งอื่น เช่น จีน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย ได้พบหลักฐานมนุษย์สมัยหินใหม่เป็นจำนวนมากมีการตั้งถิ่นฐานเป็นหมู่บ้านอย่างถาวร [Sedentary Village] มีการเพาะปลูกเลี้ยงสัตว์ การสะสมอาหาร แต่ยังไม่ปรากฏให้เห็นในภาคใต้เลย สภาพความเป็นอยู่โดยทั่วไปแทบจะยังคงไม่เปลี่ยนแปลงจากสามหมื่นกว่าปีก่อนหน้านี้ทั้งจากหลักฐานที่พบตามแหล่งถ้ำ เิงผาและบริเวณที่ราบในระดับสูง ถ้าหากการค้นคว้าต่อไป

ในอนาคตไม่สามารถค้นพบข้อมูลเพิ่มเติม หลักฐานที่พบในขณะนี้จึงอาจสะท้อนวิถีชีวิตนอกแบบ แผนพัฒนาการทางวัฒนธรรมทั่วไปที่ปรากฏในภาคพื้นทวีป โดยปกติตัวอย่างจากหลายแหล่งบ่งชี้ว่า ในระยะที่มนุษย์ รู้จักการเพาะปลูกเลี้ยงสัตว์ ผลิตและสะสมอาหาร การผลิตและใช้ภาชนะดินเผา ใช้เครื่องมือหินขัด แต่ในกรณีเฉพาะภาคใต้ของไทยซึ่งทั้งภาชนะดินเผาและเครื่องมือหินขัดมิใช่ให้เห็นทั่วไปในรูปแบบพิเศษอาจได้รับเทคนิค รูปแบบพื้นฐานจากแหล่งอื่น แต่เห็นได้ชัดว่ามีการพัฒนา ปรับปรุงรูปแบบเป็นขั้นทุกิตตามโมเดลในบทที่ ๒ จนเป็นเอกลักษณ์เพื่อให้เหมาะกับสภาพแวดล้อม และยังไม่มียางานการพบลักษณะร่วมแบบนี้ในภาคอื่น ๆ

๓. สมัยเหล็ก มีอายุระหว่าง ๒,๕๐๐ ถึง ๑,๖๐๐ ปีมาแล้ว

ลำดับชั้นความเจริญในระยะนี้โดยทั่วไปมนุษย์มีการพัฒนาทักษะทางเทคโนโลยีการถลุง หล่อ ผลิตและใช้เครื่องมือเครื่องประดับโลหะ จึงจำแนกออกเป็นสมัยเหล็ก มีการติดต่อกับแหล่งอารยธรรมอื่น ๆ โดยพบชุมชนในสมัยนี้หนาแน่นเป็นพิเศษในเขตตำบลเขาทะเล อำเภอสวี จังหวัดชุมพร ในถิ่นฐานเดิมที่อยู่อาศัยต่อเนื่องมาจากสมัยหินใหม่โดยที่ยังคงมีวิธีการดำรงชีพแบบดั้งเดิม ไม่พบหลักฐานการรวมกลุ่มทางสังคมที่ใหญ่ขึ้นหรือซับซ้อนขึ้นมากกว่าสมัยที่ผ่านมา แต่ได้พบหลักฐานการใช้เครื่องมือโลหะ เครื่องประดับประเภทลูกปัดหิน ลูกปัดแก้ว และเป็นส่วนหนึ่งที่ใช้ในพิธีกรรม ด้วยตามหลักฐานที่พบสิ่งของกลุ่มนี้ฝังร่วมกับศพผู้ตาย นอกจากนี้ยังเป็นสมัยเริ่มต้นการเข้ามาของกลุ่มพ่อค้าชาวอินเดียที่ชัดเจนและมีการติดต่อแลกเปลี่ยนกันระหว่างกลุ่มคนสมัยเหล็กและชาวอินเดีย

จึงคาดกันว่าสังคมดั้งเดิมในเขตคาบสมุทรอาจยังคงรักษาแบบแผนการดำรงชีวิตไว้ในระดับเดียวกับในยุคก่อนประวัติศาสตร์ต่อเนื่องมาอีกนานหากไม่มีปัจจัยภายนอกจากการค้าทางทะเลเข้ามาเกี่ยวข้องซึ่งกลุ่มชนดั้งเดิมในเขตสุราษฎร์ธานีเกือบทั้งหมดได้รับผลกระทบจนเกิดการย้ายถิ่นครั้งใหญ่จนไม่ปรากฏร่องรอยในถิ่นที่อยู่เดิม แต่ในขณะที่กลุ่มชนห่างออกไปทางเหนือเพียงไม่กี่กิโลเมตรในเขตเขาทะเลยังคงมีแบบการดำเนินชีวิตที่ไม่เปลี่ยนแปลง การปรากฏร่วมระหว่างกลุ่มคนแบบสังคมดั้งเดิมอยู่ร่วมกับกลุ่มคนที่มาพร้อมอารยธรรมในพื้นที่โซนเดียวกันเป็นเรื่องที่น่าสนใจและเป็นไปได้ว่าทั้งสองกลุ่มต่างมีเป้าประสงค์เฉพาะของตน กลุ่มหนึ่งมุ่งหน้าหาเลี้ยงชีวิต ส่วนกลุ่มหนึ่งก็มุ่งหน้าแสวงโชคและกำไร จึงไม่มีร่องรอยหลักฐานความขัดแย้งในระดับรุนแรงจนมีผลให้มีการปรับตัวเพื่อต่อต้านการรุกราน และยังมีความเป็นไปได้ว่ากลุ่มคนดั้งเดิมที่เข้าไปมีส่วนร่วมกับการผลิตกับกลุ่มอารยธรรมก็ไม่ได้มีสำนึกหรือระสึกรู้ถึงตัวตนและมีเจตจำนงร่วมในแบบเดียวกับที่กลุ่มอารยธรรมมี ทุกพฤติกรรม มโนสำนึก ความระสึกรู้ในแต่ละระดับของปัจเจกยังคงอัตลักษณ์แบบเดิมไว้ทั้งสิ้น เพราะหลังจากที่ฐานการผลิตและสถานการค้าอันมั่นคงมั่นคงปิดตัวลงจากการเปลี่ยนเส้นทางเดินเรือ กลุ่มคนดั้งเดิมที่เป็นกำลังสนับสนุนก็ต้องโยกย้ายกลับเข้าสู่วงจรชีวิตแบบ

ดั้งเดิมโดยไม่ได้มีความคิดว่าจะต้องหาแหล่งผลิตลูกปัดแห่งใหม่หรือตั้งฐานผลิตเองเพื่อการค้าตามแบบกลุ่มอารยธรรม ไม่ว่าจะเป็นอย่างอื่นก็ช่วยอายุคนก็ตาม

ยุคกึ่งก่อนประวัติศาสตร์ (มีอายุระหว่าง พุทธศตวรรษที่ ๑๑ ถึง พุทธศตวรรษที่ ๑๘)

การจัดแบ่งวัฒนธรรมเป็นยุคกึ่งก่อนประวัติศาสตร์เป็นไปตามเหตุผลที่ได้นำเสนอในบทที่ ๔ ซึ่งในแหล่งโบราณคดียุคนี้ได้มีการค้นพบสิ่งก่อสร้างทางศาสนา รูปเคารพ จารึก หลายรายการในรูปลักษณะที่หลากหลายลัทธิ ศาสนา คติความเชื่อ ฝีมือช่าง แต่ทั้งหมดไม่แสดงความเกี่ยวข้องกับประชากรพื้นถิ่นอย่างชัดเจนในฐานะเจ้าของวัฒนธรรม เอกสาร คำจารึก เป็นข้อความจากบุคคลที่อยู่อีกฝั่งมหาสมุทรเป็นผู้กล่าวถึงสังคมนี้ทั้งสิ้น และเมื่อยุคสมัยเปลี่ยนแปลงเจ้าของวัฒนธรรมผู้สร้างสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ นั้นได้เคลื่อนย้ายออก กลับสู่ถิ่นฐานเดิมทั้งหมดโดยไม่มีร่องรอยให้เห็นว่าประชากรในท้องถิ่นยังคงรักษาสืบทอดระบบวัฒนธรรมนั้น ๆ ให้เห็นอย่างเด่นชัดในยุคนี้สามารถแบ่งเป็นสมัยย่อยได้คือ

๑. สมัยต้น	มีอายุระหว่าง พุทธศตวรรษที่ ๑๑ ถึงพุทธศตวรรษที่ ๑๓
๒. สมัยศรีวิชัย	มีอายุระหว่างพุทธศตวรรษที่ ๑๔ ถึงพุทธศตวรรษที่ ๑๗
๓. สมัยตามพรลิงค์	พุทธศตวรรษที่ ๑๘

สมัยย่อยทางวัฒนธรรมทั้งสามสมัยจำแนกตามหลักฐานที่พบตั้งแต่สมัยต้น ได้เริ่มปรากฏร่องรอยการแพร่กระจายของวัตถุประเภทรูปเคารพในศาสนาพุทธ ศาสนาพราหมณ์ เหริยญเงินตราจากอินเดีย อาณาจักรฟูนัน และจารึกหุบเขาช่องคอยในพุทธศตวรรษที่ ๑๒ ในช่วงนี้ยังไม่มีหลักฐานใดที่ให้ข้อมูลมากพอที่จะทราบรายละเอียดบทบาท ลักษณะชีวิตความเป็นอยู่ได้ชัดเจน หลักฐานทั่วไปที่พบตามแหล่งโบราณคดีเกี่ยวข้องกับเฉพาะด้านการค้าทางทะเล เช่น แหลมโพธิ์ อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี จนถึงในระยะที่อาณาจักรศรีวิชัยเติบโตขึ้นและมีบันทึกเปิดเผยในภายหลังเกี่ยวกับสถานะของเมืองที่อยู่ในคาบสมุทรมลายู จึงทำให้พอทราบได้ว่าบางเมืองโดยเฉพาะตามพรลิงค์เป็นศูนย์กลางในคาบสมุทรที่ทำหน้าที่รวบรวมทรัพยากรส่งต่อมายังอาณาจักรศูนย์กลาง และเป็นหลักฐานบ่งชี้ถึงลักษณะโครงสร้างทางสังคมในระบบรวมศูนย์ มีผู้นำ ขอบเขตเมืองที่แน่ชัด กำลังทหารการสะสมทรัพยากรและงานช่างฝีมือโดยเฉพาะทองคำและเงิน ในช่วงสมัยศรีวิชัยนี้เองที่ปรากฏศาสนสถานขึ้นหลายแห่ง อาทิ พระบรมธาตุไชยา โบราณสถานวัดแก้ว วัดหลง ในเขตอำเภอไชยา เมืองเวียงสระ เขาพระนารายณ์ อำเภอพุนพิน เป็นข้อบ่งชี้ถึงระดับความเข้มข้นด้านการแสวงหาสินค้าเพื่อสนับสนุนการค้าทางทะเล แต่ในภายหลัง เมื่อกองทัพเรือของพระเจ้าราเชนทรโจฬะเข้าโจมตีอาณาจักรศรีวิชัย โดยมีกองเรือจากเมืองในอารักขาต่าง ๆ ของอาณาจักรศรีวิชัยได้เข้าร่วมยุทธนาวีในครั้งนั้นด้วย ยุคกึ่งก่อนประวัติศาสตร์ สมัยศรีวิชัยจึงสิ้นสุดลงเมื่อ พระเจ้าศรีธรรมมา

โคกกราชประกาศและสถาปนาระบบการเมือง การปกครอง และวัฒนธรรม ภายใต้ราชวงศ์ปฐมวงศ์ แห่งอาณาจักรตามพรลิงค์ขึ้นในปี พ.ศ. ๑๗๗๓

ตารางที่ ๕.๑ ตารางจำแนกคุณลักษณะทางวัฒนธรรมทั่วไปของชุมชนโบราณในภาคใต้

ระดับ พัฒนาการ	เทคโนโลยี	สังคม	ความ			พุทธศตวรรษ
			เชื่อ	BP.	BC-AD.	
5	โลหะกรรม สถาปัตยกรรม ต่อเรือ การเดินเรือ	รัฐเริ่มแรก ผลิต อาหาร ค้าขาย กองทัพ ระบบการปกครอง 12 นักษัตร	เถรวาท	781	A.D. 1230	พ.ศ.1773
4	โลหะมีค่า งานฝีมือ ลูกปัด กองเรือ	ชุมชนมีลำดับชั้นทาง สังคม เป็นศูนย์กลาง ในภูมิภาค	?	1500- 800	6 AD-13 AD,	11-18
3	ลูกปัด เครื่องมือเหล็ก	ตั้งถิ่นฐานไม่แน่นอน/ ถิ่นฐานถาวร	?	2400- 1600	4 BC-5 AD.	1-10
2	เครื่องมือหินขัด ภาชนะดิน เผา	ตั้งถิ่นฐานไม่แน่นอน	?	6500- 2400	4500 BC- 4 BC	
1	เครื่องมือแกนหิน สะเก็ด หิน	ตั้งถิ่นฐานไม่แน่นอน	?	38000- 6500		

ตารางที่ ๕.๒ สรุปการจำแนกและจัดลำดับสมัยทางวัฒนธรรมของแหล่งโบราณคดีในพื้นที่ภาคใต้ของประเทศไทย

ยุค	ระยะ	สมัย	การดำรงชีพ	เทคโนโลยี	สังคม	อารยธรรม ต่างถิ่น	ชุมชนร่วม สมัย
ยุคก่อน ประวัติศาสตร์	38000-6500	ล่าสัตว์	หาอาหารจาก ธรรมชาติ	หินกะเทาะ สะเก็ดหิน	ไม่ตั้งถิ่น ฐานถาวร	-	ถ้ำน้ำอ
	6500-2400	หินใหม่	หาอาหารจาก ธรรมชาติ	หินขัด ภาชนะ ดินเผา	ไม่ตั้งถิ่น ฐานถาวร	-	แก้วชา ลาง สเปียน
	2400-1600	เหล็ก	หาอาหารจาก ธรรมชาติ	เครื่องมือเหล็ก	ถิ่นฐานกึ่ง ถาวร	อินเดีย	ภูมิลินเย
			เพาะปลูก	ลูกปัด หล่อ หลอม	Band	พุนัน	สุโหงบาดู ออกแาว
กึ่งก่อน ประวัติศาสตร์	พุทธศตวรรษ ที่ 11-13	สมัยต้น	หาอาหารจาก ธรรมชาติ เพาะปลูก	งานโลหะกรรม	ถาวร กึ่ง ถาวร Band?	อินเดีย พุนัน	สมโบร์ไพร กุก
	พุทธศตวรรษ ที่ 14-17	สมัยศรี วิชัย		คูมทรัพย์ากร สะสม การเดินทาง กองทหาร อาณาเขต การค้า งานหัตถกรรม	Chiefdom	จามปา กัมพูช	
	พุทธศตวรรษ ที่ 18	สมัยตาม พรลิงค์					
ประวัติศาสตร์		พ.ศ. 1773 (จารึกหลัก ที่ ๒๔)	หาอาหารจาก ธรรมชาติ เพาะปลูก ค้าขาย แลกเปลี่ยน	อุดมคติทาง ศาสนา สถาปัตยกรรม ระบบปกครอง ราชวงศ์ ลายลักษณ์ อักษร การขยายอาณา เขต ขยายกำลังรบ	รัฐเริ่มแรก	จีน ลังกา อยุธยา	สุโขทัย

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- ชมชาติ เทพไชย. รายงานสำรวจชุดค้นทางโบราณคดี บริเวณอำเภอเวียงสระ อำเภอเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี. โครงการโบราณคดีประเทศไทย, กองโบราณคดี.กรมศิลปากร, ๒๕๒๗.
- งามพิศ สัตย์สงวน, รศ.ดร. *หลักมานุษยวิทยาวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ ฯ : ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๓.
- จิตร ภูมิศักดิ์, “นครศรีธรรมราชและอโยธยา.” *สังคมไทยลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาก่อนสมัยศรีอยุธยา*. (พิมพ์ครั้งที่ ๓). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ฟ้าเดียวกัน, ๒๕๔๗: ๑๔๓-๑๔๖.
- ชาคริต สิทธิฤทธิ์. “การตั้งถิ่นฐานของมนุษย์สมัยก่อนประวัติศาสตร์ในพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี.” *นิตยสารศิลปากร*. ปีที่ ๕๔, ฉบับที่ ๒ (มีค.-เมย.) ๒๕๕๔, ๒๙-๔๗.
- ชาคริต สิทธิฤทธิ์. “การชุดค้นทางโบราณคดีเมืองพระเวียง ตำบลในเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช”. *นิตยสารศิลปากร*, ปีที่ ๕๔ ฉบับที่ ๓ (พค.-มิย.), ๒๕๕๔. หน้า ๔-๑๙.
- ชาร์ลส์ ไฮแอม และรัชนี ทศรัตน์. *สยามดึกดำบรรพ์ ยุคก่อนประวัติศาสตร์ถึงสมัยสุโขทัย*, กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ริเวอร์บุ๊ค จำกัด, ๒๕๔๒.
- ธิดา สาระยา. *อารยธรรมไทย*. กรุงเทพฯ: สานสุวรรณาการพิมพ์, ๒๕๓๙.
- นวรรตน์ มงคลคำนวนเขต, *บ้านปราสาท แหล่งโบราณคดีอีสานล่าง*. กองโบราณคดี กรมศิลปากร. ๒๕๓๕.
- นำพวัลย์ กิจรักข์กุล, ผ.ศ. *ภูมิศาสตร์การตั้งถิ่นฐาน*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์, ๒๕๒๘.
- นุชนางค์ ชุมดี. *การตั้งถิ่นฐานของชุมชนโบราณบนสันทรายด้านชายฝั่งทะเลตะวันออกของภาคใต้ของไทย*. สารนิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต (โบราณคดี) ภาควิชาโบราณคดีคณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๔๐.
- ประเสริฐ ฐ นคร. “จารึกที่พบในภาคใต้”, *รายงานการสัมมนาประวัติศาสตร์นครศรีธรรมราช*. วิทยาลัยครุนครศรีธรรมราช ครั้งที่ ๑, ๒๕๒๑.
- ปรีชา กาญจนาคม และคณะ. *รายงานการสำรวจโบราณคดีลุ่มแม่น้ำคลองแสง อำเภอบ้านตาขุน จังหวัดสุราษฎร์ธานี*. กรุงเทพฯ : คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๒๒.
- ผาสุข อินทราวุจ. *เอกสารประกอบคำบรรยายวิชา รูปเคารพในศาสนาฮินดู*. คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๓๒.
- พัฒนาที่ดิน, กรม. *แผนการใช้ที่ดินจังหวัดสุราษฎร์ธานี*. กองวางแผนการใช้ที่ดิน, ๒๕๓๒.

- พิมพ์พรรณ สุดหอม. การตั้งถิ่นฐานของมนุษย์สมัยก่อนประวัติศาสตร์ที่แหล่งโบราณคดีในอ่าวพังงา. สารนิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต (โบราณคดี) ภาควิชาโบราณคดี คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๓๑.
- เมธา วิจักขณะ, รายงานการวิเคราะห์โบราณวัตถุ แหล่งโบราณคดีบ้านปราสาท ตำบลธารปราสาท อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา. หน่วยศิลปากรที่ ๖ กองโบราณคดี, กรมศิลปากร. ๒๕๒๗.
- รัชณี บรรณานุรักษ์. “โคกพนมดี.” วารสารศิลปากร. ปีที่ ๓๔ เล่มที่ ๓, ๒๕๓๔. หน้า ๘๖-๙๖
- รัศมี ชูทรงเดช. “ปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนก่อนประวัติศาสตร์กับสิ่งแวดล้อมบริเวณลุ่มแม่น้ำแควน้อย-แควใหญ่ จังหวัดกาญจนบุรี.” เอกสารประกอบการสัมมนา เรื่อง โบราณคดีของสังคมเกษตรกรรม จากบ้านเก่าถึงหนองราชวัตร, กรมศิลปากร ๒๕๕๒, หน้า ๓๒-๕๒.
- ศิลปากร, กรม. รายงานสำรวจขุดค้นทางโบราณคดี บริเวณเมืองโบราณเวียงสระ อำเภอเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี. โครงการโบราณคดีภาคใต้, กองโบราณคดี, กรมศิลปากร, ๒๕๒๗.
- ศิลปากร, กรม. จารึกในประเทศไทย เล่ม ๑. กองหอสมุดแห่งชาติ, ๒๕๒๙(๑).
- ศิลปากร, กรม. รายงานผลการดำเนินงานทางโบราณคดีเพื่อแก้ไขผลกระทบสิ่งแวดล้อมในการก่อสร้างโรงไฟฟ้าพลังน้ำเขื่อนเชี่ยวหลาน ปีพุทธศักราช ๒๕๒๕-๒๕๒๘. โครงการโบราณคดีเขื่อนเชี่ยวหลาน กองโบราณคดี. กรุงเทพฯ ฯ: ๒๕๒๙(๑).
- ศิลปากร, กรม. โบราณคดีสีภาค. เอกสารกองโบราณคดีหมายเลข ๑๐/๒๕๓๐, กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์หัตถศิลป์, ๒๕๓๑(๑).
- ศิลปากร, กรม. แหลมโพธิ์: แหล่งเศรษฐกิจของศรีวิชัย. เอกสารกองโบราณคดีหมายเลข ๑๕/๒๕๓๑, กรุงเทพฯ ฯ: กรมศิลปากร, ๒๕๓๑(๒).
- ศิลปากร, กรม. แหล่งโบราณคดีประเทศไทย เล่ม 5 (ภาคใต้). กรุงเทพฯ ฯ: กองโบราณคดี, ๒๕๓๔.
- ศิลปากร, กรม. การสำรวจแหล่งโบราณสถานในอาณาจักรจามปา. กรุงเทพฯ: เซเวน พรินต์ติ้ง กรุ๊ป, ๒๕๔๒.
- ศิลปากร, กรม. ประวัติศาสตร์ โบราณคดีสุราษฎร์ธานี. กรุงเทพฯ: อาทิตย์ คอมมูนิเคชั่น, ๒๕๔๕.
- ศิลปากร, กรม. หุ่นดินเมืองท่าการค้าโบราณ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สมาพันธ์, ๒๕๕๐.
- ศิลปากร, กรม. รายงานการขุดค้นทางโบราณคดี โบราณสถานเขาพระนารายณ์ อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี. นครศรีธรรมราช: โรงพิมพ์เม็ดทราย, ๒๕๕๒(๑).
- ศิลปากร, กรม. หุ่นดินเชื่อมโยงเส้นทางสายไหมทางทะเล. สงขลา: Trio Creation, ๒๕๕๒(๒).
- ศิลปากร, กรม. ประวัติศาสตร์ โบราณคดีนครศรีธรรมราช. กรุงเทพฯ: บริษัท เอ.พี. กราฟิค ดีไซน์ และการพิมพ์ จำกัด, มมป.
- ศิลปากร, กรม. การขุดค้นที่เนินอุโลกและเนินเมืองเก่า. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สมาพันธ์, ๒๕๕๒(๓).

- ศีลวัต ศุขิลวรรณ. *สมมุติฐานเกี่ยวกับแวดลอมบริเวณที่เปลี่ยนแปลงในช่วงระยะเวลาน้ำแข็งสุดท้ายถึงสมัยปัจจุบันซึ่งคงมีผลต่อการปรับตัวของมนุษย์ก่อนประวัติศาสตร์และการกระจายตัวของวัตถุทางวัฒนธรรมบางอย่าง*, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตร คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๒๘.
- สถาพร ศรีสังข์. *ประวัติศาสตร์และโบราณคดีคาบสมุทรมหานคร*. กรุงเทพฯ : สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๒๘.
- สารัท ขลุ่ยสนธิสกุล. *รายงานการขุดตรวจคูเมืองโบราณเวียงสระ อำเภอยะรัง จังหวัดสุราษฎร์ธานี*. กลุ่มโบราณคดี สำนักศิลปากรที่ ๑๔ นครศรีธรรมราช, กรมศิลปากร, ๒๕๕๔.
- สุภมาส ดวงสกุล. *โบราณคดีหนองราชวัตร ๑ ผลการดำเนินงานทางโบราณคดีปี ๒๕๔๖*. สำนักศิลปากรที่ ๒ สุพรรณบุรี, กรุงเทพฯ: หจก.สามลดา, ๒๕๕๒.
- สุภมาส ดวงสกุล และคณะ. *ฐานข้อมูลโบราณคดีในวัฒนธรรมบ้านเก่า*. สำนักศิลปากรที่ ๒ สุพรรณบุรี, กรุงเทพฯ: หจก.สุนทรฟิล์ม, ๒๕๕๒ (๒).
- สุภมาส ดวงสกุล และปริฉัตร แสงศิริกุลชัย. “แหล่งโบราณคดีในวัฒนธรรมบ้านเก่าและที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ลุ่มแม่น้ำท่าจีน-แม่กลอง (แควใหญ่และแควน้อย): สรุปรายข้อมูลจากการสำรวจทางโบราณคดี ปี พ.ศ. ๒๕๕๒.” *เอกสารประกอบการสัมมนา เรื่อง โบราณคดีของสังคมเกษตรกรรม จากบ้านเก่าถึงหนองราชวัตร*, กรมศิลปากร ๒๕๕๒, หน้า ๙๕-๑๐๙.
- สุรพล นาถะพินธุ. *บ้านเชียง หนังสือประกอบพิธีเปิดพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติบ้านเชียง จังหวัดอุดรธานี*. กองโบราณคดี กรมศิลปากร. ๒๕๓๐.
- สุรพล นาถะพินธุ. “โบราณคดีสมัยก่อนประวัติศาสตร์ในประเทศไทย”. *เอกสารประกอบการศึกษาวิชาโบราณคดีสมัยก่อนประวัติศาสตร์ในประเทศไทย คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร(เอกสารถ่ายสำเนา)*
- สุรพล นาถะพินธุ, สัมภาษณ์ ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๔, ทวายเป็น. สหภาพเมียนมาร์.
- สุรพล นาถะพินธุ. “เอกสารประกอบการสอน วิชา ๓๑๑๒๑๒ โบราณคดีสมัยก่อนประวัติศาสตร์ในเอเชีย”, คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร ๒๕๓๙.
- สุรินทร์ ภู่อจรร และคณะ. *รายงานเบื้องต้นการขุดค้นที่ถ้ำหม้อเขียว จังหวัดกระบี่, ถ้ำชาโก จังหวัดตรัง และการศึกษาชาติพันธุ์วิทยาทางโบราณคดีชนกลุ่มน้อยเผ่าชาโก จังหวัดตรัง*. โครงการวิจัยวัฒนธรรมโหบินเบียนในประเทศไทย, ๒๕๓๔.
- สุรินทร์ ภู่อจรร. “สภาพภูมิอากาศในยุคไพลสโตซีนตอนปลายในเอเชียอาคเนย์: ข้อมูลใหม่จากเวียดนาม โดย ฮา วัน ทัน”. *เอกสารประกอบการสอน วิชาก่อนประวัติศาสตร์ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้* คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๓๙.

- วสันต์ เทพสุรียานนท์, *แหล่งโบราณคดีบ้านดอนตาเพชร ผลการขุดค้นทางโบราณคดี*. สำนักศิลปากรที่ ๒ สุพรรณบุรี, นครสวรรค์: รุ่งกิจการพิมพ์นครสวรรค์, ๒๕๔๔.
- วรชัย วิริยารมภ์, “วัฒนธรรมก่อนประวัติศาสตร์ที่บ้านโนนวัด อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา.” *เอกสารประกอบการสัมมนา เรื่อง โบราณคดีของสังคมเกษตรกรรม จากบ้านเก่าถึงหนองราชวัตร*, กรมศิลปากร ๒๕๕๒, หน้า ๗๑-๘๓.
- อมรา ชันติสิทธิ์, “ชุมชนก่อนประวัติศาสตร์ในภาคใต้” *สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ เล่ม ๓*. สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา, กรุงเทพฯ: อมรินทร์การพิมพ์, ๒๕๒๙.
- อมรา พงศาพิชญ์, รศ.ดร. “มนุษย์กับวัฒนธรรม.” *หนังสือประกอบการบรรยายรายวิชาสังคมและวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๔.
- อมรา พงศาพิชญ์, ศ.ดร. *ความหลากหลายทางวัฒนธรรม (กระบวนการค้นและบทบาทในประชาสังคม)*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕.
- ฮอลล์, ดี จี อี., *ประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เล่ม ๑*. ชาญวิทย์ เกษตรศิริ บรรณาธิการ, มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๖.

ภาษาต่างประเทศ

- Anderson, Douglas D. *Lang Rongrien rock shelter: a Pleistocene-Early Holocene Archaeological site from Krabi, Southwestern Thailand*. Philadelphia: The University Museum, University of Pennsylvania, 1990.
- Begley, Vimala, *The Ancient Port of Arikamedu*. New Excavations and Researches 1989-1992, Volume II. EFEO., Bangkok: Amarin Printing and Publishing Public Company. 2004.
- Bellina, Bérénice. Weaving cultural identities on trans-Asiatic networks: Upper Thai-Malay Peninsula, an early socio-political landscape. *BEFEO*, 93, 2006, pp. 257-293.
- Bellina, Bérénice. *Report of The 2005-2008 campaign at Khao Sam Keao*. Thai-French Archaeological Mission in Upper Peninsula Thailand, 2008.
- Boriskovskii, P.I., *Vietnam in Primeval Times (Part III)*, *Soviet Anthropology and Archaeology* Fall, Vol. IX, No.3, pp. 241-249, 1970.

- Chia, Stephen. "Evidence of Iron Production at Sungai Batu, Kedah." In *Bujang Valley and early civilizations in Southeast Asia*. Department of National Heritage, Ministry of Information, Communications and Culture, Malaysia, 2011.
- Chinh, H.X., and Dinh, N. N., "A Preliminary Report of the Excavation at Van Dien, Nguyen Ba Khoach Phung Nguyen." *Asian Perspective*, Vol. XXIII, No.1, 1980.
- Christie. "State formation in early maritime Southeast Asia; A consideration of the theories and the data." in: *Bijdragen tot de Taal-, Land- en Volkenkunde*. 151, No: 2, Leiden, 1995, pp. 235-288.
- Dikshit, Moreshwar. *Etched Beads in India, Decorative Patterns and the Geographical Factors in Their Distribution*. Poona: Deccan Collage, 1949.
- Dubin, Lois. *The Worldwide History of Beads*. London: Thames & Hudson Ltd, 2009.
- Dunn, F.L.& Dunn, D.F., "Maritime Adaptation and exploitation of marine resources in Sundaic Southeast Asia prehistory." in *Modern Quaternary Research in Southeast Asia*. Vol.3, pp.1-28.1977.
- Fenery, K.O. & Hiroshi Niio, "Sediments of the gulf of Thailand and adjacent continental shelf." in *Geological Society of America Bulletin*, Vol. 74, p.p. 541-554.1963.
- Francis, Peter, "Beads and selected small finds from the 1989-92 Excavations." in *The Ancient Port of Arikamedu*. New Excavations and Researches 1989-1992, Volume II. EFEO. Bangkok: Amarin Printing and Publishing Public Company. 2004.
- Gerini, G.E., "The Nagarakretagama list of countries on the Indo-Chinese mainland", *JRAS* (1905), pp. 485-511. 2005.
- Giteau, Madeleine & Guéret Danielle, *L' Art Khmer Reflet des civilisations d' Angkor*. Paris: Somogy/ASA Éditions, 1997.
- Glover, Ian & Bellina, Bérénice. "Alkaline Etched Beads East of India in the Late Prehistoric and Early Historic Periods." *Bulletin de l'École française d'Extrême-Orient*, 88, 2001 pp.191-215.
- Guillon, Emmanuel. *Cham Art*. Bangkok: River books, 2001.
- Gupta, Sunil. "The Bay of Bengal Interaction Sphere (1000 BC – AD 500)." *IPPA*. 25, Vol.3, 2005. pp. 21-30.

- Ha Van Tan. "Prehistoric pottery in Vietnam and its relationship with Southeast Asia". *Asian Perspective*, Vol. XXVI, No.1, 1985.
- Hai, Nguyen. & Sinh, Trinh. Dong Son Culture-The Ancient Viet Civilisation of the Hung Kings Age in Vietnam. In *Bujang Valley and early civilizations in Southeast Asia*. Department of National Heritage, Ministry of Information, Communications and Culture, Malaysia, 2011. pp. 110-124.
- Harle, J.C., *The Art and Architecture of the Indian Subcontinent*. Middlesex: Penguin Books, 1987.
- Hassan, Nik, A.R. "Hindu and Buddhist Art in Northern Peninsula Malaysia." *Proceeding of the seminar on Thailand-Malaysia; Malay Peninsula Archaeology Programme*. Bangkok: Samaphan Publishing Co.,LTD. 2005, pp. 140-187.
- Hassan, Zolkurnian et al. "Survey and Excavation of an Ancient Monument in Sungai Batu, Bujang Valley, Kedah, Malaysia". In *Bujang Valley and early civilizations in Southeast Asia*. Department of National Heritage, Ministry of Information, Communications and Culture, Malaysia, 2011. pp. 27-49.
- Higham & Thosarat, *Kok Phanom Di prehistoric adaptation to the world richest habitat*, Harcourt Brace & Company. 1994.
- Hirth Friedrich and Rockhill W.W., *CHAU JU-KUA: His work on the Chinese and Arab Trade in the twelfth and thirteenth Centuries*, entitled *Chu-fan-chi*, ST. Petersburg: Office of the Imperial Academy of Sciences, 1911.
- Hultzsch, E., V. Venkayya. *Tamil Inscription in the Rajarajesvara Temple (Brihadhiswara Temple) at Tanjavu*. http://www.whatisindia.com/inscriptions/south_indian_inscriptions/tanjavur_temple/index.html
- Hultzsch, E., V. Venkayya, *South Indian Inscriptions, vol. II: Tamil Inscriptions of RÁjarÁja, RÁjendrachōla, and others in the RÁjarÁjeḌvara Temple at Tanjavur*. Madras 1891-1916.
- Jacques, Claude & Lafond, Philippe. *The Khmer Empire, Cities and Sanctuaries from the 5th to the 13th Century*. Bangkok: River books Co., Ltd. 2007.

- Jahan, Shahnaj. *Excavating Waves and Winds of (Ex) Change. A Study of Maritime Trade in Early Bengal*. South Asian Archaeology Series. Oxford: Alden Digital. 2006.
- Jessup, Helen. *Art & Architecture of Cambodia*. London: Themes & Hudson Ltd, 2004.
- Khoo, James C.M., *Art & Archaeology of Fu Nan Pre-Khmer Kingdom of the Lower Mekong Valley*. Bangkok: Orchid Press, 2003.
- Kulke, H., *Bibliography of India History up to 1750*. Munich, 2005.
- Lankton, James et al. "Glass from Khao Sam Kaeo: Transferred technology for an early Southeast Asian exchange network." *BEFEO*, 93, 2006. pp. 317-351.
- Liu, Li. *The Chinese Neolithic Trajectories to Early States*. New York: Cambridge University Press, 2004.
- Majid, Zuraina. *Archaeology in Malaysia*. Penang: Pusat Penyelidikan Arkeologi Malaysia, Universiti Sains Malaysia, 2003.
- Manguin, Pierre. "Trading Ships of the South China Sea. Shipbuilding Techniques and Their Role in the History of the Development of Asian Trade Networks." *Journal of the Economic and Social History of the Orient*, Vol. 36, No. 3 1993, pp. 253-280.
- Miksic, John. *Borobudur Golden Tales of the Buddhas*. HK: Periplus Editions L.td., 2000.
- Moore, Elizabeth. *Early Landscape of Myanma*. Bangkok: River Books Co., Ltd. 2007
- Mourer, Roland, "Laang Spian and the prehistory of Cambodia". *Modern Quaternary Research in Southeast Asia*, Vol.3 pp. 29-56. 1977.
- Nastiti, Titi. "Early Writing in Indonesia." In *Bujang Valley and early civilizations in Southeast Asia*. Department of National Heritage, Ministry of Information, Communications and Culture, Malaysia, 2011. pp. 284-298.
- Nguyen Ba Khoach, "Phung Nguyen". *Asian Perspective*, Vol. XX III, No.1, pp. 23 – 53, 1978.
- Ngô Văn Doanh. *Mỹ Sơn Relics*. Hà Nội: The Gioi Publishers, 2008.
- Olliver, Clife, "The geological background to prehistory in island Southeast Asia." in *Modern Quaternary Research in Southeast Asia*. Vol.9, p.p., 25-42.1985.

- Pelliot, P., "Deux itinéraires de Chine en Inde à la fin du VIIIe siècle." *BEFEO*, tome IV (1904), pp.131-413.
- Pichard, Pierre. *Tanjavur Brhadisvara. An Architectural Study*. Pondicherry: EFEO. 1995.
- Pookajorn, Surin. "Recent Archaeological Data of Human Activity and Environmental Change during the Late Pleistocene to Middle Holocene in Southern Thailand and Southeast Asia." Paper presented at the International Association of Historians of Southeast Asia, Sophia University, Japan, September 5-9, 1994.
- Ramli, Zuliskandar et al. "Beads Trade in Peninsula Malaysia: Based on Archaeological Evidences". *European Journal of Social Sciences* – Volume 10, Number 4, 2009. pp. 585-593.
- Sarkar, H. "South-India in Old Javanese and Sanskrit inscriptions." in *Bijdragen tot de Taal-, Land- en Volkenkunde* 125, No: 2, Leiden, 1969, 193-206.
- Sastri Krishna, H., *South-Indian Images of Gods and Goddesses*, New Delhi: G.P. Offset Printers. 1986.
- Sathiamurthy, Edlic & Harold Voris. "Maps of Holocene Sea Level Transgression and Submerged Lakes on the Sunda Shelf." *The Natural History Journal of Chulalongkorn University*, Supplement 2 August 2006, p.1-44.
- Selvakumar, Veerasamy. "Archaeological, Literary and Ethnographic Evidence for Traditional Boat-building in Kerala, South India," The MUA Collection, accessed January 5, 2012.
- Sieverking, *Excavation at Ghua Kelantan 1954 Part I*. Kelantan in Archaeology Perspectives a Collection of Essays, 1986.
- Sivaramamurti, C., *The Chola Temples Thanjavur Gangaikondacholapuram & Darasuram*. New Delhi: Archaeological Survey of India, 1984.
- Song, Sophy. "A study of glass beads from Phum Snay Iron Age archaeological site and settlement, Cambodia Data from excavation in 2001 and 2003." *Annali dell'Università di Ferrara, Mus.Sci. Nat.* Volume 6, 2010, pp. 43-52.
- Sorensen P.& T. Hatting. *Archaeological Excavation in Thailand Vol.II* Copenhagen: Munkgaard, 1967.

- Stark et al., Results of the 1995-1996 Archaeological Field Investigations at Angkor Borei, Cambodia. *Asian Perspectives* 38 (1)1999: pp. 7-36.
- Stark, Miriam & Sovath Bong, Recent Research on Emergent Complexity in Cambodia's Mekong. *IPPA*. Vol. 5, 2001, pp. 85-98.
- Suarin, Edmond, *Le Champ de Hang Gon pres Xuan Loc (Sud Vietnam)* BEFEO. 60:329-357, 1973.
- Taha, Adi Haji. "Gua Cha – Satu Perkampungan 10,000 Tahun Silam". *Kelantan in Archaeological Perspectives: a collection of essays*. Kuala Lumpur: United Selangor Press Sdn, 1986: 238-251.
- Takakusu J., *A record of the Buddhist religion as practiced in India and the Malay Archipelago (671-695 A.D.)*. By I-T'sing, Oxford, 1869.
- Thiel, Babara, *Excavation at Arcu Cave, Northeast Luzon, Philippine*, *Asian Perspective* Vol. XXVII, No. 2. 1986.
- Tripati, Sila. "Ancient maritime trade of the eastern Indian littoral." *Current Science*. Vol. 100, No. 7, APR. 2011, pp. 1076-1086.
- Veeraprasert, Mayuree. "Khlong Thom: an ancient bead-manufacturing location and an ancient entrépôt." In *Early Metallurgy, Trade and Urban Centres in Thailand and Southeast Asia*. I. Glover, P. Succhitta, and J. Villiers (eds.). Bangkok: White Lotus, 1992. pp.149-161.
- Wales, Quaritch, H.G., *A Newly-Explored Route of Ancient Indian Cultural Expansion*. Reprinted from *Indian Art Letter*, Vol. IX., No. 1. London: The Indian Society, 1935.
- Wheathly P., *The Golden Khersonese, studies in the historical geography of the Malay Peninsula before A.D. 1500*. KL.: University of Malaya Press, 1966.
- Wolters, O.W., *Early Indonesia Commerce a study of the origins of Srivijaya*. New York: Cornell University Press, 1967.

ข้อมูลสัมภาษณ์

นายสมศักดิ์ เภรี อยู่บ้านเลขที่ 160 หมู่ที่ 4 ตำบลเขาพัง อำเภอบ้านตาขุน จังหวัดสุราษฎร์ธานี
ระหว่างวันที่ 8-12 มิถุนายน 2553

นายสะอาด นาคเกลี้ยง อยู่บ้านเลขที่ 270 หมู่ที่ 4 ตำบลเขาพัง อำเภอบ้านตาขุน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ระหว่างวันที่ 19-21 มิถุนายน 2553

